

ŠKODA AUTO VYSOKÁ ŠKOLA, O. P. S.

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6208T138 Globální podnikání a finanční řízení podniku

ZÁSADA OPATRNOSTI A KREATIVNÍ ÚČETNICTVÍ V DIGITÁLNÍM SVĚTĚ

Bc. Jana JIRÁNKOVÁ

Vedoucí práce: doc. Ing. Jiřina Bokšová, Ph.D.

ŠKODA AUTO Vysoká škola

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Jana Jiránková**

Studijní program: **Ekonomika a management**

Obor: **Globální podnikání a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Zásada opatrnosti a kreativní účetnictví v digitálním světě**

Cíl: Cílem práce je vysvětlit význam zásady opatrnosti a porovnat její vykazování z pohledu české účetní legislativy, IFRS a US GAAP. Podrobně popsat a porovnat nástroje prosazování zásady opatrnosti v ČR, IFRS a US GAAP s cílem ukázat jejich vliv na výsledek hospodaření v obchodních korporacích. Samostatná kapitola bude věnována kreativnímu účetnictví v digitální době. Tato kapitola bude poukazovat mimo jiné i na možnosti ovlivňování vykazovaných informací ze strany korporace při sestavování účetních výkazů v 21. století. Teoretická část práce se zaměří rovněž na nové podnikové IT trendy a zapojení umělé inteligence v oblasti účetnictví a daní. Praktická část se bude zabývat souvislým příkladem, který bude demonstrovat dopady nástrojů zásady opatrnosti a kreativního účetnictví v digitálním světě na finanční pozici účetní jednotky a výkonnost firmy.

Rámcový obsah:

1. Systém účetního výkaznictví dle US GAAP, IFRS a české účetní legislativy.
2. Možnosti kreativního ovlivňování vykazovaných informací v účetních závěrkách (ČR, IFRS, US GAAP).
3. Kreativní účetnictví v digitálním prostředí (smart accounting, cloudové uložení, blockchain, kryptoměny, e-invoicing aj.).
4. Praktické aplikace ovlivňování výkaznictví účetní jednotky (skupinou finančního managementu a vedení společnosti; skupinou zaměstnanců společnosti).

Rozsah práce: 55 – 65 stran

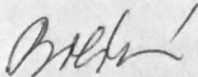
Seznam odborné literatury:

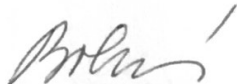
1. BOKŠOVÁ, J. *Účetní výkazy pod lupou*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-921-2.
2. STROUHAL, J. – BOKŠOVÁ, J. *Lexikon účetních pojmů*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 384 s. 1. ISBN 978-80-7478-787-4.
3. STROUHAL, J. – BULLA, M. – BRYCHTA, I. – KRUPOVÁ, T. – KUCHAROVÁ, I. – PILAŘOVÁ, I. – PŠENKOVÁ, Y. *MERITUM – Účetnictví podnikatelů 2017*. 14. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 528 s. ISBN 978-80-7552-518-5.
4. JOHNSTONE, K M. – GRAMLING, A A. – RITTENBERG, L E. *Auditing: a risk-based approach to conducting a quality audit*. Cengage Learning, 2015. 919 s. ISBN 978-1-305-08057-7.
5. GILLESPIE, I. – HAMILTON, K. – LEWIS, R. *Principles of financial accounting*. 3. vyd. Harlow, England: Prentice Hall Press, 2004. 493 s. ISBN 0-273-67630-X.
6. In: HORA, Michal, VAŠEKOVA, Miroslava (ed.). *Účetnictví v procesu světové harmonizace*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1685-1.
7. VAŠEK, L. – ŠRÁMKOVÁ, A. – STROUHAL, J. – CARDOVÁ, Z. *Finanční účetnictví a výkaznictví*. 2. vyd. Praha: Institut certifikace účetních, 2014. 288 s. ISBN 978-80-86716-79-4.
8. PECH, P. *Problematika elektronické fakturace – výhody, nevýhody, šance a rizika: Bakalářská práce*. Závěrečná práce. 2017. 59 s.
9. JIRÁNKOVÁ, J. *Zásada opatrnosti v účetních závěrkách v obchodních korporacích: Bakalářská práce*. Závěrečná práce. 2017. 115 s.
10. KOVANICOVÁ, D. *Finanční účetnictví.: Světový koncept*. 3. vyd. Praha: POLYGON, 2002. 532 s. ISBN 80-7273-062-2.
11. STROUHAL, J. – HORÁK, J. – BOKŠOVÁ, J. Accounting Harmonization in V4-Countries and its Impact on Financial Data. *International Advances in Economic Research*. 2017. sv. 23, č. 4, s. 431–432. ISSN 1083-0898.
12. STROUHAL, J. – BONACI, C. – MUSTATA, R. a kol. Accounting Harmonization Measurement: Case of Emerging CEE Countries. *International Journal of Mathematical Models and Methods in Applied Sciences*. 2011. sv. 5, č. 5, s. 899–906. ISSN 1998-0140.
13. ANTHONY, R N. – REECE, J S. *Accounting principles*. 7. vyd. USA: Irwin, 1995. ISBN 0-256-120401-9.
14. HORÁK, J. – BOKŠOVÁ, J. Business risks connected with Industry 4.0. *MANAGING AND MODELLING OF FINANCIAL RISKS*. 2016. sv. 2016, č. 1, s. 300–306. ISSN 2464-6970.
15. DVOŘÁKOVÁ, D. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. Brno: BizBooks, 2017. 368 s. ISBN 978-80-265-0692-8.
16. MLÁDEK, R. *Světové účetnictví*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-85573-09-1.
17. MLÁDEK, R. *Světové účetnictví.: Popis a interpretace současně platných pravidel US GAAP podle stavu k 15. 12. 2001*. 2. vyd. Praha: Linde, 2002. 622 s. ISBN 80-7201-307-6.

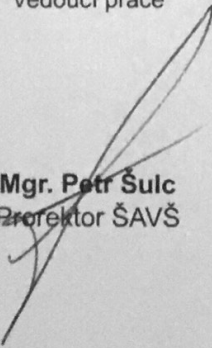
Datum zadání diplomové práce: prosinec 2018

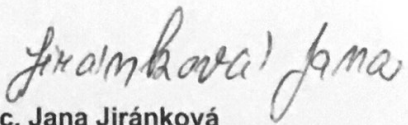
Termín odevzdání diplomové práce: leden 2020

L. S.

doc. Ing. Jiřina Bokšová, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. Jiřina Bokšová, Ph.D.
Vedoucí katedry

Mgr. Petr Šulc
Prorektor ŠAVŠ

Bc. Jana Jiránková
Autorka práce

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracoval(a) samostatně a použité zdroje uvádím v seznamu literatury. Prohlašuji, že jsem se při vypracování řídil(a) vnitřním předpisem ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLY o.p.s. (dále jen ŠAVŠ) směrnicí OS.17.10 Vypracování závěrečné práce.

Jsem si vědom(a), že se na tuto závěrečnou práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, že se jedná ve smyslu § 60 o školní dílo a že podle § 35 odst. 3 je ŠAVŠ oprávněna mou práci využít k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna podle § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Beru na vědomí, že ŠAVŠ má právo na uzavření licenční smlouvy k této práci za obvyklých podmínek. Užiji-li tuto práci, nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, mám povinnost o této skutečnosti informovat ŠAVŠ. V takovém případě má ŠAVŠ právo ode mne požadovat příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to až do jejich skutečné výše.

V Mladé Boleslavi dne 14. července 2020

Vřele děkuji doc. Ing. Jiřině Bokšové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, poskytování podnětných a cenných rad a připomínek, informačních podkladů i trpělivý, obětavý a ochotný přístup vynaložený při konzultacích. Velmi si vážím času, který věnovala konzultacím a celé této diplomové práci.

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů.....	6
Úvod.....	7
1 Systém účetního výkaznictví dle US GAAP, IFRS a české účetní legislativy. 10	
1.1 Účetní závěrka podle US GAAP, IFRS a české účetní legislativy.....	12
1.2 Rozdílnosti mezi US GAAP, IFRS a českým účetnictvím	23
1.3 Konvergence účetních systémů	30
2 Možnosti kreativního ovlivňování vykazovaných informací v účetních závěrkách	32
2.1 Oceňování.....	46
2.2 Opravné položky	52
2.3 Odpisy aktiv	60
2.4 Časové rozlišení.....	68
2.5 Dohadné položky.....	70
2.6 Rezervy	72
3 Kreativní účetnictví v digitálním prostředí	79
3.1 Digitální prostředí.....	79
3.2 Kreativní účetnictví	117
3.3 Prokázání úmyslu a důkazní prostředek.....	124
4 Praktické aplikace ovlivňování výkaznictví účetní jednotky	128
Závěr	178
Seznam odborné literatury	183
Seznam odborných článků.....	185
Seznam právních předpisů.....	189
Seznam internetových článků	191
Seznam obrázků.....	193
Seznam tabulek.....	195
Seznam případových studií.....	196
Seznam příloh	198

Seznam použitých zkratek a symbolů

ABCA	The American Blockchain and Cryptocurrency Association
ČR	Česká republika
ČÚS	České účetní standardy
EDI	Elektronická výměna dat
EU	Evropská unie
ESMA	European Securities and Markets Authority
FASB	Financial Accounting Standards Board
FINDRA	Regulační orgán finančního trhu
GASB	Governmental Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standards
ICAEW	Institute of Chartered Accountants in England and Wales
IASB	International Accounting Standards Board
IFRS	Mezinárodní standardy účetního výkaznictví
IIA	Institut interních auditorů
KS	Konečný stav
PC	Pořizovací cena
PS	Počáteční stav
SEC	U.S. Securities and Exchange Commission
SFAC	Statements of Financial Accounting Concepts
US GAAP	Americké všeobecně uznávané účetní zásady
ZDP	Zákon o daních z příjmů
ZoÚ	Zákon o účetnictví
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar
ZH	Zbytková hodnota

Úvod

Zásada opatrnosti je považována za jeden ze základních stavebních kamenů účetního výkaznictví, neboť prostřednictvím jejích nástrojů je zajištěna věrnější a poctivější vypovídací schopnost účetního výkaznictví. Ovšem spolu s technikami kreativního účetnictví mohou být spolehlivým nástrojem pro nadhodnocení aktiv a výnosů, podhodnocení dluhů a nákladů s cílem ovlivnit výsledek hospodaření účetního období a finanční zdraví a výkonnost účetní jednotky.

Cílem diplomové práce je vysvětlit význam zásady opatrnosti a techniky kreativního ovlivňování účetního výkaznictví z pohledu českého účetnictví, IFRS a US GAAP. Samostatná kapitola je věnována nejen všeobecně uznávaným účetním předpokladům, principům a zásadám, ale i prvkům účetní závěrky a podobám jednotlivých účetních výkazů v různých účetních systémech US GAAP, IFRS a českého účetnictví. Práce poukazuje na nástroje zásady opatrnosti, mezi které patří oceňování, opravné položky, odpisy aktiv, dohadné položky, časové rozlišení a rezervy. Cílem praktické části je demonstrovat na účetních případech nejen nástroje zásady opatrnosti a techniky kreativního účetnictví, ale i nové technologické trendy, které se brzy stanou součástí všech účetních jednotek po celém světě.

První kapitola se podrobně zabývá systémem účetního výkaznictví dle US GAAP, IFRS a české účetní legislativy. Detailně vymezuje, definuje a porovnává všeobecně uznávané předpoklady, principy a zásady v jednotlivých účetních systémech. Kapitola je obohacena i o prvky účetních závěrek, které jsou primární součástí účetního výkaznictví ve všech účetních systémech. Klíčovou částí první kapitoly je srovnání účetního výkaznictví i samotných účetních systémů US GAAP a IFRS s českým účetnictvím.

Druhá kapitola je vyhrazena pro nástroje kreativního ovlivňování vykazovaných účetních informací v účetních závěrkách. Součástí kapitoly je i důkladné definování jednotlivých pojmů kreativního, agresivního i podvodného účetnictví a detailní vymezení stupňů ovlivňování účetních informací. Další problematikou, kterou se druhá kapitola zabývá, jsou jednotlivé motivy vlastníků, manažerů nebo vlastníků v řídicí funkci, zaměstnanců, investorů nebo tvůrců informačních systémů a informačních technologií. Důležitou částí druhé kapitoly jsou jednotlivé metody

a nástroje kreativního účetnictví, mezi které patří oceňování, opravné položky, odpisy aktiv, časového rozlišení, dohadných položek a rezerv z pohledu všech sledovaných účetních systémů.

Třetí kapitola poukazuje na možnosti kreativního účetnictví v digitálním prostředí. Je obohacena o jednotlivé technologické nástroje, které se účetním jednotkám nabízejí. Jedná se například o umělou inteligenci a strojové učení, robotickou automatizaci procesů (RPA software), blockchain a kryptoměny, cloudové úložiště, elektronickou fakturaci, Smart Accounting nebo Business Intelligence. Třetí kapitola je obohacena i o pohled na bezpečnost digitálního prostředí, která je velmi aktuální problematikou při využití informačních technologií ve finanční, účetní a daňové oblasti. Podniková data mohou v digitálním prostředí představovat „moderní měnu“, která může mít v případě nedostačujícího zabezpečení informačních a komunikačních technologií nevyčíslitelnou hodnotu. Součástí kapitoly je i obecný pohled na kreativní účetnictví poukazující na účetní kauzy, které se udály nejen na přelomu tisíciletí, ale i v novodobé historii. Společnosti, které jsou spojovány s novodobými podvodnými skandály, využívaly pro své manipulace a podvodné jednání právě výše zmiňované informační a komunikační technologie i marketingové nástroje. Jedná se o první varovné signály, které poukazují na transformaci kreativního, agresivního a podvodného účetnictví na technologické podvody, které mohou mít dopad nejen na vypovídací schopnost účetního výkaznictví účetních jednotek.

Čtvrtá kapitola pomocí praktických případových studií demonstruje dopady nástrojů zásady opatrnosti a kreativního účetnictví v digitálním prostředí na finanční pozici a výkonnost účetní jednotky. Cílem čtvrté kapitoly je poukázat na možnosti ovlivňování účetních informací ze strany top managementu a vedení společnosti a ze strany zaměstnanců, kteří se mohou obohacovat na úkor účetní jednotky. V rámci čtvrté kapitoly vznikla fiktivní společnost, která se snaží nadhodnotit aktiva a výnosy a ovlivnit výsledek hospodaření běžného účetního období za pomocí nástrojů zásady opatrnosti a technik kreativního účetnictví. Některé účetní případy poukazují na možné využití informačních technologií v účetní praxi.

Metoda vědeckého zkoumání v teoretické části diplomové práce je založena na analýze a kritické rešerši velkého množství tuzemské i zahraniční literatury (93 zdrojů). Naproti tomu praktická část práce představuje aplikaci teoretických poznatků na 40 případových studiích, které se odehrávají v jedné účetní jednotce.

Diplomová práce se nezabývá kreativními technikami při zdanění účetních jednotek a kreativními technikami při stanovení daně z přidané hodnoty. Diplomová práce vychází z platné legislativy k 31. 12. 2019.

1 Systém účetního výkaznictví dle US GAAP, IFRS a české účetní legislativy

„Účetní zásady tvoří soubor pravidel a principů, které každá účetní jednotka v dané zemi musí dodržovat nejen při vedení účetnictví, ale i při sestavování účetních výkazů za dané účetní období a jejich předkládání všem uživatelům.“

(JIRANKOVA, J. 2018) V České republice většina korporací účtuje a sestavuje účetní výkazy podle české legislativy, tj. Zákona o účetnictví, Vyhlášek a Českých účetních standardů. Nejinak tomu je i v jiných státech, kde existují národní pravidla pro vedení účetnictví. Ovšem v době globalizace vznikl požadavek nadnárodní srovnatelnosti a transparentnosti účetního výkaznictví firem z různých států, a proto byl v posledních letech silný tlak na konvergenci dvou hlavních účetních systémů US GAAP a IFRS s národní účetní legislativou.

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS) tvoří spolu s Americkými obecně uznávanými účetními principy (US GAAP) dva nejvýznamnější účetní systémy na světě, které jsou částečně paralelní a v omezené míře nahrazují účetní systémy v jednotlivých zemích. Několik dekad existovaly významné rozdíly mezi oběma účetními systémy, ovšem od roku 2002 dochází ke konvergenci¹ mezi IFRS a US GAAP s cílem globálně standardizovat účetní systémy. Odborníci tvořící IFRS a US GAAP si kladou za cíl, aby výkaznictví účetních jednotek podávalo co nejvěrnější, nejspolehlivější a nejkvalitnější obraz skutečnosti podnikové situace. Klíčová otázka zní: „Proč je důležité vyvíjet jednotný systém účetního výkaznictví a přijímat jej napříč všemi státy?“ Nedílnou součástí podnikání jsou přesně stanovená pravidla hry, která povedou k jasnému cíli, který představuje účetní závěrku za dané účetní období. Účetní závěrky předkládají důležité informace o finančním postavení podniku, které jsou nezbytné nejen pro interní rozhodování o budoucím postavení firmy, ale i pro externí uživatele jako jsou investoři, banky, zaměstnanci, dodavatelé či odběratelé a další potenciální zájemci o detailní informace o podniku. V případě, že by podniky sestavovaly účetní závěrky dle legislativy dané země, pro nadnárodního investora by se mohla účetní závěrka jevit

¹ Konvergenční proces (proces sjednocení) slučování obou účetních systémů, byl sjednán 18. září 2002 členy FASB a IASB v americkém Norwalku, kde sídlí FASB. Konvergenční smlouva, známá též jako Dohoda z Norwalku, nabyla téhož dne účinnosti.

jako nepřehledná a nesrozumitelná. Nadnárodnímu investorovi se zájmem investovat své finanční prostředky do cílového podniku, by se zvyšovaly celkové náklady právě o služby týkající se porovnávání účetních systémů a následné provádění finančních analýz.

Důležitou otázkou je, zda opravdu dochází k efektivnímu sjednocení a vyvíjení účetních systémů a legislativních pravidel, aniž by došlo k nežádoucí liberalizaci legislativních požadavků kladených na účetní jednotky? Snaha investorů a věřitelů o vkládání finančních i nefinančních prostředků do společností je založena na důvěře ve společnosti a jejich vykazované účetní a finanční informace. Ovšem vykazované účetní závěrky jsou pohledem na hospodářské transakce účetní jednotky, které jsou výsledkem minulých událostí. A pokud účetní jednotka ovlivní svým neetickým chováním vykázané hospodářské transakce za účelem nadhodnocení aktiv a podhodnocení závazků, tzn. nadhodnocením vlastního kapitálu, aby z krátkodobého hlediska vypadala finančně stabilněji, bude díky manipulativním technikám opticky zisková a uživatelé účetní závěrky uvede v klam. Další otázkou je, zda je vůbec žádoucí sjednocení účetního výkaznictví, předpokladů a zásad a účetních principů? V případě, že by se účetním organizacím povedlo vytvořit zcela harmonizovaný globální účetní systém s velmi kvalitními účetními pravidly, pravděpodobně by došlo k zajištění kvalitnější srovnatelnosti, srozumitelnosti a důvěryhodnosti informací obsažených v účetních závěrkách v nadnárodním měřítku. Pravděpodobně by se snížily i náklady na srovnatelnost mezi obdobími či účetními jednotkami, na analýzy a predikce uživatelů účetních závěrek. Globální účetní systém ve fázi nahrazení národní legislativy může narážet na překážky (PROCHÁZKA, D. 2015), jako jsou:

- absence tržních i vynucovacích mechanismů zvyšujících motivaci podniků vykazovat informace v požadované formě;
- regulatorní překážky;
- jazykové bariery;
- kulturní rozdíly;
- aj.

Předpoklady a zásady účetních systémů US GAAP, IFRS a české národní legislativy jsou popsány v přílohách 1 až 3.

1.1 Účetní závěrka podle US GAAP, IFRS a české účetní legislativy

Výstupem účetnictví všech účetních jednotek je účetní závěrka za vymezené účetní období. Účetní závěrka předkládá uživatelům účetního výkaznictví strukturované informace o finanční situaci, finanční výkonnosti a peněžních tocích účetní jednotky a jejího hospodaření s peněžními ekvivalenty během účetního období. Na základě předloženého účetního výkaznictví dokáží uživatelé účetní závěrky činit ekonomická rozhodnutí. Účetní systémy US GAAP i IFRS vyžadují srovnatelné účetní výkazy, avšak nemají zákonem definovanou podobu ani strukturu. Zákon nedefinuje přesné postupy účtování, ale poukazuje na aplikaci jednotlivých principů a zásad na nastalé účetní události.

Účetní závěrka podle US GAAP

Americké všeobecně uznávané účetní zásady upravují účetní výkaznictví v oblasti ASC 20 - *Prezentace*, které definují následující strukturu účetních závěrek:

- Výkaz o finanční pozici (*Balance Sheet, Statement of Financial Position*);
- Výkaz zisku a ztráty (*Statements of Income, Statement of Operations, Statement of Earnings*);
- Výkaz o peněžních tocích (*Statement of Cash Flow*);
- Výkaz o změnách ve vlastním kapitálu (*Statement of Shareowners' Equity, Statement of Stockholders' Equity and Comprehensive Income (Loss)*);
- Výkaz souhrnného (úplného) výsledku hospodaření;
- Komentáře/Příloha k účetní závěrce (*Notes to Financial Statements*).

Výkaz o finanční pozici, jehož úprava je definována v FASB ASC 210 jako jeden z hlavních účetních výkazů, ve kterém je shrnuta finanční situace účetní jednotky k rozhodnému dni účetního období. Rozvaha poskytuje uživatelům účetních závěrek pohled na stav dlouhodobého majetku, zásob, vlastního kapitálu a závazků. Standardy US GAAP vyžadují, aby jednotlivé položky aktiv, vlastního kapitálu a závazků byly seřazeny sestupně dle likvidity. Účetní systém US GAAP nemá přesně vymezenou strukturu, ale pouze definován obsah, který musí každá rozvaha obsahovat. Některá specifická odvětví vykazují odlišné rozvahové položky,

kteře nejsou v US GAAP všeobecně definovány. Detailní informace o významných rozvahových položkách jsou popsány v poznámkách účetní závěrky.

US GAAP člení aktiva na dvě hlavní skupiny:

- oběžná aktiva (*Current Assets*);
- stálá aktiva (*Fixed Assets*).

Oběžná aktiva jsou v rozvaze uvedena před stálými aktivy s tím, že v rámci skupiny se jednotlivý majetek řadí dle likvidity². Oběžná aktiva zahrnují peníze, pohledávky, zásoby a položky časového rozlišení a vyznačují se tím, že budou spotřebovány, prodány nebo finančně použity během jednoho provozního cyklu. Do stálých aktiv spadá všechen majetek, který účetní jednotka nehodlá v blízké budoucnosti prodat, spotřebovat nebo jinak použít. Jelikož US GAAP nepředepisují závaznou strukturu rozvahy, některé účetní jednotky řadí významná aktiva jako nemovitosti a vzácné movité věci před oběžná aktiva a upřednostňují tak bonitní hodnotu před likviditou.

US GAAP člení pasiva do tří skupin:

- běžné krátkodobé závazky (*Current short-term Liabilities*);
- dlouhodobé závazky (*Long-term Liabilities*);
- vlastní kapitál (*Equity*).

Závazky jsou seřazené podle doby splatnosti od nejkratší po nejdelší. Opět platí, že významné položky závazků a vlastního kapitálu může účetní jednotka vykázat před krátkodobými závazky, aniž by byly seřazeny dle splatnosti.

Poslední složkou pasiv je kapitál³, který poskytuje uživatelům účetní závěrky podrobný přehled o nominální hodnotě vydaných akcií⁴ a jejich celkovém počtu. Nominální hodnota kapitálu se může skládat z prioritních a kmenových akcií, přičemž platí, že prioritní akcie se vykazují jako samostatná položka.

² Od nejvíce likvidního majetku k nejméně likvidnímu majetku.

³ Vlastní kapitál se dle US GAAP člení na nominální hodnotu kapitálu (*Capital Stock*); emisní ážio (*Additional Paid in Capital*) a nerozdělený zisk (*Retained Earnings*).

⁴ V USA zákony umožňují pouze dvě formy podnikání. Jednou z nich je akciová společnost (INC, Corporation). Rovněž zákony nestanovují minimální hodnotu základního kapitálu, proto se řada společností liší strukturou svého jmění. Další možnou formou podnikání je společnost s ručením omezeným (*LLC, Limited Liability Company*), která je dostupná i pro nerezidenty USA.

Výkaz zisku a ztráty, jehož úprava je definována v FASB ASC 225, a představuje souhrn nákladů a výnosů účetní jednotky za vymezené účetní období s cílem vykázat výsledek hospodaření v podobě zisku nebo ztráty. US GAAP definuje dva způsoby sestavování výkazu zisku a ztráty:

- jednostupňová forma výsledovky (*one step income statement*);
- dvoustupňová forma výsledovky (*two step income statement*).

Jednostupňový způsob sestavování výsledovky seskupuje přínosy a újmy (*revenues and gains*) a tržby a náklady (*expenses and losses*) a vyčísluje čistý zisk nebo ztrátu. **Dvoustupňový formát** umožňuje vyčíslit hrubou a obchodní marži či provozní výnosy, proto je hodně využíván obchodními nebo průmyslovými podniky.

Zároveň SEC podle S-X, article 5, § 210.5-03, udává požadavek, aby účetní jednotky vykazovaly zvlášť následující položky, za předpokladu, že dosahují 10% hodnoty celkových výnosů:

- veškeré příjmy získané z transakcí se spřízněnými stranami⁵;
- podíl na vlastním kapitálu v nekonsolidovaných dceřiných společnostech⁶;
- čisté výnosy z prodeje hmotných statků;
- příjmy z pronájmu;
- příjmy ze služeb; aj.

Výše uvedené pravidlo dovoluje účetním jednotkám nevýznamné položky, nepřesahující 10% hodnotu celkových výnosů, kumulovat s ostatními položkami výkazu zisku a ztráty.

Výkaz o peněžních tocích je definován ve FASB ASC 230 a je součástí základní sady finančního výkaznictví dle US GAAP u většiny⁷ účetních jednotek. US GAAP vyžadují, aby účetní jednotky sestavovaly výkaz o peněžních tocích za každé účetní období. Výkaz o peněžních tocích se sestavuje na bázi skutečného peněžního přílivu a odlivu finančních prostředků z pokladny, bankovního a devizového účtu. US GAAP říkají, že peněžní toky musí účetní jednotka uznat

⁵ Upraveno zvláštním předpisem SEC: S-X, article 4, § 210.4-08(k)

⁶ Účetní jednotka má povinnost na příslušném řádku (v závorce) uvést přesnou výši dividend z těchto společností.

⁷ Výjimku mají investiční společnosti podnikající podle zvláštního zákona z roku 1940 a dle ASC 820.

pouze tehdy, kdy k nim skutečně došlo, a tudíž ovlivnily peněžní prostředky účetní jednotky. Za peněžní toky nelze považovat nevyfakturované dodávky nebo odhady pojistného plnění od pojišťovny. Účetní jednotky sestavují výkaz o peněžních tocích dle přímé⁸ nebo nepřímé metody.

Výkaz o změnách ve vlastním kapitálu je upravován ve FASB ASC 215, který dovoluje účetním jednotkám vykazovat všechny změny v položkách vlastního kapitálu buď v poznámkách pod čarou⁹ ve výkazu rozvaha nebo výkazu zisku a ztráty, nebo v samostatném¹⁰ výkazu o změnách ve vlastním kapitálu.

V případě, že účetní jednotka má dceřiné společnosti, které v uplynulém účetním období změnilly vlastnický podíl, musí ve své účetní závěrce dle ASC 810-10-50-1A zveřejnit strukturu vlastního kapitálu dceřiné společnosti. US GAAP vyžadují, aby účetní jednotky poukázaly na dopady změn ve vlastnické struktuře mateřské společnosti v dceřiných společnostech.

Výkaz úplného výsledku hospodaření je upravován ve FASB ASC 220 a zahrnuje veškeré výnosy a náklady z běžné činnosti¹¹ a přínosy a újmy z okrajových událostí a okolností¹². Příklady přínosů a újem (*Gains and Losses*) z nestandardních transakcí, které účetní jednotka ve výsledku hospodaření vykáže odděleně, vymezuje ASC v 220-10-45-10A:

- zisky a ztráty z cizoměnových transakcí;
- zisky a ztráty z derivátových nástrojů klasifikovaných k zajištění peněžních toků;
- nerealizované zisky a ztráty z držby cenných papírů určených k obchodování;
- snížení nebo zvýšení reálné hodnoty cenných papírů určených k prodeji, které v minulosti byly odepsány kvůli znehodnocení; aj.

⁸ US GAAP doporučují dle ASC 230-10-45-25 použít přímou metodu sestavení výkazu o peněžních tocích, i když ve skutečnosti účetní jednotky používají více nepřímou metodu.

⁹ Méně častý způsob informování uživatelů účetní závěrky o vlastnické struktuře majetku.

¹⁰ Běžnější způsob informování o změnách ve vlastním kapitálu (položky vykazovány ve sloupcovém formátu).

¹¹ Ve výkazu zisku a ztráty vykážány jako čistý zisk.

¹² Všechny náklady, výnosy, přínosy a újmy, které byly zároveň vyňaty z čistého zisku.

Příloha účetní závěrky je upravována FASB ASC 235 a je považována za povinnou součást účetního výkaznictví. Příloha k účetní závěrce poskytuje doplňující informace k předloženým účetním výkazům. Mimo jiné, informuje uživatele účetních závěrek o všech relevantních provozních, finančních a investičních skutečnostech v účetní jednotce, které nelze vyjádřit v peněžních hodnotách v účetních výkazech, a zároveň které by mohly ovlivnit rozhodování uživatelů účetních závěrek. Komentáře k účetní závěrce bývají velmi obsáhlá, i přes to, že nemají zákonem předepsanou strukturu. Účetní jednotky informují o použitých účetních pravidlech jako jsou odhady, účtování výnosů, dlouhodobých aktiv, goodwillu a jiných nehmotných aktiv, oceňování a jiných významných a relevantních informací. Prostřednictvím těchto doplňkových informací účetní jednotky splňují zásadu úplného zveřejnění informací o účetní jednotce.

US GAAP v 275-10-05 říká, že kvalita účetního výkaznictví je do značné míry ovlivněna schopností účetní jednotky věrně vyjádřit současná i předvídatelná rizika a nejistoty, které během účetního období již nastaly nebo v budoucnu nastat mohou.

Účetní závěrka podle IFRS

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví upravují účetní závěrku účetních jednotek ve standardu IAS 1 - *Prezentace účetních závěrek*. Standard IAS 1 předkládá účetním jednotkám systematicky uspořádané informace o prezentaci účetní závěrky pro všeobecné účely, aby byla zajištěna srovnatelnost jak s účetní závěrkou mezi účetními obdobími, tak s účetní závěrkou jiných účetních jednotek. Standard IAS 1 definuje požadavky na účetní závěrky, pokyny pro jejich strukturu a minimální požadavky na obsah účetních závěrek. Odstavec 10, IAS 1 definuje kompletní sadu důležitých účetních výkazů:

- Výkaz o finanční pozici k poslednímu dni účetního období (*Statement of Financial Position as at the end of the Period*);
- Výkaz zisku a ztráty a ostatního úplného výsledku za účetní období (*Statement of Profit or Loss and other comprehensive income for the period*);
- Výkaz změn vlastního kapitálu za účetní období (*Statement of Changes in Equity for the period*);

- Výkaz o peněžních tocích za vymezené účetní období (*Statement of Cash flows for the period*);
- Komentáře, účetní politiky a jiné vysvětlující poznámky (*Notes, comprising significant accounting policies and other explanatory information*);
- Srovnávací informace za předchozí účetní období (*Comparative information in respect of the preceding period*);
- Výkaz o finanční situaci k začátku předchozího účetního období, pokud účetní jednotka uplatňuje účetní zásady retrospektivně nebo provádí retrospektivní úpravy položek účetní závěrky, nebo pokud reklasifikuje položky ve své účetní závěrce (*Statement of financial position as at the beginning of the preceding period when an entity applies an accounting policy retrospectively or makes a retrospective restatement of items in its financial statements, or when it reclassifies items in its financial statements*).

Jedním ze čtyř základních účetních výkazů, které účetní jednotka musí sestavit za každé účetní období, je **Výkaz o finanční pozici**. Účetní systém IFRS nepředkládá účetním jednotkám závazný vzor výkazu o finanční pozici. Odstavec 54, IAS 1 pouze definuje řádkové položky aktiv a pasiv, které musejí být vyjádřeny peněžní hodnotou k rozhodnému dni. Mezi povinné rozvahové položky patří například:

- pozemky, budovy a zařízení;
- nehmotná aktiva;
- finanční aktiva;
- zásoby;
- hotovost a peněžní ekvivalenty;
- obchodní a jiné závazky;
- rezervy;
- finanční závazky;
- a jiné aktivní a pasivní rozvahové položky.

Výkaz o finanční pozici sestavovaný podle IFRS má oproti české rozvaze méně detailní informace o aktivních a pasivních rozvahových položkách účetní jednotky. Detailní informace jsou popsány v příloze účetní závěrky.

Výkaz zisku a ztráty a ostatního úplného výsledku je upravován odstavci 81A - 105, IAS 1, který jej vymezuje následovně:

„Úplný výsledek hospodaření obsahuje podle IFRS výsledek hospodaření, který prošel výkazem výsledku hospodaření a výsledek hospodaření přínos/újma, který se zachytil přímo do vlastního kapitálu¹³.“ (BOKŠOVÁ, J. 2013)

Účetní jednotka při sestavování výkazu zisku a ztráty a ostatního úplného výsledku posuzuje významnost jednotlivých výnosových a nákladových položek. Pokud jsou informace o povaze a hodnotě jednotlivých položek výnosů a nákladů natolik významné, že by mohly ovlivnit racionální ekonomické rozhodování uživatelů účetního výkaznictví, účetní jednotka má povinnost jednotlivé podstatné položky zveřejnit samostatně. Jedná se především o všechny položky, které mohou být nástrojem pro kreativní účetnictví a vykazování zavádějících účetních informací. Okolnosti, které vedou k samostatnému vykázaní výnosových a nákladových položek, jsou podle odstavce 98, IAS 1 například:

- snížení hodnoty zásob na čistou realizovatelnou hodnotu;
- restrukturalizace činností účetní jednotky a rozpuštění všech utvořených rezerv na restrukturalizaci;
- vyřazování pozemků, budov a jiných zařízení z majetku účetní jednotky;
- převody investic;
- ukončení činnosti;
- a jiné významné události, které během účetního období nastaly.

Účelem **Výkazu o změnách vlastního kapitálu** je podat uživatelům účetního výkaznictví informace o počátečním a konečném stavu položek vlastního kapitálu zveřejněných ve výkazu o finanční pozici účetní jednotky nebo v komentáři účetního výkaznictví a o přírůstcích a úbytcích položek vlastního kapitálu, které nastaly

¹³ do fondu z přecenění

v průběhu účetního období. Výkaz o změnách vlastního kapitálu je upraven v odstavcích 106–110, IAS 1, ve kterých jsou definovány položky vlastního kapitálu, které účetní jednotka musí vykázat samostatně (DVOŘÁKOVÁ, D. 2017):

- úplný výsledek hospodaření;
- důsledek retrospektivního zachycení změn v účetních metodách a retrospektivně zachycený důsledek opravy chyb na každou položku vlastního kapitálu¹⁴;
- vklady vlastníků do podniku a distribuce vlastníkům z podniku (výběry kapitálu, rozhodnutí o výplatě dividend);
- veškeré změny všech položek vlastního kapitálu, ke kterým došlo v uplynulém účetním období.

Výkaz o peněžních tocích je definován v odstavci 111, IAS 1 a poskytuje uživatelům účetních závěrek přehled o peněžích a peněžních ekvivalentech a následné potřeby účetní jednotky všechny tyto peněžní toky efektivně využít.

Poznámky účetního výkaznictví jsou definované v odstavci 112, IAS 1 a mají za úkol předložit uživatelům účetního výkaznictví detailní údaje o účetní jednotce, jako jsou významné informace o sestavení účetní závěrky a konkrétních účetních pravidlech:

- sestavení účetní závěrky za vymezené účetní období;
- použití účetních pravidel;
- zveřejnění významných informací, které nejsou uvedeny v jiných výkazech;
- poskytnout informace, které jsou důležité pro pochopení jakékoliv nastalé události v účetní jednotce za vymezené účetní období.

¹⁴ Vymezeno v IAS 8: Účetní pravidla, změny v účetních odhadech a chyby.

Předložené detailní informace by měly být vždy systematicky¹⁵ uspořádány, aby uživatelům účetního výkaznictví srozumitelně prohlubovaly znalosti o účetní jednotce.

Dle odstavců 38 a 38A, IAS 1 je účetní jednotka povinna předložit **srovnávací informace** pro všechny položky vykázané v účetní závěrce, pokud jsou důležité pro pochopení účetní závěrky běžného období. Účetní jednotka je v takovém případě povinna předložit účetní výkazy za minimálně dvě účetní období:

- ke konci předchozího účetního období;
- ke konci běžného účetního období.

Dle odstavců 40A - 40D, IAS 1 je účetní jednotka povinna předložit i třetí **výkaz o finanční pozici účetní jednotky datující se k začátku předchozího účetního období**, pokud:

- použije retrospektivně účetní zásadu;
- provede retrospektivní přepracování položek ve své účetní závěrce;
- nebo reklasifikuje položky ve své účetní závěrce.

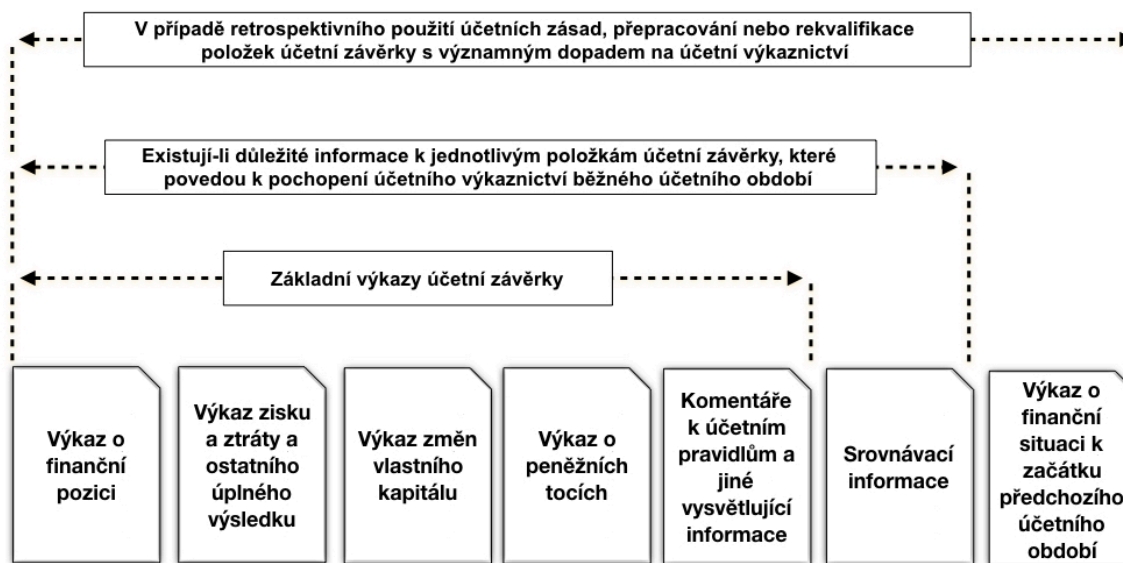
Pokud všechny výše uvedené retrospektivní zásahy mají významný dopad na informace ve výkazu o finanční pozici účetní jednotky na začátku předchozího období. Účetní jednotka v takovém případě předloží výkazy o finanční pozici účetní jednotky k:

- začátku předchozího účetního období;
- ke konci předchozího účetního období;
- ke konci běžného účetního období.

¹⁵ Systematické uspořádání poznámek účetní závěrky může být z důvodu zdůraznění provozní činnosti účetní jednotky, která je klíčová pro pochopení finanční situace a výkonnosti podniku; použití oceňovacích základů při přípravě účetní závěrky nebo při použití významných účetních zásad.

Následující obrázek poukazuje na kompletní sadu účetního výkaznictví dle IFRS.

Obrázek 1: Účetní výkaznictví podle IFRS

Zdroj: autorka

Standard IAS 1 poukazuje na možné rozdílnosti¹⁶ mezi účetními závěrkami vykazovanými dle plných IFRS pravidel a pravidel IFRS pro SME¹⁷.

Účetní závěrka dle české legislativy

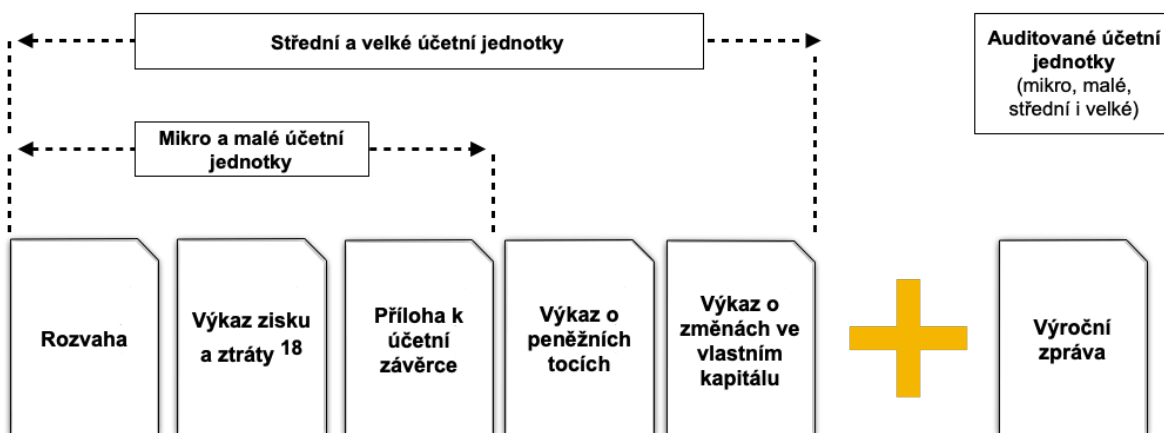
České účetní jednotky (obchodní korporace) sestavují účetní závěrku, která obsahuje dle § 18, odst. 1, ZoÚ následující dokumenty:

- rozvaha;
- výkaz zisku a ztráty;
- přehled o peněžních tocích;
- přehled o změnách vlastního kapitálu;
- příloha k účetní závěrce.

¹⁶ Například se jedná o rozdíly v účetních výkazech, oceňování investic do nemovitostí a biologických aktiv, nehmotných aktiv či finančních nástrojů.

¹⁷ Standardy IFRS pro malé a střední podniky.

Obrázek 2: Účetní výkazy dle české legislativy

Zdroj: autorka dle ZoÚ

Mikro¹⁹ a malé²⁰ účetní jednotky, které nepodléhají auditu, mají povinnost sestavovat základní výkazy, mezi které patří rozvaha, výkaz zisku a ztráty a příloha k účetní závěrce. Za předpokladu, že by mikro a malá účetní jednotka měla povinnost auditovat účetní závěrku, musí jej doplnit o výroční zprávu. Mikro a malé účetní jednotky nemají povinnost sestavovat přehled o peněžních tocích a přehled o změnách ve vlastním kapitálu.

Účetní jednotky sestavují účetní závěrky ve zkráceném²¹ nebo plném rozsahu.

Národní účetní legislativa oproti účetním systémům US GAAP a IFRS má jasně předepsanou strukturu účetních výkazů, směrnou účtovou osnovu i nařízené postupy zaúčtování jednotlivých nastalých účetních událostí pomocí souvztažnosti.

Sestavování Výkazu o změnách ve vlastním kapitálu je ze zákona povinný pouze pro střední a velké účetní jednotky. Mikro a malé účetní jednotky by měly veškeré změny položek vlastního kapitálu popsat v příloze účetní závěrky.

¹⁸ Obchodní společnosti, mikro a malé účetní jednotky bez povinnosti auditu nezveřejňují výkaz zisku a ztráty. Ovšem tyto společnosti mají povinnost výkaz zisku a ztráty sestavit.

¹⁹ Mikro účetní jednotka je definována v § 1b, odst. 1, ZoÚ a nesmí k rozvahovému dni překročit alespoň 2 uvedené hraniční hodnoty, které jsou stanoveny na základě celkové hodnoty aktiv s hranicí 9 000 000 Kč; ročním úhrnem čistého obratu v hodnotě 18 000 000 Kč a s maximálním průměrným počtem zaměstnanců za účetní období stanoveným na hodnotě 10.

²⁰ Malá účetní jednotka je definována v § 1b, odst. 2, ZoÚ nesmí k rozvahovému dni překročit alespoň 1 uvedené hraniční hodnoty, které jsou stanoveny na základě celkové hodnoty aktiv s hranicí 100 000 000 Kč, ročním úhrnem čistého obratu v hodnotě 200 000 000 Kč a s maximální průměrným počtem zaměstnanců za účetní období stanoveným na hodnotě 50.

²¹ Účetní jednotky, jejichž účetní závěrka není ověřovaná auditorem.

Oproti české příloze k účetní závěrce jsou poznámky a komentáře dle IFRS a US GAAP rozsáhlé a velmi detailní, neboť všechny informace se týkají všech předložených účetních výkazů finančního účetnictví. Dodatečné informace lze rozdělit do skupin (KRUPOVÁ, L. 2019):

- nejistota v účetnictví (*Contingencies*);
- účetní politiky;
- popis smluvních podmínek vztahujících se k aktivům;
- následné události.

Všechny tyto složky činí účetní výkaznictví dle IFRS či US GAAP za věrnější a poctivější, neboť naplňují zásadu úplného zveřejnění všech nastalých a relevantních účetních událostí.

1.2 Rozdílnosti mezi US GAAP, IFRS a českým účetnictvím

Systém IFRS spolu se systémem US GAAP představují pro české účetnictví a českou národní legislativu značně rozdílnou filosofii, i přes to, že v posledních letech dochází k rozmanité konvergenci účetních systémů na národní i světové úrovni. Systémy IFRS i US GAAP jsou maximálně orientovány na potřeby kapitálových trhů a uživatelů účetních závěrek jako jsou investoři a věřitelé. České účetnictví je v první řadě orientováno na vládu, a poté na uživatele účetních závěrek, které mnohdy z vykázaných informací nevyčtou odpovědi na své otázky určené k finančnímu a strategickému rozhodování.

IFRS a US GAAP sdílejí stejnou účetní filosofii, ovšem mezi těmito nadnárodními systémy se vyskytuje řada rozdílů (JÍLEK, J. 2018):

- fundamentální rozdíl mezi US GAAP a IFRS;
- působnost US GAAP a IFRS;
- podoba účetních systémů;
- financování tvorby US GAAP a IFRS;
- vynucování účetní legislativy.

Fundamentální rozdíl

US GAAP jsou založeny na velice podrobných pravidlech (*rule based accounting*), jak obecné účetní zásady interpretovat a použít v praxi. US GAAP představují velice

obsáhlý účetní předpis, který mezi investory a dalšími uživateli účetních informací má velmi příznivou pověst kvůli kvalitní srovnatelnosti účetních závěrek mezi jednotlivými korporacemi. Účetní systém IFRS je založený na zásadách (*principle based accounting*), což v praxi znamená různorodou interpretaci a použití obecných zásad. Použití IFRS je mnohdy založeno na úsudku účetní jednotky, proto jsou účetní výkazy sestavené podle IFRS méně srovnatelné. V posledních letech dochází spíše k posílení zásad a oslabení pravidel, což má za následek oddálení se od pomyslné hranice s americkými standardy US GAAP. „*IFRS umožňují stále více nadhodnotit aktiva a podhodnotit závazky, tj. „papírově“ vylepšit finanční pozici a výkonnost jednotek.*“ (JÍLEK, J. 2018)

Působnost US GAAP a IFRS

Účetní systém US GAAP je určen pro nevládní, ziskově orientované účetní jednotky a vládní účetní jednotky. IFRS jsou určené pro podnikatelské subjekty, neziskové organizace. Pro veřejný sektor vydává Rada mezinárodních účetních standardů pro veřejný sektor standardy IPSAS²² přímo použitelné ve státní správě.

Podoba účetních systémů

US GAAP jsou přehledný a dostatečně podrobný účetní systém, který je podporován uživateli účetních závěrek, investory a investičními analytiky či sestavovateli účetních závěrek. Vedení účetnictví a sestavování účetní závěrky podle US GAAP není pro všechny společnosti na americkém trhu povinné, ale řada účetních jednotek volí tento systém zcela dobrovolně. Příkladem mohou být americké soukromé společnosti, které nejsou kótované na americké burze, a přesto sestavují účetní závěrku podle účetního systému US GAAP z mnoha důvodů (JÍLEK, J. 2018):

- přístupnost k bankovním úvěrům;
- přístupnost k investičnímu kapitálu od bonitních investorů;
- příprava na budoucí vstup na trh veřejně obchodovaných cenných papírů;
- příprava na akvizici.

²² Mezinárodní účetní standardy pro veřejný sektor (*International public sector accounting standards, IPSAS*).

Uživatelé účetních závěrek dostávají přehledné, podrobné a srozumitelné účetní informace o hospodaření účetní jednotky a výkonnosti firmy, na jejichž základě činí svá investiční a hospodářská rozhodnutí. Investoři mnohdy přistupují k investicím s menšími obavami z investičního rizika, neboť vkládají důvěru ve vykazované informace, které jsou pod dohledem autoritativní federální Americké komise pro cenné papíry a burzy (*SEC*).

Dalo by se říci, že účetní systém IFRS je stále vyvíjen, proto je možná pro účetní jednotky méně přehledný a více podrobný oproti národní účetní legislativě. Z tohoto důvodu řada účetních jednotek, které doposud sestavovaly účetní výkaznictví podle národní účetní legislativy, má při prvním kontaktu s IFRS značné problémy, což může mít za následek nižší srovnatelnost účetních závěrek a vyšší rozpolcenost vykazovaných účetních informací. Pro investory a řadu uživatelů účetních závěrek je obtížné činit hospodářská a investiční rozhodnutí, neboť nemají k vykazovaným údajům takovou důvěru, jakou mají investoři ve vykázané účetní informace podle US GAAP. K veškerým rozhodnutím přistupují s větší obezřetností a silnějšími obavami z investičního rizika. Hlavním důvodem může být absence silně autoritativní organizace, která by řádně dohlížela na přehledné, podrobné a pravdivé vykazování účetních informací. Současná Evropská komise posláním autoritativní a obávané organizace nespĺňuje na takové úrovni, jaké dosahuje americká SEC. Oproti české účetní legislativě je IFRS účetní systém stále dostatečně podrobný a přehledně propracovaný. Již řadu let postupně dochází k implementaci jednotlivých znění IFRS standardů do národní účetní legislativy, což může mít příznivý dopad na kvalitu účetních zákonů v České republice.

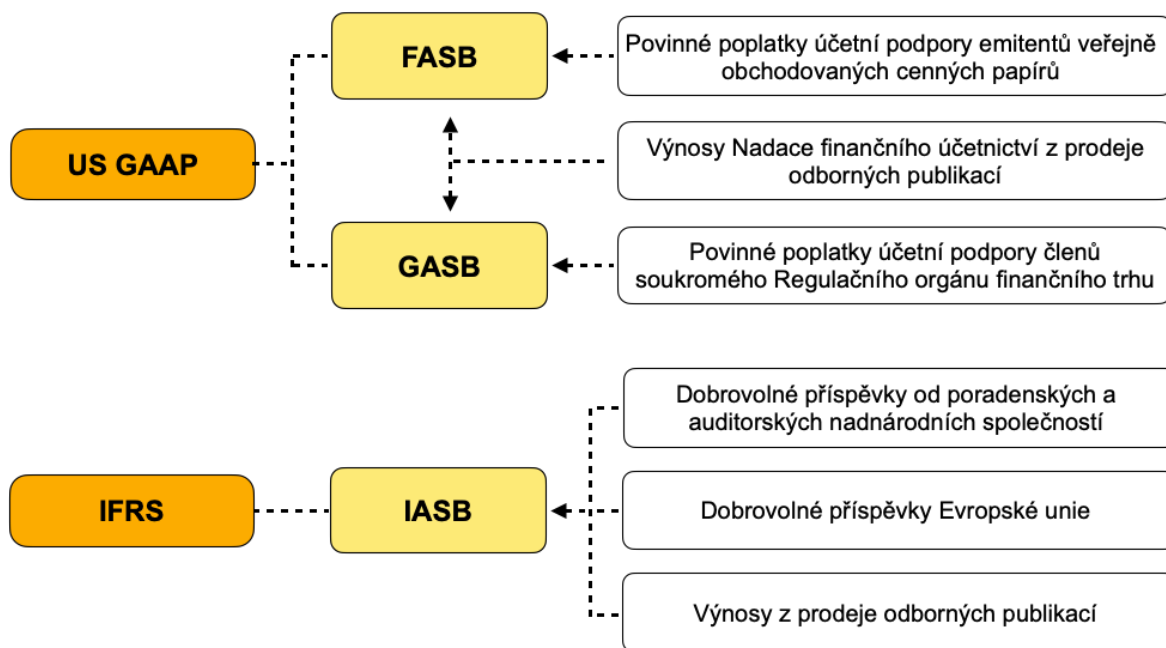
Financování tvorby US GAAP a IFRS

Na kvalitu každého účetního systému má podstatný vliv zdroj a způsob financování tvorby účetní legislativy. Financování US GAAP systému je založeno na povinných poplatcích účetní podpory, které plynou primárně ze dvou zdrojů. Prvním zdrojem jsou emitenti veřejně obchodovaných cenných papírů, který mají povinnost vést účetnictví a sestavovat účetní výkaznictví v souladu s účetními pravidly US GAAP. Tento zdroj financování podporuje primárně Radu pro finanční účetní standardy (*FASB*). Druhotný zdroj plyne od členů soukromého Regulačního orgánu finančního trhu (*FINRA*). Přijaté poplatky putují tvůrcům z Rady pro vládní účetní standardy (*GASB*). Třetím doplňkovým zdrojem financování jsou poplatky z licencí a výnosy

z prodeje odborných publikací, které vykazuje Nadace finančního účetnictví a svými prostředky podporuje organizace FASB i GASB v jejich činnosti.

IFRS není financováno jako účetní systém US GAAP povinnými příspěvky plynoucími od konkrétních účetních jednotek, který sestavují účetní výkazy podle US GAAP, ale dobrovolnými příspěvky plynoucími od různých zájmových jednotek. Primárními zdroji jsou příspěvky od nadnárodních auditních a poradenských společností²³, které svou štedrou podnikatelskou činnost založily na poradenství v oblasti vedení účetnictví a vykazování účetních informací podle IFRS a auditní služby všem účetním jednotkám, kteří mají povinný požadavek od mateřských nebo spolupracujících nadnárodních korporací přijmout nabízené poradenství a auditní služby od „Velké čtyřky“. Dalšími zdroji jsou veřejné a soukromé jednotky vykonávající svou činnost v některém členském státě Evropské unie, nebo na území Japonska, USA a dalších mimoevropských států. Třetím zdrojem financování mezinárodních standardů jsou výnosy z prodeje odborných publikací.

Obrázek 3: Financování účetních systémů

Zdroj: autorka podle odborné literatury (JÍLEK, J. 2018)

²³ Vystupují pod společným názvem „Big4“

Obrázek poukazuje na rozdílnost financování obou účetních systémů. Financování amerických standardů vychází z povinných poplatků účetních jednotek, za což Rada pro finanční účetní standardy (*FASB*) a Rada pro vládní účetní standardy (*GASB*) předkládají účetním jednotkám jasnou, srozumitelnou, pro všechny účetní jednotky stejnou, dostatečně podrobnou, přehlednou účetní legislativu s pevně stanovenými pravidly. Účetní jednotky nevynakládají příliš mnoho dalších financí na účetní a daňové poradenství. „V EU není tvorba IFRS financována a ovládána jednotkami připravujícími účetní závěrky podle tohoto systému, ale zejména účetními, poradenskými a auditními společnostmi, burzami a centrálními vládami. Jednotky připravující účetní závěrky podle IFRS zbytečně platí za nadměrné poradenské služby.“ (JÍLEK, J. 2018) Účetní jednotky za finanční, účetní a daňové poradenství vynakládají nemalé množství finančních prostředků. Ovšem není vysoká cena na účetní výkaznictví podle IFRS, kterou účetní jednotky musejí vynaložit, daná spíše nízkým počtem odborníků na účetní systém IFRS, který mají v současné době jakýsi monopol na trhu a pracují především pro společnosti Velké čtyřky, nikoliv přímo pro účetní jednotky na pozici účetních?

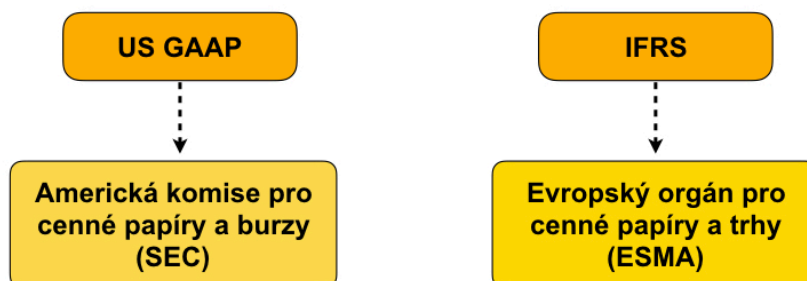
Vynucování účetní legislativy

Aby docházelo k respektování účetní legislativy ze stran účetních jednotek, musí být nastaveno určité vynucování použití právních předpisů. Účetní systém US GAAP je účinně vynutitelný díky autoritativní federální Americké komisi pro cenné papíry a burzy (*SEC*), která nařizuje všem účetním jednotkám registrovaným u SEC vést účetnictví a sestavovat účetní výkazy podle US GAAP. Pro ostatní účetní jednotky je účetní systém US GAAP dobrovolný. I přes to jej mnohé firmy využívají za účelem zvýšit svou konkurenceschopnost na americkém kapitálovém trhu se snahou maximalizovat důvěru externích uživatelů v jejich vykazované účetní informace.

V Evropské unii je vynucování IFRS mírné a zcela v kompetenci členských států, který implementují nařízení o vykazování účetních informací podle IFRS do své účetní legislativy. I v Evropě existuje organizace Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (*ESMA*), který se snaží o zajištění jednotného používání IFRS v EU, ale v případě vynucování užití IFRS má pouze koordinační funkci.

Důsledkem liberálního přístupu vykazování podle mezinárodních účetních pravidel je silně nadhodnocený goodwill u řady účetních jednotek²⁴.

Obrázek 4: Orgány dohlížející na vynuovení účetní legislativy

Zdroj: autorka podle odborné literatury (JÍLEK, J. 2018)

Autoritativní SEC je v záležitosti vynuovení účetní legislativy US GAAP účinnější. Evropský orgán ESMA nemá oproti americkému SEC takové pravomoci, aby mohla zajistit externím uživatelům účetních závěrek faktický odraz podnikové skutečnosti a finanční výkonnosti účetní jednotky.

Postavení české účetní legislativy vůči hlavním účetním systémům US GAAP a IFRS

Zásadní rozdíl mezi účetními přístupy IFRS, US GAAP a českému vedení účetnictví spočívá ve vynutitelnosti účetních principů a zásad, účetních postupů při vedení účetnictví a následnému vykazování. Účetní jednotky účtující a vykazující podle české účetní legislativy mají povinnost vést účetnictví v souladu se zákonem o účetnictví, českými účetními standardy a dalšími prováděcími předpisy. Dle české účetní legislativy mají účetní jednotky přímo nařízené účtovat podle předem stanovených pravidel a postupů a dodržovat legislativně předepsané principy a zásady, aniž by bylo možné se od stanovených a zákonem vynutitelných pravidel odchýlit²⁵. Nad řádným vedením účetnictví a vykazováním účetních

²⁴ Dle zprávy Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy (ESMA) z roku 2013 jsou nadhodnocená aktiva, konkrétně nadhodnocený goodwill, u řady evropských emitentů. "Celková hodnota goodwillu u 235 evropských kótovaných společností z 23 států za rok 2011 je 795 mld. eur. Ztráta ze znehodnocení goodwillu činila v průměru pouze 5,1 % jeho počáteční hodnoty." (JÍLEK, J. 2018)

²⁵ Pro účetní jednotky v českém prostředí platí všeobecně známé pravidlo: "co není dovoleno v účetní legislativě, je pro účetní jednotky zakázáno".

závěrek podle české legislativy dohlíží u auditovaných účetních jednotek²⁶ auditoři, kteří posuzují věrné a poctivé zobrazení předkládaných účetních informací a správné užití účetních postupů a principů při vedení účetnictví a sestavování účetních výkazů. Pravomoc posuzovat správnost vedení účetnictví v účetní jednotce má i příslušný orgán státní správy v rámci finančních nebo daňových kontrol, které jsou prováděny namátkovou kontrolou nebo na základě souvztažných varovných indikátorů odehrávající se na podnikatelském trhu.

Systémy US GAAP i IFRS jsou platné a účinné pro všechny účetní jednotky, bez ohledu na jejich kapitálovou velikost, strukturu či právní formu. U všech účetních jednotek mají daná legislativní pravidla stejný význam a účetní transakce stejná rizika a hospodářský požitek. V současné době v České republice mají povinnost vést účetnictví a sestavovat účetní závěrku podle IFRS upravené právem Evropské unie ty účetní jednotky, které podle § 19a jsou obchodními společnostmi emitující investiční cenné papíry určené k obchodování na evropském regulovaném trhu. Všechny ostatní české účetní jednotky vedou účetnictví podle české účetní legislativy, která není plně harmonizovaná s nadnárodními účetními systémy.

Česká legislativa je v případě všeobecně uznávaných účetních principů a zásad rozpolcená, i přes to, že účetní charakteristiky, principy a zásady tvoří základní stavební kameny účetního výkaznictví. Příčinou je absence českého koncepčního rámce, který by definoval pojmy základních položek účetní závěrky, kvalitativních charakteristik, předpokladů a zásad. V případě působení koncepčního rámce v české účetní legislativě by neměly vznikat nejednoznačné situace při výkladu účetní legislativy a definic základních pilířů účetní závěrky nebo rozpor mezi účetními pravidly.

Účel účetní závěrky je podle IFRS a české legislativy stejný, i přes doposud značné rozdíly v definicích a charakteristikách všeobecně uznávaných účetních principů a zásad. Oba systémy se snaží v maximální možné míře zajistit poskytování

²⁶ Povinnost ověřit účetní závěrku auditorem mají dle § 20, ZoÚ všechny akciové společnosti splňující minimálně 1 kritérium; všechny obchodní společnosti a podnikající fyzické osoby splňující minimálně dvě požadovaná kritéria a subjekty vykonávající svou činnost dle zvláštního právního předpisu (obce, aj.). Kritéria zohledňují výši aktiv (hranice stanovena na 40 milionů Kč), výši obratu (hranice stanovena na 80 milionů Kč) a počet zaměstnanců (hranice stanovena na 50 zaměstnanců).

prostřednictvím účetního výkaznictví všem uživatelům účetních závěrek relevantní, včasné, srozumitelné a důvěryhodné informace.

1.3 Konvergence účetních systémů

S nástupem globalizace vzešla nutnost mezinárodně regulovat a sladit národní účetní legislativu na velmi kvalitní úrovni. Na evropském kontinentu o harmonizaci usiluje Rada pro mezinárodní standardy účetního výkaznictví (*IASB*), na americkém kontinentu systém Obecně uznávaných účetních principů (*US GAAP*). V posledních letech se také výrazně hovoří o tzv. „konvergenčním projektu“, který má za cíl postupně harmonizovat systém IFRS a US GAAP. Právě v roce 2002 na společném jednání oba orgány – Rada pro mezinárodní účetní standardy (*IASB*) a Rada pro standardy finančního účetnictví (*FASB*) potvrdily spolupráci na postupném sjednocování obou systémů. Ovšem realita je jiná a v současné době se sjednocování obou hlavních účetních systémů pozastavilo. Jak uvádí profesor Jílek (2018)²⁷, dochází spíše k oddalování účetních systémů US GAAP a IFRS. US GAAP jsou silně vynucovány a kontrolovány autoritativními organizacemi, které v Evropské unii při vynucování účetních principů IFRS chybí. I tento důvod se dá považovat za příčinu méně rozvinutého kapitálového trhu oproti americkému kapitálovému trhu. *„Investoři se totiž při mírném vynucování účetní legislativy obávají toho, že účetní závěrky fakticky neodrážejí finanční pozici a výkonnost emitentů. Konkrétně, aktiva mnoha evropských emitentů mohou být výrazně nadhodnocena a závazky podhodnocené, tj. vlastní kapitál výrazně nadhodnocený.“* (JÍLEK, J. 2018) Paradoxem může být evropské nařízení, ve kterém je stanoveno, že účetní systém IFRS má podporovat evropské veřejné blaho a nebránit evropské stabilitě a rozvoji ekonomiky. Praxe ovšem poukazuje na rozvolňování účetní evropské legislativy a evropských IFRS, což má za následek umělé vylepšení finanční pozice a výkonnosti účetní jednotky v podobě zdokonalení vykazovaných účetních čísel s cílem vypadat lépe, než tomu tak ve skutečnosti je. Na evropském kontinentu se mezi firmami rozmáhá nefinanční účetní výkaznictví, které formou vyprávění příběhu o nastalých účetních skutečnostech informuje uživatele účetních závěrek o finanční pozici a výkonnosti účetní jednotky. Otázkou je, zdali klíčový uživatel účetních závěrek ocení právě takovou formu účetního výkaznictví a zda na

²⁷ Hlavní účetní systémy: IFRS a US GAAP z roku 2018

základě takto vykazovaných hodnot budou moci činit důležitá rozhodování týkající se finančního růstu účetní jednotky a kapitálového trhu? V případě, že účetní jednotky pojmou účetní výkaznictví formou líbivé marketingové prezentace za účelem přilákání investičního kapitálu, může nastat situace, že znalý investoři nebudou důvěřovat vykazovaným účetním informacím a svůj kapitál do těchto účetních jednotek nebudou vkládat. Naopak, neznalý nebo začínající investoři se mohou nechat oklamat líbivou a věrohodně vypadající účetní závěrkou sestavenou úspěšným marketingovým týmem a investovat svůj kapitál do společností, kteří by za jiných okolností na trhu již neexistovaly. Neohrozí právě vyprávěcí účetní výkaznictví evropský kapitálový trh? Je důležité si uvědomit, že forma účetní závěrky je druhořadá záležitost, i když pro vizáž účetní jednotky je podstatná. V první řadě by každá účetní jednotka měla dbát na obsah vykazovaných účetních informací a klást důraz na etické chování při vedení účetnictví. Jedině férová hra a jednotné podmínky mohou kapitálové trhy udržet stabilní s pozitivním exponenciálním vývojem.

Ukázkou, že ani na americkém kapitálovém trhu není bezpečno a investoři by i přes přísná účetní pravidla měli být na pozoru, je příklad manipulativního vystupování Elizabeth Holmes a její inovativní společnosti Theranos. Ukazuje, jak snadné je oklamat Silicon Valley²⁸, autoritativní SEC, investory i veškeré věřitele pouhou podnikatelskou vizí s poutavým příběhem cíleným na zdraví lidstva a pokrok v lékařství. Inovativních firem s rychlým startem, ovšem nepromyšleným nebo klamavým vystupováním či nereálnou podnikatelskou vizí, může být v prostředí Silicon Valley celá řada. U řady úspěšně vystupujících společností jdou čísla účetního výkaznictví proti hodnotě akcií na trhu i proti emocím investorů. Na základě účetních rozborů a finančních analýz by každý rozumný investor do řady společností ze Silicon Valley neinvestoval, ovšem společnosti cílící na emoce si věřitelé získávají právě poutavým příběhem a nefinančním výkaznictvím. Lze konstatovat, že řada firem je pouze uměle nadhodnocena v ekonomické bublině, a v případě jejího splasknutí hrozí krize na kapitálovém trhu v globálním ekonomickém měřítku.

²⁸ Silicon Valley ilustruje úspěšné místo, kde se shromažďují vědci i inovativní společnosti s cílem ukázat světu své neotřelé podnikatelské vize měnící svět k lepšímu.

2 Možnosti kreativního ovlivňování vykazovaných informací v účetních závěrkách

Kreativní účetnictví napomáhá účetním jednotkám transformovat účetní informace z věrné podoby odrážející reálný stav a výkonnost účetní jednotky k upravené (fiktivní) podobě, jakou chtějí vlastníci či představitelé účetní jednotky mít. Účelem kreativního účetnictví je snaha účetní jednotky získat určitou výhodu, na kterou by bez účetních manipulací neměla nárok. Motivů pro hru s účetními čísly za účelem získání výhody je celá řada. Od získání výhodnějšího financování, větší tržní hodnoty, dotací, přes ovlivňování daňových odpočtů a klíčových věřitelů, až po uvádění v klam všech zainteresovaných subjektů se snahou udržet si jejich přízeň i v nepříznivých časech. Kreativní účetnictví lze v každé zemi vymezit jiným způsobem. V zemi, kde jsou přísnější účetní pravidla, může být i nepatrný zásah do účetnictví či odklon od striktně daných účetních pravidel označován jako podvodná manipulace s účetními informacemi. V České republice je kreativní účetnictví spojeno nejen s vykazováním zavádějících nebo falešných účetních informací, ale i s otázkou výpočtu základu daňové povinnosti se snahou krátit daňovou zátěž.

Obrázek 5: Motivy kreativního účetnictví a zpronevěry majetku

Zdroj: autorka

V digitální době mohou k tradičním osobám, které páchají podvody uvnitř podniku nebo poškozují účetní jednotku neetickým jednáním navenek, přibýt i tvůrci informačních systémů, aplikací, softwarů či síťových technologií. Tito tvůrci představují v době datové ohromnou hrozbu nejen pro účetní jednotky, ale i pro stát, zaměstnance, věřitele a jiné subjekty. S daty mohou různě obchodovat, zneužívat ke svým vlastním potřebám nebo předávat konkurenci. Informační systémy nebo softwary mohou být upraveny tak, aby případné chyby v SW vedly k obohacení tvůrce informačního systému. Příkladem může být účetní software, který provádí kursové přepočty z cizí měny na měnu českou. Program díky skryté chybě může zaokrouhlovat ve prospěch tvůrce programu a rozdíl převádět na jeho bankovní účet. Velkou hrozbou pro věrné účetní výkaznictví mohou být i vlastníci – akcionáři v řídicí funkci, kteří nutí své zaměstnance – účetní, aby manipulovali s účetními transakcemi, informacemi i účetním výkaznictvím.

Účetní jednotky, které si pohrávají s účetními informacemi a finančními čísly, využívají řadu technik, díky nimž se dopouštějí podvodů za účelem dosažených nepoctivých cílů. Operace, které vedou k úpravám finančních dat, lze rozdělit podle stupňů závažnosti na:

- kreativní účetnictví;
- agresivní účetnictví;
- podvodné účetní výkaznictví.

Kreativní účetnictví je charakteristické využíváním tvůrčích nástrojů účetnictví vedoucích k přijatelné daňové povinnosti nebo k vykazování účetních informací ve prospěch účetní jednotky. Hranice mezi kreativním a agresivním účetnictvím je velmi tenká. Pro auditory i ostatní kontrolní orgány ze strany státní správy je obtížné identifikovat účetní transakce a položky účetního výkaznictví, u kterých byly použity techniky kreativního nebo agresivního účetnictví. Největším problémem je prokázání úmyslu, proto mnoho závažných případů končí s finančním postihem účetního přestupku, který je upravován Zákonem o účetnictví.

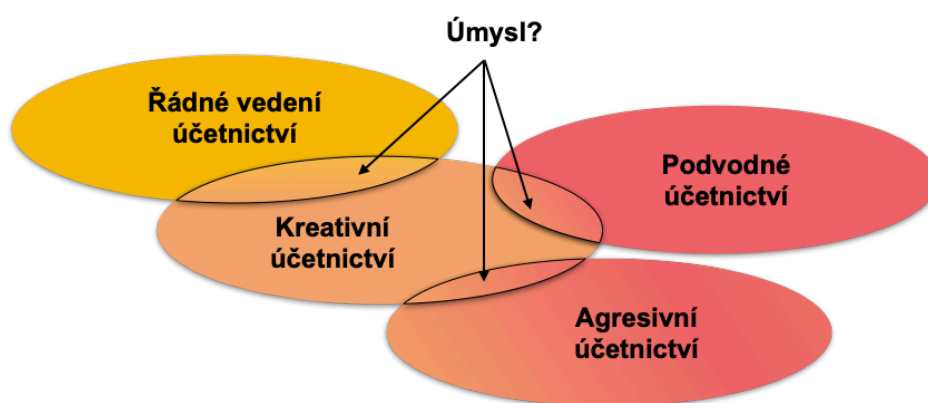
Agresivní účetnictví je násilné a úmyslné zvolení a použití účetních zásad a postupů, které jsou použity ve snaze dosáhnout vytyčených cílů pomocí použitých účetních postupů, které nejsou v souladu s účetními předpisy.

Podvodné finanční výkaznictví a neetické jednání představuje úmyslné nesprávné vykazování nebo opomenutí skutečných účetních informací při sestavování účetní závěrky za účelem oklamání uživatelů účetní závěrky. Do účetních podvodů spadají i nesprávné, zkreslené nebo fiktivní účetní transakce, doklady nebo veškeré údaje potřebné k sestavení účetní závěrky. Podvodné finanční výkaznictví je mnohdy spjato i s neetickým jednáním vůči zaměstnancům, věřitelům a jiným zájmovým skupinám. Cílem podvodného jednání může být snaha zastínit:

- zkreslené nebo falešné účetní údaje, doklady a transakce;
- nejasnou organizační strukturu uvnitř účetní jednotky; nebo
- složitou strukturu mezi spřízněnými stranami, dceřinými společnostmi, pobočkami a závody nebo spolupracujícími firmami.

Kreativní účetnictví nelze vždy považovat za podvodné. Mnohdy účetní jednotky využívají kreativní techniky, které jsou v souladu s účetní legislativou. Ovšem, kde leží pomyslná hranice mezi kreativním vedením účetnictví a podvodným účetním výkaznictvím? V jakém případě se jedná o legální praktiky a kdy je vedení účetnictví za hranicí všech etických a morálních zásad?

Obrázek 6: Hranice

Zdroj: autorka

Vymezení přesných hranic mezi legálním vedením účetnictví a účetním podvodem je otázkou objektivního pohledu na použité techniky výkaznictví. Mnoho účetních, finančních a daňových poradců se snaží najít legální skulinky v účetní legislativě nebo cíleně používat praktiky, které napomohou zákonnou cestou vylepšit účetní jednotce účetní výkaznictví nebo optimalizovat daňovou zátěž.

Takové praktiky lze označit za kreativní účetnictví a daňovou optimalizaci v mezích zákona. Praktiky, které nejsou v souladu s účetními pravidly a všeobecně uznávanými účetními principy a zásadami, a jsou v rozporu s další účetní legislativou, se považují za účetní přestupky nebo účetní podvody.

Obrázek 7: Stupně účetních zásahů

Zdroj: autorka

Nultý stupeň je považován za nejvěrnější a nejpoctivější v souladu se všemi principy a zásadami i veškerou účetní legislativou. Ve skutečnosti k tomuto snovému účetnímu výkaznictví dochází zřídka, neboť účetní jednotky se mohou běžně dopouštět neúmyslných účetních chyb nebo chyb v odhadech. V prvním stupni může účetní výkaznictví obsahovat informace, které mohou narušit zásadu věrného a poctivého zobrazení skutečnosti. Otázkou je, jak velký vliv mají chyby v účetním výkaznictví na skutečné informace o finančním zdraví účetní jednotky? Druhým, závažnějším stupněm jsou situace, kdy účetní jednotky použijí nástroje pro kreativní účetnictví na hraně zákona nebo se dopustí úmyslných účetních chyb v odhadech, metodách oceňování nebo odpisování a jiných technikách. Výsledkem takového konání je účetní výkaznictví v rozporu se zásadou věrného a poctivého zobrazení skutečnosti. Informace obsažené v účetních závěrkách mohou být nadhodnocené nebo podhodnocené, zkreslené nebo jinak ovlivněné

použitím nástrojů pro kreativní účetnictví. Třetím, nejzávažnějším stupněm, jsou účetní podvody různých rozsahů. Účetní jednotky použijí techniky agresivního nebo podvodného účetnictví za hranou zákonů i morálních zásad. Účetní výkaznictví je v silném rozporu se všeobecně uznávanými účetními principy a zásadami. Předložené účetní informace nepodávají věrný a poctivý obraz o skutečné finanční a majetkové situaci i výkonnosti účetní jednotky. Vykázané účetní informace mohou být neúplné, zkreslené, falešné a vystupování představitelů společnosti může být manipulativní a neetické.

Podnikatelská činnost je úzce spjata s nejistotou, a proto jsou účetní jednotky běžně nuceny činit účetní odhady²⁹ na základě dostupných informací. Účetním jednotkám nemusí být známa (BOKŠOVÁ, J. 2013):

- částka;
- okamžik; nebo
- období.

Na základě údajů, které mají účetní jednotky k dispozici v daném okamžiku, činí účetní odhady, které jsou vykázány v účetním výkaznictví. Předpokládá se, že odhad účetních jednotek nemusí být vždy správný a může dojít k neúmyslné **chybě v účetním odhadu**³⁰. I přes tuto skutečnost je účetní výkaznictví považováno za spolehlivé, neboť účetní jednotky jsou povinny předložit účetní doklady k zajištění průkaznosti. Na základě nových skutečností nebo nově

²⁹ Účetní jednotky využívají několik nástrojů, které jsou založeny na účetních odhadech a mohou dát prostor pro kreativní nebo podvodné účetnictví. Příkladem mohou být opravné položky, rezervy, časové rozlišení a dohadné účty aktiv a pasiv, způsoby oceňování nebo metody odpisování.

³⁰ V žádném případě nelze chyby v odhadech posuzovat jako úmyslné kreativní nebo agresivní účetnictví.

zjištěných informací účetní jednotky činí změny v odhadech, které mají dopad na účetní výkaznictví³¹:

- běžného účetního období, ve kterém byly zjištěny nové skutečnosti vedoucí ke změně v účetním odhadu;
- budoucího účetního období, pokud je toto období se změnou v účetním odhadu spjato.

Účetní změny podle US GAAP mohou mít dopad až na 3 účetní období, pokud účetní chyba nebo chyba v odhadu či metodě souvisí s daným účetním obdobím.

Druhou problematikou jsou **účetní chyby**, které mohou mít významný dopad na vykazované informace v účetních závěrkách. Účetní systémy US GAAP a IFRS požadují po účetních jednotkách, aby účetní chyby vykázané v účetních závěrkách opravily až 5 let retrospektivně. Účetní chyby jsou v České republice opraveny s rozvahovým dopadem do běžného účetního období s informací o opravě chyby v příloze účetní závěrce. V České republice platí, že do uzavřených účetních knih a schváleného účetního výkaznictví nelze retrospektivně zasahovat³².

Účetní jednotky mohou **změnit metody nebo principy** vykazování, oceňování nebo zveřejňování, za předpokladu, že nově použitá metoda přispěje k věrnějšímu a poctivějšímu zobrazení vypovídací schopnosti účetního výkaznictví.

Veškeré změny v účetních metodách nebo opravy účetních chyb se provádějí retrospektivně s dopadem v běžném účetním období do rozvahové položky *Jiný výsledek hospodaření minulých let*³³. Uživatelé účetního výkaznictví mohou nahlédnout i do přílohy účetní závěrky, ve které účetní jednotky musí poskytnout srovnávací informace, údaje o přírůstku na účtu *Jiný výsledek hospodaření minulých let*, nebo detailní informace o opravě účetní chyby nebo metody. Národní účetní rada definovala v I–29, odst. 11: „*Retrospektivní změnou účetních*

³¹ Změny v odhadech a opravy účetních chyb jsou ukotveny v následujících dokumentech: pro ČR v předpisu Národní účetní rady, v *Interpretaci 29: Opravy chyb, změny v účetních odhadech a změny v účetních metodách*; pro IFRS v *IAS 8: Účetní pravidla, změny v účetních odhadech a chyby*; a pro US GAAP ve *FASB 154: Accounting Changes and Error Corrections*.

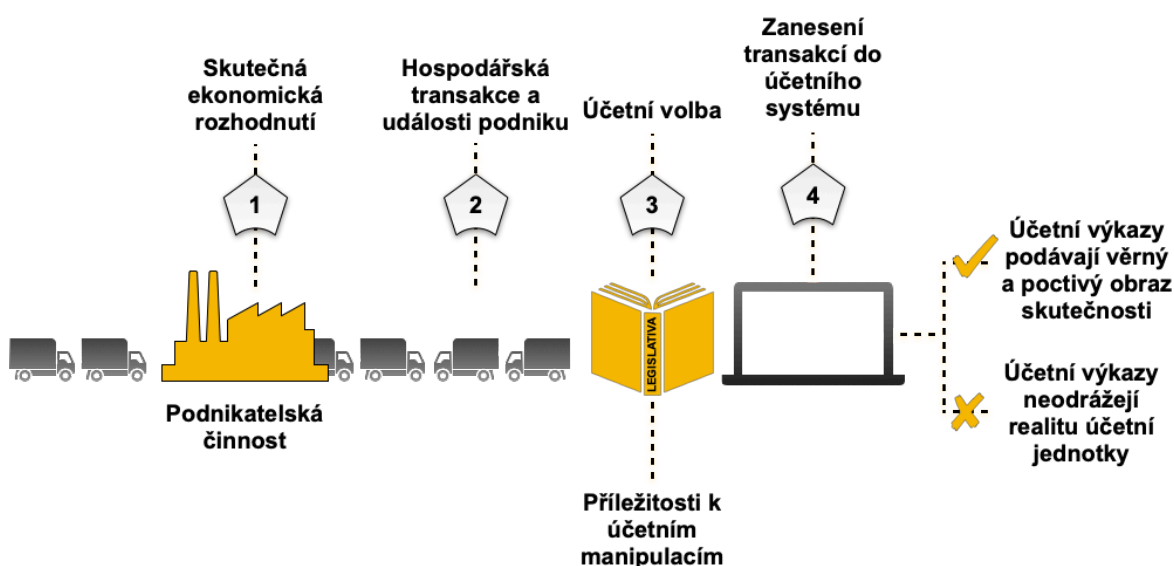
³² Výjimkou mohou být situace uvedené v § 17, ZoÚ.

³³ Jiný výsledek hospodaření minulých let slouží pouze pro náklady nebo výnosy, které vznikly v minulých účetních obdobích za předpokladu, že o nich v těchto účetních obdobích nebylo účtováno.

metod nebo opravou chyb se rozumí to, že účetní závěrka sestavená za období, ve kterém chyba byla opravena, má, pokud možno vypadat tak, jako kdyby chyba nikdy nenastala.“ Na základě této definice nelze retrospektivní změnu nebo opravu chyby považovat za otevření účetních závěrek z minulých účetních období a retrospektivní změnu nebo opravu v již uzavřených účetních knihách.

V každém účetním období by mělo dojít k anulování *Jiného výsledku hospodaření minulých let* souvztažně na vrub nebo ve prospěch hospodářského výsledku minulých let, aby uživatel účetní závěrky na první pohled viděl, zda během účetního období došlo ke změnám v odhadech nebo ke změnám účetních metod, či byly opraveny nastalé účetní chyby.

Obrázek 8: Kde vzniká příležitost k účetním manipulacím?

Zdroj: autorka

Během účetního období účetní jednotka realizuje svou podnikatelskou činnost, při které činí důležitá ekonomická rozhodnutí odrážející skutečný stav a výkonnost účetní jednotky. Veškeré nastalé účetní transakce a skutečnosti jsou zachyceny na rozvahové či podrozvahové účty. V ten moment je účetní jednotka vystavena morální **volbě**, zda účetní události zaúčtovat legálně v souladu se všeobecnými účetními principy a zásadami, nebo na hraně či za hranou povoleného kreativního účetnictví ve prospěch účetní jednotky. Prostor pro manipulaci s účetními informacemi poskytuje nejednotná, nejednoznačná, mnohdy roztříštěná legislativa umožňující na danou účetní transakci či událost nahlížet rozdílně nebo objektivně.

Proto v účetním prostředí existuje řada příležitostí, jak manipulovat s účetními informacemi:

- možnosti volby z různorodých účetních metod;
- nutnost použití účetních odhadů a predikcí založených na objektivních úsudcích;
- možnost ručního zásahu do účetních transakcí;
- možnost načasování účetních transakcí.

Jaký dopad bude mít na vedení účetnictví, účetní výkaznictví a manipulaci s účetními informacemi technologický vývoj v digitální a datové době je jen otázkou spekulace. Může dojít ke konzistenci účetních metod, zjednodušení účetní a daňové legislativy nebo k významnějšímu, snadnějšímu a rychlejšímu odhalování účetních přestupků a podvodů. Technologie mohou změnit „pravidla hry“, ale nezamezí ručním zásahům, ke kterým běžně dochází k rozvahovému dni a při sestavení účetního výkaznictví. I v době digitální a datové bude kladen důraz na profesionální úsudek a poctivost auditorů, kteří budou vystaveni nelehkým otázkám: Jak zhodnotit objektivní úsudky účetních jednotek? Jak nejlépe posoudit odhady a predikce, aby účetní závěrka byla věrná a poctivá? Jak minimalizovat ruční zásahy do účetních transakcí a následně účetního výkaznictví? Dojde k zúžení prostoru pro načasování účetních transakcí? A jakou roli v těchto otázkách bude hrát digitální prostředí? Budou nastupující technologie a inovativní účetní postupy milníkem, který ovlivní nebo změní dosavadní prostor pro manipulaci s účetními informacemi a ovlivňování účetního výkaznictví?

Účetní jednotky v rámci manipulace s účetními transakcemi a účetním výkaznictvím využívají techniky kreativního či agresivního účetnictví, které jsou v zahraničí členěny do následujících skupin podle stupně závažnosti a náročnosti při odhalování a prokazování:

- window dressing;
- mimobilanční financování;
- earnings management;
- income smoothing;
- big bath.

Window dressing

Jedním ze způsobů, kterým lze zlepšit postavení a výkonnost účetní jednotky a prezentovaných informací je Window dressing, který je založen na klamavé činnosti účetní jednotky. Window dressing je typický pro velké nadnárodní společnosti nebo společnosti s velkým množstvím akcionářů, nebo věřitelů a jiných přímo zainteresovaných subjektů, kteří nemají vhléd do každodenního fungování účetní jednotky a nedokáží detailně odhadnout a posoudit dosavadní fungování účetní jednotky. V takovém případě uživatelé účetní závěrky spoléhají na věrnost a poctivost vykazovaných informací a na základě toho činí svá hospodářská rozhodnutí, i když účetní výkaznictví může být technikou Window dressing zkresleno. Cílem Window dressing je maskování negativních skutečností, informací a detailů a dosáhnout tak příznivějšího výsledku hospodaření, než tomu tak ve skutečnosti je. Window dressing organizace ICAEW definovala jako „...takové vedení transakcí, při nichž finanční výkazy podávají zavádějící nebo nereprezentativní obraz o finanční situaci podniku“. (VOLKÁNOVÁ, Z. 2014) Účetní jednotka do svého účetnictví zaznamenává účetní transakce tak, aby výsledný dopad na účetní jednotku byl příznivější a naplňoval tak žádoucí představu a cíle znalého manažera. Účetní výkaznictví podává zkreslený obraz o finanční pozici účetní jednotky a nenaplňuje zásadu věrného a poctivého obrazu o stavu účetní jednotky. Typickým příkladem techniky Window dressing je úmyslné porušování zásady opatrnosti. Následující výčet konkrétních příkladů poukazuje na techniku Window dressing (KRUPOVÁ, L. 2001):

- chyby v odhadech při stanovení doby používání dlouhodobého majetku;
- cíleně špatné přiřazování nákladů k výkonům či k účetnímu období;
- špatné uplatnění požadavků časového rozlišení;
- falešné faktury či fiktivní dodávky zboží a materiálu;
- nedodržování metodických prvků účetnictví (předpis z účetního dokladu není shodný s předpisem zaznamenaném v účetních knihách);
- záměrné změny v oceňovacích základnách či technikách;
- nadměrná aplikace zásady opatrnosti (tvorba rezerv ve vyšší částce, než by bylo nutné);

- špatné zařazení krátkodobých aktiv a závazků na dlouhodobé položky v rozvaze (a naopak);
- vykázání majetku nevystihující definici aktiv či nevykázání aktiv vystihující jejich definici.

Technika Window dressing je využívána i u správců investičních fondů, kteří před koncem účetního období zaměňují cenné papíry s nepříznivými výnosy za cenné papíry s vysokým zhodnocením. Řada účetních jednotek se v minulosti dopouštěla manipulativních podvodů tím, že záměrně tvořila rezervy a opravné položky, aby si snižovala výsledek hospodaření ať už z důvodu redukce daňové zátěže, nebo následného zhodnocení společnosti při vstupu na kapitálový trh tím, že na konci účetního období před vstupem na burzu rozpustila všechny v minulosti utvořené opravné položky a rezervy a uměle si tak navýšila hospodaření a výkonnost účetní jednotky. Dalším typickým příkladem z praxe je snaha získání výhodnějšího nebo zcela nového kapitálu od investorů a věřitelů, kteří by na základě skutečně a pravdivě vykázaných účetních informací investiční riziko nepodstoupili. Účetní jednotka by tak přišla o skvělý investiční tok finančních prostředků, a tak zatajováním negativních informací dojde k oklamání investorů.

Mimobilanční financování

Mimobilanční financování je založeno na vykazování aktiv a závazků, které by měly být běžně vykázány v rozvaze účetní jednotky, ale účetní jednotka snažící se o atraktivnější obraz hospodaření a výkonnosti společnosti jej vykáže v rozvaze jiných subjektů. Účetní jednotka se snaží o snížení míry zadluženosti, jinými slovy se snaží o snížení dluhů vůči vlastnímu kapitálu tím, že závazky účetní jednotky vykáže v dceřiné účetní jednotce nebo ve spřízněné účetní jednotce pomocí přefakturování části dluhu. K mimorozvahovému financování může dojít i neúmyslně kvůli nedostatku informací o dané účetní transakci, neúmyslné účetní chyby z nepozornosti, selháním lidského faktoru kvůli nedostatečné kvalifikaci. Situace, které mohou v účetní jednotce nastat a mají charakteristiky mimobilančního financování jsou (KRUPOVÁ, L. 2001):

- záměna operativního a finančního leasingu;
- neprovedení konsolidované účetní závěrky – nevykazování hospodářského výsledku dceřiné společnosti v účetní závěrce mateřské účetní jednotky.

Dceřiná společnost vykáže hospodářský výsledek individuálně jako samostatný subjekt bez mateřské společnosti;

- nevykázání rizikových dluhů.

Mimobilanční financování představuje pokročilou techniku kreativního či agresivního účetnictví, neboť odhalení neetického vedení účetnictví vyžaduje detailní znalost účetní jednotky a jejich účetních transakcí i bohaté zkušenosti s účtováním jednotlivých transakcí konzervativním i kreativním způsobem nebo případně bohaté zkušenosti s interními či externími audity. Příkladem společnosti, využívající technik mimobilančního financování, byla společnost Enron³⁴.

Earnings management

Earnings management je technika, prostřednictvím které účetní jednotky ovlivňují finanční pozici a výkonnost společnosti. Cílem je co nejvýhodněji ve prospěch účetní jednotky splnit předem stanovené neetické vize. Účetní jednotka se snaží vykazovat buď stabilní pozici účetní jednotky, nebo naopak prohlubovat ztráty.

K naplnění techniky využívá řízení účetních operací se snahou meziročně vyrovnat výsledek hospodaření nebo příjmy běžného účetního období. Příkladem může být situace, kdy si účetní jednotka stanoví, že chce dosahovat následujících výsledků:

- výsledek hospodaření běžného období na úrovni 1 milionu Kč, a zároveň
- příznivý výsledek provozního, finančního a investičního cash flow.

Podle těchto stanovených cílů se snaží plánovat a řídit účetní transakce, aby se hospodaření účetní jednotky v dlouhodobém horizontu zdálo stabilní. V posledním čtvrtletí účetní jednotka plánovala drobnou opravu budovy, pořízení nového stroje a další účetní operace, které by měly vliv na zvýšení nákladů či na odliv peněžních prostředků. I přes to, že účetní jednotka disponovala dostatkem finančních prostředků na opravy budovy a pořízení nového stroje, rozhodla se z důvodu již naplněných cílů odložit další opravy i nákupy majetku na další účetní období. V následujícím účetním období došlo k přechodnému pozastavení výroby a poté i k omezení prodeje zboží z důvodu nedostatečných skladových zásob výrobků na

³⁴ Účetní kauza Enron je detailně popsána v příloze č. 6 diplomové práce.

vlastní prodejně. I přes riziko dočasného pozastavení podnikatelské činnosti účetní jednotka plánovala a řídila účetní operace tak, aby účetní jednotka nevykazovala značné odchylky od plánovaného výsledku hospodaření a od změny v peněžních tocích.

Účetní jednotka v prosperujícím období ukládá zisky na případné použití v účetním období, kdy je podnikatelská činnost účetní jednotky stagnující a méně výdělečná. Metoda agresivního účetnictví earnings management je založena na:

- změně účetních metod;
- změně účetních pravidel.

Pokud účetní jednotky **změní účetní metodu** oceňování při vyskladnění zásob, může ovlivnit výši nákladů běžného účetního období. **Změna účetních pravidel** může souviset například s problematikou kapitalizace nákladů, která přímo souvisí s pořízením dlouhodobých aktiv. Například, účetní jednotka vytváří software vlastní činností s financováním z úvěrového účtu banky. Za poskytnutý úvěr si banka účtuje roční úrok, jehož část účetní jednotka může kapitalizovat do pořizovací ceny vyvíjeného softwaru. V případě, že se účetní jednotka rozhodne úroky nekapitalizovat, ovlivní tak náklady běžného účetního období. Stejný problém nastane v případě, že účetní jednotka změní hranici stanovenou pro zařazení pořizovaného majetku do aktiv společnosti.

Organizace SEC vyžaduje, aby vrcholový představitel³⁵ účetních jednotek ověřili a svým podpisem stvrdili, že předložená účetní závěrka je v souladu s nejvýše postavenou zásadou věrného a poctivého zobrazení a že všechny použité principy a zásady účetní metody a oceňovací základny byly použity v souladu s účetními předpisy a etickými a morálními zásadami účetní jednotky.

Income smoothing

Income smoothing je založen na optimalizaci zisku mezi jednotlivými účetními obdobími. Odstraňování výkyvů mezi účetními obdobími se týká převážně

³⁵ Převážně se jedná o pozice výkonného ředitele (CEO) a finančního ředitele (CFO). V digitální době by měla být účetní závěrka podepsána i ředitelem IT, který je zodpovědný za veškeré informační a komunikační technologie i za nakupované nebo vlastní činností vytvořené nebo upravené softwary v účetních jednotce. V digitálním prostředí mohou ruční softwarové zásahy nebo chyby v softwaru ovlivnit průkaznost a věrohodnost účetních dat.

akciových společností a všech společností, kde je vyvíjen tlak a očekávání na vrcholový management ze stran majitelů, investorů a dalších věřitelů. Hlavní představitelé účetní jednotky jsou motivováni použít tyto techniky za účelem splnění vykázaných zisků, na jejichž základě jim budou uznány bonusové výplaty, nebo čistě ze strachu ztráty svého zaměstnání. Techniku optimalizace výsledku hospodaření využívají především ty účetní jednotky, jejichž zisk podléhá progresivnímu zdanění. Aby optimalizovaly základ daně, utvoří nebo navýší daňové rezervy, poskytnou dary, zvolí zrychlenou metodu odpisování, použijí účty časového rozlišení nebo jinak ovlivní účetní výkaznictví. Dalším důvodem může být snaha vyrovnávat výsledek hospodaření jednotlivých účetních období, jehož stabilita by mohla přilákat investory. Pro auditory je velmi obtížné prokázat úmysl a zhodnotit závažnost použitých nástrojů. Auditóři posuzují, zda použité metody jsou legální nebo nezákonné. Mnohdy účetní jednotky kreativně optimalizují základ daně, aniž by porušily účetní legislativu nebo všeobecně uznávané účetní principy a zásady. Z tohoto důvodu auditóři posuzují, zda účetní jednotky alespoň vykazaly úplné účetní informace, které jsou srovnatelné, neutrální a konzistentní.

Big Bath

Technika Big Bath slouží k manipulaci s položkami ve výkazu zisku a ztráty. Hlavní představitelé společnosti se snaží uměle prohlubovat ztrátu, aby v následujícím účetním období mohli uměle navýšit zisk a zlepšit si tak výkonnost účetní jednotky. Příkladem může být situace v období krize, kdy účetní jednotky vykazují nižší nebo záporné výsledky hospodaření. Investoři a věřitelé i jiní uživatelé účetních závěrek na základě aktuálního ekonomického vývoje očekávají nepříznivé výsledky hospodaření, a tak je prohloubená ztráta nijak nepřekvapí. V následujícím účetním období účetní jednotky mohou uměle navýšit zisk a oklamat tak věřitele neetickým a zavádějícím účetním výkaznictvím.

V přílohách 6 a 7 je uvedena řada závažných podvodů a účetních manipulací u významných i méně známých společností. Všechny uvedené účetní manipulace a podvody mají společné motivy, příčiny i důsledky. Aby účetní jednotky minimalizovaly kreativní, agresivní nebo podvodné účetní operace, které povedou

k manipulativnímu, zkreslenému, zavádějícímu nebo falešnému účetnímu výkaznictví, měly by (JONES, M. 2011):

- zřídit interní audit a provádět pravidelné vnitřní kontroly;
- rozdělit odpovědnost mezi předsedu představenstva a výkonného ředitele;
- zřídit výbor pro audit skládající se z profesně zkušených a zároveň nezávislých členů³⁶;
- zřídit silnou správní radu skládající se z nezávislých členů.

Mnohdy účetní jednotka může manipulovat s důvěrou investorů a věřitelů s dobrým úsudkem, neboť právě na kapitálovém trhu existuje konkurenční boj o investiční kapitál na rozjezd podnikatelské činnosti nebo rozvoj současného podnikání účetních jednotek. Bez investičních prostředků účetní jednotky nemohou nakupovat budovy, strojní zařízení a jiná aktiva, díky nimž mohou uskutečňovat výrobu a jinou podnikatelskou činnost, vykazovat tržby a následně inkasovat peníze. Naopak, investoři a věřitelé mnohdy vyžadují nereálné nebo těžko realizovatelné plnění cílů, což v minulosti mělo za následek právě manipulaci s účetním výkaznictvím. Řada investorů byla orientována na údaje v účetních závěrkách, nikoliv na cíle typu zhodnocování účetní jednotky v podnikatelském prostředí. V současnosti účetní jednotky manipulují s investory na emoční úrovni. Majitelé nebo hlavní představitelé společností se snaží investory přesvědčit o jejich podnikatelské vizi cílením na emoce každého subjektu. Otázkou je, zda vysoké nároky na tvrdá data nebyly vyměněny marketingovou strategií s cílem emočně zasáhnout široký okruh veřejnosti a přilákat tak kapitál i do nerealizovatelných podnikatelských projektů? Nebude tento přístup podkopávat již tak nestabilní kapitálový trh nejen na evropském kontinentu? Nebude o to více narušena důvěra investorů v účetní informace předkládané každou účetní jednotkou? I v současnosti lze totiž najít ukázkové iluze podnikatelských vizí, které lze označit po důkladném zkoumání a finančnímu rozboru za nafouklé ekonomické bubliny, a to díky neustálému vytváření iluzí o podnikatelském rozvoji řady subjektů. Po splasknutí těchto uměle vytvořených ekonomických bublin a nadhodnocených firem by mohlo dojít k fatálnímu zastavení kapitálového trhu s dopadem

³⁶ Nezávislími členy by neměli být rodinní příslušníci nebo přátelé a známí stávajících členů výkonného orgánu.

na podnikatelské prostředí a celosvětovou ekonomiku, neboť by nedůvěra investorů ve vykazované informace způsobila jejich až příliš vysokou averzi k investování svých finančních prostředků do podnikatelských vizí. Účetní jednotky by tak ztratily finanční prostředky určené k profinancování počátků podnikatelské činnosti nebo k rozvoji stávajícího stavu podnikatelské činnosti.

2.1 Oceňování

Účetní jednotky jsou běžně nuceni vyjádřit hodnotu v peněžních jednotkách pro všechny majetek a závazky. Mohou oceňovat zásoby, nehmotný či hmotný majetek, závazky nebo podnik samotný. Mnoho účetních jednotek se domnívá, že oceňování je jednorázovou záležitostí při prvotním rozpoznání, ovšem ke stanovování hodnoty aktiv a pasiv dochází v účetních jednotkách neustále. Účetní praxe dělí oceňování na dva hlavní modely, které jsou ve vzájemné opozici a vznikly na základě dlouholetého vývoje³⁷:

- model založený na historických cenách;
- model založený na běžných hodnotách.

V běžné podnikatelské praxi mnoho účetních jednotek uznává oceňování v modelu **historických cenách**, který respektuje zásadu opatrnosti, a i přes veškeré pozitivní dopady přináší i řadu nevýhod. Oceňování historickými cenami je založeno na objektivně stanovené hodnotě, která je podložena účetními doklady, ovšem postupem času dochází vlivem inflace k nereálnému zobrazení majetku a závazků, a tím pádem k narušení vypovídací schopnosti účetního výkaznictví. Naopak, model založený na **běžných hodnotách** promítá do účetnictví skutečnou cenu majetku a závazků, ovšem je považován za snadný nástroj pro manipulaci a nadhodnocování aktiv účetní jednotky, a tím pádem může vést k ovlivňování chování uživatelů účetních závěrek. Ovšem který oceňovací model lze považovat za nejvhodnější, aniž by došlo k narušení zásady věrného a poctivého zobrazení a zásady opatrnosti a zároveň vedlo k vyšší vypovídací schopnosti účetního

³⁷ Model reálné hodnoty byl hojně využíván na přelomu 19. a 20. století, ovšem po Velké hospodářské krizi v roce 1929 začaly vznikat ve své době moderní US GAAP, které definovaly model historické ceny a tuto metodu oceňování uznávají dodnes. Většina účetních položek v účetních závěrkách dle US GAAP je oceněna v modelu historických cen, i přes sníženou vypovídací schopnost účetních závěrek. Účetní systém US GAAP se domnívá, že ocenění v historických cenách nejuvěrněji naplní nejuvyšší postavenou zásadu věrného a poctivého zobrazení skutečnosti, i přes možné podhodnocení aktiv.

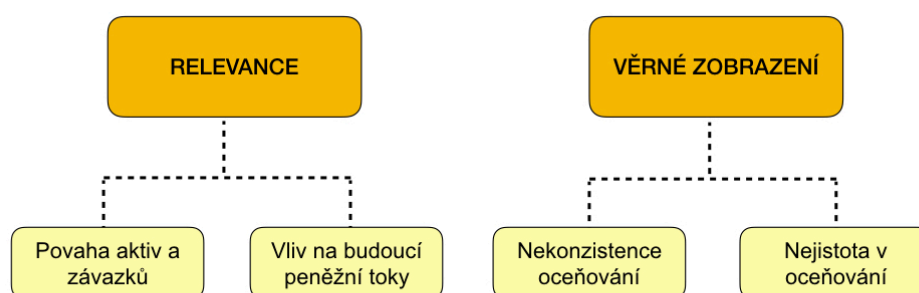
výkaznictví? Východiskem by mohl být model cenové úrovně, který „...v účetnictví vyjadřuje změny v cenové hladině podobně, jako se vyjadřují kursové přepočty účetních výkazů na jinou měnu. Tato metoda přepočítává všechny nepeněžní položky aktiv a vlastního kapitálu z historické na současnou cenovou úroveň indexem všeobecné kupní síly.“ (KRUPOVÁ, L. 2019)

Oceňování je považováno za metodický prvek, který zásadně ovlivňuje vypovídací schopnost účetního výkaznictví, proto IFRS účetním jednotkám nařizují, aby při výběru oceňovací základny daly důraz na věrné zobrazení a relevantní vykázání hodnoty aktiv a pasiv. Požadavek relevance nutí účetní jednotky odpovídat na následující otázky a na základě odpovědí zhodnotit, zda jsou vykázané hodnoty významné pro uživatele účetního výkaznictví:

- Jakou povahu má oceňované aktivum nebo pasivum?
- Je hodnota aktiva nebo pasiva citlivá na tržní situaci a rizikové faktory³⁸?
- Jakým podílem přispívají oceňovaná aktiva a pasiva k budoucím peněžním tokům?

Zároveň by oceňovaná aktiva a pasiva měla naplňovat konzistentnost použitých oceňovacích základen se všemi položkami, které spolu úzce souvisí³⁹. Z těchto důvodů jsou účetní jednotky nuceni při výběru oceňovací základny zvažovat veškeré faktory, které by mohly ovlivnit vypovídací schopnost účetních informací.

Obrázek 9: Faktory ovlivňující volbu oceňovací základny

Zdroj: autorka dle nového koncepčního rámce (kapitola 6)

³⁸ Za rizikové faktory se dá považovat tržní vývoj v podobě nečekaných událostí (válečný stav, stav nouze, aj.) nebo blížící se hospodářská krize (vývoj na burze, chování investorů a jejich nakládání s cennými papíry a komoditami) a jiné rizikové faktory, které ovlivňují hodnoty majetku a závazků.

³⁹ IFRS tuto problematiku označuje jako "Účetní nesoulad" (*Accounting mismatch*) v IFRS 9, který může v tomto případě nastat při oceňování aktiva reálnou hodnotou a související závazek byl oceňován amortizovanou pořizovací cenou.

Oproti tomu účetní systém US GAAP ve většině případů připouští oceňovací model založený pouze na historických cenách, neboť vykázané hodnoty jsou podloženy účetními doklady a je zajištěna nezkrácená objektivnost a průkaznost. V některých případech US GAAP připouští model běžné hodnoty, přičemž jejich použití upravují předpisy. Ovšem v praxi ve většině případů účetní jednotky, vykazující podle US GAAP, oceňují aktiva a závazky v historických cenách a na jejich reálnou hodnotu detailně poukazují v příloze účetní závěrky.

Národní účetní legislativa dle zákona o účetnictví ve většině případů připouští oceňování na bázi historických cen, které jsou podloženy účetními doklady, ovšem v určitých situacích uvedených v § 27, ZoÚ je účetní jednotka povinna použít model reálné ceny. Ocenění reálnou hodnotou účetní jednotka provádí například u:

- derivátů;
- nabytých pohledávek určených k dalšímu prodeji;
- některých druhů cenných papírů.

V České republice jsou ustanoveny čtyři základní oceňovací základny, jejichž definice jsou v národní účetní legislativě do značné míry ovlivněny účetním systémem IFRS:

- historické náklady;
- běžná vstupní cena (běžná cena obnovy);
- běžná výstupní cena (běžná cena pozbytí);
- reálná hodnota (fair value).

Jednotlivé účetní systémy (národní účetní legislativa⁴⁰, IFRS i US GAAP) sjednoceně rozlišují dva základní momenty, kdy k oceňování aktiv a závazků dochází:

- v momentě uskutečnění účetní transakce a jejího prvotního rozpoznání v účetnictví, a
- k datu sestavení účetní závěrky.

⁴⁰ § 24, odst. 2, ZoÚ

Moment uskutečnění účetního případu je okamžik, kdy dojde k pořízení nebo vzniku aktiva nebo závazku. Účetní jednotka může nabýt aktivum či závazek následujícími způsoby:

- nákupem;
- vlastní výrobou;
- pořízení směnou;
- vkladem;
- nově zjištěným aktivem či dluhem, který dosud nebyl v účetnictví zaznamenán;
- bezúplatným nabytím (darem).

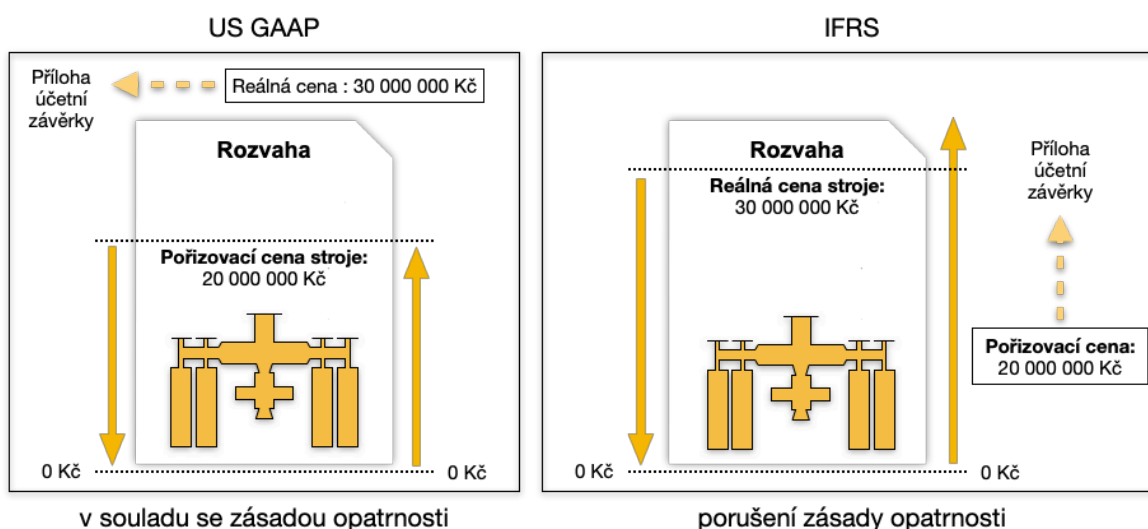
K datu sestavení účetní závěrky mohou účetní jednotky využívat i reálné ocenění aktiv a závazků, přičemž jednotlivé účetní systémy ve svých předpisech upravují pravidla, aby byla dodržena vypovídací schopnost účetních informací a neporušena zásada věrného zobrazení. Oceňování k rozvahovému dni připouští dvě metody přecenění majetku a závazků:

- ocenění reálnou cenou, a
- ocenění ekvivalencí.

Velmi důležitou rozdílností mezi účetními systémy US GAAP a IFRS je přecenění dlouhodobého majetku k datu účetní závěrky. Zatímco IFRS v modelu reálné hodnoty přecenění majetku nad hodnotu pořizovací ceny povolují, US GAAP jsou opatrnější, neboť v modelu historické ceny dovolují přeceňovat pouze směrem dolu prostřednictvím impairmentu ⁴¹ a odpisů. Ve skutečnosti tak nedochází k nadhodnocení aktiv a vykázané informace v rozvaze by se daly považovat za věrnější. Účetní jednotka může informovat uživatele účetního výkaznictví o reálné hodnotě majetku v příloze účetní závěrky. Naopak, účetní systém IFRS nenařizuje, ale doporučuje účetním jednotkám, aby informovaly uživatele účetního výkaznictví o pořizovací ceně v příloze účetní závěrky.

⁴¹ V diplomové práci je používáno slovo "impairment" pro dlouhodobé nebo krátkodobé snížení hodnoty aktiv. V České republice jsou ekvivalentem opravné položky.

Obrázek 10: Rozdílnosti v informování o reálné hodnotě majetku

Zdroj: autorka

V České republice se reálnou hodnotou oceňují cenné papíry, deriváty, majetek a závazky podle zvláštních předpisů.

Rozdíly mezi oceněním v okamžiku nabytí aktiva či závazku a k rozvahovému dni lze přecenit:

- rozvahově, nebo
- výsledkově.

Rozvahové přecenění majetku a závazků ovlivňuje přímo vlastní kapitál účetní jednotky, zatímco **výsledkové přecenění** ovlivňuje vlastní kapitál účetní jednotky nepřímo prostřednictvím dopadu na výsledek hospodaření běžného účetního období. Příkladem rozvahového přecenění mohou být cenné papíry a podíly přeceněné metodou ekvivalencí (protihodnotou), která odráží velikost podílu na majetkové účasti vlastního kapitálu. Ovšem cenné papíry určené k obchodování mají dopad vždy do výsledku hospodaření. Pro oceňování k datu uskutečnění účetní transakce se nejčastěji využívá model historické ceny (pořizovací náklady, vlastní náklady nebo nominální hodnota) a reprodukční pořizovací ceny⁴².

⁴² Účetní systém IFRS vymezuje standardy, ve kterých jednotně upravuje ocenění pro jednotlivé typy majetku. Jedná se například o: IAS 2 - Zásoby pro ocenění Zásob; IAS 16 - Pozemky, budovy a zařízení pro ocenění movitých a nemovitých aktiv; IAS 19 - Zaměstnanecké požitky pro ocenění

Tabulka 1: Ocenění majetku

Aktiva a závazky	US GAAP	IFRS	Česká legislativa
Hmotný majetek (nakoupený)	Pořizovací cena		
Hmotný majetek (vyrobený ve vlastní režii)	Vlastní náklady (přímé a nepřímé náklady)		
Nehmotný majetek (nakoupený)	Pořizovací cena		
Nehmotný majetek (vyrobený ve vlastní režii)	Vlastní náklady (zahrnutý pouze přímé náklady)	Vlastní náklady	Vlastní náklady (přímé a nepřímé náklady)
Cenné papíry určené k obchodování	Reálná hodnota		
Cenné papíry držené do splatnosti	Amortizovaná hodnota	Amortizovaná hodnota + impairment	Amortizovaná hodnota
Podílové cenné papíry	Metoda ekvivalence	Metoda ekvivalence	Metoda ekvivalence Pořizovací cena
Zásoby	Pořizovací cena Vlastní náklady Reprodukční pořizovací cena Čistá realizovatelná hodnota		
Pohledávky	Jmenovitá hodnota Čistá realizovatelná hodnota	Pořizovací cena Jmenovitá hodnota Reprodukční pořizovací cena	
Peníze a peněžní ekvivalenty	Jmenovitá hodnota		
Závazky	Jmenovitá hodnota Reálná hodnota Amortizovaná cena	Jmenovitá hodnota	

Zdroj: autorka dle odborné literatury BOKŠOVÁ, J. 2013, KRUPOVÁ, L. 2019

aktiv vyplývajících ze zaměstnaneckých benefitů poskytnutých zaměstnavatelem mimo stanovenou mzdu; a další.

Oceňování je považováno za významnou součást účetnictví, neboť ovlivňuje spolehlivost, srozumitelnost, srovnatelnost účetních informací, a především vypovídací schopnost účetního výkaznictví, proto dochází ke klíčovým regulacím jak na národní, tak mezinárodní úrovni. Volba oceňovací základny má dopad nejen rozvahově na aktiva, závazky a vlastní kapitál, ale i výsledkově na náklady a výnosy účetní jednotky za dané účetní období. Z tohoto důvodu je oceňování považováno za vhodný nástroj pro manipulaci s výsledkem hospodaření a dalšími účetními informacemi s cílem ovlivnit rozhodování uživatelů účetního výkaznictví. Správnost volby a použití oceňovacíchází bází posuzuje auditor, který může využít dle ISA 620 práce experta⁴³ a zvýšit tím vypovídací schopnost účetního výkaznictví. Expert může ověřit správnost stanovené hodnoty například u pozemků a staveb, uměleckých děl či vzácných kovů a investičních kamenů.

2.2 Opravné položky

Během účetního období dochází běžně ke znehodnocení majetku, přičemž účetní jednotka vždy posuzuje, zda znehodnocení majetku je dočasné nebo trvalé. Opravné položky představují přechodné snížení aktiv účetní jednotky, přičemž spadají pod náklady běžného účetního období. Účetní předpisy upravující opravné položky nebo impairment⁴⁴ si kladou za cíl, aby účetní jednotky ve svém účetním výkaznictví neuváděly majetek s hodnotou vyšší, než je jeho zpětně získatelná částka. Díky řádně použitým opravným položkám nebo způsobům snížení hodnoty dodržují zásadu opatrnosti a věrného a poctivého zobrazení skutečnosti. Naopak, při neuvážlivém nebo manipulativním použití mohou být opravné položky nástrojem pro kreativní účetnictví a ovlivňování účetního výkaznictví.

Povinnost vytvářet opravné položky udává v České republice zákon o účetnictví v § 25, odst. 3: „...berou v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty,

⁴³ Expert nemusí být najatý pouze na žádost auditora, ale i ze strany účetní jednotky. Expert může být také zaměstnancem účetní jednotky nebo auditorské společnosti.

⁴⁴ Opravné položky nebo snížení hodnoty v podobě impairmentu jsou upraveny v následující legislativě: pro ČR v Zákoně o účetnictví (§ 25), ve Vyhlášce č. 500/2002 Sb. (§ 55), v Zákoně o rezervách nebo v ČÚS č. 005 Opravné položky, České účetní standardy; pro IFRS v IFRS 9: Finanční nástroje (dříve také v IAS 39: Finanční nástroje: Účtování a oceňování - nahrazeno IFRS 9) a IAS 36: Snížení hodnoty aktiv; pro US GAAP v ASC 326: Finanční nástroje - úvěrové ztráty, ASC 360: pozemky, budovy a zařízení a ve FASB 144.

kteře se týkají majetku a závazků a jsou jim známy do okamžiku sestavení účetní závěrky, jakož i všechna snížení hodnoty bez ohledu na to, zda je výsledkem hospodaření zisk nebo ztráta“ a opírá se tak o podstatu zásady opatrnosti. Účetní jednotka by v žádném případě neměla plánovat tvorbu a rozpouštění opravných položek v závislosti na výši zisku nebo ztráty v daném účetním období nebo v budoucím účetním období nebo v budoucích účetních obdobích. Opravné položky musí odrážet skutečný stav majetku a jeho případné přechodné znehodnocení. Česká účetní legislativa připouští výjimky, které nemají charakter přechodného snížení hodnoty, ale spíše vykazují známky trvalého snížení hodnoty aktiva. Příkladem mohou být potraviny s expirační dobou, u kterých se vykáže opravná položka, i když je předem známo, že k jejich rozpuštění a zvýšení netto hodnoty nikdy nedojde.

Účetní jednotka vytváří opravné položky dle vyhlášky č. 500/2002 Sb. v případě, že aktiva nemají charakter trvalého snížení hodnoty. Opravné položky se smí tvořit maximálně do 100 % hodnoty aktiva na základě zjištění snížení hodnoty majetku při inventarizaci. Během inventarizace se ověřuje existence podstaty tvorby opravných položek, proto musí účetní jednotka předložit k posouzení veškeré dostupné informace o utvořených, snížených a rozpuštěných opravných položkách, které obsahují konkrétní výše a jejich odůvodnění. Opravné položky se tvoří k účtům majetku, jejichž ocenění je v modelu historické ceny. České účetní standardy pro podnikatele upravují obsahové vymezení opravných položek, a specifikují postup tvorby, použití i rozpuštění opravných položek včetně jejich zaúčtování. Účetní jednotka účtující o opravných položkách dle české legislativy využívá předepsané účtové skupiny⁴⁵.

Účetní jednotka může tvořit opravné položky k dlouhodobému hmotnému a nehmotnému majetku, k zásobám, ke krátkodobému finančnímu majetku i k pohledávkám. V případě, že účetní jednotka hodlá majetek, ke kterému byly utvořeny opravné položky, z účetnictví vyřadit, musí nejprve rozpustit opravnou položku ve prospěch příslušného nákladového účtu opravných položek.

⁴⁵ 09 - Opravné položky k dlouhodobému majetku; 19 - Opravné položky k zásobám; 25 - Krátkodobý finanční majetek; 29 - Opravné položky ke krátkodobému finančnímu majetku; 39 - Opravná položka k zúčtovacím vztahům a vnitřní zúčtování; 55 - Odpisy, rezervy, komplexní náklady příštích období; 57 - Rezervy a opravné položky ve finanční oblasti.

Zákon o rezervách se zabývá problematikou tvorby a uznání daňově účinných opravných položek, které účetní jednotky zahrnují do výpočtů daňové povinnosti. Upravuje, v jaké výši mohou být opravné položky vytvořeny a v jaké výši budou daňově uznány v rámci daňových nákladů snižující základ daně. Utvoření daňové opravné položky neodráží skutečné snížení hodnoty majetku, ale jsou tvořeny na základě přiřazených procentuálních hodnot dle Zákona o rezervách a daňových početních postupů.

Účetní systém US GAAP definují znehodnocení aktiv obecně, ale neupravují pojem přechodného znehodnocení majetku v podobě opravných položek jako je tomu v českém účetnictví. Naopak poukazují na možné události, které by mohly vést ke znehodnocení majetku a nadále přikazují účetním jednotkám, aby posoudily, zda nedošlo ke snížení hodnoty daných aktiv. Účetní jednotky posuzují znehodnocení aktiv k rozvahovému dni podle nastalých událostí, kterými jsou například (dle ASC 360-10-35-21 a ASC 360-10-35-21):

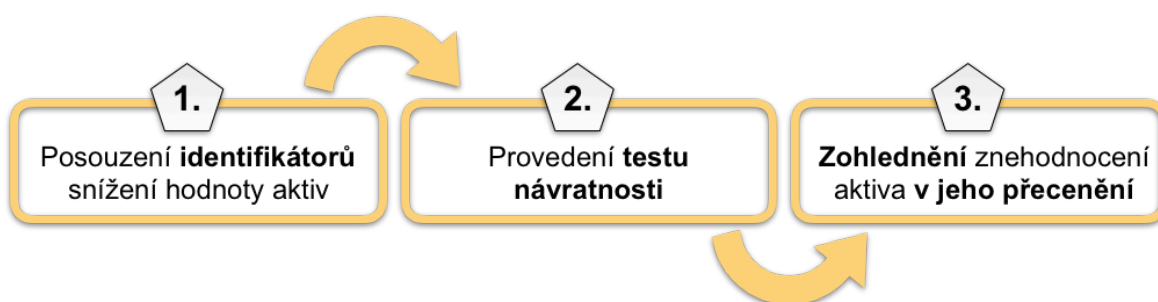
- výrazné snížení tržní ceny dlouhodobého aktiva;
- významný pokles ceny akcií účetní jednotky;
- významná nepříznivá změna v rozsahu nebo způsobu, jakým se dlouhodobý majetek používá nebo v jakém fyzickém stavu se aktuálně nachází;
- snížení hodnoty goodwillu a jiných nehmotných aktiv (přesněji upraveno předpisem ASC 350);
- významná nepříznivá změna právních regulátorů⁴⁶ nebo podnikatelského prostředí, která by mohla ovlivnit hodnotu dlouhodobého aktiva;
- současné očekávání pravděpodobného⁴⁷ zlikvidování nebo prodání dlouhodobého aktiva před koncem jeho doby použitelnosti;
- a jiné nejednoznačné události, které by mohly narušovat zpětně získatelnou hodnotu aktiv kdy hodnota aktiva není zpětně získatelná (FASB 144, odst. B16).

⁴⁶ Významná změna právního prostředí v podobě změn v legislativě, nařízeních, vyhláškách, aj. právních předpisech.

⁴⁷ Účetní systém US GAAP stanovuje 50% hranici pravděpodobnosti, že daná situace opravdu nastane. Např. Pokud je 49 % pravděpodobnost, že bude dané aktivum z jakéhokoliv důvodu zlikvidováno, posuzuje se, jako spíše nepravděpodobné, že dané aktivum bude z majetku účetní jednotky vyřazeno likvidací.

Veškeré tyto indikátory upozorňují účetní jednotku, že hodnota daného aktiva nemusí být zpětně ziskatelná, a proto by měla znehodnocení promítnout v účetním výkaznictví. US GAAP také upozorňuje, že výše uvedené indikátory nemusí značit znehodnocení majetku, neboť v podnikatelském prostředí může docházet k nepříznivému ekonomickému, politickému, sociálnímu a jinému vývoji, který by mohl mít negativní dopad na výše zmíněné položky v účetnictví. Z tohoto hlediska je kladen důraz na účetní jednotky i posuzující orgány jako jsou auditoři nebo zástupci veřejné správy, aby indikátory analyzovali na základě dlouhodobých trendů jednotlivých položek účetního výkaznictví se stanoveným průměrným ročním poklesem alespoň na úrovni 5 %. Účetní systém US GAAP poukazuje na tři konkrétní kroky, které vedou k posouzení, zda nedošlo nebo v blízké budoucnosti nedojde ke snížení hodnoty dlouhodobého aktiva:

Obrázek 11: Test snížení hodnoty aktiva

Zdroj: autorka dle ASC 360

První krok nařizuje účetním jednotkám posuzovat všechny nastalé události vedoucí ke snížení hodnoty aktiv, které mohou, ale také nemusí značit znehodnocení majetku. Po přezkoumání všech indikátorů účetní jednotka porovnává součet odhadovaných budoucích nediskontovaných peněžních toků s účetní hodnotou všech rizikových aktiv. Na základě tohoto testu účetní jednotka zohlední znehodnocení rizikového aktiva v účetním výkaznictví pomocí snížení jeho hodnoty. US GAAP se snaží přimět účetní jednotky, aby si zodpověděly otázku: Je schopno dané aktivum po celou dobu jeho použitelnosti plnohodnotně generovat peněžní toky?

Účetní systém IFRS předkládá uživatelům účetních závěrek relevantní a užitečné informace o očekávaných úvěrových ztrátách a znehodnocení majetku se snahou nevykazovat podhodnocené dluhy a nadhodnocená aktiva.

IFRS v IAS 36⁴⁸, odst. 6 definují snížení hodnoty jako: „částku, o kterou účetní hodnota aktiva nebo peněžotvorné jednotky⁴⁹ převyšuje zpětně ziskatelnou částku daného majetku“ upravují snížení hodnoty aktiv v IAS 36, odst. 2 u aktiv, která by mohla být ze strany účetní jednotky nadhodnocena:

- pozemky;
- budovy;
- zařízení;
- odložené daňové pohledávky (IAS 12: Daně ze zisku);
- dlouhodobá aktiva klasifikovaná jako držená k prodeji (IFRS 5: Dlouhodobá aktiva držená k prodeji a ukončené činnosti);
- investice do nemovitostí (ocenění fair value dle IAS 40: Investice do nemovitostí);
- investice do dceřiných, přidružených a společných podniků.

Stejně jako US GAAP, i IFRS podrobují aktiva testům snížení hodnoty (*impairment test for assets*), na jehož základě účetní jednotky stanovují zpětně ziskatelnou částku (*recoverable amount*) aktiva. Účetní jednotky jsou dle IAS 36, odst. 12 povinny k rozvahovému dni provést test snížení hodnoty u aktiv na

⁴⁸ Standard nabyt účinnosti již v roce 1999, avšak během let došlo k postupnému vývoji v závislosti na požadavcích naplnění zásady opatrnosti.

⁴⁹ "Peněžotvorná jednotka (*cash-generating unit*) je nejmenší identifikovatelná skupina aktiv, která vytváří peněžní příjmy výrazně nezávislé na peněžních příjmech z jiných aktiv nebo skupin aktiv." (JÍLEK, J. 2012)

základě indikátorů, který prokáže, zda v účetním výkaznictví účetní jednotka neeviduje nadhodnocená aktiv (KRUPOVÁ, L. 2019):

Tabulka 2: Indikátory poukazující na možné snížení hodnoty aktiv

Externí indikátory	Interní indikátory
Existuje důkaz, že v průběhu období došlo k většímu snížení tržní ceny určitého aktiva, než jaké by souviselo pouze s plynutím času nebo s běžným užíváním aktiva.	Operativní evidence účetní jednotky poskytuje důkaz, že výkonnost aktiva je, nebo bude horší, než se původně očekávalo.
V průběhu období došlo (nebo v blízké budoucnosti dojde) k podstatným změnám (s negativním dopadem na společnost) v technologickém, tržním, ekonomickém nebo právním prostředí, ve kterém společnost podniká, nebo ke změnám na trhu, ke kterému dané aktivum patří.	V průběhu období došlo (nebo v blízké budoucnosti dojde) k podstatným změnám (s negativním dopadem na společnost a její podnikatelskou činnost), které budou mít za následek změnu rozsahu nebo způsob užívání aktiva. ⁵⁰
Účetní hodnota čistých aktiv společnosti je vyšší než tržní kapitalizace společnosti.	Existuje důkaz o zastarávání nebo fyzickém poškození aktiva.

Zdroj: KRUPOVÁ, L. 2019

Naopak, účetní jednotky dle IAS 36, odst. 10 musí každý rok k rozvahovému dni bez náznaků přechodného znehodnocení majetku provést test snížení hodnoty u aktiv⁵¹, které jsou obecně považována za riziková a nejistá⁵²:

- nemají stanovenou určitou dobu životnosti;
- nejsou zařazena do užívání;
- vznikaly na základě podnikové kombinace (pouze v případě goodwillu).

⁵⁰ Změny se mohou vztahovat na nevyužívání aktiv, plány na ukončení nebo restrukturalizaci podnikatelské činnosti, k níž aktivum náleží, plány na vyřazení aktiva před očekávaným datem a jiné.

⁵¹ Mezi nehmotná aktiva patří goodwill, pro který platí všechny 3 kritéria. Pro hmotný majetek první dvě kritéria platí pouze v případě, že není zařazen do užívání.

⁵² U těchto aktiv nedochází k ročnímu odpisování majetku, proto je vhodné ke každému rozvahovému dni testovat, zda v účetnictví nejsou vykázána jako nadhodnocená.

Účetní jednotka zaznamená snížení hodnoty aktiva ve výkazu zisku a ztráty běžného účetního období. V případě odpisovaného majetku musí účetní jednotka odpisový plán upravit v závislosti na hodnotě snížení majetku.

Jako důsledek finanční krize v roce 2008 vznikl standard IFRS 9⁵³, který nahrazuje dřívější standard IAS 39 operující s uskutečněnými ztrátami účetních jednotek. Dle standardu IAS 39 účetní jednotky pohlížely na možné účetní ztráty retrospektivně, což mělo za následek neskutečné a nevěrohodné vykazování dluhů v účetních závěrkách. Aby mohla účetní jednotka podle IAS 39 zaznamenat impairment v účetnictví, musely nastat v minulosti události vedoucí ke ztrátě a existovat důkazy znehodnocení majetku. Standard IFRS 9 nutí účetní jednotky pohlížet na možné a předpokládané dluhy jako na očekávané ztráty (*expected losses*), a přistupovat k nim s nutnou dávkou opatrnosti. Účetní jednotka podle IFRS 9 zaznamená znehodnocení majetku dříve, než vznikne úvěrová ztráta. Účetní jednotka, tvořící impairment dle IFRS, posuzuje očekávaná úvěrová rizika, která by významným způsobem mohla ovlivnit úvěrové ztráty. Účetní jednotka vykazuje impairment pro dluhové nástroje oceňovaných reálnou hodnotou přeceňovaných do vlastního kapitálu nebo pro dluhové nástroje oceňovaných naběhlou hodnotou s přeceněním rozvahově do vlastního kapitálu, dle IFRS následujícím způsobem:

- paragraf 5.5.3: Pokud se ke každému datu vykazání úvěrové riziko finančního nástroje od prvotního uznání výrazně zvýšilo, účetní jednotka ocení impairment k finančnímu nástroji ve výši rovnající se očekávaným úvěrovým ztrátám.
- paragraf 5.5.5: Pokud se k datu vykazání úvěrové riziko finančního nástroje od prvotního uznání významně nezvýšilo, účetní jednotka ocení impairment k finančnímu nástroji ve výši 12 měsíců očekávané úvěrové ztráty⁵⁴.
- paragraf 5.5.7: Pokud účetní jednotka v předchozím účetním období vyhodnotila nutnost tvorby impairmentu dle významného úvěrového rizika,

⁵³ IFRS 9 – Finanční nástroje.

⁵⁴ Subject to paragraphs 5.5.13–5.5.16, if, at the reporting date, the credit risk on a financial instrument has not increased significantly since initial recognition, an entity shall measure the loss allowance for that financial instrument at an amount equal to *12-month expected credit losses*.

a v běžném účetním období významné úvěrové riziko pominulo, účetní jednotka vykáže impairment ve výši 12 měsíců očekávaných úvěrových ztrát.

I přes to, že pominul důvod pro tvorbu impairmentu, účetní jednotka jej nemůže rozpustit. Tvorba impairmentu je v tomto případě trvalá. Impairment dle odstavce 5.5.2, IFRS 9 má dopad na položku Ostatní výsledek hospodaření (*Other comprehensive income, OCI*), přičemž nesnižuje účetní hodnotu finančního aktiva ve výkazu o finanční situaci.

Příkladem může být situace, kdy účetní jednotka nakoupí dluhový cenný papír za pořizovací cenu 5 000 Kč a k datu účetní závěrky zjistí jeho reálnou hodnotu ve výši 4 800 Kč. Účetní jednotka očekává úvěrovou ztrátu 60 Kč.

Tabulka 3: Tvorba impairmentu k dluhovému cennému papíru (IFRS 9)

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Pořízení dluhového cenného papíru	5 000	065	221
Přecenění dluhového cenného papíru	200	OCI ⁵⁵	065
Očekávaná úvěrová ztráta	60	579	OCI ⁵⁶

Zdroj: autorka podle IFRS 9

Podle IFRS 9 musí účetní jednotky v účetním výkaznictví zohlednit předpokládaná a očekávaná rizika úvěrových ztrát neodkladně, proto k rozvahovému dni utvořila impairment ve výši 60 Kč. Hodnota dluhového cenného papíru je v rozvaze vyčíslena na 4 800 Kč. Vlastní kapitál po přecenění dluhového cenného papíru a po zaúčtování impairmentu klesl také o 200 Kč, z toho impairment je 60 a snížení ostatního úplného výsledku hospodaření o 140 Kč.

Přiměřenost utvořených opravných položek a impairmentu posuzuje auditor, který v první řadě musí porozumět legislativě a pravidlům tvorby opravných položek a následně posoudit odhady, které účetní jednotka provedla na základě subjektivního zvážení znehodnocení majetku.

⁵⁵ Ostatní úplný výsledek hospodaření (*Other comprehensive income, OCI*)

⁵⁶ Ostatní úplný výsledek hospodaření (*Other comprehensive income, OCI*)

2.3 Odpisy aktiv

Během podnikatelské činnosti dochází k využívání majetku účetní jednotky, který se fyzicky opotřebovává nebo morálně zastarává. Účetní jednotka veškerá trvalá opotřebení majetku musí zobrazit v účetním výkaznictví prostřednictvím odpisů⁵⁷, které zvyšují náklady běžného účetního období. Záměrným kreativním použitím mohou odpisy ovlivňovat výsledek hospodaření a sloužit tak jako nápaditý nástroj pro manipulaci s účetním výkaznictvím a důvěrou věřitelů. Účetní systém US GAAP a IFRS i národní účetní legislativa ČR přistupují k odpisům obdobně. Klíčové rozdíly mezi oběma účetními systémy a účetní legislativou ČR jsou pouze ve vynutitelnosti použití komponentního odpisování u významných částí majetku a ve stanovení zbytkové hodnoty.

Účetní systém IFRS pohlíží na odpisování majetku v IAS 16 a v IAS 38, přičemž definuje odpisování (v odst. 50, IAS 16) jako „...*systematickou alokaci odpisovatelné hodnoty po dobu jeho živostnosti*.”⁵⁸ Volba metody odpisování dle IFRS je závislá na ekonomickém užitku, na který účetní jednotka pohlíží vždy k rozvahovému dni a k tomuto dni také přezkoumává, zda nedošlo ke změnám v podobě:

- zkrácení či prodloužení doby použitelnosti;
- snížení nebo zvýšení počtu vyrobených kusů;
- metod odpisování.

IFRS dle IAS 16, odst. 60 účetním jednotkám přesně nenařizují odpisovou metodu. Účetní jednotky jej volí dle svého uvážení se snahou co nejvěrněji odhadnout spotřebu budoucích ekonomických užiteků aktiva.

IAS 16 v odst. 62 vymezuje základní metody odpisování, které jsou:

- metoda lineárního odpisování (*the straight-line depreciation*);
- metoda snižování zůstatkové ceny (*the diminishing balance method*);
- metoda výkonového odpisování (*the units of production method*).

⁵⁷ Odpisy jsou upraveny v následující legislativě: pro ČR v Zákoně o účetnictví, ve Vyhlášce č. 500/2002 SB., Zákona o daních z příjmu (§ 26, odst. 2, § 24, odst. 2b a 2c, § 25, písm. o) a v ČÚS; pro IFRS v IAS 16 (odstavec 43 - 64), IAS 38, IAS 2; pro US GAAP zejména v ASC 360 (360-10-35).

⁵⁸ Depreciation is the systematic allocation of the depreciable amount of an asset over its useful life.

Metoda lineárního odpisování rovnoměrně rozkládá odpisovanou hodnotu majetku do nákladů. IFRS oproti české legislativě více klade důraz na zbytkovou hodnotu, proto při výpočtu rovnoměrných odpisů je zbytková hodnota (*residual value*) zohledněna:

Vzorec 1: Lineární odpis

$$\text{Lineární odpis} = \frac{\text{pořizovací cena} - \text{zbytková hodnota}}{\text{očekávaná doba životnosti}}$$

Metoda snižování zůstatkové ceny je založena na bázi zrychleného odpisování a sestupné vykázání odepsané částky v nákladech za předpokladu použití konstantní odpisové sazby. To znamená, že v prvním roce bude odepsaná částka vyšší než v roce druhém a v letech následujících. K výraznému zrychlení odpisování dojde při použití odpisové sazby větší jak 20-30 %. Metoda zrychleného odpisování je vhodná pro inovativní a technologická aktiva, která mohou být vlivem času zastarávána a rychleji mohou ztrácet zpětně získatelnou hodnotu. Problém může nastat v situaci, kdy účetní jednotka zrychlené odpisování použije záměrně se snahou ovlivňovat výši nákladů a hospodářský výsledek.

Vzorec 2: Metoda DDB (Metoda zmenšujícího se základu)⁵⁹

$$\text{sazba odpisu} = 2 * \frac{100 \%}{\text{životnost majetku}}$$

$$\text{odpis DDB v 1. roce} = \text{pořizovací cena} * \text{sazba odpisů v \%}$$

$$\text{odpisy DDB v dalších letech} = \text{zůstatková cena}^{60} * \text{sazba odpisů v \%}$$

⁵⁹ Metoda je založena na konstantní odpisové sazbě a klesající se odpisovatelné základně (tj. Pořizovací cena – Zbytková hodnota = Odpisová základna) v jednotlivých letech odpisování. Proměnná: *n* představuje životnost majetku.

⁶⁰ Současná účetní hodnota (*current book value*) je vyjádřena rozdílem pořizovací ceny a kumulovaných odpisů za předchozí dobu použitelnosti majetku (oprávky).

Metoda výkonového odpisování je odrazem skutečně provedené produkce účetní jednotky, tudíž je tato metoda i ze strany IFRS standardů považována za nejméně spolehlivou.

Vzorec 3: Výkonové odpisy⁶¹

$$\text{Výkonové odpisy} = \frac{PC - ZH}{\text{celkový výkon stroje}} * \text{výkon stroje v účetním období}$$

Veškeré změny v odpisových plánech mají dopad na výsledek hospodaření v podobě zvýšení nákladů nebo výnosů a jsou považovány za chybu v účetním odhadu, která je upravována v IAS 8⁶². Pokud se účetní jednotka domnívá, že změny v odpisových metodách nebo dobách použitelnosti aktiva by mohly vést k věrnějšímu a poctivějšímu zobrazení skutečnosti, IFRS jej nezakazují. IFRS dokonce vyžadují, aby účetní jednotky každoročně k rozvahovému dni prokontrolovaly, zda se skutečná doba životnosti neodchýlila od prvotně plánované doby použitelnosti.

Problematikou IFRS při vykazování odpisů může být stanovení pořizovací ceny, kterou IFRS zaznamenává dvojím způsobem:

- historickými náklady, nebo
- modelem přecenění.

Pokud účetní jednotky u odpisovaného majetku použijí model přecenění na reálnou hodnotu, jsou povinny upravit odpisové plány (IAS 16, odst. 35):

- proporcionálním přepočtem brutto hodnoty aktiva a hodnoty oprávek tak, aby se zůstatková hodnota uvedená v odpisovém plánu rovnala reálnému ocenění;
- odečtením oprávek od brutto hodnoty aktiva⁶³ a následným přeceněním čisté hodnoty aktiva na reálnou hodnotu.

Právě model přecenění na reálnou hodnotu aktiva může komplikovat nejen volbu a použití odpisových metod, ale i věrné a poctivé zobrazení majetku v účetním

⁶¹ Celkový výkon stroje je vyjádřen v měrných jednotkách (ks, kg, km, ...).

⁶² IAS 8 – Účetní pravidla, změny v účetních odhadech a chyby

⁶³ tzv. čistá hodnota aktiva

výkaznictví. Účetní systém US GAAP totiž tuto možnost dvojí volby nemají, což může tento systém činit za věrnější a opatrnější, neboť nedochází k nadhodnocování či podhodnocování majetku a snadnějšímu ovlivňování výsledku hospodaření.

Účetní systém US GAAP vykazuje trvalé opotřebení majetku obdobně jako IFRS nebo české národní účetnictví s tím, že uvádí 4 základní metody odpisování⁶⁴ (v ASC 360-10-35) a posuzuje jejich systematickosti⁶⁵ a racionalitu⁶⁶:

- lineární odpisování (*Straight-line method*);
- zrychlená metoda zmenšujícího se základu (*Double declining balance, DDB*);
- zrychlená metoda sumace čísel (*Sum of Years digits, SYD*)⁶⁷;
- výkonové odpisování (*Units of Production*);
- komponentní odpisování (*Component depreciation*).

US GAAP nenařizují ani nepředepisují metodu, která by byla nejvhodnější pro daný typ majetku. Pouze apelují na účetní jednotky, aby použily takovou odpisovou metodu, která bude nejvěrněji a nejpoctivěji zobrazovat reálné opotřebení majetku a zohledňovat skutečný ekonomický prospěch, který dané aktivum přineslo ve sledovaném účetním období. Oproti IFRS, účetní jednotky nevolí nejjednodušší metodu, nýbrž metodu, která nejvěrněji poukáže na skutečné opotřebení majetku a na výnosy, které za dané účetní období odpisovaný majetek vygeneroval.

⁶⁴ ASC 360-10-35-7 poukazuje na požadavky systematickosti a racionality odpisových metod, které jsou nejvíce naplněny u metod DDB a SYD.

⁶⁵ Metoda je systematická, jestliže se plně vztahuje k účetnímu systému a nejvěrněji naplňuje všeobecné předpoklady a zásady.

⁶⁶ Metoda je racionální, jestliže lze její užití zdůvodnit a podložit účetními souvztažnostmi s cílem splnit zásadu nejvěrnějšího a nejpoctivějšího zobrazení skutečností.

⁶⁷ Metoda je založena na konstantní odpisovatelné základně (hodnota vyjádřena rozdílem $PC - ZH$ je ve všech letech odpisování neměnná), a klesající odpisové sazbě v závislosti na konkrétním roce odpisování. (BOKŠOVÁ, J. 2013)

Proměnné: n představuje životnost majetku; i představuje aktuální rok, ve kterém je majetek právě odpisován.

Vzorec pro výpočet zrychlených odpisů metodou SYD (Metoda sumace čísel):

$$\text{odpis SYD} = \frac{(\text{pořizovací cena} - \text{zbytková hodnota}) * (n + 1 - i)}{\frac{n * (n + 1)}{2}}$$

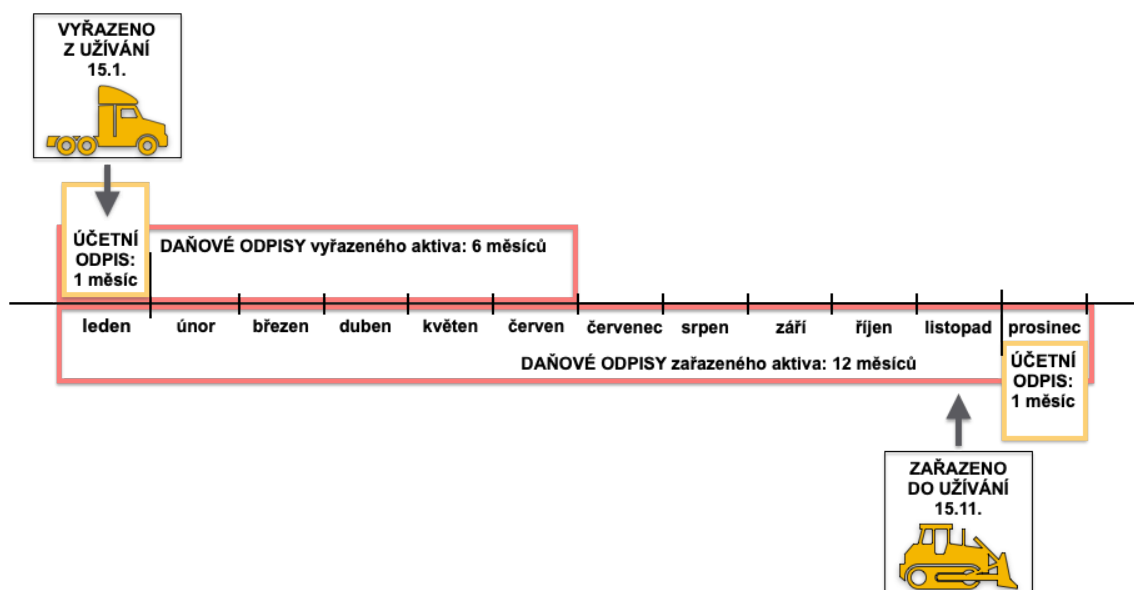
Pokud dojde ke změně v odhadu, mohou účetní jednotky podle ASC 250-10-45-17 změnit metodu odpisování nebo dobu použitelnosti a výsledná změna bude mít dopad na účetní výkaznictví v daném období, nebo pokud změna souvisí i s jiným účetním obdobím, bude mít změna dopad na všechny účetní období, se kterými změna přímo souvisí. Pokud by účetní jednotka změny v odhadech ignorovala, auditor může dle požadavků SEC vyžadovat opravu účetní chyby až 5 let retrospektivně. Naopak, účetní jednotky v České republice opravují chyby prospektivně, s dopadem do účetního výkaznictví budoucího účetního období, což má za následek nižší vypovídací schopnost účetních výkazů.

V České republice účetní jednotky pomocí odpisů vyjadřují penězi oceněné opotřebení aktiv a trvalé snížení hodnoty majetku za jedno účetní období. Česká legislativa pohlíží na odpisování dvojitým pohledem:

- z hlediska účetního, a
- z hlediska daňového.

Daňové odpisy upravuje zákon o dani z příjmů a slouží jako daňově uznatelný náklad v daném zdaňovacím období pro úpravu základu daně a stanovení daňové povinnosti. Zákon o dani z příjmů rozděluje majetek účetní jednotky do skupin, ke kterým je přiřazena daňová doba odepisování. V praxi účetní jednotky často považují účetní odpisy za daňové, a jejich vypočtenou hodnotu zobrazují v účetním výkaznictví. Ovšem daňové odpisy nezohledňují reálné opotřebení majetku a z toho důvodu nelze říci, že by jejich hodnota byla v souladu s nejvýše postavenou zásadou věrného a poctivého zobrazení skutečnosti. V České republice mnoho účetních jednotek stanovuje účetní odpisy majetku na úrovni daňových ve stejné výši. Naopak odpisy dle US GAAP a IFRS nejsou do takové míry ovlivňovány daňovou legislativou. Příkladem porušení nejvýše postavené zásady věrného a poctivého zobrazení může být situace, kdy účetní jednotka vyřadí majetek například 15. ledna nebo zařadí majetek například 15. listopadu. Za předpokladu, že účetní jednotka vykáže pouze měsíční účetní odpis, nenaruší vypovídací schopnost účetního výkaznictví. Ovšem pokud účetní jednotka vykáže odpisy pomocí zákona o daních z příjmů, nejenže neznázorní reálné opotřebení majetku, ale poruší zásadu věrného a poctivého zobrazení.

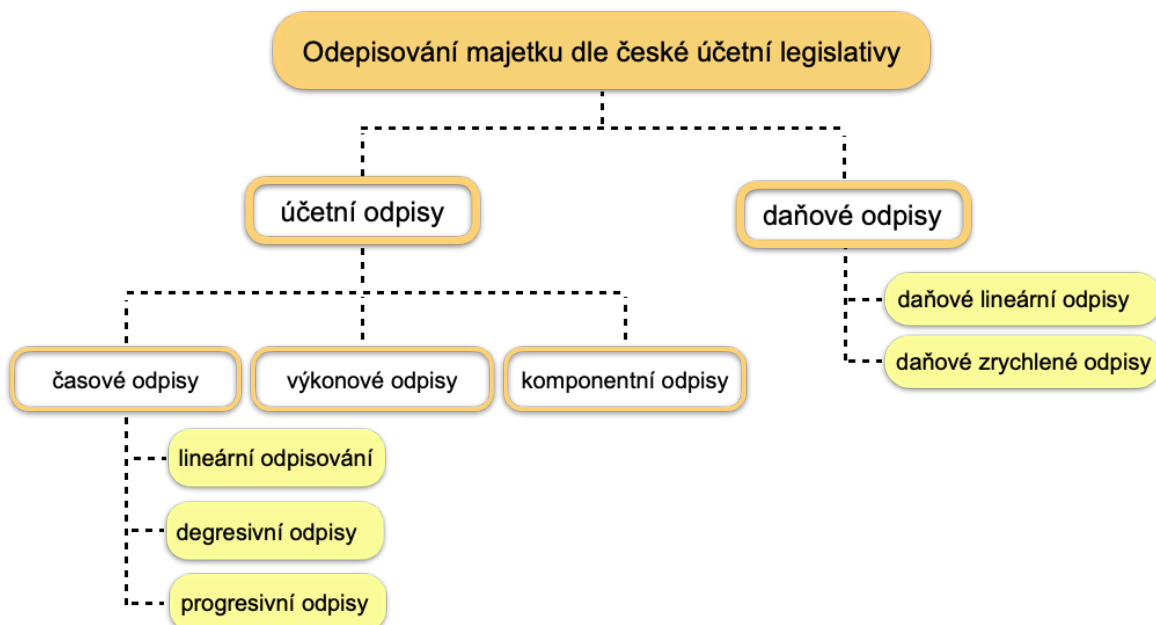
Obrázek 12: Daňové odpisy a zásada věrného a poctivého zobrazení

Zdroj: autorka

Oproti tomu **účetní odpisy** nabízejí řadu metod, jak věrněji a poctivěji zobrazit reálnou hodnotu majetku v účetním výkaznictví. Opotřebení majetku může být fyzické (opotřebení) nebo morální (technické zastarání), proto je metoda a doba odpisování stanovena na základě odhadu účetní jednotky.

Obrázek 13: Odepisování majetku v ČR

Zdroj: autorka dle ZoÚ

Dalo by se říci, že nejvěrnější zobrazení je zrcadlem metody **výkonových odpisů**, které jsou stanoveny výkonovými metrikami⁶⁸. Účetní jednotky mohou pořizovací cenu majetku rovnoměrně rozložit do nákladů pomocí **lineárního odpisování**, které se již do jisté míry odklání od zásady věrného a poctivého zobrazení, neboť není odrazem reálného opotřebení aktiv. **Degresivní (zrychlené) odpisování** je založeno na vykazování vyšších odpisových nákladů v prvních letech a jejich postupnému snižování v závislosti na celkové době odpisování. Využívá se především u aktiv, která jsou založena na technologickém vývoji a podrobena technickému zastarávání. Předpokládá se, že dané aktivum bude v prvních letech odpisování přinášet vyšší ekonomický prospěch než v posledním roce odpisování.

Zbytková hodnota⁶⁹ v ČR je legislativně účinná teprve od roku 2015, proto stále mnoho účetních jednotek nezohledňuje zbytkovou hodnotu v odpisovém plánu. V ČÚS č. 708, bod 4.11 stojí, že: „...účetní jednotka může při sestavování nebo aktualizaci odpisového plánu zohlednit jeho zbytkovou hodnotu...“, což má za následek, že u účetních jednotek nedochází k odhadům předpokládané hodnoty majetku při vyřazení. Další zásadní problematikou, která nastává při odpisování majetku a česká legislativa jej nevynucuje, je komponentní odpisování.

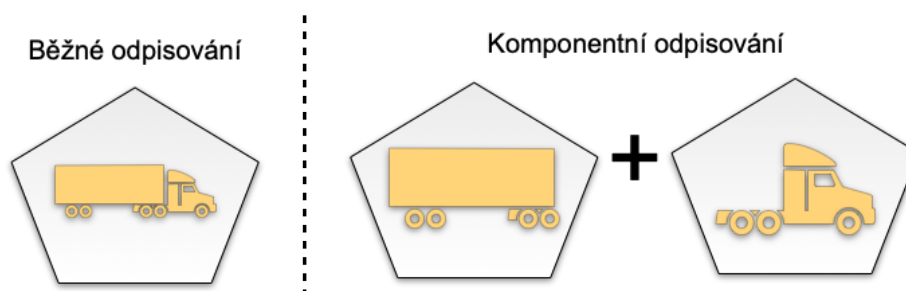
Komponentní odpisování

Účetní systém IFRS povinně vyžaduje, aby účetní jednotky využívaly metodu komponentního odpisování (*Component depreciation*) u části majetku, jejíž hodnota je ve vztahu k celkové pořizovací ceně majetku významná. Příkladem může být výrobní zařízení v hodnotě 2 000 000 Kč s dobou použitelnosti 5 let, jehož součástí je výrobní pás v hodnotě 900 000 Kč s maximální výrobní kapacitou 900 000 ks výrobků. V tomto případě bude výrobní pás odepisován samostatně v podobě komponentního odpisování.

⁶⁸ Například počtem vyrobených kusů, ujetých kilometrů nebo reálných motohodin.

⁶⁹ Zbytková hodnota je ukotvena v následující legislativě: ČÚS č. 708, bod 3.1 a 4.11.

Obrázek 14: Komponentní odpisování

Zdroj: autorka

Česká legislativa v § 56a, Vyhlášky k ZoÚ povinně nenařizuje účetním jednotkám použití metody komponentního odpisování, ale pouze na tuto metodu poukazuje s ohledem na významnost a věrný a poctivý obraz zobrazení skutečnosti. Stejně jako u běžného odpisování, účetní jednotky vymezují druh komponenty, průběh jejího používání a ocenění dle účetního dokladu, což mimo jiné zajistí průkaznost stanovené hodnoty komponenty. Dle § 56a, odstavce 2, Vyhlášky musí komponenta vykazovat následující vlastnosti:

- komponenta je určená část majetku nebo souboru majetku, nebo určená kontrola výskytu závad;
- výše ocenění je významná v poměru k výši ocenění celého majetku nebo souboru majetku;
- doba použitelnosti se významně liší od doby použitelnosti majetku nebo souboru majetku.

IFRS vyžadují, aby účetní jednotky volily komponentní odpisování majetku včetně zohlednění zbytkové hodnoty (*residual value*). Pokud účetní jednotka vlastní majetek, jehož dílčí části mají různou dobu životnosti, je povinna použít komponentní odpisování, aby nedošlo k narušení vypovídací schopnosti odpisovaného majetku. US GAAP jsou v tomto ohledu benevolentnější. ASC 360 sice hovoří o komponentním odpisování, ale použití přímo nevynucují.

V současnosti mnoho účetní jednotek nevyužívá komponentní odpisování kvůli časové a administrativní zátěži. V digitální době pravděpodobně dojde k většímu tlaku na použití komponentního odpisování, neboť již současné podnikové ERP systémy dokážou sestavovat detailní odpisové plány včetně využití zbytkových

hodnot nebo komponentního odpisování. Lze předpokládat, že se zvýší vypovídací schopnost odpisových plánů i reálného opotřebení majetku.

2.4 Časové rozlišení

Podnikatelská činnost není omezena účetním obdobím, neboť k odběratelsko-dodavatelským transakcím dochází neustále, a tak snadno může dojít k časovému nesouladu mezi tokem peněžních prostředků a přijetím či dodáním zboží nebo poskytnutím služeb. Dalo by se říci, že účetní systémy US GAAP a IFRS staví akruální princip a metody časového rozlišení⁷⁰ na vyšší příčky, neboť je pro účetní výkaznictví klíčová rovnováha a soulad mezi vykázanými náklady a výnosy.

Účetní jednotky k uznání časového rozlišení k rozvahovému dni potřebují znát tři požadavky (BOKŠOVÁ, J. 2013):

- účel⁷¹;
- částka;
- období.

Aby účetní jednotky zajistily časový soulad nákladů a výdajů, nebo výnosů a příjmů, využívají položky časového rozlišení:

Tabulka 4: Položky časového rozlišení

Položka časového rozlišení	Běžné účetní období	Následující účetní období	Druh položky
Náklady příštích období	výdaj	náklad	pohledávka
Výdaje příštích období	náklad	výdaj	závazek
Výnosy příštích období	příjem	výnos	závazek
Příjmy příštích období	výnos	příjem	pohledávka

Zdroj: autorka dle BOKŠOVÁ, J. 2013

⁷⁰ Časové rozlišení je upraveno v následující legislativě: pro ČR v § 3, ZoÚ, § 13 a § 19, Vyhlášky č. 500/2002 Sb., § 23, ZDP, ČÚS č. 17 a č. 19; pro IFRS v IAS 8: Účetní pravidla, změny v účetních odhadech a chyby, IAS 18: Výnosy; pro US GAAP v ASC 360-10-35.

⁷¹ Účel definuje, čeho se transakce týká.

Náklady a výnosy příštího období představují odložené položky, které jsou charakteristické úhradou nebo příjmem peněz, ale k uznání nákladu nebo výnosu dojde v období, se kterým časově souvisí. **Příjmy a výdaje příštího období** představují aktuální položky, které se vyznačují již dodaným zbožím nebo poskytnutou službou a k uznání nákladů a výnosů v běžném období, ale k úhradě za zboží či službu dojde v následujícím účetním období.

Účetní systémy US GAAP a IFRS vymezují přechodný majetek (*accrued assets*) a přechodné dluhy (*accrued liabilities*), které lze v účetní úpravě US GAAP a IFRS najít pod pojmoslovím:

- Pre-paid expenses (Náklady příštího období);
- Accrued revenue (Příjmy příštího období);
- Unearned revenue/Deferred revenue (Nezasloužené výnosy/Odložené výnosy);
- Accrued expenses (Výdaje příštích období).

Zajímavým příkladem mohou být i časově rozlišované cizoměnové transakce. Účetní jednotka si předplatila nebo poskytla v běžném období služby za 40 000 euro (kurz 25 Kč/ 1 euro). Ovšem v průběhu času došlo k oslabení koruny a kurz se zvýšil na 28 Kč/1 euro. Z tohoto důvodu došlo k rozvahovému dni k umělému ovlivnění výsledku hospodaření o 120 000 Kč. Náklady nebo výnosy příštích období neovlivní v budoucnu peněžní toky, ale mohou uměle navýšit nebo snížit výsledek hospodaření, aniž by došlo k dalším kreativním zásahům ze strany účetní jednotky. Problém by nastal ve chvíli, kdy by účetní jednotka nebo odběratelská společnost žádala o vrácení peněz za předplacené služby. Došlo by k peněžnímu toku a ke vzniku kurzového rozdílu. Ovšem při účtování nákladů či výnosů příštích období účetní jednotka neočekává zpětný peněžní tok, u kterého by mohlo vzniknout kurzové riziko.

Účetní systémy US GAAP a IFRS nemají vymezený jednotný předpis pro časové rozlišení, nýbrž úprava a postup vykazování jsou ukotveny hned v několika předpisech. Nelze říci, že by účetní systém IFRS přesně definoval položky časového rozlišení. IFRS upravují a vymezují princip zachycení v účetním výkaznictví, nikoliv přesný a konzistentní postup vykazování časového rozlišení.

Pro neznalého účetního se úprava časového rozlišení v účetních předpisech IFRS může jevit jako chaotická a nepřehledná.

IFRS dovoluje účetním jednotkám vykazovat časové rozlišení spolu s obchodními závazky, neboť dle tvůrců IFRS je časové rozlišení spojeno s menší nejistotou při tvorbě odhadu. Ve skutečnosti převážná většina účetních jednotek vykazuje časové rozlišení, dohadné položky a obchodní závazky jako jednu položku v rozvaze, aniž by separovaly jednotlivé položky zvlášť. Všechny účetní systémy vykazují náklady příštích období v oběžných aktivech, neboť v následujícím účetním období dojde ke snížení aktiv díky peněžní úhradě za předplacené dodávky zboží nebo služeb. Příjmy příštích období jsou klasifikovány jako běžné pohledávky, protože se jedná o právo věřitele v následujícím účetním období požadovat po dlužníkovi peněžní plnění, které vzniklo na základě dodání zboží nebo služby v běžném účetním období. Výdaje příštích období jsou klasifikovány jako dluhy, neboť účetní jednotka na jejich základě je povinna dostát svým závazkům a uhradit příslušnou částku ve prospěch věřitele. Jako závazky jsou brány i výnosy příštích období, které vyplývají z povinnosti v následujícím účetním období dodat věřiteli zboží nebo služby za předpokladu, že k peněžnímu plnění došlo již v běžném účetním období.

2.5 Dohadné položky

Účetní jednotky mohou během účetního období zaznamenat účetní transakce, které časově souvisí s daným účetním obdobím, ale nemají dostatek informací nebo všechny podklady, které by umožňovaly řádné zaúčtování účetní transakce. Pro tyto případy účetní jednotky využívají účty dohadných položek aktivních nebo pasivních.

Účetní jednotky mohou mít pohledávky a závazky, u nichž mohou znát:

- účel, a
- období.

Ale neznají přesnou částku, kterou by měly k rozvahovému dni zaznamenat na nákladové nebo výnosové účty. Do účetnictví je částka vykázána na základě odhadu, který je závislý na účetních informacích, které má účetní jednotka v daný okamžik k dispozici. Účetnictví rozlišuje dva typy dohadných položek.

Dohadná položka aktivní je zachycena v účetnictví jako pohledávka, u které není známa přesná výše. Účetní jednotka stanoví částku pomocí odhadu na základě informací, které jsou jí známy k rozvahovému dni. Typickými příklady jsou pohledávky za:

- pojišťovnou v důsledku řešení pojistných událostí s neznámou výší pojistné náhrady;
- subjektem, s nímž byl prohrán soudní spor s dosud neznámou výší náhrady;
- osobou, která zneužila duševního vlastnictví účetní jednotky;
- bankami, podílovými fondy a jinými organizacemi z důvodu nároku na výnosový úrok;
- licenční poplatky a jiné výnosy z nehmotných aktiv, u kterých není známa přesná výše.

Dohadná položka pasivní je v účetnictví zachycena jako závazek, u kterého není známa přesná výše. Typickými příklady jsou:

- nevyfakturované dodávky majetku, zboží nebo služeb;
- nákladové úroky z úvěrů a zápůjček;
- závazky ze soudních sporů či za porušení práv duševního vlastnictví.

Účetní jednotky v rozvaze rozlišují, zda se jedná o krátkodobé nebo dlouhodobé dohadné položky.

Je důležité, aby účetní jednotky byly schopné prokázat oprávněnost tvorby dohadných položek a tuto tvorbu podložit. Účetní jednotky mohou využít názor experta, který pravděpodobnou částku odhadne na základě zkušeností, znalostí a dosud známých informací. Účetní jednotky si odhad mohou stanovit i samy na základě informací, které mají k dispozici například z:

- pojistné smlouvy;
- aktuálního vývoje soudního sporu;
- odhadu právního zástupce;
- současného stavu vodného a stočného, elektroměru.

Účetní jednotky nesmí opomenout zaznamenat dohadné položky, neboť jim může hrozit postih dle § 37, ZoÚ ve výši 3 % z celkové hodnoty aktiv.

Mohlo by dojít k porušení zásady opatrnosti, věcné a časové souvislosti a ke zkreslení výsledku hospodaření nejen běžného účetního období.

US GAAP a IFRS používají pro dohadné položky název „*accrued revenue*“ a „*accrued expenses*“ a nejsou nijak zvlášť rozlišovány od účtů časového rozlišení i přesto, že existuje významný rozdíl mezi dohadnými položkami a účty časového rozlišení.

2.6 Rezervy

Účetní jednotky jsou často vystaveny podmínkám nejistoty, což může mít za následek neúmyslné porušení zásady opatrnosti. Za nejvíce nejisté jsou považovány rezervy⁷², u kterých je obtížné stanovit dobu použitelnosti rezervy nebo odhadnutou výši tvořené rezervy. V některých situacích mohou být rezervy odhadnuty nesprávně s úmyslem nadhodnotit výnosy a aktiva, nebo podhodnotit náklady a dluhy. V žádném případě nelze říci, že by nejistota měla ospravedlňovat manipulativní použití nástrojů pro kreativní ovlivňování rozvahových a výsledkových položek a k plánovanému ovlivňování výsledků hospodaření jednotlivých let. Rezervy by měly být tvořeny s nutnou dávkou obezřetnosti, jejíž míru posuzuje auditor na základě objektivního posouzení a dosavadních nabytých zkušeností a znalostí.

Rezervy se tvoří napříč nadnárodními a národními účetními systémy na svůj účel na odhadnutou částku a odhadnutý okamžik čerpání. Naopak, rezervy lze též čerpat na svůj původní účel, na který byly vytvořeny a do maximální výše, kterou účetní jednotka při tvorbě rezervy odhadovala. Nelze utvořené rezervy čerpat k jinému účelu, než na jaký byly rezervy utvořeny. Rezervy se tvoří na vrub nákladového účtu a rozpouští se nebo čerpají se ve prospěch nákladového účtu.

V České republice jsou rezervy definovány v § 26, odst. 3, ZoÚ „...*rezervy jsou určeny k pokrytí závazků nebo nákladů, jejichž povaha je jasně definována a u nichž je k rozvahovému dni buď pravděpodobné, že nastanou, nebo jisté, že nastanou, ale není jistá jejich výše nebo okamžik jejich vzniku.*“ Definice podle české účetní legislativy není zcela věcně správná, neboť účetní jednotky podle této právní úpravy

⁷² Rezervy jsou upraveny v následující legislativě: pro ČR v § 26, ZoÚ, § 57, Vyhlášky č. 500/2002 Sb., Zákoně o rezervách a ČÚS č. 004: Rezervy; pro IFRS v IAS 37: Rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva; a pro US GAAP v ASC 450, FASB 5 a FASB 6.

tvorí rezervy, které jsou současným dluhem na pokrytí budoucích závazků. Správná formulace by měla znít: „Rezervy představují **současné dluhy** podniku, jejichž účelem je **pokrytí budoucí výdaje**, které (vzhledem k již proběhlým skutečnostem) dle očekávání nastanou...“ (BOKŠOVÁ, J. 2013) Rezerva je současný dluh s nejistou výší nebo s nejistým okamžikem vzniku.

Aby byly utvořené rezervy daňově účinné, jsou účetní jednotky povinny⁷³ odkládat peněžní prostředky ve výši utvořených rezerv na vázaný bankovní účet. Ovšem účetní jednotka musí posoudit, zda je pro ni uchovávání peněz v hotovosti na vázaném bankovním účtu výhodné. Typickým příkladem je situace, kdy se účetní jednotka rozhodne tvořit rezervu ve výši 1 milionu Kč na opravu majetku. Po dobu 5 let bude účetní jednotka kumulovat peníze v hotovosti (každý rok ve výši 200 tis. Kč) na bankovním účtu, ze kterého jej nemůže použít pro jiné účely, než na jaké byla rezerva utvořena. To znamená, že účetní jednotka nemůže během tvorby rezervy nebo po 5 letech tvorby rezervy využít 1 milion Kč z vázaného bankovního účtu k nákupu nového výrobního stroje, který účetní jednotce bude generovat zisky místo starého stroje, na který měla být použita rezerva a který účetní jednotka místo plánované opravy vyřadila z užívání. Pro účetní jednotky je výhodnější 1 milion Kč vhodně investovat a plánovanou opravu za 5 let profinancovat z vlastních nebo cizích zdrojů dle finanční situace účetní jednotky.

V porovnání s Českou republikou, IFRS nařizuje účetním jednotkám, aby tvořily fond ze zisku, který je součástí vlastního kapitálu, na veškeré opravy majetku firmy.

Účetní systém IFRS upravuje rezervy (*Provision*) v IAS 37⁷⁴ a definuje je v IAS 37, odst. 10 jako „...současný závazek s nejistou dobou nebo částkou.“

⁷³ V minulosti řada účetních jednotek využívala tvorbu (snížení výsledku hospodaření běžného účetního období) a rozpuštění (zvýšení výsledku hospodaření běžného účetního období) rezerv pro manipulování s výsledkem hospodaření, neboť nebylo zákonně vynutitelné vázání peněžních prostředků ve výši utvořené rezervy na speciálním bankovním účtu.

⁷⁴ IAS 37 je účinný od 1. července 1999 a od té doby nedošlo k žádné novelizaci.

IFRS požadují, aby účetní jednotky prováděly test na rezervy, který lze posoudit na základě charakteristik uvedených v IAS 37, odst. 14:

- současný závazek, který vznikl na základě smluvní⁷⁵ nebo mimosmluvní⁷⁶ dohody, a je výsledkem minulých (závazných) událostí;
- je pravděpodobné⁷⁷, že dojde k odlivu peněžních prostředků za účelem vypořádání závazku;
- částku lze spolehlivě odhadnout.

Všechny tyto charakteristiky musí být splněny, aby účetní jednotka mohla vykázat rezervy. V případě, že některá z podmínek není splněna, účetní jednotka musí vykázat podmíněný závazek, který je definován jako (KRUPOVÁ, L. 2019):

- možný závazek, který vyplývá z minulých událostí, a jehož existence bude potvrzena pouze tím, že dojde nebo nedojde k jedné nebo více nejistým budoucím událostem, které nejsou zcela pod kontrolou účetní jednotky; nebo
- současný závazek, který vyplývá z minulých událostí, ale není vykázán, protože není pravděpodobné, že vypořádání závazku bude znamenat odliv zdrojů, přinášejících ekonomický prospěch pro účetní jednotku, nebo částku závazku nelze dostatečně spolehlivě odhadnout.

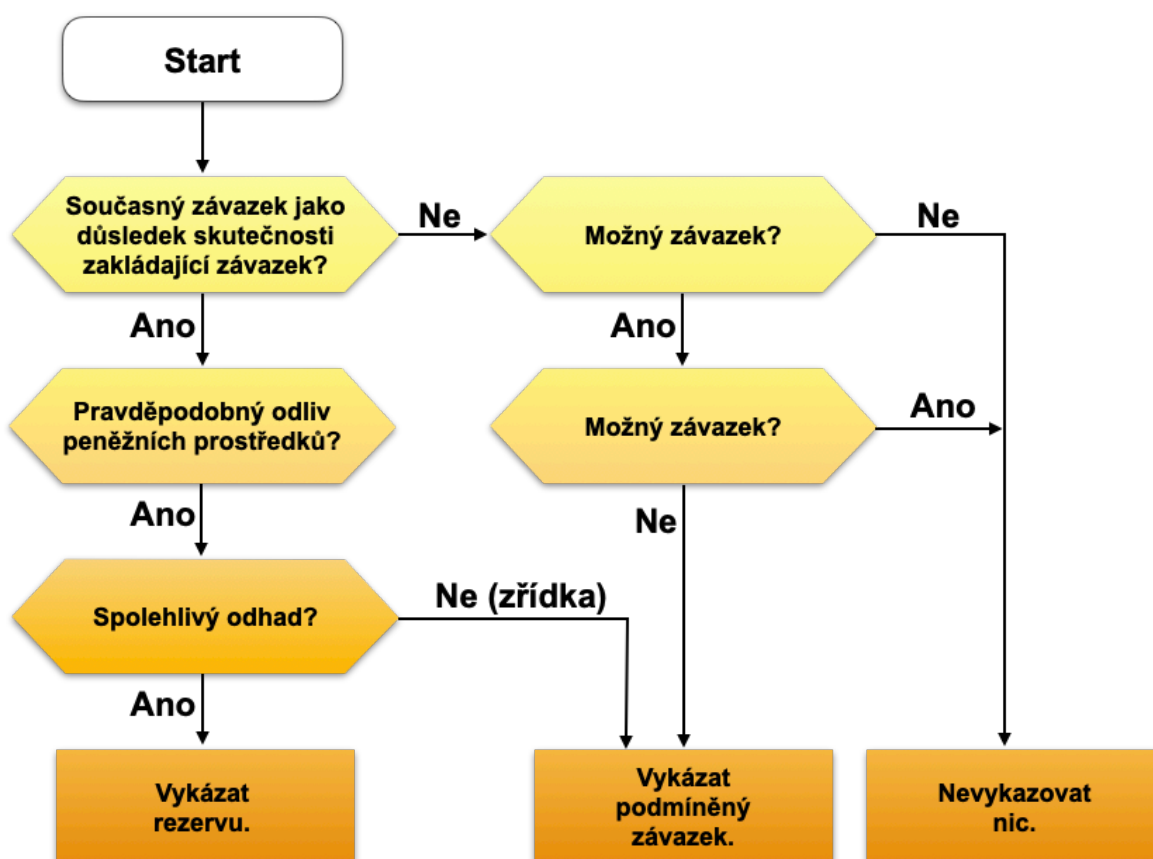
Následující diagram uvádí názorný postup při posuzování a vykazování rezerv a podmíněných závazků, který koresponduje s charakteristikami rezerv nebo podmíněných závazků.

⁷⁵ Smluvní dohoda vznikla na základě podepsání smlouvy oběma smluvními stranami, nebo z právních předpisů a jiných zákonných úprav.

⁷⁶ "Mimosmluvní závazek vzniká, pokud společnost dala svým chováním najevo, že přijímá za danou situaci odpovědnost a tím vzbudila očekávání, že se zachová určitým způsobem." (KRUPOVÁ, L. 2019)

⁷⁷ Je více pravděpodobné, že situace nastane, než-li že nenastane.

Obrázek 15: Diagram testu na rezervy

Zdroj: KRUPOVÁ, L. 2019 podle IAS 37, dodatku B

IFRS definuje i specifické události, u kterých rezervy **nemohou být vytvořeny** z důvodu nenaplnění definice rezerv nebo **mohou být vytvořeny pouze v částečné výši**. Mezi specifické události patří:

- budoucí provozní ztráty (IAS 37, odst. 63 až 65);
- nevýhodné smlouvy (IAS 37, odst. 66 až 69);
- restrukturalizace (IAS 37, odst. 70 až 83).

Rezervy se nevytvářejí na **budoucí provozní ztráty**, neboť nesplňují definici závazků ani podmínky⁷⁸ pro tvorbu rezerv. Nejedná se totiž o současný závazek vyplývající z minulých událostí⁷⁹, tudíž nelze vykázat budoucí dluh, který k rozvahovému dni ještě neexistuje. IFRS říká, očekávané provozní ztráty jsou spíše důkazem nadhodnoceného majetku nebo podhodnocených odpisů.

⁷⁸ Podmínky pro uznání rezerv jsou uvedeny v IAS 37, odst. 14.

⁷⁹ Minulé události jsou definované v IAS 37, odst. 17 až 22.

V takovém případě by účetní jednotka měla provést test na snížení hodnoty podle IAS 36 nebo opravit odpisový plán do správné podoby, aby nedocházelo k potřebě tvořit rezervy na opravy majetku.

Rezervy se mohou tvořit podle IAS 37, odst. 68 na **nevýhodné smlouvy** za předpokladu, že jsou stanoveny nevyhnutelné náklady na splnění závazku, které převyšují očekávané ekonomické užítky. Nevyhnutelné náklady mohou být jednou z těchto hodnot (KRUPOVÁ, L. 2019):

- čisté náklady na splnění smlouvy;
- veškeré kompenzace nebo pokuty a penále, které vyplývají z nedodržení plnění smlouvy.

Rezervu na **restrukturalizaci** mohou účetní jednotky tvořit pouze v hodnotě přímých nákladů⁸⁰ a za předpokladu, že mají sestavený restrukturalizační plán, se kterým jsou všechny zainteresované subjekty obeznámeny. Pro příklad lze uvést situaci, kdy účetní jednotka odprodává část společnosti. Rezerva je utvořena až v okamžiku podepsání smlouvy o prodeji části podniku, nikoliv v okamžiku rozhodnutí o prodeji části společnosti.

Česká legislativa nařizuje účetním jednotkám, aby k rozvahovému dni provedly inventarizaci a posoudily výši utvořených rezerv a jejich opodstatněnost. Z tohoto důvodu IFRS definují v IAS 37, odst. 36 oceňování rezerv, které vyžaduje, aby účetní jednotky stanovily hodnoty rezerv nejlepším možným odhadem výdajů, které by účetní jednotka musela vynaložit k vypořádání současného závazku

⁸⁰ Do rezervy na restrukturalizaci nelze podle IAS 37, odst. 81 zahrnout náklady v podobě rekvalifikace zaměstnanců, marketingu nebo investic v podobě nového zařízení, systémů a distribučních sítí.

k rozvahovému dni běžného účetního období. IFRS vymezují metody a typy činností, ke kterým jsou tvořeny rezervy:

Tabulka 5: Metody pro tvorbu rezerv

Metoda	Povaha rezervy
Nejpravděpodobnější částka (Most likely amount)	Jednorázové události (IAS 37, odst. 40) jako např. restrukturalizace nebo řešení soudních sporů.
Pravděpodobně vážená očekává hodnota (Probability-weighted expected value)	Opakující se události s velkým množstvím výskytu (IAS 37, odst. 39) jako např. záruční opravy nebo reklamace.

Zdroj: autorka dle IAS 37

IFRS v IAS 37, odst. 11 vyžadují, aby účetní jednotky vykazovaly rezervy jako samostatnou položku odděleně od časového rozlišení a obchodních závazků, neboť jsou spojeny s vysokou nejistotou při odhadu výše a doby utvořené rezervy. V příloze účetní závěrky musí účetní jednotky ke každé utvořené rezervě zveřejnit informace o⁸¹:

- celkové výši tvořené rezervy dle plánovaného rozpočtu;
- době plnění tvořené rezervy;
- době plánovaného čerpání rezervy;
- výši rezervy na začátku účetního období a k rozvahovému dni;
- výši utvořené rezervy s dopadem do nákladů v běžném účetním období;
- detailní informace o čerpání rezervy;
- detailní informace o rozpuštěné rezervě, která nebyla využita;
- změny ve výši utvořené rezervy způsobené na základě časové hodnoty peněz (vliv diskontní sazby).

⁸¹ Náležitosti inventární karty rezerv jsou v zákoně ukotveny v: pro IFRS v IAS 37, odst. 84; pro US GAAP v FASB 5; Česká legislativa přímo nepředepisuje obsah a formu inventární karty rezerv, ale veškeré náležitosti jsou stanoveny na základě významu rezerv a požadavků na průkaznost rezerv či dle obecných pravidel pro inventarizaci uvedených v § 29 a § 30, ZoÚ.

Podmíněné závazky jsou zveřejněny v příloze účetní závěrky⁸².

Účetní systém US GAAP, na rozdíl od IFRS, neposkytuje ucelený přehled o rezervách a podmíněných závazcích, neboť jejich úprava je definována v několika standardech.

Účetní systém US GAAP vyžaduje, aby účetní jednotky vykazovaly pouze ty rezervy a nepředvídatelné ztráty, které jsou pravděpodobné⁸³ a přiměřeně odhadnutelné. Podle ASC 450-20-25-2 lze vykázat podmíněnou ztrátu, jestliže existuje vysoká pravděpodobnost, že aktivum bude znehodnoceno nebo pokud došlo ke vzniku závazku a výši ztráty lze spolehlivě odhadnout.

Účetní jednotky nemohou podle US GAAP tvořit rezervy na závazky z nevýhodných smluv.

⁸² Za předpokladu, že nedochází k podnikovým kombinacím, které jsou upravovány samostatným IFRS 3: *Podnikové kombinace*.

⁸³ US GAAP nedefinují procentní práh pravděpodobnosti. Pravděpodobnost je definovaná jako budoucí událost, která s největší pravděpodobností nastane.

3 Kreativní účetnictví v digitálním prostředí

Společnost by měla růst tak rychle, jak rychle se firmě daří najít kvalitního pracovníka, který bude řádně plnit své pracovní povinnosti bez nekalých úmyslů. V době, kdy je nízká nezaměstnanost, se tento požadavek může jevit jako více nejistý. Z tohoto důvodu by společnosti v každém problému měly hledat příležitost na zlepšení a odpovídat nejen na otázky: „Proč digitalizovat?“, „Jak zvýšit efektivitu?“, „Do jaké míry zmodernizovat procesy?“, „Jaké důsledky budou mít nové procesy?“, „Opravdu digitalizace pomůže k vyřešení daného problému?“, „Nezvýší se dlouhodobě náklady?“, „Bude digitalizace opravdu přínosná?“. Nemálo důležitá otázka je „Kolik investovat do modernizace?“. Velké společnosti nemají problém vynaložit několik jednotek, desítek, stovek milionů do modernizace a digitalizace podnikových procesů, ale co malé firmy? I malé či střední firmy by v dnešní digitální době měly tvořit moderní strategický plán, i za předpokladu, že si budou muset vzít finanční úvěr. Problémy a nová řešení dávají prostor pro kreativitu a možnost nových, dosud neprobádaných, úmyslů a podvodů.

3.1 Digitální prostředí

Digitalizace. Umělá inteligence. Informační technologie. Big či Smart data. Pojmy, které jsou velmi diskutované nejen IT specialisty, ale i z řad odborníků finančních služeb, akademiků a novinářů. Již několik let informační technologie a umělá inteligence poukazují na nástup nových postupů, modelů či principů. Díky modernizaci zaostávají klasické postupy, které byly aplikované několik let před rozmachem digitální doby. O jaké klasické „zastaralé“ postupy se jedná a proč se stále využívají, když trh nabízí tolik moderních a inovativních IT vymožeností? Následující obrázek poukazuje na 4 možné případy neefektivního využití informačních technologií v moderní účetní jednotce.

Obrázek 16: Neefektivní využití IT v moderním podnikatelském prostředí

Zdroj: autorka

Stále existují společnosti, kteří pracují s papírovými fakturami, které v tištěné podobě přijaly, nebo tisknou faktury z e-mailových schránek. Existují i společnosti, především mikro a malé účetní jednotky nebo živnostníci, kteří svá daňová přiznání podávají v papírové formě na formulářích. Řada účetních jednotek zasílá veškerou důležitou obchodní komunikaci prostřednictvím České pošty, aby získaly doklad o přijetí důležitého sdělení. Najdou se i účetní jednotky, kteří zasílají faktury za své dodávky nebo služby prostřednictvím České pošty. Elektronické bankovníctví se v posledních letech rozmohlo, přesto pobočky bank nabízejí papírové formuláře pro vyplnění bankovních příkazů. Lze říci, že situace digitalizace v českých účetních jednotkách je rozporuplná. Na jedné straně je obrovská snaha a potřeba digitalizovat a modernizovat podnikové procesy, na druhé straně je negativní postoj ke změnám a k rizikům, které moderní technologie přinášejí. Aby účetní jednotka dokázala z digitalizace a z nabízených IT nástrojů vytěžit maximum, musí se snažit o symbiózu těchto dvou stran.

Inovativní postupy a moderní technologie v digitální době ovlivňují všechny obory, proto není divu, že trend modernizace, automatizace, digitalizace a tím pádem zjednodušování procesů nastává i v účetnictví, v auditu a v oblasti daní. Díky novodobému trendu existují nástroje urychlující nejen komunikaci, ale i podnikání. Příkladem mohou být digitální podpisy, datové schránky, elektronické podávání daňového přiznání, elektronická evidence tržeb, e-fakturace, smart accounting a s ním související Business Intelligence, cloudové uložení,

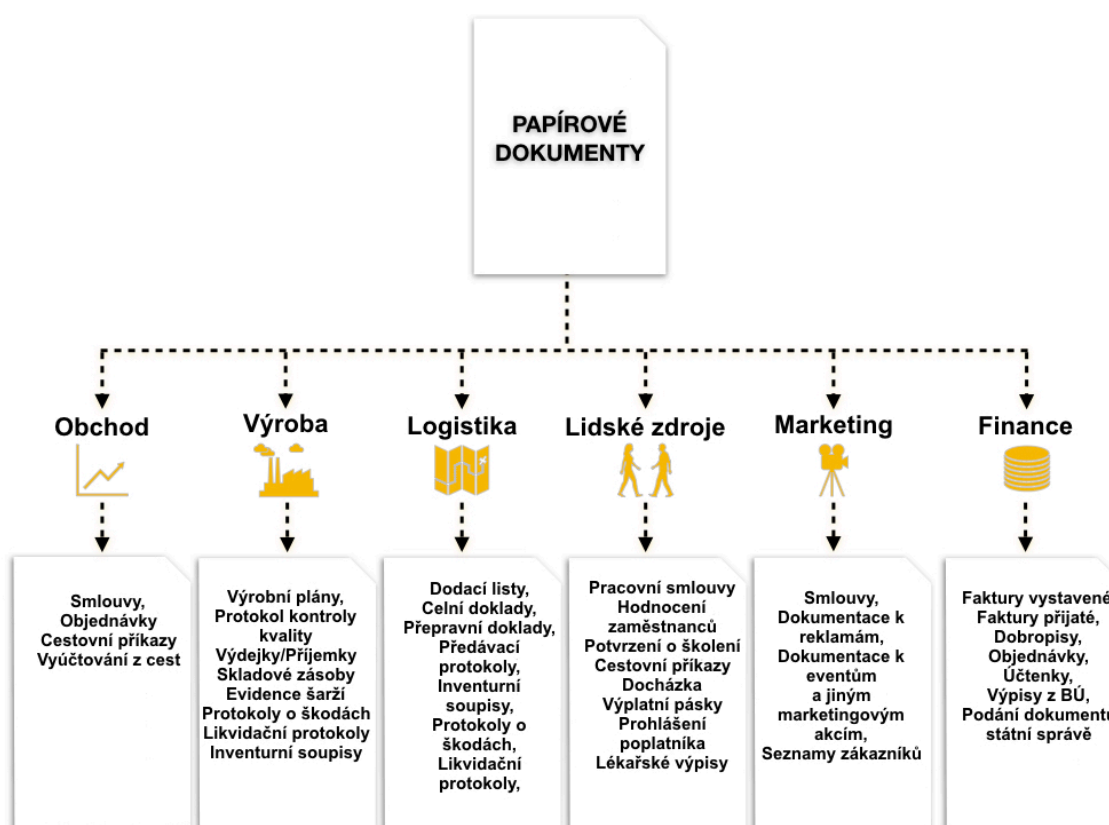
block-chain⁸⁴ či pragmatická BigData. Je zcela zřejmé, že další nástroje umožňující efektivní podnikání a vykazování účetních dat lze očekávat i během dalšího vývoje. Nezodpovězenou otázkou však zůstává, zda jsou účetní, finanční manažeři, daňový poradci a jiné osoby pracující s účetními daty, schopni učit se novým věcem a do své každodenní rutiny zařadit informační technologie pro zefektivnění jejich pracovních povinností a úspore času. Česká republika k roku 2018, možná i dodnes, stojí na samém konci žebříčku využívání informačních technologií ve financích. Proč? Problémem může být komplikovaná česká legislativa, a tím složité propojení účetních softwarů s digitálním světem. V 21. století se profese účetních i auditorů transformuje jiným směrem, než tomu bylo v předchozím století. Účetní již nevedou papírové účetnictví a nepřepisují data z účetních dokladů, ale pracují s finančními daty v reálném čase a podílí se svými rozhodnutími na budoucím vývoji společnosti. Z tohoto důvodu je kladen důraz na specifické ustavičné vzdělání, na profesionalitu i na krajní znalosti z jiných oblastí, jako například oblast práva nebo informačních technologií či informačních systémů (mezi typické dovednosti patří například práce s doplňkovými aplikačními softwary či novými trendy v umělé inteligenci). Je neopodstatněným mýtem, že účetní ztratí své profesní místo kvůli digitalizaci a modernizaci účetních procesů. Spíše dojde ke zefektivnění práce účetních, díky čemuž budou moci svým spřízněným společnostem nabídnout více služeb, méně chybovosti, více přesnosti a pečlivosti, reálná data v čase a rozsáhlejší pohled na prediktivní finanční stav společnosti.

⁸⁴ *“Block-chain je nezničitelná síť ekonomických transakcí, která v budoucnu může sloužit nejen finančnictví, ale v podstatě všemu, co má hodnotu.”* (TAPSCOTT, D. a A., Blockchain revolution, 2016) V případě centralizované databáze obsahující velké množství informací fungující na principu obrovského množství pevných disků a velmi rychlého připojení k internetu “na jednom” centrálním místě, by mohlo dojít k velmi jednoduchému zničení. Tento problém řeší tzv. block-chain, který funguje na principu decentralizované, distribuované databáze, která funguje sama za sebe na mnoha místech. Výhodou block-chainu je bezpečnost. Neexistuje totiž jediné slabé místo, které by bylo možné napadnout hackery, neexistuje žádné datacentrum, neexistuje nikdo, kdo by databázy řídil či udržoval v chodu. Block-chain jede na desítkách milionů běžných počítačů vlastněnými běžnými uživateli - tzv. Minery, kteří těží kryptoměny. Dle definice uvedené v e-magazínu zabývající se kryptoměnami je block-chain *“... speciální druh distribuované databáze uchovávající neustále se rozšiřující počet záznamů, které jsou chráněny proti neoprávněnému zásahu jak z vnější strany, tak i ze strany samostatných uzlů peer-to-peer sítě.”* (www.kryptomagazin.cz ze dne 20. dubna 2020)

Digitalizace dokumentů

Neméně důležitou součástí digitálního prostředí jsou elektronická data a dokumenty využívána na denní bázi v reálném čase, které splní novodobé konkurenceschopné požadavky na podnikatelském trhu a zefektivní komunikaci s orgány veřejné správy a ostatními zainteresovanými subjekty. Budování společnosti v 21. století s papírovými dokumenty bez využití technologií nebude dostačující ani žádoucí. V současné době je na trhu kladen důraz na nižší nákladovost, efektivitu práce, kvalitní a rychlou komunikaci. Díky digitalizaci a využití informačních systémů a moderních technologií v podnikatelském prostředí si mohou společnosti udržet své postavení na trhu a ustát konkurenční boj. Následující schéma poukazuje na enormní množství tištěných dokumentů, které se vyskytují v tradiční společnosti napříč jednotlivými odděleními.

Obrázek 17: Tištěné dokumenty ve společnosti

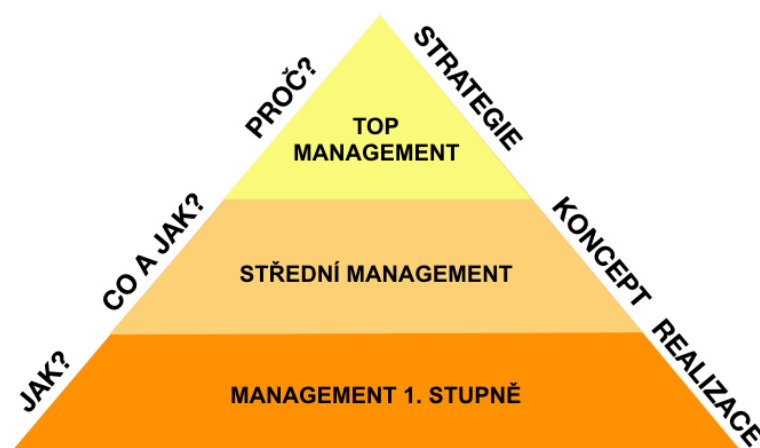

Zdroj: autorka

Schéma poukazuje na důležitost digitalizace a digitální transformace napříč jednotlivými oblastmi řízení. Digitální transformací se rozumí rozsáhlá a soustavná

činnost podniku konaná za účelem budoucího rozvoje společnosti v rychle se rozvíjejícím světě moderních technologií. Jedná se o klíčový nástroj, který společností zajistí dlouhodobý stabilní růst, dlouhodobé snížení nákladů i za předpokladu vyšších vstupních investic, enormních změn v oblasti výkaznictví a predikce, možnosti zapojení softwarových i manuálních robotů jak ve výrobě, tak i v administrativě, vyhovění regulačním požadavkům a nárokům ze strany vlády a orgánů státní správy. Na digitální transformaci je nutné nahlížet jako na radikální a opakující se proces napříč společností počínajíc u vrcholového managementu směřující až k zaměstnancům 1. stupně řízení a řadovým pracovníkům. Výsledkem digitální transformace by měl být posun společnosti jako celku směrem kupředu.

Obrázek 18: Implementace

Zdroj: autorka

Cílem vlastníků a **vrcholového managementu** je zodpovědět manažerům a jednotlivým vedoucím, z jakého důvodu je důležité nastavit a implementovat digitální transformaci ve firemním prostředí a kam se daná společnost může díky vhodnému a bezpečnému dodržení novodobé vize posunout. Digitální strategie by měla vymezit i rozsah transformačního procesu a časový harmonogram.

Střední management předkládá jednotlivé koncepty digitální transformace, ve kterých pohlíží na otázky, jakým způsobem implementovat a co konkrétního je nutné k řádné realizaci udělat. Nedílnou součástí je snaha o informační a komunikační vzdělávání kmenových pracovníků a dohled nad dodržováním zásad bezpečného nakládání s datovými nosiči, digitálními dokumenty a citlivými daty.

Nejnižší management, který se skládá z řídicích pracovníků 1. stupně a řadových zaměstnanců, naplňuje digitální strategii a víze top managementu. Zároveň se snaží o bezpečné nakládání s digitálními daty a dokumenty a neustálý rozvoj vědomostí a znalostí týkající se informačních technologií a systémů.

Je důležité si uvědomit, že podniky v digitální době musejí být více flexibilní a improvizovaně reagovat na aktuální vývoj v podnikatelském prostředí. Podniky by měly přijmout změny jako součást své každodenní podnikatelské činnosti. Právě se změnou podnikového myšlení, filosofie a celkového přístupu začíná řádná a efektivní digitální transformace s převažujícími přínosy nad negativními dopady na podnik.

V České republice je rozsáhlý právní rámec, který definuje tvorbu, nakládání a uchovávání účetních dokladů, podnikových dokumentů a právních smluv v účetní jednotce⁸⁵.

Zákon o účetnictví jako základní platná legislativa účetnictví umožňuje účetním jednotkám využívat moderní technologie při zaznamenávání účetních operací a při následnému nakládání s účetními daty. V § 33, odst. 2, ZoÚ říká: „*Účetní záznam může mít listinnou, technickou nebo smíšenou formu.*“ Listinnou formou se rozumí účetní záznam provedený rukopisem, psacím strojem nebo jinými tiskařskými technikami. Technická forma účetního záznamu představuje elektronický nebo optický způsob převedení účetní operace. Smíšená forma zaznamenávání dokumentace představuje kombinaci listinné podoby účetního záznamu s technickou formou. Účetní jednotka může také převádět účetní záznamy z jedné formy do druhé, přitom musí zajistit shodnost obsahu obou forem účetního záznamu. Průkaznost nové formy účetního záznamu zabezpečuje předložení původní, nezměněného obsahu účetního dokladu. Účetní záznam musí být však pro fyzické osoby čitelný po zákonem stanovenou lhůtu uchování účetních dokladů.

⁸⁵ Pro digitalizaci dokumentů je v České republice klíčový následující výčet předpisů a dokumentů: zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví; zákon č. 235/2004 Sb., o DPH; zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě; zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů; Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014, o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES; zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce; zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti; zákon ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Technologické trendy a postupy se vyvíjejí rychlostí, s jakou nemohou být zákony a veškeré novely s účetnictvím a digitalizací spojené, aktualizovány a obměňovány. V takovém případě platí zásada přednosti obsahu před formou, neboť hlavním posláním účetnictví je zhodnotit finanční zdraví a ekonomickou situaci účetní jednotky, nikoliv posuzovat způsob a formu zaznamenávání účetních dokladů a transakcí.

Zákon o dani z přidané hodnoty připouští, že daňový doklad může mít listinnou nebo elektronickou podobu, za předpokladu splnění podmínek tohoto zákona v § 26, odst. 3: *„Daňový doklad má elektronickou podobu tehdy, pokud je vystaven a obdržen elektronicky. S použitím daňového dokladu v elektronické podobě musí souhlasit osoba, pro kterou se plnění uskutečňuje.“* Z důvodu případné daňové kontroly musí být účetní doklady čitelné a průkazné po dobu 10 let.

Zákon o archivnictví nařizuje účetním jednotkám uchovávat dokumenty, které vznikly z jejich podnikatelské činnosti, po dobu stanovenou dle zvláštních právních předpisů. Účetní jednotky jsou povinny uchovávat i zakladatelské smlouvy, statuty, stanovy, jednací a organizační řády, dokumenty o přeměnách právnických osob či dokumenty o zrušení a zániku účetní jednotky. Další dokumenty, které účetní jednotka musí uchovat, jsou z oblasti řízení a majetku, jako například dokumenty o mimořádné inventarizaci majetku při vzniku, dělení nebo likvidaci obchodní společnosti. Nedílnou povinností jsou i účetní závěrky, na které platí i zveřejňovací povinnost.

V srpnu roku 2008 vstoupil v platnost **zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů**, který nabyl účinnosti 1. července 2009 a klade si za cíl vymezit legislativní požadavky na tvorbu, zpracování a následné uchování elektronických dokumentů a dat a dalších elektronických úkonů mezi orgány veřejné moci a fyzickými osobami, podnikajícími fyzickými osobami a právnickými osobami. Zákon mimo jiné stanovuje, jakými prostředky lze předávat dokumenty podnikajícím subjektům a státní správě. Nejvíce užívaným způsobem doručování dokumentů mezi orgány státní správy na straně jedné a podnikajícími fyzickými a právnickými osobami na straně druhé, je datová schránka.

Zákon o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce vznikl v srpnu 2016 na základě primárního nařízení Evropského parlamentu a definuje

v oblasti vytvářející důvěru veškeré postupy a požadavky, které jsou kladeny na jednotlivé subjekty, dále pak působnost a kompetence Ministerstva vnitra v této oblasti a případné sankce za porušování povinností. Zákon mimo jiné stanovuje následující technické prvky zabezpečující důvěryhodnost elektronického dokumentu, jako je elektronický podpis, elektronická pečeť a elektronické časové razítko.

Elektronický podpis je nástroj nahrazující vlastnoruční podpis ověřující totožnost subjektu za účelem podepsání dokumentu. Zákon rozlišuje tři druhy elektronického podpisu, jimiž jsou kvalifikovaný elektronický podpis, uznávaný elektronický podpis a zaručený elektronický podpis.

Kvalifikovaný elektronický podpis je definován v paragrafu 5 a má nejvyšší právní váhu a podepisují se jím dokumenty v rámci tzv. veřejnoprávního jednání, které souvisejí se státem či nižšími orgány státní správy nebo s osobami vykonávající svou působnost v některém orgánu veřejné moci.

Uznávaný elektronický podpis je definován v paragrafu 6 a využívá se při ověření podpisu fyzické nebo právnické osoby jednající v soukromoprávní oblasti s veřejnoprávním subjektem. **Zaručený elektronický podpis** je vymezen v paragrafu 7 a nese nejnižší právní váhu v otázkách soukromé sféry u všech fyzických a právnických subjektů.

Elektronická pečeť je definována v Nařízení Evropské unie a rady EU č. 910/2014 jako domněnka integrity dat a správnosti původu dat, s nimiž je kvalifikovaná elektronická pečeť spojena. Kvalifikovaná elektronická pečeť je založená na kvalifikovaném certifikátu. Článek 36, Evropského nařízení č. 910/2014 definuje požadavky, které musí elektronická pečeť splňovat:

- musí být jednoznačně spojena s pečetící osobou;
- musí umožnit identifikaci pečetící osoby;
- musí být vytvořena pomocí dat pro vytváření elektronických pečetí;
- musí být k datům, ke kterým se vztahuje, připojena takovým způsobem, že je možné zjistit jakoukoliv následnou změnu dat.

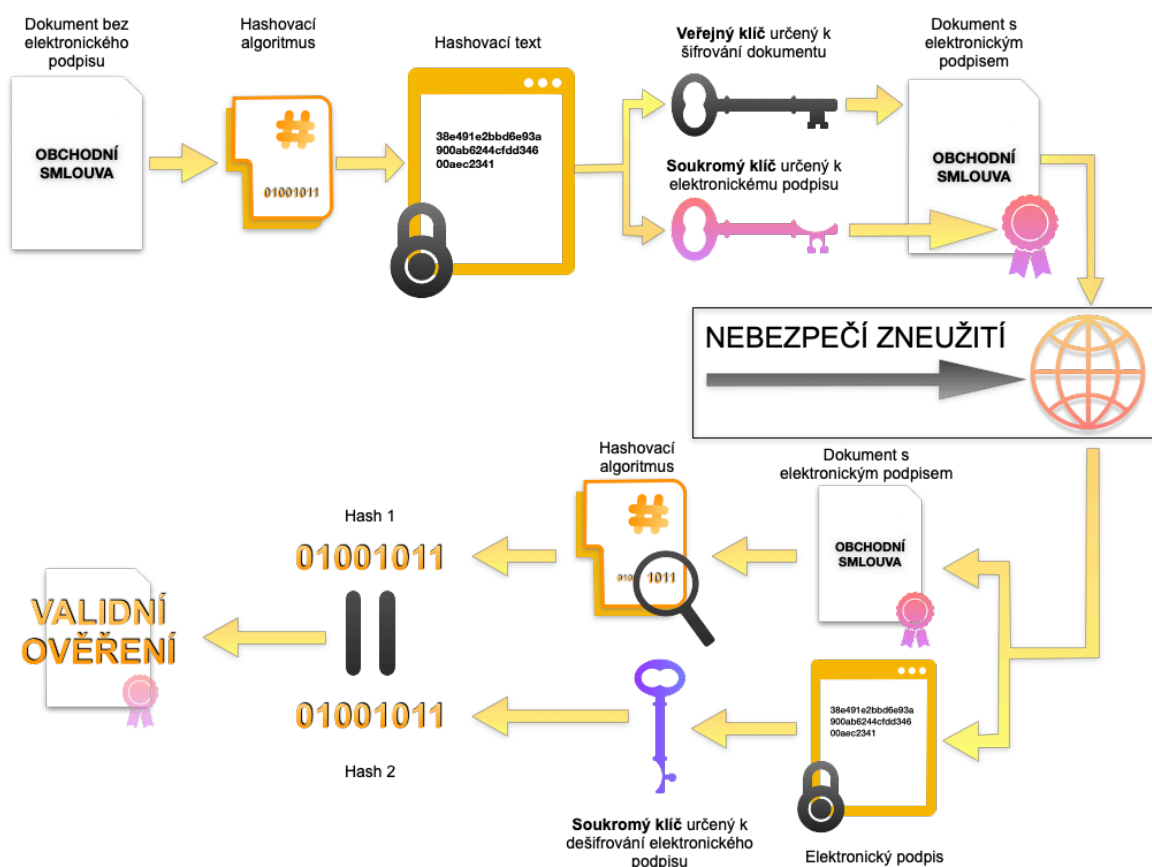
Elektronické časové razítko upravuje článek 41, oddílu 6 a platí u něj domněnka správnosti dat a času, které udává, a integritu dat, s nimiž jsou tato data

a čas spojeny. Evropské nařízení stanovuje požadavky, které musí elektronické časové razítko splňovat (článek 42, oddíl 6, Evropské nařízení č. 910/2016):

- spojuje datum a čas s daty takovým způsobem, aby byla přiměřeně zamezena možnost nezjistitelné změny dat;
- je založeno na zdroji přesného času, který je spojen s koordinovaným světovým časem;
- je podepsáno s použitím zaručeného elektronického podpisu, opatřeno zaručenou elektronickou pečeti kvalifikovaného poskytovatele služeb vytvářejících důvěru, nebo označeno jinou rovnocennou metodou.

Následující schéma předkládá proces podpisu dokumentu elektronickým důvěryhodným technickým prvkem a následné ověření pravosti a platnosti daného technického prvku.

Obrázek 19: Tvorba a ověření důvěryhodnosti elektronického dokumentu

Zdroj: autorka

Účetní jednotka může mít k dispozici dokumenty, které potřebuje zaslat elektronickou poštou a jejich průkaznost a správnost ověřit elektronickým podpisem. Elektronický podpis je založen na principech kryptografie⁸⁶, který pomocí hashovacího algoritmu⁸⁷ vygeneruje hashovací text, díky němuž je vytvořen bezpečnostní klíč. Každý uživatel vlastní jeden klíč, který se skládá ze soukromé a veřejné části. Soukromá část slouží k zašifrování daných dat, tzv. otisku zprávy (hashe), a vytvoření elektronického podpisu, proto je důležité vysoké zabezpečení tajným heslem. Veřejný klíč je naopak volně distribuovaný bez tajného zabezpečení a slouží k dešifrování otisku zprávy a srovnání se šifrovaným otiskem zprávy. Dokument, u něhož je k dispozici klíč, je ověřený a obsahuje elektronický podpis. Elektronicky ověřený dokument je připraven k odeslání. Následně dojde k odeslání dokumentu s elektronickým podpisem prostřednictvím veřejné sítě (internetu), kde existuje určité⁸⁸ riziko zneužití. Po přijetí dokumentu příjemcem je k dispozici dokument s elektronickým podpisem a elektronický podpis v podobě hashovacího textu. Příjemce, který dokument obdrží, ověřuje, zda nedošlo k pozměnění náležitostí a údajů daného dokumentu tím, že přijatý dokument dešifruje pomocí hashovacího algoritmu, který dešifruje hash_1. Současně pomocí soukromého klíče příjemce se dešifruje elektronický podpis, ze kterého vznikne hash_2. Pokud jsou oba otisky (hash_1 a hash_2) totožné, jedná se o validní, nebo-li platný a ověřený elektronický podpis a přijatá data od doby ověření odesílatelem nebyla změněna. Následující schéma zachycuje oběh účetních dokladů různými způsoby v digitálním prostředí a posuzuje, zda od okamžiku vystavení účetního dokladu do konce doby stanovené pro jeho uchování je zajištěna (§ 34, ZoDPH):

⁸⁶ Kryptografie je vědní disciplína zabývající se šifrováním důležitých dat. Skládá se z kryptografie (šifrování dat) a kryptoanalýzy (dešifrování dat/čtení šifrovaných dat). Data jsou pomocí matematických metod převedena do takové podoby, která není běžnému uživateli čitelná a k jejímu rozluštění je potřeba znalost šifrovacího algoritmu. Příjemce dat musí dešifrování použít klíč. Šifrování je založeno na dvou typech. Prvním typem je asymetrické šifrování (šifrování veřejným klíčem), které je založeno na principu dvou totožných veřejných klíčů. Druhý typ je symetrické šifrování (šifrování soukromým klíčem), které stojí na principu dvou rozdílných soukromých klíčů (jak odesílatel, tak příjemce má soukromý klíč) a používá se právě při elektronickém podpisu.

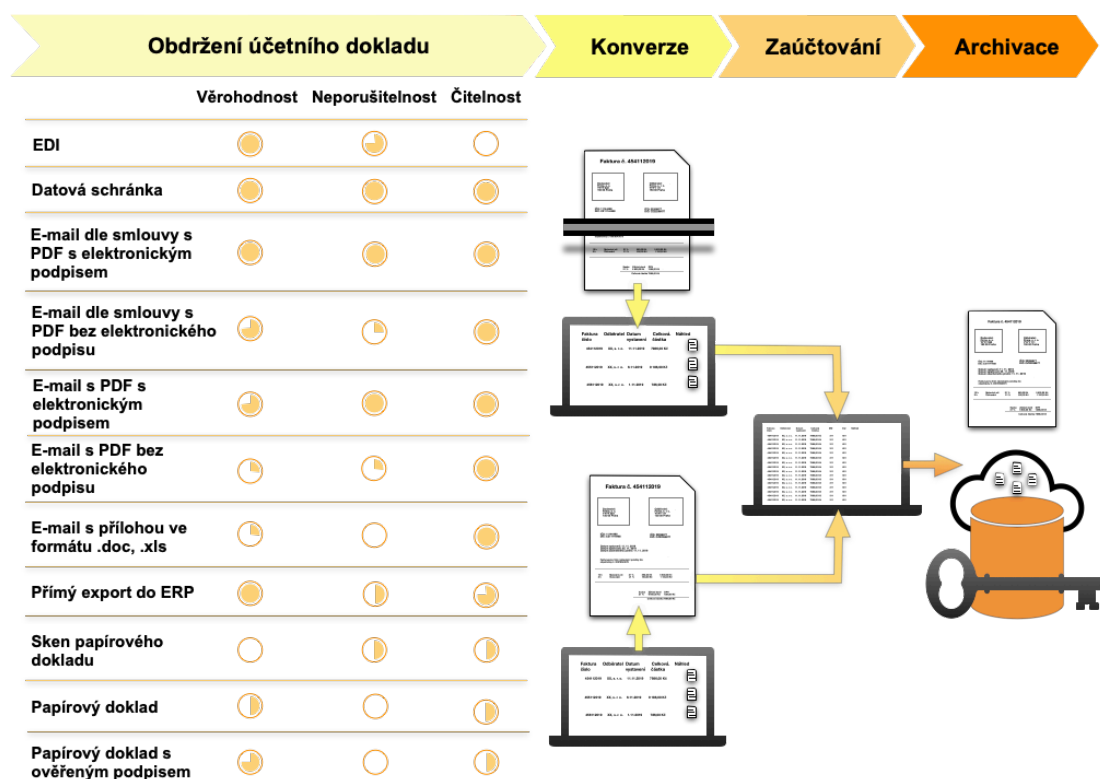
⁸⁷ Hashovací algoritmus je matematická funkce, která převádí vstupní data (soubory, dokumenty, zprávy, aj.) do výstupního kódu (tzv. otisku, hashe, výtahu, ...), tak, aby bylo možné ověřit jejich správnost.

⁸⁸ I když je velice nepravděpodobné, že by běžný počítač v krátké době při přenosu prolomil šifrování a pozměnil šifrovaný dokument nebo elektronický podpis, existuje určité riziko (např. ztráta hesel, napadení hackera, prolomení hesla kvantovým počítačem).

- věrohodnost původu účetního nebo daňového dokladu;
- neporušitelnost jeho obsahu;
- a jeho čitelnost po zákonem stanovenou dobu uchování⁸⁹.

Všechny uvedené způsoby předání účetních dokladů, kromě EDI, nelze považovat za plnohodnotnou elektronickou fakturaci, neboť „...s nimi nelze dále efektivně pracovat a importovat je do podnikových informačních systémů.“ (HORÁK, J. 2019) Jedná se spíše o digitalizaci papírových účetních dokladů, neboť účetní jednotky pro snadnější manipulaci a archivaci využívají konverzi⁹⁰ účetních dokladů, která může narušit věrohodnost, neporušitelnost či čitelnost, což může vést ke snížení průkaznosti a vypovídací schopnosti účetních dokladů.

Obrázek 20: Oběh účetních dokladů v digitálním prostředí

Zdroj: autorka

⁸⁹ Věrohodnost, neporušitelnost a čitelnost jsou základní požadavky kladené na účetní doklady podniku, které jsou definované v § 34, ZDP. Mezi další metriky, které by dokázaly zhodnotit ideální způsob předání účetního dokladu v dodavatelsko-odběratelských vztazích, patří například způsob a časová náročnost předání účetního dokladu (požadavek včasnosti účetního dokladu) nebo forma a struktura účetního dokladu (požadavek přehlednosti účetního dokladu).

⁹⁰ Konverzí účetního dokladu se rozumí převod účetního dokladu z jedné formy do formy druhé, například z papírové formy do elektronické podoby ve formátu DOC, PDF či dalších souborových formátů prostřednictvím k tomu určených technologií, nebo naopak.

Za nejvíce rizikové způsoby se dají považovat **papírové účetní doklady**, které nejsou ověřeny podpisem nebo **e-maily s přílohou ve formátu DOC, XLS** či jiné snadno upravitelné a neověřitelné formě, neboť u těchto účetních dokladů může snadno dojít k:

- úmyslné a manipulativní opravě náležitostí účetních dokladů neoprávněnou osobou;
- zfalšování účetních dokladů;
- vystavení účetního dokladu neoprávněnou osobou;
- neúmyslnému opomenutí zaznamenání účetního dokladu do účetního deníku;
- poškození, zdeformování a jinému narušení trvalosti všech náležitostí účetního dokladu.

Naopak za nejvhodnější způsoby předání účetních dokladů a jiných důležitých dokumentů se dají považovat datové schránky, e-maily s účetními doklady ověřenými elektronickými podpisy a stvrzenými platnou smlouvou či e-maily s účetními doklady ověřenými elektronickými podpisy. Prvním vhodným typem je **datová schránka**⁹¹, která je charakterizována jako elektronické datové uložení zřízené Ministerstvem vnitra ČR. Prostřednictvím datové schránky mohou orgány státní správy, fyzické či právnické subjekty doručovat a přijímat dokumenty v elektronické podobě, aniž by byl narušen požadavek věrohodnosti, neporušitelnosti a čitelnosti. Dokument doručovaný datovou schránkou je věrohodný díky elektronické značce, zvané jako e-razítko, a časové značce, zvané jako kvalifikované časové razítko. Neporušitelnost je zabezpečována díky autentizaci a autorizaci, která dává uživatelům určité pravomoci pro práci s dokumenty. Elektronický dokument garantuje čitelnost bez poškození po řadu let. Subjekty, využívající datové schránky, mohou snížit náklady na vystavení dokumentu, ale i jeho doručení, neboť legislativa zrovnoprávňuje dokument

⁹¹ V České republice je užívání datových schránek pro fyzické osoby (podnikající i nepodnikající) dobrovolné a pro právnické osoby (obchodní společnosti, družstva, spolky aj.) povinné. Ovšem některé společnosti nemají povolené zasílání datových zpráv od jiných subjektů než jsou orgány státní správy, což může do značné míry omezit proces fakturace pouze prostřednictvím datových schránek.

doručený v listinné podobě a dokument doručený datovou schránkou. Využití datových schránek je pro všechny subjekty efektivnější z hlediska rychlejšího a spolehlivějšího doručení. Účetní doklady ve formátu PDF ověřené elektronickým podpisem jsou v současné době hojně využívaným způsobem fakturace, neboť jde o snadný, efektivní a časově nenáročný způsob předání účetních dokladů a podnikových dokumentů, aniž by došlo k narušení základních zákonem stanovených požadavků. O stupeň vyšší věrohodnost účetních dokladů zajistí předem podepsaná smlouva mezi spolupracujícími účetními jednotkami, kdy obě strany stvrdí svým podpisem všechna práva a povinnosti, mezi nimiž může být dohoda o fakturaci prostřednictvím e-mailové schránky. Specifickým a doposud málo využívaným způsobem předání účetních dokladů je EDI (*elektronická výměna dat*), která využívá principů tzv. Smart Accounting a plně zajišťuje požadavek věrohodnosti. EDI může zajistit neporušitelnost účetních dokladů za předpokladu, že účetní jednotka minimalizuje riziko hackerských útoků či jiných ručních zásahů do účetního systému. Ovšem jaká bude čitelnost elektronické fakturace v podobě digitálních auditních stop na straně odběratele a dodavatele obsahujících totožné náležitosti a účetní informace? Pro lidské oko bude auditní stopa účetního dokladu nečitelná, neboť nebude vypadat jako klasická faktura v grafickém pojetí. Oprávněné osoby⁹² budou mít k dispozici dešifrovací klíč, pomocí kterého si zobrazí obsah auditní stopy - veškeré náležitosti současné podoby faktury.

Smart Accounting

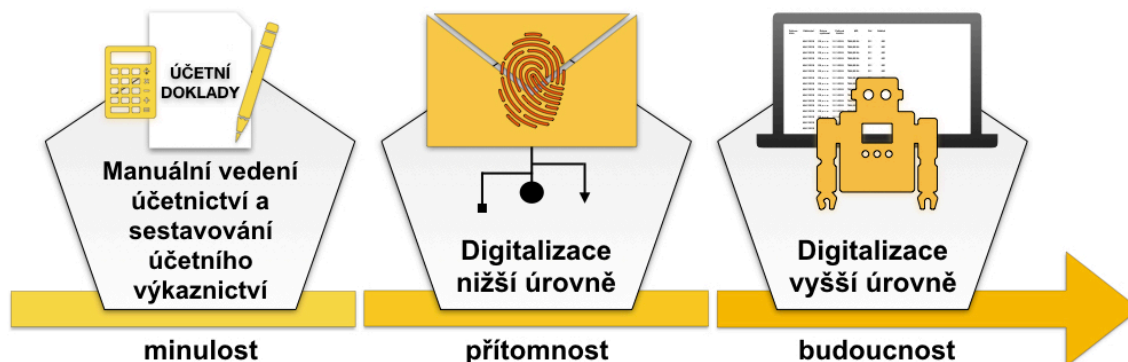
Nástroj Smart Accounting vznikl jako odpověď na požadavek modernizace jednotlivých podnikových procesů. Z jakého důvodu? V době globalizace a neustálé expanze firem je modernizace a investice do zefektivnění jednotlivých podnikových procesů klíčová. Smart accounting je založen na principu logického účetního procesu, který se využívá pro účetnictví obchodních transakcí, jako například veškeré platby a vypořádání dle přidělených dokumentů či veškeré dokumentace očekávaných peněžních toků. Díky inovativním procesům v podniku se zvýší efektivita, výkonnost i celkový přístup podniku k účetnictví. Aktuální data z účetnictví se stanou pravou rukou řídicího managementu ve strategických otázkách.

⁹² V účetní jednotce mezi oprávněné osoby budou patřit fakturanti/fakturantky, účetní nebo manažeři a vysoce postavení představitelé společnosti.

V současné době za současné situace se dá digitalizace rozdělit na dvě úrovně:

- digitalizace nižší úrovně;
- digitalizace vyšší úrovně (elektronická fakturace).

Obrázek 21: Vývoj digitalizace

Zdroj: autorka

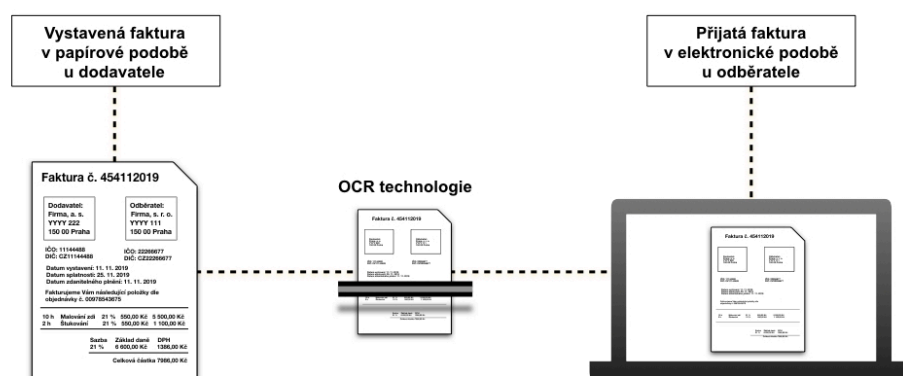
První fáze digitalizace by se dala pojmenovat jako fáze přechodná. Jedná se o stupeň od manuálního vedení účetnictví a finančního výkaznictví přes první známky využití výpočetní techniky ve finančních a účetních odděleních až po současnou podobu digitalizace, kdy informační systémy a moderní technologie běžně ovlivňují účetní procesy v podniku. **Digitalizace nižší úrovně** představuje současnou podobu vedení účetnictví s využitím výpočetní techniky, účetních softwarů a jiných odborných softwarů, elektronické komunikace, technických prvků zabezpečujících důvěryhodnost elektronického dokumentu a jiných moderních vymožeností a inovativních postupů. **Digitalizace vyšší úrovně** představuje budoucí pojetí účetních procesů v podniku. V účetních systémech bude účetní operace promítnuta automatickým účetním zápisem představujícím jeden řádek dané transakce s automatickým příkazem k dalším účetním operacím.

Před několika desítkami let, účetní profese obnášela zapisování účetních případů do papírového účetního deníku. Každá účetní vše ručně zapisovala tužkou na papír pomocí svých matematických znalostí a dovedností. Jak šel čas, účetní profese se začala vyvíjet. Podniky začaly kupovat první účetní softwary, které byly pravou rukou všech účetních asistentek. Postupně se z účetních, kteří měli rozsáhlé znalosti z účetnictví a dokázali propojovat klíčové informace s podstatnými událostmi v podniku, stali účetní, kteří zapisují kódy do účetních systémů.

Nyní, někteří účetní již nevidí návaznosti mezi jednotlivými transakcemi nebo mají problém rozpoznat dopady na podnik samotný. Klade se větší důraz na vzdělání jednotlivých účetních, kteří budou nápomocni při finančním rozhodování o budoucím vývoji podniku. Dochází k transformaci od klasické účetní asistentky k pravé ruce podniku⁹³. Novodobá účetní bude mít rozsáhlé znalosti nejen z oblasti účetnictví a daní, ale i práva či informačních technologií. Novodobá účetní bude muset umět ovládat počítač a jednotlivé informační systémy na pokročilé úrovni, což znamená, že bude nucena mít alespoň základní povědomí o tvorbě informačních systémů, softwarů a dílčích softwarových funkcionalit, aby případně potřeby dokázala spolupracovat⁹⁴ na vývoji podnikových IS a aplikací. A nejen to, novodobá účetní bude muset klást velký důraz na svůj odborný rozvoj. Lze očekávat, že k podobným transformacím dojde i u řady ostatních profesí, jako například u auditorů, finančních či daňových poradců, bankéřů. Již nyní lze s jistotou říci, že postupem času lidskou práci z většiny nahradí software a umělá inteligence. Pravděpodobně se jedná o dalekou-blízkou⁹⁵ budoucnost. Jedno digitalizaci nelze upřít: nové technologie a umělá inteligence se šíří neúměrnou rychlostí a s grácií se zařazují do dílčích procesů napříč podnikem.

Následující obrázek ukazuje současné podoby digitalizace papírové fakturace, nikoliv elektronické fakturace v budoucí moderní účetní jednotce.

Obrázek 22: Digitalizace papírových faktur

Zdroj: autorka

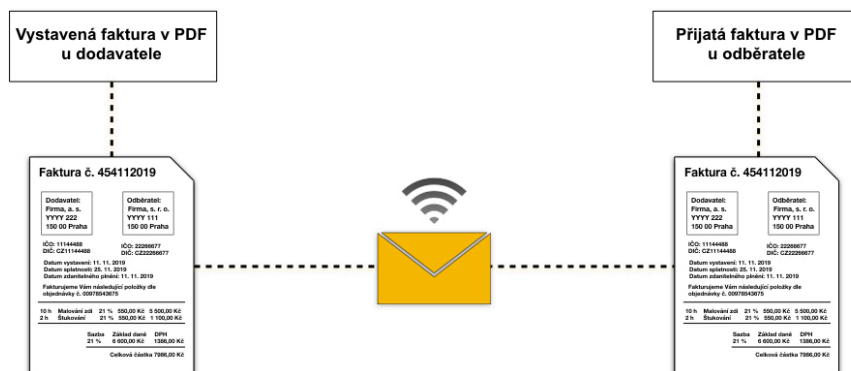
⁹³ Dalo by se říci, že účetnictví je jazykem podnikových financí. Účetní profese může představovat tzv. „tlumočnicka“, který předkládá účetní informace obsažené v účetních systémech top managementu a hlavním představitelům účetní jednotky.

⁹⁴ Účetní pravděpodobně nebude psát zdrojový kód programu, ale bude pravou rukou týmu vývojářů, kterým určí, jaké úpravy v informačním systému nebo softwaru jsou potřeba.

⁹⁵ Jelikož se ICT technologie vyvíjejí neúměrnou rychlostí, nelze přesně určit, o jak dalekou budoucnost se jedná.

V prvotní fázi snahy o elektronické dokumenty se využívalo OCR technologií⁹⁶, které opticky rozpoznávají znaky na tištěném dokumentu a převádí je pomocí scanneru do elektronické podoby dokumentu. OCR technologie v sobě skrývá řadu úskalí, které jsou popsány v příloze č. 4 diplomové práce.

Obrázek 23: První podoba elektronické fakturace nižšího řádu

Zdroj: autorka

V legislativě je ukotvena možnost zasílat dokumenty v PDF formátu, které jsou díky technickým prvkům zabezpečujícím důvěryhodnost, neporušitelnost a čitelnost uznatelné a pro podnik bezpečné.

Díky Smart Accounting procesům se účetní jednotce pravděpodobně zkrátí účetní období, respektive účetní jednotka pravděpodobně bude vykazovat svá účetní data za čtvrtletí či měsíc. Účetní jednotka také bude veškeré transakce zpracovávat automaticky tentýž den. Příkladem může být zpracovávání přijatých faktur. Mnohdy fakturantky zpracovávaly faktury několik dní, možná i několik týdnů poté, co byly faktury přijaty účetním oddělením. V moderním podniku by se opožděné zaúčtování přijatých faktur nemělo dít. Veškerá komunikace na bázi dodavatelsko-odběratelských vztahů by měla probíhat zcela automaticky – v účetnictví jedním zápisem a automatickým příkazem k platbě z bankovního účtu.

Elektronická fakturace

Elektronická fakturace (*e-Invoicing*), je novodobý způsob předávání daňových dokladů v dodavatelsko-odběratelských vztazích. Elektronická fakturace dokáže

⁹⁶ OCR (*Optical Character Recognition*) je softwarové řešení, které podnikům napomáhá s digitalizací dokumentů. Na trhu existuje řada softwarových firem, které na trh dodávají OCR řešení pro společnosti. Příkladem může být společnost ADOBE Acrobat nebo Microsoft.

plně nahradit papírovou fakturu se všemi zákonnými náležitostmi, neboť elektronická faktura je ověřena digitálním elektronickým podpisem (elektronickou značkou) nebo jiným technickým prvkem, který dokáže zajistit důvěryhodnost dokumentu. Plně digitalizovaná elektronická fakturace může zvýšit „...důvěryhodnost uskutečněného obchodního procesu. Z datové stopy, kterou elektronická fakturace zanechá, je vždy patrné, zda, kým a kdy byl daný doklad vystaven a zároveň, zda příjemce skutečně obdržel daný dokument či nikoliv.“ (HORÁK, J. 2019)

Plně elektronická fakturace, která pracuje na bázi elektronické výměny strukturovaných dat, značně ovlivňuje současnou podobu legislativy. Technologický vývoj nejen v oblasti fakturace nutí zákonodárce přizpůsobovat legislativu inovovaným ICT postupům tak, aby byla zajištěna uznatelnost a průkaznost účetních dokumentů. V současnosti se elektronická fakturace opírá o řadu českých i evropských zákonů, které definují požadavky a předepisují strukturovaný datový formát⁹⁷.

V **zákoně č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu** je mimo jiné vymezeno, jakým způsobem funguje elektronický podpis a k čemu je využíván. Díky elektronickému podpisu lze zcela zaručit, že elektronický dokument opravdu pochází od dané osoby a nebyl nikým jiným pozměněn či zfalšován. Paragraf 26, odst. 3, zákona o daních z příjmů říká: *„Daňový doklad má elektronickou podobu tehdy, pokud je vystaven a obdržen elektronicky. S použitím daňového dokladu v elektronické podobě musí souhlasit osoba, pro kterou se plnění uskutečňuje.“*

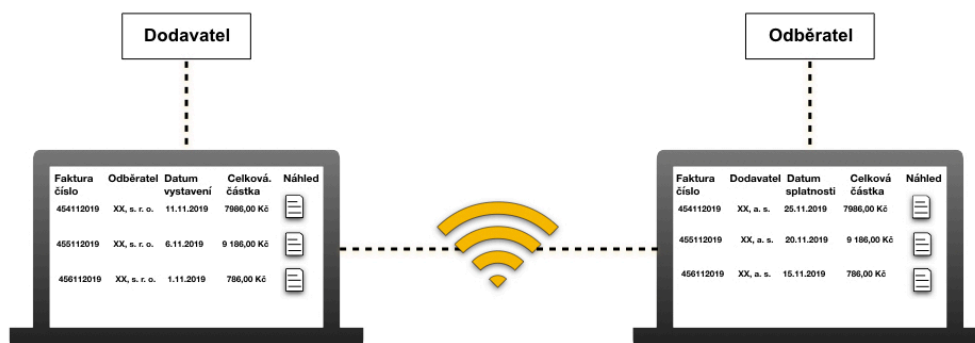
Výhod elektronické fakturace je celá řada. Elektronická fakturace je výrazně efektivnější z hlediska okamžitého doručení a následného zpracování účetního dokladu účetní jednotkou. Účetní jednotka ušetří náklady spojené s archivací

⁹⁷ Pro elektronickou fakturaci v České republice je klíčový následující výčet předpisů a dokumentů: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/55/EU o elektronické fakturaci při zadávání veřejných zakázek; Směrnice rady 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty; Směrnice rady 2010/45/EU o společném systému daně z přidané hodnoty, pokud jde o pravidla fakturace; Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek; Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví; Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty; Vyhláška č. 194/2009 Sb. o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek; Usnesení vlády č. 347/2017 k realizaci úplného elektronického podání a povinnému přijímání elektronických faktur.

dokumentů, neboť elektronická archivace a následné vyhledávání historických dokumentů bude rychlejší, přehlednější, okamžitě dohledatelné a bezpečné. Bezpečnost elektronické faktury zajistí zákonem stanovené technické prvky, díky nimž nebude možné fakturu zfalšovat, přepsat, upravit nebo úplně odstranit. Elektronická faktura spolu s účetním systémem při každé transakci zanechá auditní stopu, díky které bude jednodušší prokázat původ účetního dokladu a následné nakládání s účetním dokladem. Díky auditní stopě v účetním systému bude prokazatelné, jakým uživatelem, v jaký den, a na jakém zařízení bylo s účetním dokladem manipulováno a jaké účetní doklady nebo účetní náležitosti byly pozměněny nebo vymazány.

Následující schéma ukazuje, jak by elektronická fakturace mohla probíhat v budoucím moderním podniku za předpokladu dodržení principu elektronické fakturace vyššího řádu. Při elektronické fakturaci vyššího řádu dochází k automatickým účetním zápisům v účetních systémech jak na straně dodavatele, tak na straně odběratele pouze za pomoci výpočetní techniky (HW), účetního a jiného podnikového softwaru a připojení k internetu. Ve skutečnosti si náležitosti faktury zobrazí ta osoba, která k dané auditní stopě má klíč.

Obrázek 24: Elektronická fakturace vyššího řádu v moderním podniku

Zdroj: autorka

V účetní jednotce dochází k automatizovanému importu strukturovaných dat prostřednictvím EDI, který je určen vzhledem k vyšším finančním nákladům na provoz technické infrastruktury větším podnikům, nebo prostřednictvím ISDOC⁹⁸

⁹⁸ Formát ISDOC (.isdoc) je určen pro jednopoložkové dokumenty a je vhodný pro přímý automatický import dokumentu do podnikového ERP systému.

nebo ISDOCX⁹⁹, který cílí na všechny účetní jednotky se snahou využívat elektronický způsob výměny strukturovaných dat. Formát ISDOC vychází ze standardu UBL¹⁰⁰, který je považován za cenově dostupného konkurenta EDI a umožňuje podnikům různých velikostí podnikajících v různém odvětví využívat elektronický přenos strukturovaných dat. Pro tento způsob přenosu dat se využívá jazyk XML¹⁰¹, který se skládá z kořenového elementu¹⁰² a jeho podelementů¹⁰³ a atributů¹⁰⁴. Předepisuje, jakým způsobem, v jaké struktuře a s jakým významem zapsat data, aby jej bylo možné snadno přenést z jednoho podnikového softwaru na druhý a zároveň aby nedošlo k narušení struktury či obsahu, znehodnocení informací a jejich významu.

Business Intelligence

V době datové lze předpokládat exponenciální růst těžených dat o účetních transakcích, hospodářských událostech i jiných problémech, které jsou s účetní jednotkou spjaty¹⁰⁵. Pravděpodobně poroste komplexnost a složitost řešených událostí, zkrátí se doba určená pro rozhodování a vyřešení nastalých situací, vzrostou rizika pro neadekvátní nebo opožděné rozhodnutí. V nadcházející datové době budou využity inovativní funkcionality podnikových systémů, které pomohou snížit následky technologického pokroku.

Díky moderním ICT nástrojům aplikovaným do účetních softwarů mohou nejen účetní získat aktuální data a výsledky v reálném čase, ale pomoci top managementu

⁹⁹ Formát ISDOCX (.isdocx v podobě komprimované složky) umožňuje zaslat dokument ve formátu ISDOC spolu s přílohami. U tohoto typu formátu dochází ke komplikacím u automatického importu strukturovaných dat do podnikových ERP systémů.

¹⁰⁰ Standard UBL (*Universal Business Language*) je účinný od roku 2015 na základě vydané normy ISO/IEC 19845:2015.

¹⁰¹ eXtensible Markup Language = rozšiřitelný značkovací jazyk

¹⁰² Příkladem kořenového elementu je Název faktury: Faktura číslo 001, který bude mít podobu počáteční značky <NázevFaktury>, vlastního obsahu Faktura číslo 001 a ukončovací značky </NázevFaktury>. "Veškerý obsah, který je zaznamenán pro člověka, je zpracován elementy." (INTERVAL.CZ, URL: <https://www.interval.cz/clanky/co-je-xml/> k 5. květnu 2020)

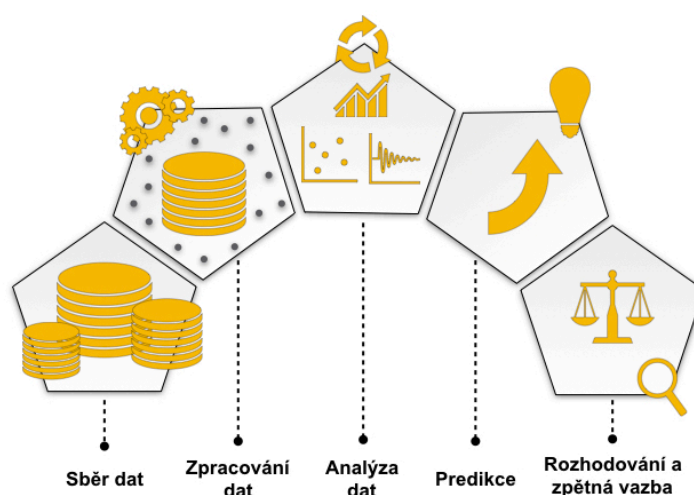
¹⁰³ Kořenový element spolu s dalšími elementy tvoří stromovou strukturu.

¹⁰⁴ Atributy mají například následující podobu <den format="dd.mm.yyyy" datum="1.1.2020"></den> a mohou značit vystavení faktury v podobě konkrétního dne. "Obsah, který je určen zejména pro program zpracovávající dokument, je zapsán pomocí atributů." (INTERVAL.CZ, URL: <https://www.interval.cz/clanky/co-je-xml/> k 5. květnu 2020)

¹⁰⁵ Hovořit se dá o demografických, sociologických, politických, hospodářských a jiných událostech, které mají nebo v budoucnu mohou mít vliv na účetní jednotku a její podnikatelskou činnost (narušit tak zásadu nepřetržitého trvání podniku).

a finančním manažerům se řízením společnosti. Pravděpodobně jedním z nejhojněji užívaným nástrojem se stanou vizualizace prostřednictvím Business Intelligence (BI)¹⁰⁶, které díky matematickým, stochastickým a jiným metodám napomohou k analýze a následné vizualizaci podnikových dat.

Obrázek 25: Business Intelligence

Zdroj: autorka

První fází Business Intelligence je sběr veškerých dat a následné třídění všech klíčových údajů a informací pro danou společnost. První fáze funguje na principu BigData a Internet of Things (IoT), které vytvářejí, generují, shromažďují informace a strukturovaná data o věcech, osobách, produktech a službách. Druhou fází je následná transformace dat do strukturovaných sestav, ze kterých lze provádět detailnější výpočty a analýzy údajů a informací. Druhá fáze je založena na strojovém učení (*Machine Learning*), umělé inteligenci (*Artificial Intelligence, AI*) a profesionálnímu reportingu. Třetí fází je podrobnější zpracování a analýza dat, díky čemuž lze provádět různé kombinace reportů a grafů všech zapojených zaměstnanců na různých úrovních řízení. Díky podrobným reportům a různým kombinacím sestav mohou zainteresovaní uživatelé predikovat vývoj finanční situace podniku a podílet se na řízení společnosti již jako řadoví zaměstnanci

¹⁰⁶ Pojem BI poprvé použil analytik Howard J. Dresner v roce 1989 a definoval jí jako sadu konceptů a metod vedoucích ke zlepšení manažerského rozhodování o budoucnosti podniku. (TIM: Business Intelligence. Září 2009. Dostupné z URL: < <https://timreview.ca/article/284> > k 5. květnu 2020).

nebo vedoucí zaměstnanci první linie řízení. Top management se díky zapojení BI v podnikových procesech může soustředit na důležité vize a strategie společnosti a přenechat rutinní a časově náročné záležitosti na řadových zaměstnancích. V reálném čase účetní jednotka sesbírá tisíce až miliony dat za minutu a veškerá data ukládá do datových skladů. Aby tato data byla vždy aktuální a správná, je nutné využít datových pump ETL¹⁰⁷, díky nimž se do datových skladů budou ukládat očištěná či opravená data. Veškerá data z datového skladu putují do multidimenzionálního uložení OLAP¹⁰⁸, které v reálném čase uspořádá velké objemy dat do vektorových kostek tak, aby byla snadno přístupná, srozumitelná a totožná všem uživatelům v daném okamžiku. Díky OLAP principu mohou účetní jednotky znát informace například o objednávkách, dodacích listech, fakturách či interních účetních dokladech. Veškeré tyto informace obsažené ve vícerozměrných relačních databázích OLAP lze vzájemně propojovat a analyzovat tak, aby uživatelé získali potřebnou významnou informaci.

Umělá inteligence

Umělá inteligence (*Artificial Intelligence, AI*) je založena na práci se stroji nebo softwaru, které jsou charakteristické svým inteligentním chováním. Inteligentní chování robota nebo softwaru by se dalo přirovnat k činnosti lidského mozku, který analyzuje problémy, plní úkoly a na základě nově zjištěných informací se dokáže zlepšovat. Umělá inteligence se využívá nejen při analýze podnikových dat, na jejichž základě se účetní jednotky rozhodují a ovlivňují budoucí chod podniku. Umělá inteligence nebyla stvořena proto, aby nahradila lidskou inteligenci. Cílem umělé inteligence je zvýšit užitečnost vytěžených dat a zefektivnit schopnosti člověka. Díky umělé inteligenci budou moci účetní a manažeři pracovat s významnými daty v daném okamžiku, aniž by jejich mysl byla rozptylována

¹⁰⁷ ETL (*Extraction, Transformation, Load*) znamená načítání dat, transformaci a uložení do požadovaných datových skladů.

¹⁰⁸ Multidimenzionální uložení funguje na principu OLAP krychle, která je znázorněna dvojrozměrným tabulkovým uspořádáním. Data jsou uspořádána do vektorových krychlí, díky nimž lze data zpracovat pomocí multidimenzionální analýzy datovými dimenzemi nebo jejich měřeními. Výhodou OLAP krychlí při zpracování dat je nižší náročnost na výpočetní výkon datového serveru, neboť jsou při jejich analýze zpracovávána statická data, oproti běžným databázovým relacím, které pracují s aktuálními (živými) daty.

nerelevantními informacemi. Umělá inteligence využívá umělou neuronovou síť¹⁰⁹, jejichž základem jsou „...umělé neurony, které modelují vlastnosti a funkční činnosti biologického neuronu.“ (BENEŠ, V. 2020) Neuronové počítače „mají schopnost postupně přizpůsobovat své chování měnícím se vnějším podmínkám.“ (BENEŠ, V. 2020) Z tohoto důvodu se umělá neuronová síť využívá při strojovém učení, neboť výpočetní výkon je schopný učit se i z neúplných dat, na jejichž základě umí klasifikovat i predikovat. Nelze ovšem říci, že by účetní profese díky umělé inteligenci zanikla, neboť jí chybí tvůrčí myšlení při řešení ojedinělých událostí. Umělá inteligence nahradí lidský faktor pravděpodobně v následujících činnostech:

- ruční zadávání náležitostí účetních dokladů do účetního systému (náležitosti faktur vystavených či přijatých, výdajových a příjmových pokladních dokladů, aj. účetních dokladů v papírové formě);
- kopírování účetních dat ze souborů (import/export z účetního systému do excelovských tabulek, tvorba reportů, aj. manipulace s účetními daty);
- ruční účtování rutinních transakcí jako je například fakturace;
- kontrola velkých objemů dat na základě požadovaných metrik.

Naopak, umělá inteligence v žádném případě nenahradí činnosti, u kterých je nutné použít tvůrčí lidskou mysl, znalosti a zkušenosti účetního nebo manažera. Typickými příklady jsou následující činnosti:

- kontrolní činnosti zautomatizovaného systému (kontrola vytěžených a zaúčtovaných účetních dat, kontrola automatických účetních transakcí);
- rozhodování na základě znalostí a zkušeností (opravy vs. technické zhodnocení, tvorba odpisových plánů, rezerv a opravných položek, aj.);
- úprava nastavení softwarů dle aktuálních požadavků (nastavení účetních softwarů nebo BI softwarů¹¹⁰ pro tvorbu účetního výkaznictví nebo přehledů určených ke zhodnocení současné finanční situace účetní jednotky).

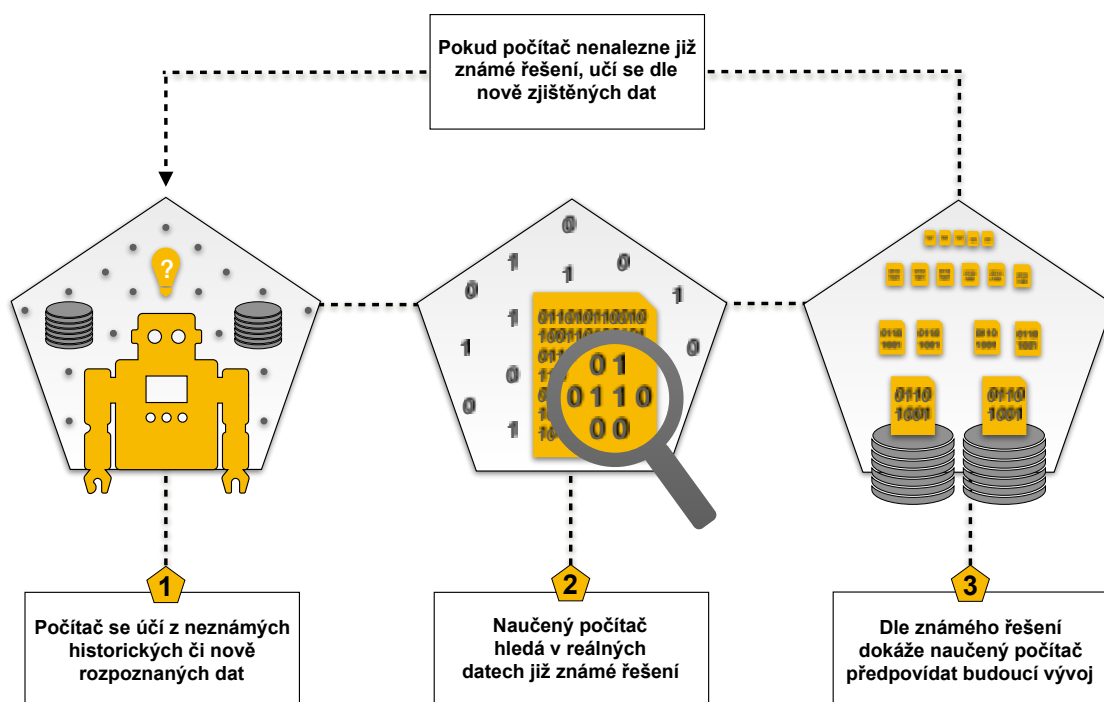
¹⁰⁹ "První umělou neuronovou síť s názvem Perceptron vymyslet v roce 1958 psycholog Frank Rosenblatt. Cílem bylo vymodelovat postupy, při kterých se lidská mysl učí rozeznávat objekty." (SCIENCEWORLD.cz, URL: <https://www.scienceworld.cz> k 1. květnu 2020)

¹¹⁰ Účetní nebo manažer na základě svých ICT znalostí dokáže nastavit požadavky na těžená data, která budou potřeba pro analýzu současného stavu financí účetní jednotky. Příkladem může být analýza vystavených faktur. Manažer může po SW vyžadovat informace o datu vystavení

Strojové učení

Strojové učení (Machine Learning)¹¹¹, funguje na bázi umělé inteligence, která pomocí algoritmů umožňuje softwarům rozvíjet se, učit se a postupně se v procesech zdokonalovat zrychlením nebo zkvalitněním úkonů.

Obrázek 26: Fungování strojového učení

Zdroj: autor

Strojové učení lze velice snadno využít v účetní oblasti, zejména při auditech, interních kontrolách nebo také při běžné účetní praxi. Základním předpokladem pro strojové učení jsou kvalitní a spolehlivá vstupní data, která by měla být strukturovaná a pročištěná. Bez těchto předpokladů nelze očekávat kvalitní a spolehlivý výstup¹¹², neboť právě algoritmus v první fázi své činnosti prochází

a splatnosti faktury, datu úhrady, o fakturách, u nichž stále nedošlo k úhradě a jejich splatnost již vypršela nebo o fakturách, u nichž došlo k předčasnému splacení a využití skonta na příští nákup. Na základě těchto dat o peněžních tocích může plánovat investiční nákupy účetní jednotky, aniž by došlo k ohrožení potřebných peněžních toků k profinancování provozní činnosti.

¹¹¹ Pojem Machine Learning vznikl ve společnosti IBM Arthurem Samuelem v roce 1959.

¹¹² Jiří Materna z Machine Learning College upozorňuje: " ...že za 90 % úspěchu stojí data a jen 10 % dodá dobře připravený algoritmus pro jejich zpracování." Apeluje, aby se účetní jednotky při shromažďování dat zaměřily spíše na kvalitu než-li na kvantitu vstupních dat. (dostupné z URL:< <https://www.podnikatel.cz>> k 1. květnu 2020)

vstupní data, která mohou být historická, nově rozpoznaná či dosud neznámá, a učí se z nich. Naučený počítač hledá v reálných datech známé řešení, na jejichž základě dokáže rozdělovat vstupní data do několika tříd, odhadovat číselné hodnoty výstupu na základě známých vstupů a předpovídat budoucí vývoj.

Umělá inteligence a strojové učení mohou nalézt využití i v otázkách zabezpečení nejen shromažďovaných dat. Typickými příklady jsou (MONTE, D. L. 2019):

- podvody s platebními kartami;
- kyberútoky.

Díky strojovému učení a nastaveným algoritmům mohou banky včas **zamezit zneužití platební karty**. Společnosti spravující platební karty sledují nákupní chování svých klientů a na základě těchto dat dokážou odhadnout, zda nákupy provedli opravdu klienti. *„Na nevšední transakce, jejichž podstata nebo účel se značně odchýlí od pravidelných nákupních zvyklostí, upozorní algoritmus a jako opatření zablokuje platební kartu do té doby, než se nevšední transakce neodůvodní majitelem platební karty.“* (MONTE, D. L. 2019)

Strojové učení a umělá inteligence může organizacím přinášet řadu výhod, které mohou mít pozitivní dopad na vývoj podnikatelské činnosti účetních jednotek nebo rozvoj státních organizací. Příkladem negativního zneužití strojového učení a umělé inteligence jsou **kybernetické útoky** na informační systémy nejen státních organizací, ale i soukromých podniků. *„Sofistikované počítačové viry využívají k průnikům do cílových počítačových systémů vyspělou umělou inteligenci. Jejím úlohou je zamaskovat útočící program, aby mohl proniknout přes firewall¹¹³ počítače a unikat i následné detekci. Škodlivý software nazývaný malware a jiné počítačové viry jsou například schopny kvůli tomu, aby unikly detekci firewallů a antivirových programů, dynamicky měnit svůj programový kód.“* (MONTE, D. L. 2019) V digitální a datové době bude velice pravděpodobný tlak na vysoké zabezpečení shromažďovaných podnikových dat a využití antivirových programů pracujících též na bázi umělé inteligence a strojového učení.

¹¹³ Firewall je software, který chrání zařízení před různými typy útoků na počítačové sítě a databáze. Představuje jakousi zeď mezi vnějším světem a interní počítačovou sítí.

Robotická automatizace procesů (RPA)

Robotická automatizace procesů (RPA) představuje moderní software, díky němuž budou moci účetní jednotky automatizovat širokou škálu podnikových procesů založených na rutinních, často opakujících se a časově náročných úkolů. Práce RPA softwaru by se dala přirovnat k práci daného zaměstnance, neboť robot pracuje dle stanovených pravidel a postupů, zadává stejné množství textu, prochází stejnými programy ve stejném uživatelském rozhraní. RPA software pracuje na rozdíl od zaměstnance rychleji a efektivněji. Zaměstnanec díky RPA softwaru bude osvobozen od rutinních záležitostí, díky čemuž se může zabývat více specifickými účetními transakcemi, kvalifikovanými a odbornými záležitostmi či analyzovat a predikovat následující hospodářský vývoj účetní jednotky.

Příkladů simulujících situace, kdy je vhodné využít RPA robota, je celá řada:

- analýzy reportů a jejich následný export do požadovaných formátů¹¹⁴;
- přihlašování do podnikových systémů;
- přesouvání či kopírování souborů, dokumentů, textů;
- stahování a ukládání datových schránek či přijatých/odeslaných e-mailů do podnikových systémů;
- vyplňování databází, tabulek, formulářů dle zadaných kritérií;
- procházení dat z webových stránek a případná aktualizace v podnikových systémech¹¹⁵;
- provádění rutinních výpočtů¹¹⁶ a záležitostí¹¹⁷;

¹¹⁴ Příkladem mohou být reporty finančního oddělení, které se v pravidelných intervalech exportují do .xls formátu pro další zpracování, jako jsou například analýzy současného stavu a modelování budoucích možných situací.

¹¹⁵ Příkladem mohou být právní předpisy, které se pravidelně novelizují. RPA robot může procházet webové stránky s národní i mezinárodní legislativou a sledovat aktuální vývoj zákonů. V případě, že RPA robot nalezne znění, které v systému nemá v aktuálním podobě, okamžitě zahájí aktualizaci legislativy v podnikovém softwaru.

¹¹⁶ Příkladem mohou být rutinní výpočty mezd u zaměstnanců.

¹¹⁷ Zpracování objednávek, vrátek a reklamací, zúčtování zásob na základě vnitřních účetních dokladů.

- účtování rutinních transakcí¹¹⁸;
- provádění rozhodnutí na základě pravidla „jestliže (když) bude ..., poté dojde k ...“¹¹⁹;

Použití RPA robotů v účetní jednotce není levnou záležitostí, neboť obnáší vysoké finanční investice. Účetní jednotky budou muset investovat do nákupu výkonné výpočetní techniky a jejího zabezpečení, do licencí RPA softwaru a dalších nákladů souvisejících s nasazením robotů v podniku, do zaškolení všech zaměstnanců, kteří software budou využívat, a do dalších položek, které se bezprostředně váží k bezproblémovému a efektivnímu využívání RPA softwaru. Je důležité zodpovědět klíčové otázky: „V jakém okamžiku nasadit robota do podnikových procesů a u kterých rutinních úkolů by měla být automatizace provedena nejdříve?“.

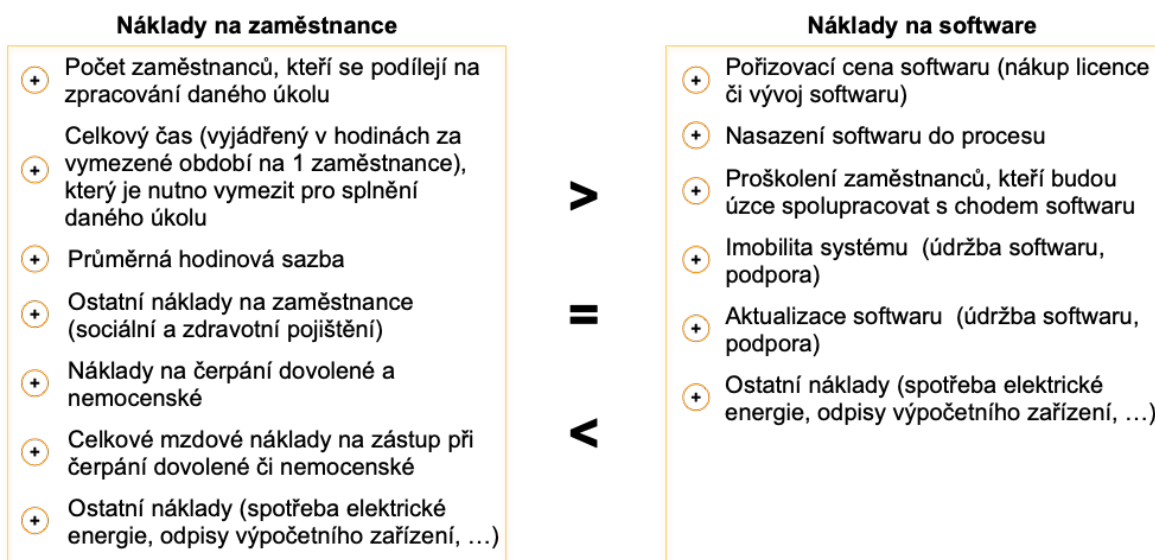
Pomocným výpočtem při rozhodování může být následující vyčíslení a porovnání celkových nákladů dvou variant řešení:

1. varianta: Pokud by účetní jednotka nenasadila do procesu RPA robota, jaké by byly celkové náklady za vymezené období?
2. varianta: Pokud účetní jednotka pořídí nabízené softwarové řešení se všemi souvisejícími náklady, jaká bude doba návratnosti této investice ve srovnání s 1. variantou řešení?

¹¹⁸ Účtování o přijatých a vydaných fakturách na základě vnitřních účetních dokladů, jako jsou příjemky a výdejky zboží, účtování o úhradách z bankovního účtu nebo o přijatých platbách.

¹¹⁹ Příkladem může být situace, kdy účetní jednotka smluvně domluví s dodavatelem následující platební podmínky: Při úhradě faktury před 14. dnem splatnosti, bude při další dodávce sleva ve výši 2 % z celkové fakturované částky. Pokud účetní jednotka bude chtít využít této smluvní výhody, RPA robot dle stanovených pravidel 12. den zadá automaticky příkaz k úhradě a danou transakci automaticky zanesou do účetního systému.

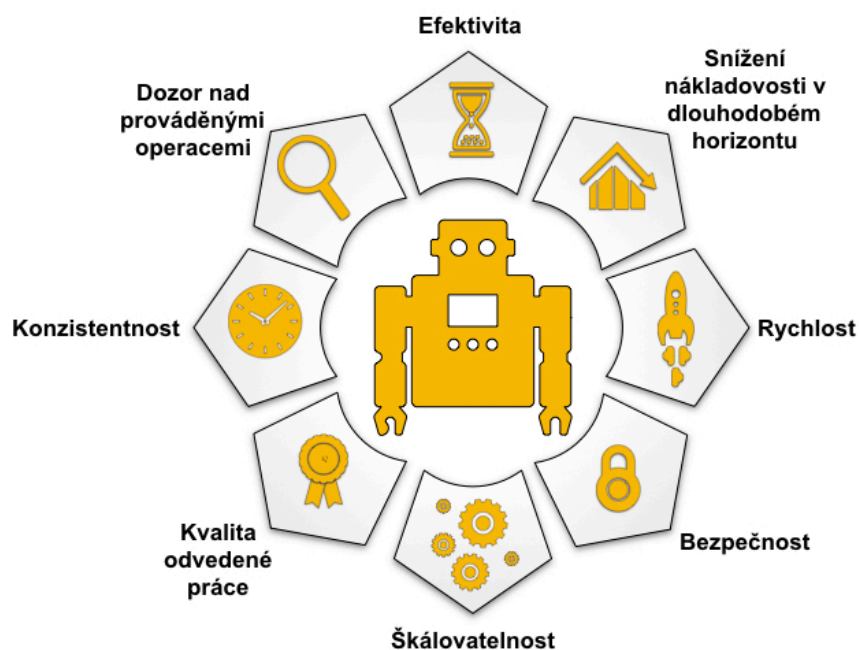
Obrázek 27: Vyčíslení nákladů na zaměstnance a na software

Zdroj: autorka

Pokud účetní jednotky využijí RPA softwaru, odpadne kvalifikovaným zaměstnancům řada úkolů, které jsou založeny na rutinních činnostech bez potřeby tvůrčího myšlení. Účetní jednotky díky zapojení RPA systémů do podnikových procesů mohou získat řadu výhod, které ovlivní jejich budoucí pozici na trhu nebo konkurenceschopnost.

Obrázek 28: Přínosy implementace RPA

Zdroj: autorka

RPA systémy představují efektivnější formu zpracování veškerých finančních a účetních dokladů, což umožní účetní jednotce získat potřebný čas pro predikce a strategická rozhodnutí. Veškeré rutinní transakce budou velmi rychle zpracovány do účetních systémů či zadány příkazy z bankovního účtu na základě požadavků z účetního systému. RPA systém dokáže na rozdíl od klasického zaměstnance pracovat na bázi 24/7¹²⁰, což umožní účetním jednotkám zpracovat rutinní transakce, jako například účetní doklady v podobě přijatých faktur, téměř okamžitě. RPA systémy jsou relativně bezpečné, neboť jejich zabezpečení je závislé na bezpečnosti výpočetní sítě účetní jednotky¹²¹. RPA systémy jsou škálovatelné¹²², což lze vysvětlit mnoha způsoby. Příkladem může být škálovatelnost administrativní, která zajišťuje využití systému u více uživatelů. RPA systémy lze „customizovat“¹²³ díky funkční škálovatelnosti, která zajistí přidání funkcionalit, které jsou pro daný podnik žádoucí a dané účetní jednotce přinesou výhody, které RPA systémy nabízejí. S množstvím zpracovaných účetních dokladů roste také pravděpodobnost selhání lidského faktoru v podobě neúmyslných účetních chyb, překlepů a jiných nesrovnalostí. RPA systémy pracují díky naprogramovaným algoritmům od transakce A po operaci Z, aniž by došlo k vynechání některé účetní transakce. V případě, že RPA systém objeví nevyřešitelnou účetní operaci nebo nevyřešitelný problém, postupuje ve své práci a na závěr se k nevyřešeným operacím vrací. Pokud i přes to neuspěje, odešle zprávu s chybami odpovědné osobě, která ručním zásahem účetní operaci zanesou do účetního systému. Konzistentnost zajišťuje stálost použitých metod a způsob zpracování a zaznamenávání operací bez lidských rozdílů. RPA systém může chybovat nebo specifické účetní operace řešit nevhodným způsobem, proto je důležité zajistit vysoce kvalifikovaný dozor nad prováděnými operacemi případně namátkovou kontrolou zajistit dozor správnosti zpracovaných účetních operací.

¹²⁰ 24 hodin, 7 dní v týdnu

¹²¹ V tomto případě platí, že RPA systém je natolik bezpečný, jak bezpečný je počítač a datové servery účetní jednotky.

¹²² Škálovatelnost se dělí na horizontální (přidání nebo odebrání funkcionalit, které kvantitativně ovlivní nabízené využití softwaru) nebo vertikální (změna stávajících funkcionalit, které významným způsobem povedou ke zlepšení stávajícího využití softwaru).

¹²³ Například společnost SAP nabízí svým zákazníkům možnost customizace softwarů s přidáním funkcionalit "na míru" dle požadavků dané účetní jednotky. Ovšem nelze říci, že pro všechny účetní jednotky, zejména pro malé a střední, je tato nabídka služby finančně výhodná.

V neposlední řadě RPA systém zajistí snížení nákladů v dlouhodobém horizontu, neboť pravděpodobně dojde k nižší potřebě zaměstnávat vysoce kvalifikované účetní k výkonu rutinních prací. Náklady na pořízení RPA systému a jeho pravidelnou údržbu se porovnávají s přínosy, které účetní jednotka získá po zavedení RPA systému do podnikových procesů.

Podnikové informační systémy

Podnikové informační systémy jsou komponentou aplikačního softwaru¹²⁴, jehož jádrem „... bývá ERP systém, který je jednak orientován na správu podnikových zdrojů (lidské zdroje, finance, materiál na skladě atd.) a jednak svými funkcemi podporuje hlavní podnikové procesy (nákup, výroba, prodej, marketing atd.).“ (VOŘÍŠEK, J. 2020) Na ERP systém se vážou další systémy, které spolu úzce souvisí. Příkladem jsou CRM, který „...umožňuje analyzovat a řídit vztahy se zákazníky“ či SCM, který „podporuje řízení celého dodavatelského řetězce“. (VOŘÍŠEK, J. 2020) Z těchto důvodů může být podniková informatika v digitální a datové době pravou rukou společnosti tak, aby se zvýšila konkurenceschopnost, efektivita či prosperita, nebo naopak snížily náklady či podnikatelská rizika. Aplikační software lze rozlišit na (VOŘÍŠEK, J. 2020):

- individuální;
- typový.

Individuální aplikační software je tvořen na míru dle konkrétních požadavků účetní jednotky jako zadavatele. Vývoj tohoto softwaru je časově i finančně náročný.

Typový aplikační software je vyvinut pro několik podniků určitého typu, přičemž je možné jej „customizovat“ dle požadavků zadavatele. Příkladem takového typu aplikačního softwaru je nabídka od společnosti SAP, která je schopna dodat

¹²⁴ "Z hlediska podpory byznys je nejdůležitější ICT komponentou aplikační software (ASW). Je určen pro podporu podnikových procesů, individuální a skupinovou práci uživatelů a pro poskytování informací vyžadovaných a zpracovávaných v rámci jednotlivých byznys funkcí (např. informace o docházce zaměstnanců jsou nutné pro realizaci byznys funkce "zpracování mezd")." (VOŘÍŠEK, J. 2020) Aplikační software zahrnuje Business Intelligence (BI), ERP (Enterprise Resource Planning), CRM (Customer Resource Management), SCM (Supply Chain Management), e-Commerce, ECM (Enterprise Content Management) a další aplikační softwary. (VOŘÍŠEK, J. 2020)

účetním jednotkám typový software, který je před zavedením do provozu upraven pro konkrétní potřeby společnosti.

I přes řadu přínosů, které mohou podnikové informační systémy, softwary a aplikace účetním jednotkám přinášet, existují i situace, kdy může docházet spíše k újmám. Softwary totiž mohou být snadným nástrojem pro podvodné jednání, kreativní účetnictví či manipulování s daty. U individuálního aplikačního softwaru, který může být dodán téměř jakýmkoliv vývojářem, je riziko velké. U typových aplikačních softwarů, které jsou dodávány především velkými vývojářskými firmami pro široké spektrum klientů, je riziko nižší. Technologické firmy si nemohou dovolit skandál, neboť by si neetickým jednáním poškodily svou pověst.

Velké firmy k digitalizaci přistupují rozsáhleji oproti mikro a malým společnostem s několika desítkami zaměstnanců. U nadnárodních společností je požadavek na digitalizaci stanoven koncernem či dalšími spolupracujícími společnostmi. V budoucnu lze očekávat u mikro a malých společností problémy s profinancováním veškerých digitalizovaných procesů v podniku. Je nutné, aby obchodní korporace již nyní přistupovaly k digitalizaci, automatizaci a informačním technologiím jako k investici, jejíž výhodnost mohou posoudit na základě měřitelného přínosu z pohledu celé účetní jednotky. V současné době mnoho technologických firem nabízí softwarové řešení jako službu (SaaS¹²⁵) s využitím cloudového úložiště či dalšími ICT nástroji, což může být pro řadu účetních jednotek cenově dostupná cesta k digitalizaci a automatizaci podnikových procesů.

Cloud

Doba, kdy každý podnik malé či větší velikosti, musel mít vlastní počítač s účetním softwarem s vlastní licencí a častými aktualizacemi, již odezněla. V době digitální transformace řada firem začíná využívat online účetní či podnikový software, ke kterému mají přístup prostřednictvím internetu. Uživatelé mají možnost připojit se z jakéhokoliv zařízení¹²⁶ online k aktuálnímu stavu účetnictví a bez problému mohou

¹²⁵ Software as a Service je služba sjednaná mezi klientem a poskytovatelem služby na základě tzv. SLA (Service Level Agreement) smlouvy.

¹²⁶ Cloudové řešení je kompatibilní s jakýmkoliv zařízením s Windows, Linux, Mac OS, iOS či Android.

účtovat nově nastalé účetní události. Otázkou je, zda účetní transakce a citlivé informace o účetní jednotce jsou na cloudových uložiscích v bezpečí proti případným hackerským útokům? O bezpečnost veškerých serverů, infrastruktur, zálohování a zabezpečení se stará společnost, která nabízí služby cloudového uložení a za případnou ztrátu či odcizení dat zodpovídá daná společnost, která ručí za kvalitu a bezpečí nabízeného řešení.

BigData

Big Data¹²⁷ neboli velkoobjemová data, představují jednu z nejsilnějších IT oblastí, jejíž význam neustále roste. Jedná se o data, která nelze zpracovat klasickým doposud známým způsobem, ale je nutné využít některá ICT řešení pro rozsáhlé zpracovávání velkých objemů dat v reálném čase. Z tohoto důvodu v posledních letech vzrostl tlak na hledání nových způsobů, jak snadno a rychle zpracovávat velkoobjemová data. Big Data¹²⁸ totiž představují decentralizovaná, volně strukturovaná data se stále vzrůstajícím objemem. S nástupem ICT a chytrých zařízení (IoT) vznikají velké objemy dat z výrobních procesů obrovskou rychlostí, proto je kladen důraz na získávání kvalitních a spolehlivých dat z podnikových procesů. Aby pro účetní jednotku byla získaná data prospěšná, musí je umět správně zanalyzovat a vyhodnotit. Ve finanční či účetní oblasti dokážou analýzy vycházející z BigData vytvářet modely a predikce pro budoucí vývoj finančních trhů i makroekonomické ukazatele. V podniku se BigData doplňují z podnikových systémů jako je ERP či CRM. Pro veškeré BigData analýzy a zpracovávání lze využít i technologie BI.

Otázkou je, zda mohou velkoobjemová data být nápomocni při odhalování podvodů ve finančním účetnictví, v daňových záležitostech a obchodních otázkách a jakým

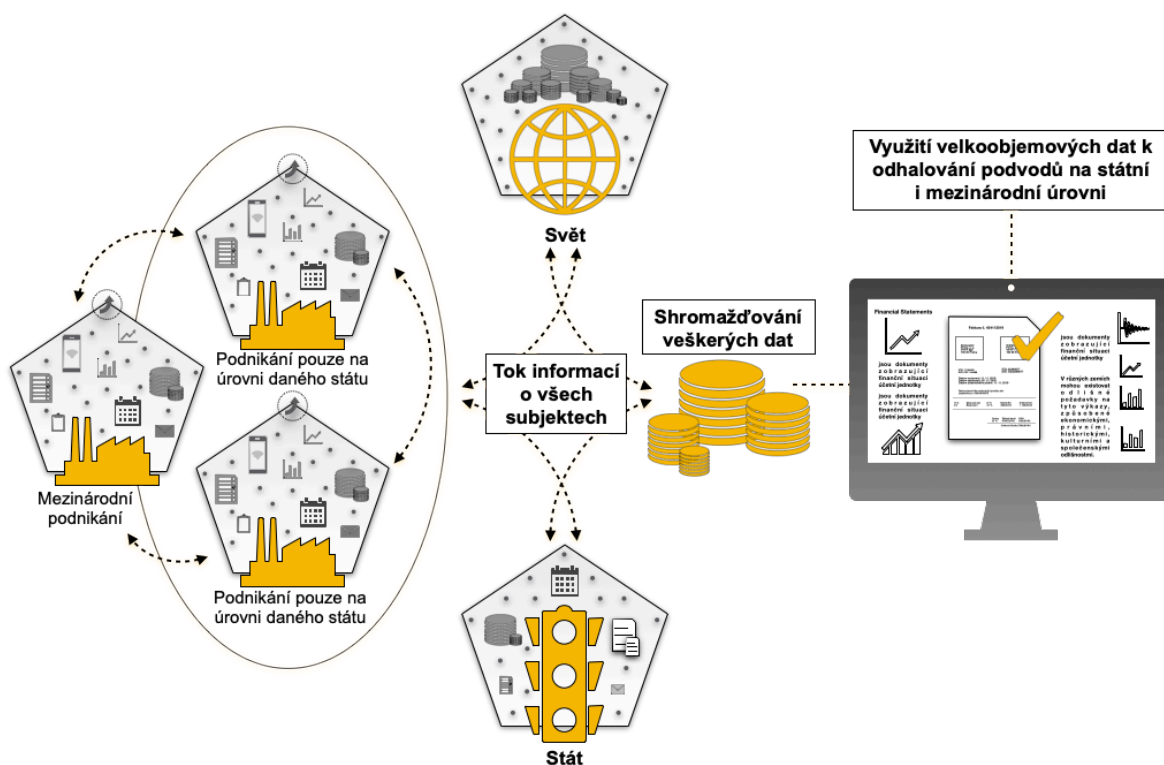
¹²⁷ Jak velká jsou velkoobjemná data? "Společnost Gartner, v oblasti informačních technologií uznávaná výzkumná a poradenská společnost se sídlem v USA, definuje Big Data jako "data jejichž velikost (volume), rychlost nárůstu (velocity) a různorodost (variety) neumožňují zpracování pomocí doposud známých a ověřených technologií v rozumném čase." Tyto tři základní vlastnosti bývají označovány jako "3V". Postupně k nim přibývají i další "V", jako např. nejistá věrohodnost (veracity a vysoká hodnota (value) pro firmu, která je vlastní nebo limitovaná doba platnosti (validity) pro jejich využití a s tím související přechodná doba jejich nutného uskládání (volatility)." (HOLUBOVÁ, I. a kol. 2015)

¹²⁸ BigData se nacházejí v oblastech jako jsou obchodní řetězce, mobilní operátoři, bankovní služby, provozovatelé webových stránek či ve zdravotnictví. Například díky BigDatům mohou společnosti získat rozsáhlé informace o zákaznících napříč segmenty. Díky výsledkům z BigData analýz mohou firmy zefektivnit komunikaci se zákazníky a dopomoci si k výnosnějšímu a efektivnějšímu marketingu.

způsobem je použit při odhalování podvodného jednání ze stran podnikatelských subjektů?

Následující obrázek poukazuje na využití velkoobjemových dat při odhalování podvodů v účetnictví a v daních¹²⁹.

Obrázek 29: Využití BigData při odhalování podvodů v účetních jednotkách

Zdroj: autorka

V digitální době by mělo docházet k centrálnímu shromažďování dat o všech podnicích nejen v jednom členském státě, ale v současném globalizovaném prostředí i o všech subjektech na světě. Na základě těchto dat budou moci kontrolní orgány vyhodnocovat, zda nedochází k účetním podvodům nebo daňovým únikům. Jediným úskalím této provázanosti může být centrální shromažďování veškerých dostupných dat, což může mít za následek pokus o prolomení bezpečnosti a získání informací o vybraných subjektech ilegální cestou.

¹²⁹ V současné době je dostupný nástroj SVAT (*Smart Visual Analytics Tool*), který se využívá pro analýzu dat při odhalování účetních podvodů a daňových únicích.

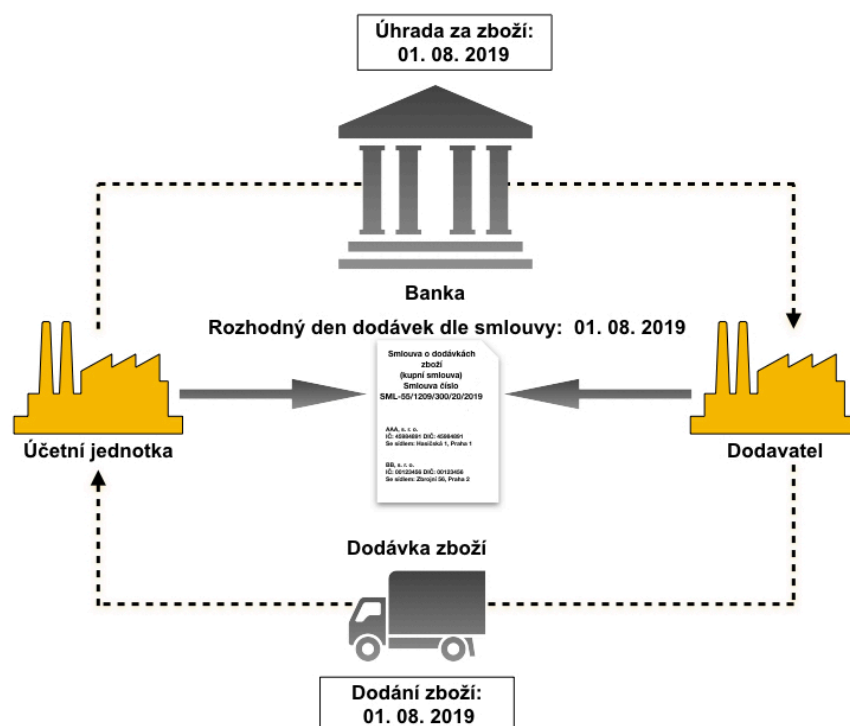
Blockchain

Blockchain je znám pro své využití k základnímu fungování kryptoměn. Ve skutečnosti lze blockchain využít mnohem rozsáhleji i v tradičních oborech jako jsou ekonomie, finance, účetnictví¹³⁰. Blockchain je decentralizovaná databáze, která shromažďuje stále rozšiřující se objem dat. Jelikož blockchain nefunguje na bázi centralizované sítě, lze předpokládat vysoké zabezpečení proti neoprávněnému napadnutí z třetí strany či ze strany jednotlivých uživatelů na bázi peer-to-peer. Blockchain neovládá žádný uživatel a neexistuje žádná centrální kontrola. Decentralizovaná síť blockchain má několik vlastností, díky nimž se potvrzuje budoucí využití. Lze totiž dohledat kompletní chronologickou historii každé transakce. Veškeré transakce jsou schvalovány konsenzem uživatelů decentralizované sítě (zabránění podvodů) a funguje na bázi distribuované sítě, tudíž žádný z účastníků (hlavní autorita) sítě nemá prioritní kontrolu nad veškerými záznamy. Díky decentralizaci a kryptografii je téměř nemožné v současné době blockchain hacknout. Blockchain lze přirovnat k účetní knize, která zaznamenává veškeré transakce, které se za účetní období udály. Jako případ užití lze uvést situaci, kdy dva podniky mezi sebou uzavírají obchodní smlouvu, ve které je stanoveno mimo jiné: jaké služby nebo výrobky mají být dodány, do kdy mají být dodány a na jakou částku bude faktura vystavena. K tomuto účelu poslouží funkcionality chytrá dohoda či smlouva (smart contracts), která funguje na principu IF-THEN¹³¹.

¹³⁰ Příkladem využití může být digitalizované Estonsko, kde zavedli elektronický katastr nemovitosti e-Land Register, díky němuž zkrátily dobu uskutečněné transakce ze 3 měsíců na zhruba 8 dní. Blockchain lze využít i dodavatelských řetězcích, bankovníctví nebo pojišťovnictví.

¹³¹ Princip IF-THEN funguje na základě podmínek a reakcí na splnění či nesplnění stanovených podmínek.

Obrázek 30: Využití blockchainu v obchodní transakci účetní jednotky

Zdroj: autorka

Pokud bude zboží dle předchozí dohody dodáno k rozhodnému dni, bude dodavateli převedena z korporátního účtu korunová částka ve výši uzavřené v chytrém kontraktu. Díky internetovým, vnitropodnikovým nebo informačním datům čerpaných z distribuovaných databází podnikový systém vyhodnotí, že byla služba dodána a automaticky prostřednictvím účetního systému zadá příkaz k úhradě na stanovenou částku. Systém převede hodnotu faktury na účet dodavatele a účetní systém zaznamená účetní transakci.

Hlavními výzvami blockchainu pro společnosti, živnostníky i běžné lidi je snížení nákladů, úspory času a zjednodušení života. Lze konstatovat, že blockchain je pro podnikovou oblast evolucí a ve spojení s dalšími moderními nástroji, jako jsou kryptoměny, chytré kontrakty, cloudové úložiště a jiné, může být revoluční a od základů měnit kontroverzní oblasti byznysu.

Kryptoměny

Kryptoměny jsou decentralizované virtuální nebo digitální peníze založené na bázi peer-to-peer¹³². Na rozdíl od současných peněz, jako je česká koruna, americký dolar, euro nebo libra, nemají kryptopeníze žádnou centrální banku, která by ručila za měnu nebo vydávala další objem peněz. I přes to teoreticky splňují Aristotelovu definici a funkci peněz. Kryptoměny lze směňovat za zboží a služby napříč světadíly, lze s nimi vyjádřit hodnotu daného zboží či služby a poslouží i jako aktivum určené k držbě za účelem uchování hodnoty. Na kryptoměny nahlíží i americké či evropské instituce, které byly popularitou některých virtuálních měn nuceni analyzovat současnou situaci alternativních peněz. Evropský orgán pro bankovníctví¹³³ definuje kryptoměnu jako hodnotu reprezentovanou ve virtuální podobě bez dohledu centrální banky nebo jiného orgánu veřejné moci, a proto klade důraz i na značná rizika a úskalí užívání alternativní virtuální měny a upozorňuje, že funkce peněz u virtuální měny nejsou totožně srovnatelné s tradičním pladlem z hlediska kvality a zlatým pravidlem krytí. Podle něj totiž alternativní měny nejsou legálními, zákonem stanovenými, pladlem v žádné jurisdikci a tím pádem nelze vynutit povinné přijetí druhou stranou, pokud se na platbě virtuální měnou obě zainteresované obchodní strany neshodnou. Finanční akční výbor¹³⁴ pohlíží na alternativní virtuální peníze obdobně a dodává, že k naplnění funkcí peněz dochází pouze dohodou v rámci uzavřené skupiny uživatelů virtuálních měn. Směnitelnost není daná zákonem, ale ochotou jednoho účastníka obchodu nabídnout určitý obnos za produkt či službu a ochotou druhého účastníka obchodu akceptovat nabídku a směnu přijmout. Americká blockchainová a kryptoměnová asociace (ABCA) pohlíží na virtuální měny jako na pladlo budoucnosti a snaží se svým přístupem šířit povědomí o decentralizovaných technologiích vzděláváním veřejnosti a publikační činností. Naopak Evropská centrální banka se zaměřila na rizika vyplývající z nadměrného používání virtuálních peněz, především při financování trestné činnosti a teroristických skupin. Dle Evropské centrální banky

¹³² "P2P, tzv. peer-to-peer je označení pro počítačové sítě, kde všechny uzly jsou si rovnocenné a jednotliví klienti spolu komunikují přímo bez existence centrálního uzlu - serveru. S rostoucím množstvím uživatelů roste i přenosová kapacita sítě, proto velkou nevýhodou je počáteční navázání komunikace." (STROUKAL, D., 2018)

¹³³ European Banking Authority (EBA)

¹³⁴ Financial Action Task Force (FATF)

jsou v krátkodobém i dlouhodobém horizontu virtuální měny z hlediska volatility vůči měnovým kurzům nevhodné. Mimo to zkoumala i do jaké míry by mohly virtuální měny ovlivnit úlohu centrální banky v otázkách cenové a finanční stability a stability platebního styku. Doposud vzniklé virtuální měny v čele s Bitcoinem považuje za nestabilní, a tudíž za neohrožující dosavadní fungování centrálních bank. Evropský parlament ve svém Návrhu usnesení o finančních trestných činech, vyhýbání se daňovým povinnostem a daňových únicích (2018/2121(INI)) poukazuje „...na stále častější zneužívání nových platebních a převodních metod, jež se zakládají na distribuovaných technologiích, pro účely praní výnosů z trestné činnosti nebo páčání dalších trestných činů, uznává, že rychle se měnící technologický vývoj je třeba sledovat, má-li být legislativa schopna účinně řešit problém zneužívání nových technologií a anonymity, která páčání trestní činnosti usnadňuje, aniž by byly omezeny její pozitivní aspekty.“ Evropský parlament ve své zprávě mimo jiné zdůrazňuje, že za trestnou činnost a porušování právních předpisů by měly být udělovány účinné, přiměřené a odrazující sankce. Evropský parlament navrhuje, aby kryptoměny byly více právně regulované, a především transparentní tím, že ke každému uživateli budou přiřazovány jednotlivé adresy transakcí.

O kryptoaktiva se opírá řada nařízení, zákonů i směrnic¹³⁵, které definují kryptoaktiva a upravují jejich použití.

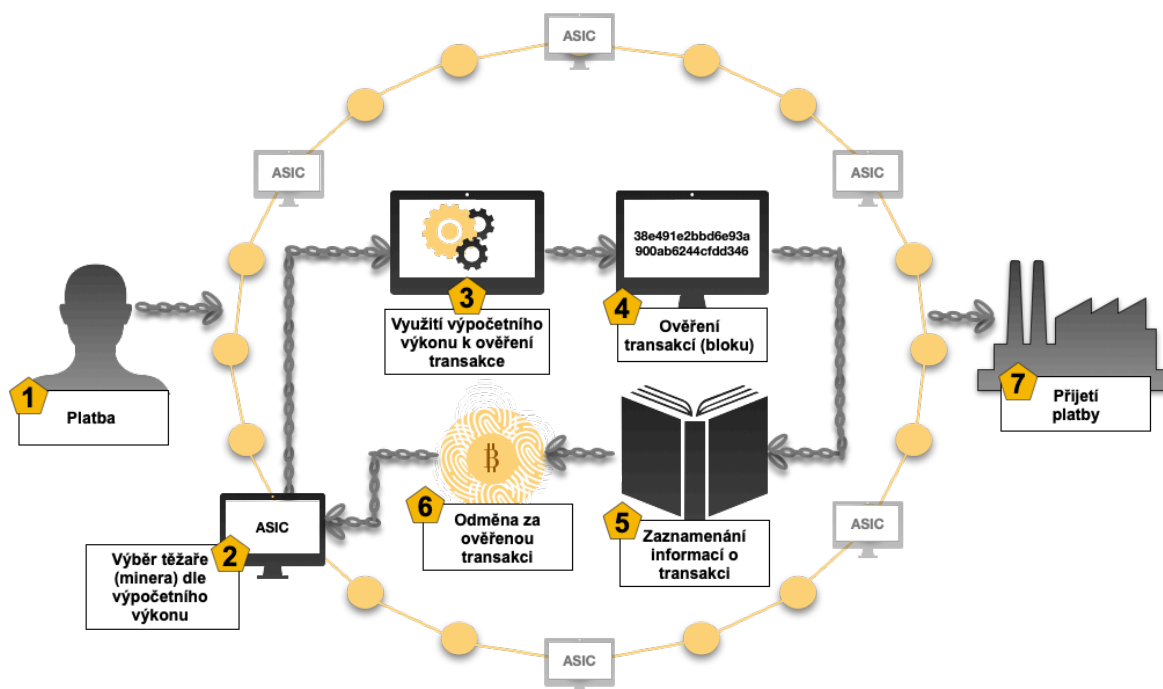
Kryptoměny mohou v budoucnu zcela změnit fungování globální ekonomiky a finančního trhu. Při užívání tradičního platidla se všichni, od korporací přes živnostníky až po fyzické osoby, musí spoléhat na finanční instituce. V případě, že dva podniky mají stejnou banku nebo posílají platbu v rámci České republiky, je transakční doba vyhrazená pro převod platby maximálně jeden den. Problém nastává v situaci, kdy česká společnost potřebuje poslat platbu americké společnosti na účet banky Spojených států amerických. Jelikož žádná z českých

¹³⁵ O kryptoaktivech mluví následující předpisy a dokumenty: zákon č. 370/2019 Sb., o platebním styku; zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu; Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU; Návrh usnesení Evropského parlamentu, o finančních trestných činech, vyhýbání se daňovým povinnostem a daňových únicích (2018/2121(INI)).

bank není v přímém spojení s americkými bankami, musí být převod uskutečněn přes zprostředkovatele zvaného Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci (*SWIFT*), díky čemuž se zvyšují náklady na jednu platbu. Jelikož česká a americká banka spolu nemají uzavřenou smlouvu o spolupráci a hledají banku, která bude mít smlouvu s oběma bankami, zprostředkuje danou platbu za poplatek a s časovým zpožděním. Tento problém by vyřešil blockchain a kryptoměny, díky nimž se transakční doba zkrátí na hodiny a transakční náklady téměř na nulový poplatek. Otázkou je, zda jsou kryptoměny bezpečné a jejich hodnota trvalá?

Od doby první zmínky pojmu kryptoměny vznikla celá řada digitálních peněz, které během své expanze a snahy o fungování jako tradiční platidlo, zanikly. Jako jediná kryptoměna, která se již řadu let drží na pomyslném vrcholu digitálních měn, je doposud nejhodnotnější Bitcoin, který zažil též několik existenčních turbulencí, ovšem díky poutavému a netradičnímu příběhu se stal nejslavnější a nejuznávanější ze všech kryptoměn a v současné době ho využívá řada osob a podnikatelských subjektů.

Obrázek 31: Vznik a fungování kryptoměn

Zdroj: autorka

Kryptoměny vznikají tzv. procesem těžení¹³⁶, kdy v jednom okamžiku vzniknou nové jednotky kryptopeněz „výměnou“ za využití výpočetního výkonu k potvrzení a kontrole jednotlivých transakcí¹³⁷. Aby k těžbě vůbec docházelo, musí mít těžař ve svém výpočetním zařízení (ASCI)¹³⁸ software umožňující těžbu kryptoměn. Zároveň musí být připojen k vysokorychlostnímu internetu. Během těžby se využívá bezpečnostního hashovacího algoritmu¹³⁹, který se nazývá SHA-256 a znamená 256bitový řetězec skládající se z 32 bajtů, které odpovídají právě 32 znakům hashovací funkce. Software se připojí ke kryptoměňové síti a začne řešit jednotlivé transakce pomocí kryptografie a matematických úkonů. Po ověření transakce a zapsání informací o adresách transakce do blockchainové knihy, dochází k vytěžení odměny v podobě kryptoměny. Těžař, jehož úlohy budou nejrychlejší, získá několik jednotek kryptoměny¹⁴⁰.

Bezpečnost digitálního prostředí

Mnoho uživatelů výpočetní techniky i účetních jednotek přistupuje k inovacím a informačním systémům a technologiím skepticky. Obávají se bezpečnosti užívání těchto technologií a celkového zabezpečení svých citlivých dat. Ovšem každý inovativní informační systém či software je natolik bezpečný, jak bezpečná je síť výpočetní techniky v účetní jednotce a jaký bezpečnostní přístup mají jednotliví uživatelé k informačním systémům. Mnoho informačních systémů je zabezpečeno pomocí šifrování, jehož „prolomitelnost“ závisí na řadě faktorů¹⁴¹, jako je například složitost či délka hesla. Například 4místné heslo dokáže speciální systém prolomit za zhruba 10 minut, ovšem 10místné heslo prolomí až za několik desítek let. Dalo by se říci, že největší hrozbou digitální budoucnosti a šifrování dat jsou

¹³⁶ Těžba (mining) je proces využívající kapacit počítačů jednotlivých uživatelů (zvaní těžaři). Těžba je velmi výpočetně náročná, proto každý počítač musí obsahovat kvalitní a rychlou výpočetní techniku.

¹³⁷ Transakcí se rozumí informace o převodu kryptoměn z jedné adresy na druhou adresu.

¹³⁸ Velmi výkonné výpočetní zařízení ASCI, jehož hlavní výrobci pocházejí z Číny (v současné době je na trhu žebříček nejvýkonnějších ASCI (*Application-specific Integrated Circuit*) zařízení určených k těžení kryptoměn, přičemž první příčky obsadily výrobci právě z Číny, další výrobci pocházejí z USA).

¹³⁹ Secure hash algorithm, vytvářející ze vstupních dat otisk.

¹⁴⁰ Pro představu, v roce 2018 představoval 1 vytěžený a ověřený blok 12,5 BTC, což znamenalo 10 minut práce extrémně výkonného počítače.

¹⁴¹ Jakýkoliv informační systém závisí na řadě bezpečnostních faktorů jako je bezpečnost algoritmu; protokolu; uchování a generování klíčů aj.

kvantové počítače. Kvantové technologie jsou v současné době pouhým teoretickým modelem, které pracují na bázi extrémně náročných výpočtů založených na kvantové koherenci v podobě kvantových superpozic¹⁴² a kvantových interferencí. Kvantový počítač díky svým algoritmům dokáže řešit složité operace a problémy, které by lidská mysl nebyla schopna zpracovat. Pravděpodobně by kvantové počítače mohly v budoucnu prolomit jakékoliv šifrování a ohrozit celý dosavadní systém elektronického bankovníctví, kryptoměn a moderních podnikových a účetních systémů. V případě, že by současní technologičtí giganti vyvinuli super-počítač založený na kvantových výpočtech, je velice pravděpodobné, že současná kryptografie využívaná v elektronickém bankovníctví nebo kryptoměnách, by byla velmi snadno prolomitelná a tím pádem bezpečnostně nevyhovující.

Dalšími bezpečnostními riziky jsou kybernetické útoky na databáze státní správy i na samotné účetní jednotky.

3.2 Kreativní účetnictví

„Kreativita je neomezený soubor tvůrčích činností, které mají za cíl vynalézt nějaké nové a neobvyklé myšlenky, nápady či řešení.“ (JIRÁNKOVÁ, J. 2017) Ve světě financí a účetnictví se pojem kreativita začal skloňovat až od 80. let minulého století, kdy snaha o falsifikaci účetních skutečností byla natolik silná, že vznikl samostatný pojem „kreativní účetnictví“. V minulosti se k účetnictví řada vlivných představitelů významných korporací stavěla tvůrčím způsobem, co do rozsahu kreativních zásahů v účetnictví či co do doby trvání kreativního počínání. Přitom kreativní zásahy do účetních transakcí a výkazů mohou pro společnost znamenat fatální důsledky v podobě poklesu hodnoty firmy na trhu a celkové výkonnosti, ztráty důvěry věřitelů, obchodních partnerů a zaměstnanců. Ovšem pokud již k zásahům v účetnictví v minulosti došlo, je pro společnost, z hlediska důvěryhodnosti a zachování si určitého postavení, nejlepší zvolit si nový management a zodpovědné pracovníky, kteří doposud v korporaci nehráli roli.

¹⁴² Základní informační jednotkou kvantové mechaniky je qubit – kvantový bit. Kvantový počítač pracuje se všemi superpozičními stavy, které v kvantové mechanice nabývají všech hodnot mezi 1 a 0, nebo kombinacemi obou těchto superpozičních hodnot.

Případy kreativních zásahů

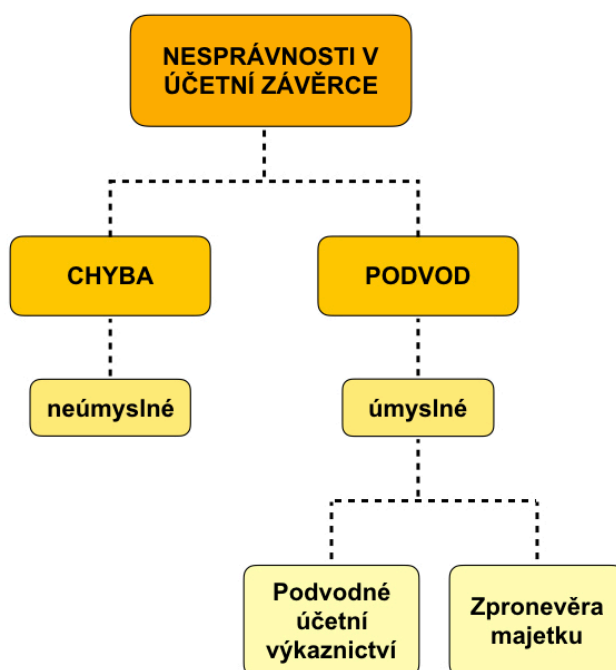
V minulosti se přišlo na řadu významných účetních skandálů, které ovlivnily dosavadní pohled na účetní výkaznictví. Společnosti jako WorldCom, The Waste Management, Enron, Tyco, Autonomy, nebo instituce jako magistrát v Ontariu, odborový svaz International Brotherhood of Electrical Workers, produkční společnosti Roberta de Nira se v dopustily trestního činu falšování účetních dokladů, podvodného jednání vůči spřízněným stranám a třetím osobám, nepravdivého účetního výkaznictví. Trestního činu se dopustili i fyzické osoby na významných pozicích jako Rita Crundwell nebo Arthur Andersen, významný auditor a hlavní představitel auditorské společnosti, která ověřovala řadu účetních závěrek u významných společností v USA, které byly obviněny z účetních manipulací. Všechny účetní skandály, které byly již vyřešeny, jsou popsány v příloze diplomové práce č. 6. Svět od té doby zaznamenal řadu dalších manipulací a podvodů nejen s účetním výkaznictvím, ale i s kryptoměnami. Novodobé podvodné kauzy, které vznikly na základě využití nástrojů inovativních technologií, jsou popsány v příloze č. 7.

Otázkou je, co mají všechny výše zmíněné podvodné kauzy společného a jak lze na základě historických zkušeností účetním podvodům a daňovým únikům předcházet? Většinu účetních skandálů spojuje chamtivost a okázalý životní styl hlavních představitelů nebo vedoucích či řadových pracovníků, snaha získat cílenou pozici na trhu nebo na burze, nedostatečné rozdělení pravomocí, nenastavené interní kontroly, nízké nastavení hmotné odpovědnosti za škody způsobené zaměstnanci. Ovšem význam účetních manipulací a podvodného jednání má fatální dopad na kapitálový trh a důvěru ve vykazované účetní informace a předkládané účetní závěrky. Na důvěře v účetnictví je postaven kapitálový i bankovní trh nejen ve Spojených státech, ale i v Evropě. Krach kapitálového trhu má dalekosáhlé společenské, ekonomické, finanční i politické důsledky.

Techniky kreativního účetnictví

Podle Mezinárodního auditorského standardu ISA 240 mohou „*nesrovnalosti v účetní závěrce vyplynout buď z podvodu, nebo z chyby*“ a rozhodujícím je, zda k nesrovnalosti došlo úmyslným nebo neúmyslným jednáním. (ISA 240)

Obrázek 32: Nesprávnosti v účetní závěrce

Zdroj: autorka dle ISA 240

V případě účetní chyby může k nesrovnalostem dojít neúmyslným konáním a pravděpodobnost takového odhalení auditorem je větší, neboť se nejedná o plánované a detailně promyšlené počínání. Účetní chyby mohou vzniknout:

- vícenásobným zaúčtováním dané transakce;
- opomenutím zaúčtovat danou transakci;
- zápisem do špatného účetního období;
- zápisem chybných účetních údajů;
- uvedením nesprávných dat;
- chybou v odhadu.

Problematictější odhalování dochází u účetního podvodu, který vzniká úmyslným způsobem a jedná se o detailně naplánovaný čin vedoucí k zakrytí manipulačních účetních technik v podobě:

- záměrného nepravdivého informování auditorů a kontrolujících orgánů;
- falšování účetních případů, transakcí, údajů nebo dokladů;
- úmyslného nezaznamenávání účetních případů;
- záměrného plánování účetních případů.

Podvod je protiprávní jednání, které je pácháno ze silných motivů, díky příležitostem a nese s sebou mnoho následků v podobě ztráty důvěry investorů a věřitelů, ztráty pozice na trhu nebo úplného bankrotu účetní jednotky. Účetní jednotka se může dopouštět řady podvodů v podobě:

- podvodného účetního výkaznictví;
- zpronevěry majetku;
- korupci a braní úplatků.

Podvodné účetní výkaznictví je plánované a úmyslné zavádění účetních informací s důrazem na zlepšení finančního zdraví, výkonnosti a ziskovosti účetní jednotky s cílem oklamat věřitele, investory a další čtenáře účetní závěrky a ovlivnit jejich rozhodování. Zkreslování výkazů porušuje již samotnou podstatu účetnictví, které má být podle zákona o účetnictví a dalších prováděcích předpisů správné, úplné, průkazné, srozumitelné a přehledné. Podvodným účetním výkaznictvím je myšleno:

- zmanipulování účetních případů a dokladů;
- zfalšování a padělání účetních případů a dokladů;
- úmyslně přehnané chyby v odhadech;
- úplné nebo částečné pozměnění účetních případů a dokladů;
- neúčtování o nastalých účetních událostech;
- brzké nebo pozdější účtování o účetních případech;
- nesprávné uvedení nastalých událostí, účetních transakcí a klíčových informací;
- neuvedení nastalých událostí, účetních transakcí a klíčových informací;
- nesprávné užití účetních zásad a principů.

Zpronevěrou majetku se myslí částečná nebo úplná krádež aktiv účetní jednotky, které se dopouští pracovníci na různých úrovních řízení, od řadových zaměstnanců až po hlavní představitele společnosti. Často je zpronevěra zakrývána pomocí fiktivních účetních dokladů nebo zavádějících účetních záznamů. Příkladů zpronevěry majetku je mnoho:

- zpronevěra finančních prostředků (peníze z bankovního účtu nebo z pokladny);

- zpronevěra hmotného majetku (krádež zboží odepsaného dlouhodobého majetku);
- zpronevěra nehmotného majetku (za úplatu poskytnuty konkurenci materiály o vývoji nového produktu);
- zneužití majetku společnosti pro soukromé účely.

Korupce je jednorázové nebo soustavné zneužití postavení s cílem zlepšit svůj dosavadní finanční, ekonomický, konkurenceschopný, politický prospěch nebo nabytí jiné výhody. Může mít podobu braní úplatků, nelegálního odměňování, vydírání nebo střetu zájmu.

Tabulka 6: Příklady podvodného účetního výkaznictví a zpronevěry majetku

Podvodné účetní výkaznictví	Zpronevěra aktiv
Vykazování fiktivních, neexistujících výnosů	Krádež z pokladny a z bankovního účtu
Vykazování nákladů a výnosů v jiném účetním období	Falešné reklamace a storno prodejů
Nesprávné ocenění aktiv	Nezaevidování či krácení tržeb
Vykázání dlouhodobých aktiv jako krátkodobých	Zakrývání chybějících pohledávek (<i>Lapping</i>) nově vytvořenými pohledávkami
Zatajení správné výše nákladů a závazků	Vystavení falešného dokladu nebo jeho kopie
Nesprávné uvedení informací v účetní závěrce a její příloze	Snížení hodnoty pohledávek formou fiktivního skonta
Nevykazování výnosů	Falšování účetních záznamů
Vyvedení nákladů z výkazu zisku a ztráty na náklady příštích období	Fiktivní účet pohledávek
Vykazování nákladů v nižších hodnotách než ve skutečnosti jsou	Odpis pohledávky nebo zaúčtování na jiný účet
Nevykazování storen z tržeb nebo vykazování storen z tržeb v letech následujících (prosinec - leden)	Podvodné vykazování nákladů

Zdroj: autorka dle odborné literatury

Boj proti kreativnímu účetnictví

Hlavní účetní systém US GAAP je považován za nejvýznamnější a nejpropracovanější účetní systém na světě. I přes to v minulém století a na počátku tisíciletí dovolil několika významným společnostem manipulovat s účetními

údaji nebo falšovat účetní transakce. Otázkou je, jak je možné i přes detailně propracovaný účetní systém uvádět v omyl a klamat své zaměstnance, investory a další zainteresované osoby? Nelze říci, že za účetními skandály stojí nekvalitní účetní systém, ale pravděpodobně chamtivost hlavních aktérů a zkorumpovanost zainteresovaných auditorů. S velkou pravděpodobností účetním podvodům na přelomu 21. století napomohli i političtí senátoři a členové kongresu v USA. V roce 1995 schválili benevolentní zákon¹⁴³, který omezil zodpovědnost auditorů a umožnil jim za úplatu napomáhat účetním manipulacím a nekalým praktikám v amerických účetních jednotkách. A proto účetní skandály a následný bankrot velkých amerických firem jako je WorldCom nebo Enron, které měly dopad na podnikatelské prostředí, kapitálový trh i celosvětovou ekonomiku, daly impuls neziskovým organizacím k založení legislativy zakládající se na opatřeních proti manipulaci s účetními výkazy a informacemi.

Sarbanes-Oxley Act, zkráceně SOX je americký zákon, který vznikl v roce 2002 dvoumi zakladateli Paul Sarbanes a Michael G. Oxleym. Zákon upravuje povinnosti a odpovědnosti auditorů, účetních, právníků i manažerů a hlavních představitelů společností. Mají se jím řídit všechny americké korporace i společnosti obchodující na americkém kapitálovém trhu. Zákon vydává americká nezisková organizace Public Company Accounting Oversight Board (*PCAOB*) se snahou zavést kontrolní praktiky zaměřující se na transparentnost, přesnost a kvalitu vykazovaných účetních informací, zpřísnění vnitřních kontrolních mechanismů a přísný postih za případné účetní nesrovnalosti a podvody. Zákon je uspořádán do 11 částí, přičemž nejdůležitější jsou¹⁴⁴:

Podle **SOX 302** se podepisující pod účetní závěrku zavazují, že veškeré účetní procesy prošly interní kontrolou a předložená účetní závěrka je řádně prověřená a podává věrné informace nejen o finančních skutečnostech, ale i o významných událostech, ke kterým za účetní období došlo.

¹⁴³ Private Securities Litigation Reform Act of 1995

¹⁴⁴ **SOX 302**: Společenská odpovědnost za finanční výkaznictví (*Corporate Responsibility for Financial Reports*); **SOX 401**: Pravidelné zveřejňování výkazů (*Disclosures in Periodic Reports*); **SOX 404**: Posuzování interních kontrol managementem (*Management Assessment of Internal Controls*); **SOX 409**: Zveřejňování informací o účetní jednotce v reálném čase (*Real Time Issuer Disclosures*); **SOX 802**: Trestní sankce za změnu dokumentů (*Criminal Penalties for Altering Documents*).

SOX 401 poukazuje na důležitost zveřejňování účetní závěrky, která je přesná a pravdivá a neobsahuje nezkreslené účetní údaje.

SOX 404 nařizuje účetním jednotkám zveřejňovat v účetních závěrkách informace o interních kontrolách, jejich rozsahu, struktuře a postupech.

SOX 409 udává povinnost neodkladně zveřejňovat významné i nepříznivé informace o účetní jednotce.

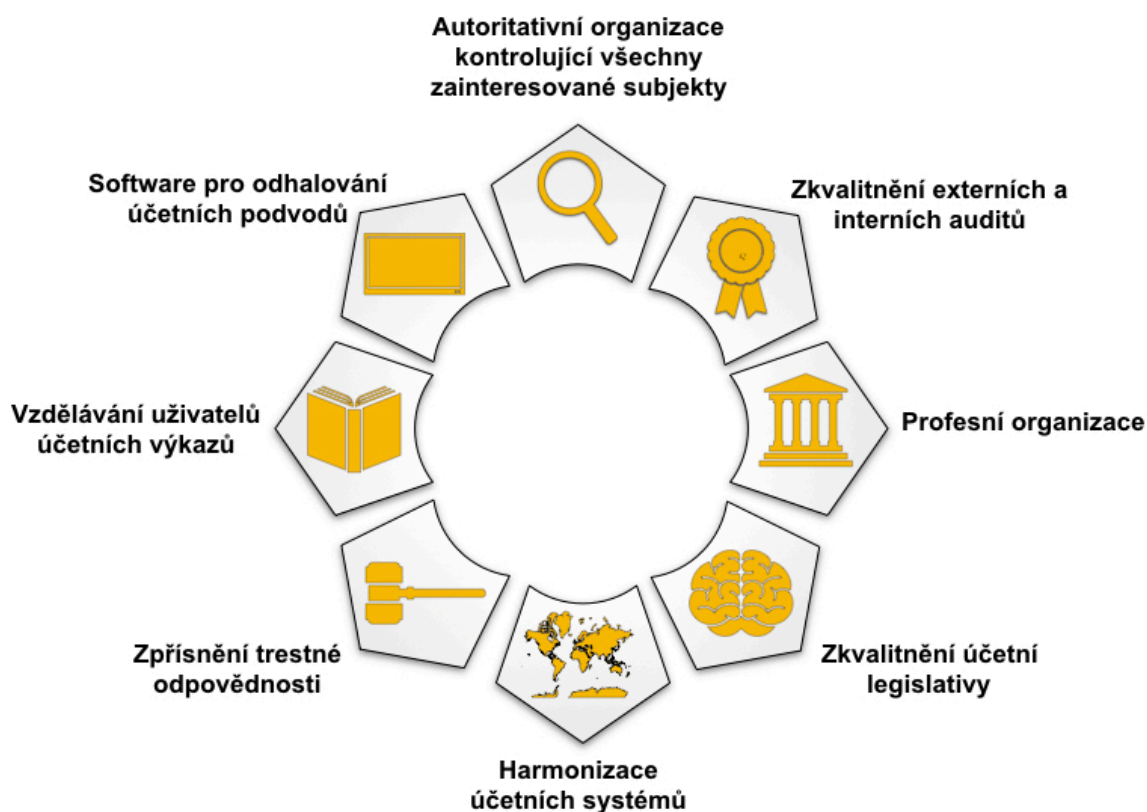
SOX 802 upravuje finanční i trestní sankce za změnu, zničení, zatajení, falšování účetních záznamů a dokumentů. Pachatelům hrozí až 20 let odnětí svobody. Úprava spadá i na profesi účetních, kteří vědomě a úmyslně porušují věrné a poctivé zobrazení účetních událostí ve společnosti po dobu 5 let. Hrozí jim odnětí svobody až na 10 let.

Britský protikorupční zákon **Bribery Act 2010** nabyl účinnosti 1. července 2011 s cílem bojovat proti:

- nabídky, příslibu nebo poskytnutí finanční odměny nebo jiné výhody;
- souhlasu s přijetím finanční odměny nebo jiné výhody.

Zákon stanovuje i tresty za korupční jednání ve finanční výši nebo maximálně 10 let odnětí svobody.

Obrázek 33: Bariery kreativního účetnictví

Zdroj: autorka

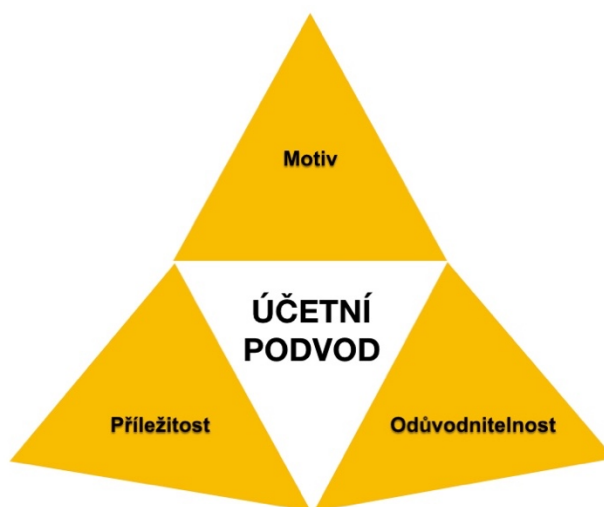
3.3 Prokázání úmyslu a důkazní prostředek

Klíčová osoba, která prověřuje spolehlivost a správnost účetnictví a sestavení účetní závěrky, je auditor. Auditor při výkonu svého povolání uplatňuje profesní skepticismus, což znamená „...*neustálé ověřování, zda získané údaje a důkazní informace nasvědčují tomu, že může existovat významná (materiální) nesprávnost zapříčiněná podvodem.*“ (ISA 240) Ve skutečnosti je pravděpodobnost odhalení účetního podvodu nebo manipulací s účetními informacemi velmi nízká. Účetní jednotka, která se podvodů dopustila, se snaží mnohými technikami veškeré kreativní zásady za hranicemi legálnosti zakrýt.

Auditor při odhalování účetních podvodů postupuje podle rizik podvodů, o kterých se v účetnictví hovoří jako o podvodném trojúhelníku a ISA 240 stanovuje jednotlivé aspekty rizik následovně:

- existence motivu ke spáchání podvodu nebo tlaku na jeho spáchání;
- vnímaná příležitost ke spáchání podvodu;
- schopnost odůvodnit si podvodnou činnost.

Obrázek 34: Podvodný trojúhelník

Zdroj: autorka dle ISA 240

Motivů pro páchání podvodného vedení účetnictví je celá řada. Pokud účetní jednotka nadhodnocuje svůj výsledek hospodaření, chce maximalizací zisku poukázat na lepší výkonnost a finanční zdraví firmy, zajistit vyšší bonusy hlavním představitelům firmy, získat úvěr od bankovní instituce nebo od jiných věřitelů, zajistit si určitou pozici na trhu. V případě podhodnocování výsledku hospodaření může docházet v důsledku snahy o minimalizaci daňové povinnosti. Jedná se o snahu za každou cenu dosáhnout vytyčených a očekávaných cílů i za předpokladu, že se účetní jednotka sníží k účetním manipulacím a v budoucnu by podvodné jednání mohlo ohrozit pověst společnosti.

Mezi klíčové a nejčastější **příležitosti**, které vedou ke hře s účetními čísly, patří účetní odhady a operace na konci hospodářského roku v podobě tvorby opravných položek a rezerv, dohadných účtů aktiv a pasiv a odpisů. Indikátorem mohou být i spřízněné společnosti nebo spolupracující firmy, které nemají přímý důvod pro obchodování s podezřelou účetní jednotkou. Příkladem mohou být i pobočky nebo

dceřiné společnosti či bankovní účty vlastněné mateřskou společností v daňových rájích.

Odůvodnění podvodného manipulování se dělí mezi vnější a vnitřní. K vnější odůvodnitelnosti dochází v případě čestného zaměstnance, který byl k páchání účetního podvodu nebo jeho zastírání přinucen nadřízeným nebo představitelem firmy. Vnitřní odůvodnitelnost pachatele vychází z jeho vlastností, etických a morálních hodnot či přístupu k podvodným a manipulačním technikám nejen v účetním výkaznictví. Příkladem může být situace, kdy vlastník společnosti nerozlišuje mezi podnikovými penězi a soukromým příjmem, a veškeré náklady na jeho životní styl hradí účetní jednotka ze svých finančních prostředků.

Auditor při výkonu své profese uplatňuje řadu technik a postupů¹⁴⁵, které jsou určené k posouzení věrného a poctivého obrazu účetnictví a správného vedení účetnictví i užívání účetních principů a zásad. Na základě všech shromážděných informací o účetní jednotce, činnosti jejího podnikání a podnikatelského zájmu, auditor posuzuje pravděpodobnost výskytu a závažnost účetní nesrovnalosti a v případě jasného účetního podvodu zkoumá rozsah, povahu, a závažnost dané trestné činnosti a následný dopad na účetní případy, vykazovanou účetní závěrku, na účetní jednotku i spřízněné osoby a instituce. Řada auditorů se shodne, že prokázat úmysl spáchání trestného činu podvodu účetnictví je daleko komplikovanější, než odhalit hry s finančními čísly a účetními informacemi. Mnohdy účetní nesrovnalosti, ať už závažné nebo méně závažné, nemusí znamenat úmyslný a předem plánovaný účetní podvod a záleží na auditorovi a jeho dosavadních znalostech a zkušenostech, jakým způsobem bude ke zjištěným skutečnostem přistupovat.

Podvod je v trestním zákoníku, v § 209, odst. 1 definován: „*Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou...*“, přičemž v § 13, odst. 2 je kladen důraz na prokázání úmyslného zavinění.

¹⁴⁵ Například: návštěva sídla a závodů společnosti bez předchozího oznámení, provádění kontrolních testů a namátkové inventury zásob na skladě nebo peněžních prostředků v pokladně, nečekaný ústní kontakt s odběrateli, dodavateli a jinými třetími stranami, prověřování možnosti existence propojených osob, rozhovory s pracovníky z těch oddělení, kde bylo odhaleno riziko možného podvodu, posouzení ostatních neúčetních informací, které by mohly souviset s účetní jednotkou nebo případným podvodem.

Po prokázání úmyslu pachateli hrozí trest odnětí svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci. V případě způsobené škody velkého rozsahu bude pachatel potrestán odnětím svobody na pět až deset let. Sazby trestu upravuje trestní zákoník v § 209 a jsou podrobně popsány v příloze č. 8.

Zákon o účetnictví v § 37a stanovuje výše pokut pro účetní jednotky, které se dopustí přestupku tím, že nevedou účetnictví nebo vedou účetnictví v rozporu s legislativou, nesestavují účetní závěrku podle zákona o účetnictví nebo neuchovávají účetní záznamy po zákonem stanovenou dobu. Výše pokut je stanovena na 6 % nebo 3 % z celkové hodnoty aktiv nebo jednorázovou částkou 5 000 Kč. Jednotlivé účetní přestupky a výše pokut jsou detailně popsány v příloze č. 9.

4 Praktické aplikace ovlivňování výkaznictví účetní jednotky

Fiktivní společnost gr8STAV, s. r. o. podniká na českém trhu s dlouholetou tradicí v oboru stavebnictví a prodeje stavebních materiálů malým či středním společnostem a koncovým spotřebitelům. Účetní jednotka v účetním období 2018 vykázala netto hodnotu aktiv ve výši 140 000 000 Kč, čistý obrat 79 000 000 Kč a zaměstnávala 49 osob (průměrný přepočtený stav zaměstnanců). Podle těchto informací je zřejmé, že účetní jednotka nepodléhá povinnému auditu, což znamená, že odhalování případných účetních nesrovnalostí závisí na samotné účetní jednotce.

Účetní jednotka má ve vnitropodnikové směrnici stanovenou hladinu významnosti 0,5 % z celkové hodnoty netto aktiv, tj. 7 000 000 Kč.

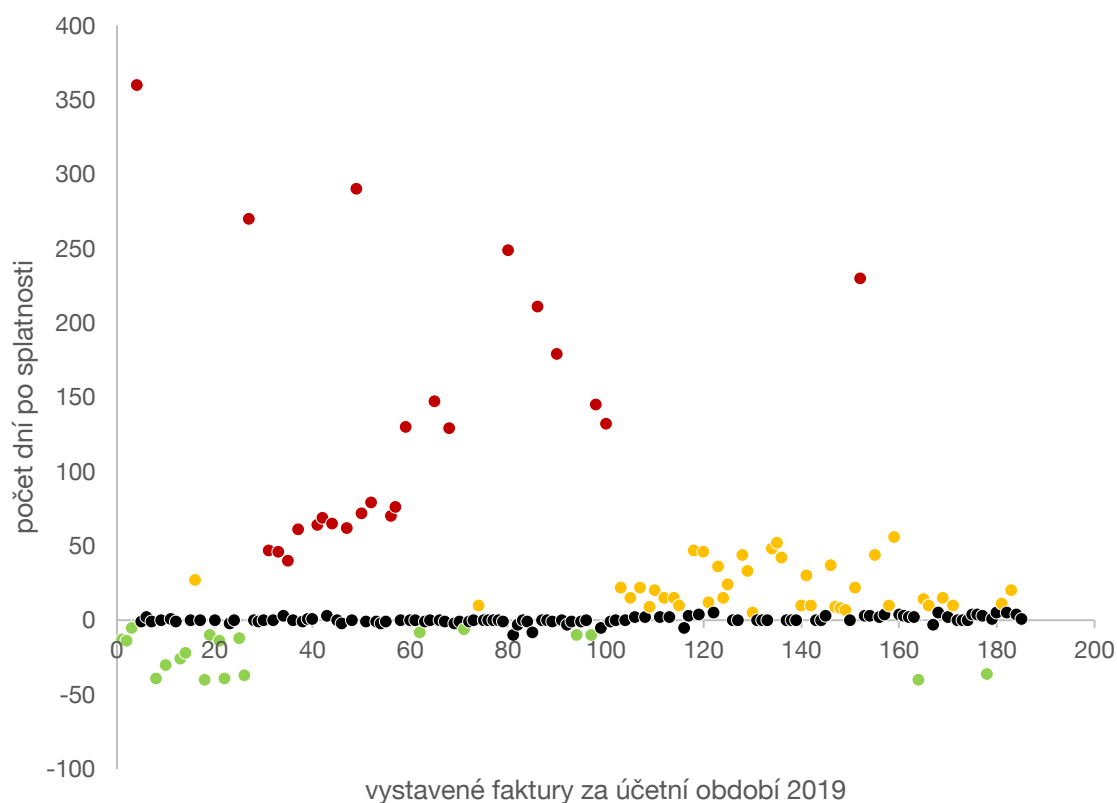
Jelikož chce současné vedení expandovat na zahraniční trh a získat nový investiční kapitál pro rozvoj společnosti, dochází k manipulativním technikám a kreativním zásahům v účetnictví s primárním cílem nadhodnotit aktiva, výnosy a tím i ovlivnit výsledek hospodaření nejen běžného účetního období. Ke kreativním zásahům dochází ze dvou různých pohledů:

- ze strany managementu a vedení společnosti (majitelé společnosti, její ředitelé, finanční manažeři, a jiné osoby ve vrcholovém vedení firmy nebo řadoví zaměstnanci pod vlivem nadřízené osoby z vedení společnosti);
- ze strany zaměstnanců bez vědomí managementu a vedení společnosti.

Cílem praktické části diplomové práce je poukázat na možné vědomé ovlivňování účetních informací a na kreativní manipulace s účetním výkaznictvím podle stanovených plánů vedení společnosti, nebo na úmyslné obohacení zaměstnanců na úkor společnosti. Jednotlivé účetní případy se zabývají i otázkou odhalování daného neetického jednání, manipulativních technik a ovlivněných účetních informací. Řada účetních případů je zaměřena na problematické otázky současnosti, jako je například oceňování a zdanění kryptoaktiv, nebo podvodná manipulace třetích stran s platebními kartami. Praktická část diplomové práce se snaží nastínit využití digitálních technologií, jako jsou například nástroje Business Intelligence, při běžné účetní praxi.

Případová studie 1: Prodej materiálu, zboží a veškerých služeb

Účetní jednotka během běžného účetního období prodala materiál, zboží a služby celkem za 117 324 000 Kč. K rozvahovému dni byla provedena vizuální analýza přijatých faktur a bankovních výpisů s následujícím výsledkem¹⁴⁶:

Cílem vizuální analýzy bylo prověřit, zda během účetního období nedošlo k nežádoucím výkyvům neinkasovaných pohledávek, které by mohly mít nepříznivý vliv na peněžní toky účetní jednotky. Vizuální analýza odhalila následující nestandardní skutečnosti:

- některé pohledávky v celkové výši 4 670 000 Kč byly inkasovány před uplynutím doby splatnosti;
- několik pohledávek v celkové výši 11 366 000 Kč bylo inkasováno až po uplynutí doby splatnosti a upozornění odběratele na neuhrazené závazky;

¹⁴⁶ Rozlišení barev: černá – faktury inkasovány téměř dle smluvních podmínek; zelená – faktury uhrazeny před uplynutím doby splatnosti; žlutá – faktury uhrazeny po uplynutí doby splatnosti; červená – dosud neinkasované faktury.

- řada pohledávek v celkové výši 9 300 000 Kč dosud nebyla inkasována.

Inkasované faktury **před uplynutím doby splatnosti** mají pozitivní dopad na peněžní toky účetní jednotky. Na základě této skutečnosti může účetní jednotka vyčíslit pozitivní přínosy z předčasných inkas a v budoucnu poskytnout svým klientům finanční zvýhodnění v podobě skonta¹⁴⁷ za úhrady v hotovosti nebo před uplynutím lhůty splatnosti. Bude záležet na účetní jednotce, jak s penězi z předběžně inkasovaných pohledávek naloží.

Aby účetní jednotka eliminovala výši **inkasovaných pohledávek po splatnosti**, je třeba nastavit penalizační postupy tak, aby odběratelé měli snahu hradit své dluhy, pokud možno, včas dle smluvních podmínek.

Účetní jednotka eviduje řadu pohledávek, které k rozvahovému dni **nebyly inkasovány**. U těchto pohledávek je třeba tvořit opravnou položku, neboť je možné, že k inkasu vystavených faktur vůbec nedojde. V průběhu účetního období by účetní jednotka měla odběratele upozornit pomocí konfirmačních dopisů na výši dluhů a penalizačních pokut za nedodržení smluvních podmínek.

Případová studie 2: Vykázání výnosů v jiném účetním období

Účetní jednotka 28. prosince 2018 prodala zboží ve výši 5 000 000 Kč, ovšem fakturu vystavila až 16. ledna 2019. Platba proběhla 29. ledna 2019. Prodej a vyskladnění materiálu proběhlo již 28. prosince 2018.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Tržby z prodeje zboží	5 000 000	221	604

Účetní jednotka vykázáním výnosů v tomto roce nadhodnotila zisk o 5 000 000 Kč. Účetní jednotka v účetním období 2018 měla odhadnout výši faktury na základě potvrzené objednávky či obchodních podmínek uzavřených ve smlouvě, a vykázat tak výnos v období 2018, s nímž věcně a časově transakce souvisí (MD 385 / D 604).

¹⁴⁷ Účetní jednotka stanoví takové procentní skonto, které bude pro její podnikatelskou činnost výhodné, tzn. musí vyvážit přínosy z předčasného inkasa s náklady na poskytnuté skonto.

Účetní jednotka by si k rozvahovému dni měla zkontrolovat, zda k veškerému vyskladněnému zboží byly uznány tržby z prodeje zboží. Za předpokladu, že související výnos zachycen nebyl, může účetní jednotka na základě interních informací o marži odhadnout výši předpokládaných tržeb a zaúčtovat je na příjmy příštích období.

Případová studie 3: Stanovení odpisové metody

Účetní jednotka v prosinci 2018 nakoupila a zařadila do užívání novou frézu na asfalt v pořizovací ceně 10 000 000 Kč. Součástí frézy je i válec (komponenta) za 3 000 000 Kč, u kterého výrobce poukazuje na maximální počet 5 000 motohodin. Účetní jednotka pro účely sestavení odpisového plánu předpokládá růst ceny komponenty o 5 %, tj. cena druhé komponenty by mohla být 3 150 000 Kč a cena třetí komponenty by mohla být 3 307 500 Kč. Opotřebení nového stroje v první polovině životnosti je menší, oproti opotřebení v druhé polovině životnosti. Velký vliv na opotřebení má kvalita (originální značka) použité komponenty či náhradních dílů. V případě použití neoriginální komponenty bude stroj více zatěžován, a tudíž více opotřebován. Účetní jednotka používá originální komponenty i veškeré díly.

ODPISOVÝ PLÁN DLOUHODOBÉHO MAJETKU

Název dlouhodobého majetku:	Fréza na asfalt	
Pořizovací cena:	10 000 000,00 Kč	
Cena komponenty:	3 000 000,00 Kč	
Předpokládaná cena druhé komponenty	3 150 000,00 Kč	
Předpokládaná cena třetí komponenty	3 307 500,00 Kč	
Datum zařazení do užívání:	14.12.2018	
Odpisová skupina:	2 (5 let)	
Daňové lineární odpisy - koeficient 1. rok	11%	
Daňové lineární odpisy - koeficient další roky	22,25%	
Koeficient pro DDB	0,4	
Daňové zrychlené odpisy - koeficient 1. rok	5	
Daňové zrychlené odpisy - koeficient další roky	6	
Průměrný roční předpokládaný výkon [motohodiny]	2500	
Maximální výkon komponenty [motohodiny]	5000	

Metoda odpisování	31.12.2019		31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	Oprávký k 31.12.2023
	odpisy	netto hodnota aktiv					
Účetní lineární odpis	2 000 000,00 Kč	8 000 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	10 000 000,00 Kč
Daňový lineární odpis	4 000 000,00 Kč	6 000 000,00 Kč	2 400 000,00 Kč	1 440 000,00 Kč	864 000,00 Kč	1 296 000,00 Kč	10 000 000,00 Kč
Účetní zrychlené odpisy (DDB)	4 000 000,00 Kč	6 000 000,00 Kč	2 400 000,00 Kč	1 440 000,00 Kč	864 000,00 Kč	1 296 000,00 Kč	10 000 000,00 Kč
Účetní zrychlené odpisy (SYD degressivní)	2 000 000,00 Kč	8 000 000,00 Kč	3 200 000,00 Kč	2 400 000,00 Kč	1 600 000,00 Kč	800 000,00 Kč	10 000 000,00 Kč
Účetní progresivní odpisy (SYD)	800 000,00 Kč	9 200 000,00 Kč	1 600 000,00 Kč	2 400 000,00 Kč	3 200 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	10 000 000,00 Kč
Daňové zrychlené odpisy	2 000 000,00 Kč	8 000 000,00 Kč	3 200 000,00 Kč	2 400 000,00 Kč	1 600 000,00 Kč	800 000,00 Kč	10 000 000,00 Kč
Výkonnové odpisy	2 000 000,00 Kč	8 000 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	2 000 000,00 Kč	10 000 000,00 Kč
Komponentní odpisování	2 900 000,00 Kč	7 100 000,00 Kč	2 900 000,00 Kč	2 975 000,00 Kč	2 975 000,00 Kč	3 053 750,00 Kč	8 653 750,00 Kč

Účetní jednotka zvolila zpomalené progresivní odpisování kvůli menšímu opotřebování v prvních letech používání stroje. Toto zdůvodnění uvedla i do přílohy účetní závěrky. Dopad na výsledek hospodaření roku 2019 bude -800 000 Kč.

Cílem účetní jednotky v tomto účetním období je zvýšit výnosy a netto hodnotu aktiv, proto se snaží zvolit takovou odpisovou metodu, u které bude dopad na hospodářský výsledek a sloupec korekce v účetním výkaznictví menší. Netto hodnota při zvolené progresivní metodě odpisování bude v prvních letech používání stroje větší ve srovnání s jinými odpisovými metodami.

I přes to, že se výběr této odpisové metody v praxi téměř nepoužívá, nelze tuto případovou studii hodnotit jako účetní podvod. Za předpokladu, že je stroj skutečně v první polovině životnosti méně opotřebováváný, dala by se považovat tato volba odpisové metody za věrnou. Výběr odpisové metody je ze zákona možný i za předpokladu, že zvolená odpisová metoda bude mít méně věrný dopad na vypovídací schopnost daného majetku.

Případová studie 4: Změna metody

Doposud účetní jednotka používala při oceňování zásob metodu FIFO. K 31. 12. 2018 se rozhodla pro změnu metody oceňování z metody FIFO na vážený aritmetický průměr. Účetní jednotka mění metodu oceňování u následujících zásob:

- materiál pro hrubou stavbu, jako například kámen, ztracené bednění, cihly, krytina, železný spojovací materiál atd.;
- materiál pro zasítování, jako například vodovodní a kanalizační trubky, elektro materiál atd.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Změna metody – celkové zvýšení hodnoty na skladu materiálu	400 000	112	426

Účetní jednotka je k 1. rozvahovému dni nového účetního období povinna provést změnu oceňovací metody a vyčíslit případné odchytky na vrub nebo ve prospěch účtu 426 - *Jiný výsledek hospodaření minulých let*.

Změna metody je ze zákona povolena, ale měla by se použít pouze v případě, že výsledná změna bude mít pozitivní dopad na věrnější a poctivější obraz ekonomické

situace v účetní jednotce. Jediným prioritním důvodem pro změnu metody nemůže být snaha o zvýšení hodnoty aktiv. Z dlouhodobého hlediska by účetní jednotky měly volit metody srovnatelnější a stálejší, i za předpokladu méně věrnějšího zobrazení.

Pokud účetní jednotky budou velmi často metody měnit, může se stát, že uživatel účetního výkaznictví nabyde dojmu, že účetní jednotka využívá změny metod pro účetní manipulace.

Případová studie 5: Chyba v odhadu

Účetní jednotka před 2 lety nakoupila pozemek za 30 000 000 Kč. Ovšem na podzim roku 2018 došlo k úniku škodlivých látek z nedalekého skladu postřiků, který pozemek dočasně znehodnotil. I přes to, že již na konci účetního období 2018 bylo známé rozsáhlejší poškození, účetní jednotka utvořila opravnou položku pouze ve výši 10 % z pořizovací ceny, tj. 3 000 000 Kč. V příloze účetní závěrky je tento odhad zdůvodněný tím, že účetní jednotka vyčkávala na geologické rozbory a na posudek od soudního znalce.

V průběhu roku 2019 došlo ke geologickým rozborům půdy, které potvrdily rozsáhlé poškození pozemku. Soudní znalec stanovil reálnou hodnotu pozemku na 15 000 000 Kč. Účetní jednotka opravnou položku k pozemku v účetním období 2019 již netvořila. Pozemek je v rozvaze vykázán následujícím způsobem:

Dlouhodobý hmotný majetek	Brutto	Korekce	Netto
Pozemek	30 000 000	3 000 000	27 000 000

Účetní jednotka úmyslně porušila zásadu opatrnosti tím, že v účetním výkaznictví ve výkazu rozvaha nevykázala v daném okamžiku zpětně získatelnou hodnotu pozemku. Za pomoci opravných položek měla snížit netto hodnotu pozemku na 15 000 000 Kč. Tato transakce by způsobila snížení hodnoty aktiv a hospodářského výsledku o 12 000 000 Kč. Jelikož je chyba v účetním odhadu významná¹⁴⁸, může ovlivnit úsudek a rozhodování uživatelů účetního výkaznictví.

¹⁴⁸ Hranice významnosti je 7 milionů Kč.

Případová studie 6: Oprava účetní chyby otevřením účetních knih předchozího účetního období

Účetní jednotka na začátku účetního období 2019 při zpracování účetní uzávěrky a poté účetní závěrky za rok 2018 neúmyslně opomenula zaznamenat některé položky týkající se předchozího účetního období 2018. Tyto účetní chyby byly zjištěny do května roku 2019 před datem schválení účetní závěrky, které je stanoveno valnou hromadou na 1. červen 2019.

Opravné účetní operace (spadající do účetního období 2018)	Částka v Kč	MD	D
Oprava účetní chyby – Poskytnuté služby odběrateli na fakturu (stavebně-poradenská činnost)	300 000	311	604
Oprava účetní chyby – Vyplacená odměna společníkovi za poskytnuté stavebně-poradenské služby	100 000	366	221

Účetní jednotka provedla otevření účetních knih za účelem opravení chyb či zaúčtování opomenutých účetních operací. Tyto transakce nemají vliv na účetní výkaznictví současného účetního období 2019.

Za předpokladu, že účetní jednotka otevře účetní knihy minulého účetního období a opraví veškeré účetní chyby týkající se minulého účetního období, neovlivní hodnotu aktiv a výsledku hospodaření za běžné účetní období. Účetní jednotka opraví účetní chyby, na jejichž základě provede i úpravu v daňovém přiznání za rok 2018.

Případová studie 7: Oprava nevýznamných účetních chyb s dopadem do běžného účetního období

V srpnu 2019 účetní jednotka našla další nezaúčtované operace, které souvisejí s účetní závěrkou roku 2018. Jelikož valná hromada schválila účetní závěrku z roku 2018 k datu 1. června 2019, nelze znovu otevřít účetní knihy účetního období 2018.

Opravné účetní operace (spadající do účetního období 2019)	Částka v Kč	MD	D
Oprava účetní chyby – Manko v podnikové prodejně (do normy stanovené vnitropodnikovou směrnicí)	1 200	504	132
Oprava účetní chyby – Prodej zboží na fakturu	3 000	311	604

Nevýznamné položky účetní jednotka zaúčtovala na běžné nákladové a výnosové účty s přímým odkazem na informace o těchto operacích v příloze účetní závěrky. Účetní jednotka tyto nevýznamné transakce zahrнула do výsledku hospodaření běžného účetního období s tím, že úsudek a rozhodování uživatelů účetního výkaznictví nebude ovlivněno. Oprava nevýznamných položek do účetního výkaznictví běžného účetního období je v souladu s platnou účetní legislativou.

Případová studie 8: Oprava významných účetních chyb s dopadem do běžného účetního období

Účetní jednotka po uzavření účetních knih a schválení účetní závěrky na valné hromadě dne 1. června 2019 objevila další účetní chyby týkající se minulého účetního období. Účetní jednotka opravila významné účetní chyby následujícím způsobem:

Účetní operace (spadající do účetního období 2019)	Částka v Kč	MD	D
Oprava účetní chyby - Prodej zboží na fakturu	7 500 000	311	668
Oprava účetní chyby - Vyskladnění prodaného zboží	3 000 000	547	112

Účetní jednotka pro opravu významných účetních chyb použila nákladový účet 547 – *Ostatní provozní náklady* a výnosový účet 668 – *Ostatní mimořádné výnosy*, čím ovlivnila výsledek hospodaření běžného účetního období. Za předpokladu, že by účetní jednotka v minulém účetním období zaúčtovala pouze vyskladnění prodaného zboží, ovlivnila by tak výši hospodářského výsledku o -3 000 000 Kč a tím pádem podstatně snížila výši daňové povinnosti zhruba o 570 000 Kč. Zároveň by došlo k porušení zásady přiřazování nákladů k výnosům.

Účetní jednotka pro opravu významných účetních chyb vztahujících se k minulému účetnímu období měla použít účet 426 – *Jiný výsledek hospodaření minulých let*. Do přílohy účetní závěrky měla účetní jednotka poskytnout uživatelům účetního výkaznictví dostatečné informace o opravě významných operací tak, aby jejich úsudek a rozhodnutí nebylo ovlivněno. Správné vykazání oprav účetních chyb s neopomenutím na opravu daňové chyby je následující:

Korektní účetní operace (spadající do účetního období 2019)	Částka v Kč	MD	D
Oprava účetní chyby – Prodej zboží na fakturu	7 500 000	311	426
Oprava účetní chyby – Vyskladnění prodaného zboží	3 000 000	426	112
Oprava daňové chyby - 19 % daň z příjmů (doměření daně z příjmů za rok 2018)	855 000	426	341

Případová studie 9: Lineární metoda odpisování

Účetní jednotka v roce 2018 nakoupila pásový přepravník materiálu po stavbách za cenu pořízení 6 000 000 Kč. Zbytková hodnota přepravníků byla stanovena na 400 000 Kč. Stroje byly zařazeny do užívání v září 2018. Odpisování strojů začalo následující měsíc od zařazení do užívání.

INVENTÁRNÍ KARTA DLOUHODOBÉHO MAJETKU - č. 001

Název dlouhodobého majetku:	Pásový přepravník materiálu po stavbách
Pořizovací cena:	6 000 000,00 Kč
Zbytková hodnota:	400 000,00 Kč
Datum zařazení do užívání:	20.09.2018
Odpisová metoda:	lineární
Odpisová skupina:	2 (5 let)

Datum	Text	Počet měsíců	Odpis	Oprávký	Zůstatková cena
31.12.2018	Odpisy 2018	3	280 000,00 Kč	280 000,00 Kč	5 720 000,00 Kč
31.12.2019	Odpisy 2019	12	1 120 000,00 Kč	1 400 000,00 Kč	4 600 000,00 Kč
31.12.2020	Odpisy 2020	12			
31.12.2021	Odpisy 2021	12			
31.12.2022	Odpisy 2022	12			
31.12.2023	Odpisy 2023	9			

Odpovědná osoba za vyřazení:	Datum vyřazení:
------------------------------	-----------------

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Odpisy pásových nebo kolových přepravníků za rok 2019	1 120 000	551	082

Účetní jednotka korektně vykázala lineární odpis majetku za běžné účetní období. Hospodářský výsledek touto transakcí bude ovlivněn o -1 120 000 Kč.

Případová studie 10: Odpisování metodou DDB

Účetní jednotka na konci roku 2009 nakoupila speciální pásový bagr za 21 000 000 Kč. Stroj byl zařazen téhož dne do užívání a odpisován od následujícího měsíce¹⁴⁹, tj. od ledna 2010. Stroje patří do odpisové skupiny 3, s dobou odpisování 10 let. Zbytková hodnota stroje je stanovena na 2 500 000 Kč.

Vzhledem ke zvolené metodě skupiny majetku byla zbytková hodnota zohledněna až v 10. roce odpisování. Účetní jednotka k rozvahovému dni majetek z evidence nevyřadila.

INVENTÁRNÍ KARTA DLOUHODOBÉHO MAJETKU - č. 002

Název dlouhodobého majetku:	Pásový bagr
Pořizovací cena:	21 000 000,00 Kč
Zbytková hodnota:	2 500 000,00 Kč
Datum zařazení do užívání:	30.12.2009
Odpisová metoda:	DDB
Odpisová skupina:	3 (10 let)
Odpisová sazba:	20%

Datum	Text	Odpisová sazba	Odpis	Oprávký	Zůstatková cena
...
31.12.2014	Odpisy 2014	20%	1 720 320,00 Kč	14 118 720,00 Kč	6 881 280,00 Kč
31.12.2015	Odpisy 2015	20%	1 376 256,00 Kč	15 494 976,00 Kč	5 505 024,00 Kč
31.12.2016	Odpisy 2016	20%	1 101 005,00 Kč	16 595 981,00 Kč	4 404 019,00 Kč
31.12.2017	Odpisy 2017	20%	880 804,00 Kč	17 476 785,00 Kč	3 523 215,00 Kč
31.12.2018	Odpisy 2018	20%	704 643,00 Kč	18 181 428,00 Kč	2 818 572,00 Kč
31.12.2019	Odpisy 2019	20%	318 572,00 Kč	18 500 000,00 Kč	2 500 000,00 Kč

Vyřazení:	Datum vyřazení:
-----------	-----------------

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Odpisy pásových bagrů za rok 2019	318 572	551	082

Odpisování pásového bagru metodou DDB ovlivní výsledek hospodaření běžného účetního období o -318 572 Kč. Účetní jednotka ponecháním stroje v evidenci ovlivnila hodnotu aktiv o 2 500 000 Kč. Účetní jednotky touto odpisovou metodou

¹⁴⁹ Výpočet odpisové sazby: $2 * (100 \% / 10) = 20 \%$

Výpočet odpisu v prvním roce odpisování: $21\,000\,000 * 20 \% = 4\,200\,000$ Kč

Výpočet odpisu v druhém roce odpisování: $(21\,000\,000 - 4\,200\,000) * 20 \% = 3\,360\,000$ Kč

Výpočet odpisu v devátém roce odpisování: $(21\,000\,000 - 17\,476\,785) * 20 \% = 704\,643$ Kč

Výpočet odpisu v desátém roce odpisování: $(2\,818\,572 - 2\,500\,000) * 20 \% = 318\,572$ Kč

mohou plánovaně ovlivňovat výši nákladů a netto hodnoty aktiv, aniž by porušily účetní legislativu nebo zmanipulovaly účetní výkaznictví.

Případová studie 11: Odpisování metodou SYD

Účetní jednotka 1. srpna 2014 nakoupila nákladní automobil sloužící k přepravě nadměrných nákladů a pracovních strojů za pořizovací cenu 50 000 000 Kč. Nákladní automobil byl zařazen do majetku účetní jednotky dne 15. prosince 2014. Účetní jednotka začala odepisovat tyto stroje v lednu následujícího roku¹⁵⁰. Účetní jednotka stanovila zbytkovou hodnotu ve výši 20 000 000 Kč.

INVENTÁRNÍ KARTA DLOUHODOBÉHO MAJETKU - č. 003

Název dlouhodobého majetku:	Nákladní automobil
Pořizovací cena:	50 000 000,00 Kč
Zbytková hodnota:	20 000 000,00 Kč
Datum zařazení do užívání:	15.12.2014
Odpisová metoda:	SYD
Odpisová skupina:	2 (5 let)

Datum	Text	Koeficient	Odpis	Oprávký	Zůstatková cena
31.12.2015	Odpisy 2015	X	10 000 000,00 Kč	10 000 000,00 Kč	40 000 000,00 Kč
31.12.2016	Odpisy 2016	X	8 000 000,00 Kč	18 000 000,00 Kč	32 000 000,00 Kč
31.12.2017	Odpisy 2017	X	6 000 000,00 Kč	24 000 000,00 Kč	26 000 000,00 Kč
31.12.2018	Odpisy 2018	X	4 000 000,00 Kč	28 000 000,00 Kč	22 000 000,00 Kč
31.12.2019	Odpisy 2019	X	2 000 000,00 Kč	30 000 000,00 Kč	20 000 000,00 Kč

Vyřazení:	Datum vyřazení:
-----------	-----------------

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Odpisy nákladních automobilů za rok 2019	2 000 000	551	082

Účetní jednotka stanovila zbytkovou hodnotu na 20 000 000 Kč, která významně ovlivní netto hodnotu aktiv běžného účetního období. Za předpokladu, že účetní jednotka již k rozvahovému dni roku 2015 řádně neodůvodnila vysoký odhad zbytkové hodnoty, může se v následujících letech stát vhodným nástrojem pro manipulaci s úsudkem uživatelů účetního výkaznictví.

¹⁵⁰ Výpočet odpisu v prvním roce odpisování: $(50 \text{ mil.} - 20 \text{ mil.}) * (5 + 1 - 1) / (5 * (5 + 1 / 2)) = 10 \text{ mil.}$
Výpočet odpisu ve druhém roce odpisování: $(50 \text{ mil.} - 20 \text{ mil.}) * (5 + 1 - 2) / (5 * (5 + 1 / 2)) = 8 \text{ mil.}$
Výpočet odpisu ve třetím roce odpisování: $(50 \text{ mil.} - 20 \text{ mil.}) * (5 + 1 - 3) / (5 * (5 + 1 / 2)) = 6 \text{ mil.}$
Výpočet odpisu ve čtvrtém roce odpisování: $(50 \text{ mil.} - 20 \text{ mil.}) * (5 + 1 - 4) / (5 * (5 + 1 / 2)) = 4 \text{ mil.}$
Výpočet odpisu v pátém roce odpisování: $(50 \text{ mil.} - 20 \text{ mil.}) * (5 + 1 - 5) / (5 * (5 + 1 / 2)) = 2 \text{ mil.}$

Případová studie 12: Nákup jeřábu

Účetní jednotka v listopadu 2019 nakoupila jeřáb za 45 000 000 Kč a ihned jej zařadila do užívání. Účetní jednotka má pro tento druh majetku stanovená ve vnitropodnikové směrnici zvláštní pravidla. Jedním z nich je i moment zahájení odpisování, které by měla účetní jednotka provést tentýž měsíc, ve kterém byl majetek zařazen do provozu. Zbytková hodnota nebyla účetní jednotkou stanovena.

ODPISOVÝ PLÁN DLOUHODOBÉHO MAJETKU

Název dlouhodobého majetku:	Jeřáb
Pořizovací cena:	30 000 000,00 Kč
Zbytková hodnota:	0,00 Kč
Datum zařazení do užívání:	02.12.2019
Odpisová metoda:	lineární
Doba odpisování [měsíce]	3 (10 let)

Datum	Text	Roční odpis	Oprávký	Zůstatková cena
31.12.2020	Odpisy 2020	3 000 000,00 Kč	3 000 000,00 Kč	27 000 000,00 Kč
31.12.2021	Odpisy 2021	3 000 000,00 Kč	6 000 000,00 Kč	24 000 000,00 Kč
31.12.2022	Odpisy 2022	3 000 000,00 Kč	9 000 000,00 Kč	21 000 000,00 Kč
31.12.2023	Odpisy 2023	3 000 000,00 Kč	12 000 000,00 Kč	18 000 000,00 Kč
31.12.2024	Odpisy 2024	3 000 000,00 Kč	15 000 000,00 Kč	15 000 000,00 Kč
31.12.2025	Odpisy 2025	3 000 000,00 Kč	18 000 000,00 Kč	12 000 000,00 Kč
31.12.2026	Odpisy 2026	3 000 000,00 Kč	21 000 000,00 Kč	9 000 000,00 Kč
31.12.2027	Odpisy 2027	3 000 000,00 Kč	24 000 000,00 Kč	6 000 000,00 Kč
31.12.2028	Odpisy 2028	3 000 000,00 Kč	27 000 000,00 Kč	3 000 000,00 Kč
31.12.2029	Odpisy 2029	3 000 000,00 Kč	30 000 000,00 Kč	0,00 Kč

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Účetní odpis 2019	0	551	082

Dlouhodobý majetek v rozvaze účetního období 2019:

Dlouhodobý hmotný majetek	Brutto	Korekce	Netto
Jeřáb	30 000 000	0	30 000 000

Účetní jednotka, ať už úmyslně či omylem, ovlivnila výši nákladů běžného účetního období a hodnotu aktiv tím, že zahájila odpisování až v následujícím měsíci, tzn. v následujícím účetním období. Za předpokladu, že by účetní jednotka postupovala podle pravidel vnitropodnikové směrnice, mělo by dojít k zahájení odpisování v měsíci, ve kterém byl majetek zařazen do užívání, tedy v prosinci

2019. Výsledek hospodaření by se snížil o 250 000 Kč a netto hodnota aktiv by klesla na 29 750 000 Kč.

Za předpokladu, že by účetní jednotka použila pro stanovení odpisového plánu daňové odpisy¹⁵¹, ovlivnila by tak výsledek hospodaření běžného účetního období o výši ročních daňových odpisových nákladů. V praxi mnoho účetních jednotek nakupuje dlouhodobý majetek na konci účetního období a využívá tak daňové odpisy pro manipulaci s výší hospodářského výsledku, který je základem pro výpočet daňové povinnosti.

Případová studie 13: Prodloužení doby odpisování

Účetní jednotka v březnu 2018 nakoupila software za 1 000 000 Kč a ihned jej zařadila do užívání. Pro tento nehmotný majetek stanovila dobu odpisování na 60 měsíců.

ODPISOVÝ PLÁN DLOUHODOBÉHO MAJETKU

Název skupiny dlouhodobého majetku:	Software
Pořizovací cena:	1 000 000,00 Kč
Zbytková hodnota:	0,00 Kč
Datum zařazení do užívání:	01.03.2018
Odpisová metoda:	lineární
Doba odpisování [měsíce]	60

Datum	Text	Roční odpis	Oprávky	Zůstatková cena
31.12.2018	Odpisy 2018 (8 měsíců)	133 333,33 Kč	133 333,33 Kč	866 666,67 Kč
31.12.2019	Odpisy 2019 (12 měsíců)	200 000,00 Kč	333 333,33 Kč	666 666,67 Kč
31.12.2020	Odpisy 2020 (12 měsíců)	200 000,00 Kč	533 333,33 Kč	466 666,67 Kč
31.12.2021	Odpisy 2021 (12 měsíců)	200 000,00 Kč	733 333,33 Kč	266 666,67 Kč
31.12.2022	Odpisy 2022 (12 měsíců)	200 000,00 Kč	933 333,33 Kč	66 666,67 Kč
31.12.2023	Odpisy 2023 (4 měsíce)	66 666,67 Kč	1 000 000,00 Kč	0,00 Kč

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Odpis budovy za rok 2019	200 000	551	073

¹⁵¹ Výpočet daňových odpisů pro první rok: $30\,000\,000 \cdot 5,5\% = 1\,650\,000$ Kč
 Výpočet daňových odpisů pro druhý až pátý rok: $30\,000\,000 \cdot 10,5\% = 3\,150\,000$ Kč

Účetní jednotka sestavila odpisový plán v souladu s účetními pravidly. Tato účetní operace sníží výsledek hospodaření i netto hodnotu nehmotného majetku o 200 000 Kč.

Zákonem stanovená lhůta pro daňové odpisování softwaru je minimálně 36 měsíců. Účetní jednotka stanovila dobu odpisování na 5 let, což může být nelogické rozhodnutí u programů, které jsou závislé na trendovém vývoji či technologickém pokroku. Příkladem takového softwaru může být účetní program, který je provázán s účetní a daňovou legislativou.

Případová studie 14: Odpis majetku ve spoluvlastnictví

Účetní jednotka je 50% spoluvlastníkem budovy, jejíž historické náklady jsou 5 000 000 Kč. Druhý podíl ve výši 50 % vlastní nepodnikající fyzická osoba. Na konci roku 2018 došlo k odkoupení 50% podílu od nepodnikající fyzické osoby za 10 000 000 Kč. Zbýlý 50% podíl byl nabyt k vlastnictví až 1. ledna 2019. Do této doby byl evidován na účtu 042. Účetní jednotka sestavila následující odpisový plán založený na lineární metodě odpisování:

ODPISOVÝ PLÁN DLOUHODOBÉHO MAJETKU

Název dlouhodobého majetku:	Budova
Pořizovací cena budovy:	5 000 000,00 Kč
Pořizovací cena spoluvlastnického podílu:	2 500 000,00 Kč
Zbytková hodnota:	0,00 Kč
Datum zařazení do užívání:	11.01.1999
Odpisová metoda:	lineární
Odpisová skupina:	5 (30 let)

Datum	Text	Roční odpis	Oprávy	Zůstatková cena
31.12.1999	Odpisy 1999	83 334,00 Kč	83 334,00 Kč	2 416 666,00 Kč
31.12.2000	Odpisy 2000	83 334,00 Kč	166 668,00 Kč	2 333 332,00 Kč
...
31.12.2018	Odpisy 2018	83 334,00 Kč	1 666 680,00 Kč	833 320,00 Kč
31.12.2019	Odpisy 2019	83 334,00 Kč	1 750 014,00 Kč	749 986,00 Kč
31.12.2020	Odpisy 2020	83 334,00 Kč	1 833 348,00 Kč	666 652,00 Kč
...
31.12.2026	Odpisy 2026	83 334,00 Kč	2 333 352,00 Kč	166 648,00 Kč
31.12.2027	Odpisy 2027	83 334,00 Kč	2 416 686,00 Kč	83 314,00 Kč
31.12.2028	Odpisy 2028	83 314,00 Kč	2 500 000,00 Kč	0,00 Kč

Účetní jednotka správně stanovila odpisový plán na základě vlastnického podílu, tzn. 50 % z historické hodnoty budovy. Ovšem po odkoupení zbylého 50% podílu

chybně vykázala odpisy za účetní období 2019 i dlouhodobý hmotný majetek v rozvaze.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Koupě 50 % podílu	10 000 000	021	042
Odpis budovy za rok 2019	166 667	551	081

Dlouhodobý hmotný majetek	Brutto	Korekce	Netto
Budova	15 000 000	1 750 014	13 249 986

Kdyby účetní jednotka postupovala v souladu s účetní legislativou, sestavila by nový odpisový plán a v účetním období 2019 vykázala odpis v rozdílné výši. Ovšem tento postup by značně zvýšil vykázané náklady běžného účetního období. Účetní jednotka by v rozvaze vykázala i nižší hodnotu dlouhodobého hmotného majetku. Odpisový plán po odkoupení 50% spoluvlastnického podílu by byl následující¹⁵²:

ODPISOVÝ PLÁN DLOUHODOBÉHO MAJETKU

Název dlouhodobého majetku:	Budova
Pořizovací cena obou spoluvlastnických podílů:	12 500 000,00 Kč
Vlastnický podíl	100%
Zbytková hodnota:	0,00 Kč
Datum zařazení do užívání:	11.01.1999
Odpisová metoda:	lineární
Odpisová skupina:	5 (30 let)

Datum	Text	Roční odpis	Oprávky	Zůstatková
31.12.1999	Odpisy 1999	83 334,00 Kč	83 334,00 Kč	2 416 666,00 Kč
31.12.2000	Odpisy 2000	83 334,00 Kč	166 668,00 Kč	2 333 332,00 Kč
...
31.12.2018	Odpisy 2018	83 334,00 Kč	1 666 680,00 Kč	833 320,00 Kč
31.12.2019	Odpisy 2019	1 083 332,00 Kč	2 750 012,00 Kč	9 749 988,00 Kč
31.12.2020	Odpisy 2020	1 083 332,00 Kč	3 833 344,00 Kč	8 666 656,00 Kč
...
31.12.2026	Odpisy 2026	1 083 332,00 Kč	10 333 336,00 Kč	2 166 664,00 Kč
31.12.2027	Odpisy 2027	1 083 332,00 Kč	11 416 668,00 Kč	1 083 332,00 Kč
31.12.2028	Odpisy 2028	1 083 332,00 Kč	12 500 000,00 Kč	0,00 Kč

¹⁵² Výpočet lineárního odpisu účetního období 2019: $(12\,500\,000 - 1\,666\,680) / 10 = 1\,083\,332$ Kč
Výpočet opravek účetního období 2019: $1\,666\,680 + 1\,083\,332 = 2\,750\,012$ Kč

Část rozvahy účetního období 2019:

Dlouhodobý hmotný majetek	Brutto	Korekce	Netto
Budova	12 500 000	2 750 012	9 749 988

Případová studie 15: Komponentní odpisování

Účetní jednotka vlastní bagr, u kterého je brána jako komponenta hydromotor. Výrobce bagru udává předpokládaný počet motohodin¹⁵³ 8 000 do výměny hydromotoru. Pořizovací cena bagru je 4 000 000 Kč, přičemž cena hydromotoru je 900 000 Kč. K bagru je dodáván i drtič na beton, který stojí 600 000 Kč. Výrobce předpokládá, že jeho doba užití je maximálně 200 mth. Účetní jednotka nový drtič na beton plánuje koupit až během účetního období 2020.

Bagr je zařazen do 3. odpisové skupiny, což odpovídá 10 létům lineárního odpisování. Obě komponenty jsou odepisovány výkonově na základě ročních vykázaných motohodin.

Cena hydromotoru při první výměně je 950 000 Kč. S výměnou přímo souvisí i nákup nových náhradních dílů ve výši 40 000 Kč. Účetní jednotka je nucena vynaložit další náklady související s výměnou hydromotoru v celkové výši 10 000 Kč. Cena drtiče na beton je 650 000 Kč. Limit motohodin se u obou komponent po výměně nezměnil.

Bagr byl koupen v květnu 2016 a zařazen do užívání byl až v srpnu 2016.

Účetní jednotka používá pro tento majetek analytickou evidenci, která zvýší přehlednost ve vykazovaných položkách:

- pro základ: 022.1, 082.1, 551.1
- pro komponentu hydromotoru: 022.2, 082.2, 551.2
- pro komponentu drtiče na beton: 022.3, 082.3, 551.3

¹⁵³ Je využívána zkratka mth.

Obě komponenty v jednotlivých letech vykonaly následující činnost:

Rok	Hydromotor [mth]	Drtič na beton [mth]
2016	1400	30
2017	2850	90
2018	2900	105
2019	920	135
	1890	

70 mth nad stanovený limit **VÝMĚNA KOMPONENTY** 25 mth nad stanovený limit

Drtič na beton před výměnou v účetním období 2018 vykoná o 25 motohodin více nad stanovený limit 200 mth¹⁵⁴. Výměna proběhla až v lednu 2019. Hydromotor před výměnou komponenty v účetním období 2019 vykoná o 70 motohodin více nad stanoveným limitem 8 000 mth¹⁵⁵. Motohodiny, které jsou vykonány nad rámec stanoveného výkonu, nejsou zahrnuty v odpisech běžného účetního období.

INVENTÁRNÍ KARTA DLOUHODOBÉHO MAJETKU - č. 005

Název majetku a jeho komponenty:	Bagr s hydromotorem a drtičem na beton						
Pořizovací cena:	4 000 000,00 Kč						
Cena hydromotoru	900 000,00 Kč						
Cena drtiče na beton	600 000,00 Kč						
Cena při výměně hydromotoru	1 000 000,00 Kč						
Cena při výměně drtiče na beton	650 000,00 Kč						
Zbytková hodnota:	400 000,00 Kč						
Datum zařazení do užívání:	01.08.2016						
Odpisová metoda:	lineární						
Odpisová skupina:	3 (10 let)						

Datum	Text	Pořizovací cena	Odpis základu	Odpis hydromotoru	Odpis drtiče na beton	Oprávký	Zůstatková cena
31.12.2016	Odpisy 2016	4 000 000,00 Kč	87 500,00 Kč	157 500,00 Kč	90 000,00 Kč	335 000,00 Kč	3 665 000,00 Kč
31.12.2017	Odpisy 2017	4 000 000,00 Kč	210 000,00 Kč	320 625,00 Kč	270 000,00 Kč	1 135 625,00 Kč	2 864 375,00 Kč
31.12.2018	Odpisy 2018	4 050 000,00 Kč	210 000,00 Kč	326 250,00 Kč	240 000,00 Kč	1 311 875,00 Kč	2 738 125,00 Kč
31.12.2019	Odpisy 2019	4 150 000,00 Kč	210 000,00 Kč	331 875,00 Kč	438 750,00 Kč	1 182 500,00 Kč	2 967 500,00 Kč
...

Vyřazení drtiče na beton	01.01.2019	Podpis	<i>opisovaná osoba</i>
Vyřazení hydromotoru	20.04.2019	Podpis	<i>opisovaná osoba</i>

¹⁵⁴ Výpočet odpisu drtiče na beton v účetním období 2018: (80 mth * 3000) = 240 000 Kč

¹⁵⁵ Výpočet odpisu hydromotoru v účetním období 2019: (850 mth * 112,5 Kč) + (1890 mth * 125 Kč) = 331 875 Kč

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Drobná oprava starého drtiče na beton určeného k prodeji	20 000	511	221
Vyřazení zcela odepsané staré komponenty - drtiče na beton z majetku účetní jednotky	600 000	082.3	022.3
Prodej starého drtiče na beton	150 000	211	641
Koupě nové komponenty - drtiče na beton. Komponenta zařazena téhož dne do užívání.	650 000	022.3	221
Odpisy staré komponenty - hydromotoru	95 625	551.2	082.2
Vyřazení staré komponenty - hydromotoru z majetku účetní jednotky	900 000	082.2	022.2
Prodej starého hydromotoru určený k repasování	100 000	211	641
Koupě nové komponenty - hydromotoru	950 000	042	221
Koupě nových náhradních dílů k hydromotoru	40 000	042	221
Ostatní náklady související s výměnou hydromotoru	10 000	042	221
Zařazení hydromotoru do užívání	1 000 000	022.2	042
Odpis základu za rok 2019	210 000	551.1	082.1
Odpis nové komponenty - hydromotoru	331 875	551.2	082.2
Odpis nové komponenty - drtiče na beton	438 750	551.3	082.3

Účetní jednotka zachytila komponentní odpisování dle účetních pravidel. Tato případová studie nepodává uživatelům účetního výkaznictví zkreslené, zmanipulované či fiktivní účetní informace.

Případová studie 16: Rozpuštění rezervy ke komponentám

Účetní jednotka se rozhodla od roku 2016 tvořit rezervu na opravu obou komponent bagru v celkové výši 600 000 Kč. Oprava měla proběhnout v roce 2019.

INVENTÁRNÍ KARTA REZERV č. 001

Název majetku a jeho komponenty:	Bagr s hydromotorem a drtičem na beton
Celková výše rezervy	900 000,00 Kč
Roční výše rezervy	300 000,00 Kč
Předpokládaný rok čerpání rezervy	2019
Odpisová skupina majetku	3 (10 let)

Datum	Text	Tvorba rezervy	Čerpání rezervy	Rozpuštění rezervy
31.12.2016	Tvorba rezervy na opravu hydromotoru a drtiče na beton	300 000,00 Kč	X	X
31.12.2017	Tvorba rezervy na opravu hydromotoru a drtiče na beton	300 000,00 Kč	X	X
31.12.2018	Tvorba rezervy na opravu hydromotoru a drtiče na beton	300 000,00 Kč	X	X
02.01.2019	Rozpuštění rezervy na opravu hydromotoru a drtiče na beton	X	X	900 000,00 Kč

Poznámky: V účetním období 2019 nedošlo k opravám komponent, ale k jejich výměně.	Datum vyhotoven	31.12.2019
	Podpis:	<i>odpovědná osoba</i>

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Rozpuštění vytvořené rezervy na opravu hydromotoru a drtiče na beton	900 000	554	459

Účetní jednotka tvořila rezervu ke komponentám neoprávněně. Účetní jednotka po 3 zdaňovací období uměle snižovala hrubý výsledek hospodaření. V běžném účetním období pominul důvod pro tvorbu či čerpání rezervy na stanovené účely, proto účetní jednotka rozpustila vytvořenou rezervu do nákladů a ovlivnila tak výsledek hospodaření o +900 000 Kč. Je možné, že účetní jednotka tvořila rezervu na opravu komponent záměrně, aby v účetním období 2019 uměle navýšila zisk.

Účetní jednotky nemohou tvořit rezervy na opravu komponent či rezervy na technické zhodnocení nebo údržbu¹⁵⁶. Účetní jednotky mohou volit mezi komponentním odpisováním bez možnosti tvorby rezervy na opravy dlouhodobého majetku, nebo běžným odpisováním s oprávněnou tvorbou rezerv, která je v souladu s účetními předpisy.

¹⁵⁶ Technické zhodnocení a údržba dlouhodobého majetku nejsou považovány za opravy, proto k nim nelze tvořit rezervu.

Účetní jednotky odhalí manipulace s neoprávněnou tvorbou rezerv díky důsledné dokladové inventarizaci všech inventárních karet rezerv v účetní jednotce.

Případová studie 17: Rozpuštění rezervy na opravu budovy

Účetní jednotka v minulosti po dobu 5 let tvořila rezervu na plánované opravy budovy, kterou využívá ke své podnikatelské činnosti. Celková výše rezervy je stanovená na 1 000 000 Kč.

V účetním období 2019 se účetní jednotka rozhodla budovu prodat a opravu nezrealizovat, neboť náklady na opravu by převýšily užitek z budovy, která díky špatnému technickému stavu neposkytuje takové zázemí pro podnikatelskou činnost, jakou si účetní jednotka představuje. K prodeji budovy během účetního období 2019 nedošlo.

INVENTÁRNÍ KARTA REZERV č. 002

Název majetku a jeho komponenty:	Budova
Celková výše rezervy	1 000 000,00 Kč
Roční výše rezervy	200 000,00 Kč
Předpokládaný rok čerpání rezervy	2019
Odpisová skupina majetku	5 (30 let)

Datum	Text	Tvorba rezervy	Čerpání rezervy	Rozpuštění rezervy
31.12.2014	Tvorba rezervy na úpravy budovy	200 000,00 Kč	X	X
31.12.2015	Tvorba rezervy na úpravy budovy	200 000,00 Kč	X	X
31.12.2016	Tvorba rezervy na úpravy budovy	200 000,00 Kč	X	X
31.12.2017	Tvorba rezervy na úpravy budovy	200 000,00 Kč	X	X
31.12.2018	Tvorba rezervy na úpravy budovy	200 000,00 Kč	X	X
31.12.2019	Rozpuštění rezervy na úpravy budovy	X	X	1 000 000,00 Kč

Poznámky: V účetním období 2019 nedošlo k opravám budovy, ale k jejímu prodeji. Účetní jednotka zjistila, že náklady na opravu by mnohonásobně převýšily užitek z budovy.	Datum vyhotoven Podpis:	31.12.2019 <i>odpovědná osoba</i>
---	----------------------------	--------------------------------------

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Rozpuštění rezervy na úpravu budovy	1 000 000	459	554

Účetní jednotka tvořila rezervu na opravu budovy, ovšem bez deponování finančních prostředků na vázaný bankovní účet určený výhradně na účel, na který byla rezerva utvořena. To znamená, že účetní jednotka nevyužívala utvořené rezervy k optimalizaci daňové povinnosti¹⁵⁷. Účetní jednotka díky vhodnému

¹⁵⁷ Tvořené rezervy nebyly daňově účinné.

načasování ovlivnila výsledek hospodaření a zvýšila tak výnosy účetního období 2019 o 1 000 000 Kč.

Účetní jednotka by tento druh kreativního ovlivňování výsledku hospodaření odhalila díky důsledné dokladové inventarizaci již ve druhém nebo třetím účetním období. Již během účetních období, ve kterém účetní jednotka rezervy tvořila, mohla s jistou mírou pravděpodobnosti určit, zda k opravě budovy opravdu dojde.

Případová studie 18: Nevyčerpané dovolené

Účetní jednotka k rozvahovému dni eviduje nevyčerpané dovolené u řady svých zaměstnanců, a proto vytvořila dohadnou položku pasivní ve výši 100 000 Kč.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Tvorba rezervy na nevyčerpanou dovolenou	100 000	521	389

Účetní jednotka chybně pro nevyčerpanou dovolenou použila daňově účinný účet dohadné položky pasivní. Po novele Zákoníku práce, účinné od 1. 1. 2016, právo na dovolenou zaměstnanci nezaniká. Z tohoto důvodu jsou účetní jednotky nuceni tvořit rezervy na nevyčerpanou dovolenou (MD 574 / D 452), neboť je pravděpodobné¹⁵⁸, že v následujícím účetním období zaměstnanec dovolenou vyčerpá. V tom okamžiku bude mít dovolená dopad na mzdové náklady běžného účetního období¹⁵⁹.

Rezervy na nevyčerpanou dovolenou nejsou daňově účinné, proto jej účetní jednotka nemůže zahrnout do optimalizace daňové povinnosti.

¹⁵⁸ Účetní jednotky mohou nevyčerpanou dovolenou výjimečně účtovat na dohadné položky pasivní v případě, že zaměstnanec si nechává nárok na náhradu mzdy za dovolenou proplatit kvůli odchodu ze zaměstnání (zaměstnanec odchází na mateřskou dovolenou, do starobního důchodu či do jiného zaměstnání).

¹⁵⁹ Účetní jednotka rozpustí vytvořenou rezervu na nevyčerpanou dovolenou v částečné nebo v plné výši podle počtu dní čerpané dovolené daného zaměstnance (MD 452 / D 574) a následně zaúčtuje mzdové náklady (MD 521 / D 331) ve výši nároku na náhradu mzdy za dovolenou. Ke mzdovým nákladům se vztahují i náklady na sociální a zdravotní pojištění (MD 523 / D 336), které účetní jednotka musí za zaměstnance ze zákona odvádět.

Účetní jednotka stanovuje hodnotu rezerv přepočteně¹⁶⁰ na každého zaměstnance dle počtu nevyčerpaných dní dovolené. Náznorný postup pro stanovení výše tvořené rezervy na nevyčerpanou dovolenou jednoho zaměstnance s osobním číslem 0001256 je následující:

MZDOVÉ NÁKLADY PŘIPADAJÍCÍ NA ZAMĚSTNANCE 0001256 za období 10-12/2019

Osobní číslo zaměstnance	Kalendářní měsíc	Počet odpracovaných hodin	Hrubá mzda	Sociální a zdravotní pojištění za zaměstnavatele	Celkové mzdové náklady
0001256	říjen	160	24 000,00 Kč	8 112,00 Kč	32 112,00 Kč
0001256	listopad	160	24 000,00 Kč	8 112,00 Kč	32 112,00 Kč
0001256	prosinec	152	22 800,00 Kč	7 706,40 Kč	30 506,40 Kč
CELKEM	X	472	70 800,00 Kč	23 930,40 Kč	94 730,40 Kč

NÁHRADA MZDY ZA DOVOLENOU

Celková hrubá mzda za kalendářní čtvrtletí (10-12/2019)	70 800,00 Kč
Celkový počet odpracovaných hodin za kalendářní čtvrtletí (10-12/2019)	470 hodin
Průměrný přepočtený hodinový výdělek za kalendářní čtvrtletí (10-12/2019)	150,00 Kč
Počet dní nevyčerpané dovolené	9 dní
Náhrada mzdy za dovolenou	10 800,00 Kč
Sociální a zdravotní pojištění za zaměstnavatele (33,8 %)	3 650,40 Kč
Předpokládané celkové mzdové náklady za nevyčerpanou dovolenou	14 450,40 Kč

Náhrada mzdy za dovolenou se vypočítává z průměrného přepočteného hodinového výdělku za dané kalendářní čtvrtletí, které je v tomto případě stanoveno na říjen – prosinec roku 2019. Za předpokladu, že by si daný zaměstnanec vyčerpal dovolenou v řádném roce, tj. v účetním období 2019, byla by mu přiznána náhrada mzdy ve výši 10 800 Kč. Ovšem se mzdovými náklady souvisí i další náklady na sociální a zdravotní pojištění ve výši 33,8 % hrazeného zaměstnavatelem. Účetní jednotka by měla k rozvahovému dni účetního období 2019 utvořit rezervu na nevyčerpanou dovolenou tohoto zaměstnance ve výši 14 450,40 Kč (hrubá mzda + sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem). Výše utvořené rezervy vychází z průměrného přepočteného hodinového výdělku za 4. čtvrtletí účetního

¹⁶⁰ Výpočet rezervy na nevyčerpanou dovolenou podle následujících vzorců:

Průměrný hodinový výdělek za předchozí čtvrtletí = (součet hrubých mezd za poslední kalendářní čtvrtletí (3 měsíce) / počet odpracovaných hodin v kalendářním čtvrtletí (3 měsíce)).

*Náhrada mzdy za nevyčerpanou dovolenou přiznaná zaměstnanci = průměrný hodinový výdělek za předchozí čtvrtletí * počet pracovních hodin dle pracovní smlouvy * počet dní nevyčerpané dovolené.*

*Výše utvořené rezervy na 1 zaměstnance = (Průměrný hodinový výdělek za předchozí čtvrtletí + sociální a zdravotní pojištění za zaměstnavatele ve výši 33,8 %) * počet pracovních hodin dle pracovní smlouvy * počet dní nevyčerpané dovolené.*

Rezerva na nevyčerpanou dovolenou se tvoří ve výši celkových mzdových nákladů, mezi které patří náklady na náhradu mzdy a náklady na sociální a zdravotní pojištění ve výši 33,8 %.

období 2019, tudíž je pravděpodobné, že v době čerpání dovolené může mít daný zaměstnanec průměrný přepočtený hodinový výdělek nižší, nebo vyšší v závislosti na hrubé mzdě či počtu odpracovaných hodin.

Účetní jednotka k rozvahovému dni účetního období 2019 eviduje nevyčerpanou dovolenou u následujících zaměstnanců:

KARTA REZERV NA NEVYČERPANOU DOVOLENOU - stav k 31.12.2019

Osobní číslo zaměstnance	Průměrný přepočtený hodinový výdělek za kalendářní čtvrtletí	Průměrný přepočtený hodinový výdělek za kalendářní čtvrtletí včetně sociálního a zdravotního pojištění hrazené zaměstnavatelem	Počet dní nevyčerpané dovolené k 31.12.2019	Celkové mzdové náklady na náhradu mzdy za dovolenou
0001256	150,00 Kč	200,70 Kč	9	14 450,40 Kč
0001467	160,00 Kč	214,08 Kč	5	8 563,20 Kč
0001789	150,00 Kč	200,70 Kč	2	3 211,20 Kč
0003578	130,00 Kč	173,94 Kč	10	13 915,20 Kč
0004123	125,00 Kč	167,25 Kč	14	18 732,00 Kč
0004567	160,00 Kč	214,08 Kč	2	3 425,28 Kč
0005113	210,00 Kč	280,98 Kč	7	15 734,88 Kč
0005896	150,00 Kč	200,70 Kč	6	9 633,60 Kč
0006134	160,00 Kč	214,08 Kč	16	27 402,24 Kč
0006432	150,00 Kč	200,70 Kč	2	3 211,20 Kč
0006864	130,00 Kč	173,94 Kč	3	4 174,56 Kč
0006989	125,00 Kč	167,25 Kč	8	10 704,00 Kč
0007423	160,00 Kč	214,08 Kč	11	18 839,04 Kč
0007985	150,00 Kč	200,70 Kč	9	14 450,40 Kč
0008454	160,00 Kč	214,08 Kč	8	13 701,12 Kč
0008777	110,00 Kč	147,18 Kč	10	11 774,40 Kč
0009212	130,00 Kč	173,94 Kč	14	19 481,28 Kč
0009432	125,00 Kč	167,25 Kč	2	2 676,00 Kč
0009786	160,00 Kč	214,08 Kč	7	11 988,48 Kč
0009799	140,00 Kč	187,32 Kč	10	14 985,60 Kč
0008454	120,00 Kč	160,56 Kč	14	17 982,72 Kč
0008454	110,00 Kč	147,18 Kč	2	2 354,88 Kč
VÝŠE REZERVY NA NEVYČERPANOU DOVOLENOU (CELKOVÉ MZDOVÉ NÁKLADY NA NÁHRADU MZDY NA NEVYČERPANOU DOVOLENOU VČETNĚ SOCIALNÍHO A ZDRAVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ HRAZENÉHO ZAMĚSTNAVATELEM k 31.12.2019)				261 391,68 Kč
Datum:	31.12.2019			
Podpis:	<i>mýdova ucetni</i>			

Pokud by účetní jednotka správně vykázala nevyčerpané dovolené pomocí vytvořených rezerv, jejich dopad do nákladů by byl 261 391,68 Kč včetně nákladů na sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem. Skutečná přiznaná náhrada mzdy za dovolenou se bude odvíjet podle výše průměrného přepočteného hodinového výdělku daného zaměstnance za vymezené čtvrtletní období, tzn. výše vytvořené rezervy může být nižší, než přiznaná náhrada mzdy za dovolenou v účetním období 2020.

Aby nedocházelo k neoprávněnému použití dohadné položky pasivní místo tvorby rezervy na nevyčerpanou dovolenou, musela by účetní jednotka důsledně sledovat

aktuální stav zaměstnanců, kteří odchází nebo se teprve chystají odejít ze zaměstnání a na základě výpovědní lhůty, pracovní smlouvy na dobu určitou a jiných platných dokumentů tvořit dohadnou položku pasivní.

Případová studie 19: Tvorba rezervy na neočekávané ztráty

Účetní jednotka má během roku 2019 (s kolaudací v první polovině roku 2020) přistavit společnosti LiMAX s. r. o. (již v minulosti bylo uskutečněno několik staveb v řádech stovek milionů Kč) skladovací halu za smluvní částku 2 000 000 Kč. Náklady byly stanoveny na 1 950 000 Kč (v roce 2019 v hodnotě 1 500 000 Kč). Ovšem v průběhu roku 2019 došlo k neočekávanému nárůstu cen materiálu, proto se náklady o 200 000 zvýšily. Veškeré náklady byly uhrazeny v hotovosti z pokladny, převodem z bankovního účtu či vyfakturovány na obchodní úvěr. Účetní jednotka přijala v lednu účetního období 2019 zálohu od odběratele ve výši 900 000 Kč. Druhá záloha na rok 2020 byla přijata v prosinci 2019. Účetní jednotka utvořila rezervu na očekávanou ztrátu. Ke konci roku 2019 proběhla fakturace ve výši 60 % z celkové smluvní ceny za výstavbu skladovací haly.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Přijetí zálohy na výstavbu skladovací haly	900 000	221	324
Platba za spotřebu materiálu a využití poskytovaných služeb, zúčtování mzdových nákladů, vyúčtování ostatních provozních nákladů	1 340 000	501 502 521 548	211 221 321
Zúčtování nákladů na výstavbu skladovací haly (spotřeba materiálu a energie, mzdové náklady, ostatní provozní náklady)	1 340 000	121	581
Tvorba rezervy na očekávané ztráty	200 000	554	459
Zahrnutí nákladů na utvořenou rezervu do ocenění nedokončené výroby	200 000	121	581
Tržby za výstavbu skladovací haly (zúčtování zálohy a vznik pohledávky za odběrateli)	900 000	324	602
	300 000	311	
Přijetí platby (FAV 2019) od odběratele	300 000	221	311

Účetní jednotka chybně zahrнула do ocenění nedokončené výroby i utvořenou rezervu na očekávanou ztrátu ve výši 200 000 Kč, a tím nadhodnotila konečný stav nedokončené výroby i výsledek hospodaření. Za předpokladu, že by nedošlo k fakturaci, byl by dílčí výsledek hospodaření z této transakce 0 Kč i přes to,

že účetní jednotka tvořila rezervu na očekávané ztráty. Účetní jednotka splnila cíl nadhodnotit aktiva i za cenu toho, že porostou dluhy.

Účetní jednotky by do ocenění nedokončené výroby měly zahrnout pouze ty položky, které s nedokončenou výrobou přímo souvisí.

Případová studie 20: Rozpuštění opravných položek

V letech 2014 až 2018 došlo k prodeji zboží nebo služeb některým odběratelům, kteří dosud své závazky neuhradily. Účetní jednotka eviduje v účetnictví neuhrazené pohledávky z těchto let v celkové výši 4 462 000 Kč.

OPRAVNÉ POLOŽKY K NEUHRAZENÝM POHLEDÁVKÁM k 1. 1. 2019

Pohledávky za následujícími odběrateli	MA, s. r. o.	KR, a. s.	VY, s. r. o.		
Celková výše neuhrazených pohledávek	4 462 000,00 Kč				
Hodnota vytvořených opravných položek ve 100% hodnotě pohledávek	2 102 000,00 Kč				
Hodnota vytvořených opravných položek ve 50% hodnotě pohledávek	681 500,00 Kč				
Hodnota vytvořených opravných položek ve 15% hodnotě pohledávek	149 550,00 Kč				
Hodnota vytvořených opravných položek ve 5% hodnotě pohledávek	- Kč				

Pohledávka číslo	Text	Hodnota pohledávky	Počet dní po splatnosti k 1.1.2019	Sazba opravné položky	Hodnota opravné položky k 1.1.2019
165-2014	Pohledávka za MA, s. r. o.	897 000,00 Kč	1566	100 %	897 000,00 Kč
089-2015	Pohledávka za MA, s. r. o.	582 000,00 Kč	1247	100 %	582 000,00 Kč
001-2016	Pohledávka za MA, s. r. o.	282 000,00 Kč	1080	100 %	282 000,00 Kč
022-2016	Pohledávka za MA, s. r. o.	341 000,00 Kč	1013	100 %	341 000,00 Kč
042-2017	Pohledávka za KR, a. s.	784 000,00 Kč	646	50 %	392 000,00 Kč
066-2017	Pohledávka za KR, a. s.	579 000,00 Kč	588	50 %	289 500,00 Kč
087-2017	Pohledávka za VY, s. r. o.	536 000,00 Kč	464	15 %	80 400,00 Kč
099-2017	Pohledávka za VY, s. r. o.	461 000,00 Kč	402	15 %	69 150,00 Kč

S odběratelem MA, s. r. o., u kterého účetní jednotka eviduje neuhrazené pohledávky ve výši 2 102 000 Kč z let 2014 až 2016, probíhá od roku 2017 soudní spor. V roce 2019 účetní jednotka spor vyhrála a společnost MA, s. r. o. do konce roku uhradila všechny své závazky v celkové výši 2 102 000 Kč.

K úhradě nezaplacených pohledávek v hodnotě 1 363 000 Kč z roku 2017 došlo i u společnosti KR, a. s., ke kterým byly vytvořeny opravné položky ve výši 50 %.

Účetní jednotka za odběratelem VY, s. r. o. evidovala pohledávky v hodnotě 997 000 Kč, ke kterým byly vytvořeny opravné položky ve výši 15 %. Odběratel VY, s. r. o. uhradil pouze 800 000 Kč.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Úhrada pohledávky od odběratele MA, s. r. o. v plné výši	2 102 000	221	311
Rozpuštění vytvořených opravných položek k pohledávkám ve 100 % hodnotě za odběratelem MA, s. r. o.	2 102 500	391	558
Úhrada pohledávek od odběratele KR, a. s. z roku 2017 v plné výši	1 363 000	221	311
Rozpuštění vytvořených opravných položek k pohledávkám v 50% hodnotě u odběratele KR, a. s.	681 500	391	558
Úhrada pohledávek od odběratele VY, s. r. o. v částečné výši	800 000	221	311
Rozpuštění vytvořených opravných položek k pohledávkám v 15% hodnotě u odběratele VY, s. r. o.	149 550	391	558
Odpis nedobytné části pohledávky za odběratelem VY, s. r. o.	197 000	546	311

Účetní jednotka ne vždy ve správné výši stanovila odhad opravné položky, ovšem tyto chyby v odhadech jsou u účetních jednotek očekávané a nelze je klasifikovat jako úmyslnou manipulaci s účetním výkaznictvím. Výsledný dopad na náklady běžného účetního období je -2 736 550 Kč, tzn. výsledek hospodaření vzroste o hodnotu všech rozpuštěných opravných položek a klesne o odpis nedobytné pohledávky. Provozní cash flow se zvýší o 4 265 000 Kč.

Účetní jednotky by k rozvahovému dni měly provést důkladnou dokladovou inventuru všech pohledávek, přehodnotit tvorbu opravných položek a v neposlední řadě potvrdit výši pohledávek pomocí konfirmačních dopisů s obchodní protistranou.

Případová studie 21: Nenavýšení hodnoty opravných položek

Některé neuhrazené pohledávky z roku 2018 nebyly během účetního období 2019 uhrazeny. Účetní jednotka hodnotu opravných položek nenavýšila z důvodu nevýznamné hodnoty pohledávek.

OPRAVNÉ POLOŽKY K NEUHRAZENÝM POHLEDÁVKÁM k 31.12. 2019

Pohledávky za následujícími odběrateli	LO, s. r. o.
Celková výše neuhrazených pohledávek	713 000,00 Kč
Hodnota utvořených opravných položek ve 100% hodnotě pohledávek	0,00 Kč
Hodnota utvořených opravných položek v 50% hodnotě pohledávek	9 350,00 Kč
Hodnota utvořených opravných položek v 15% hodnotě pohledávek	0,00 Kč
Hodnota utvořených opravných položek v 5% hodnotě pohledávek	0,00 Kč

Pohledávka číslo	Text	Hodnota pohledávky	Počet dní po splatnosti k 31.12.2019	Sazba opravné položky dle vnitropodnikové směrnice	Hodnota opravné položky k 31.12.2019	Hodnota opravné položky k 1.1.2019
041-2018	Pohledávka za LO, s. r. o.	187 000,00 Kč	704	50 %	9 350,00 Kč	9 350,00 Kč
097-2018	Pohledávka za LO, s. r. o.	363 000,00 Kč	459	15 %	X	X
110-2018	Pohledávka za LO, s. r. o.	163 000,00 Kč	428	15 %	X	X

Účetní jednotka opravnou položku k pohledávkám za odběratelem LO, s. r. o. nezvyšovala ani nově netvořila.

Za předpokladu, že by účetní jednotka navýšila hodnotu opravných položek nebo nově opravné položky utvořila, snížila by výsledek hospodaření o 163 050 Kč zvýšením nákladů o meziroční změnu utvořených opravných položek.

Účetní jednotky by měly vždy tvořit opravné položky k pohledávkám, které jsou neuhrzeny více jak 90, 180, 270, 360 a více dní¹⁶¹ po datu splatnosti, neboť je spíše pravděpodobné, že pohledávky uhrazeny nebudou.

Případová studie 22: Odpis nedobytných pohledávek

Pohledávky z roku 2017 a 2018 u odběratele KR, a. s. jsou evidovány jako nedobytné z důvodu bankrotu společnosti. Účetní jednotka musí nedobytné pohledávky plně odepsat.

¹⁶¹ Ve vnitropodnikové směrnici by měly mít účetní jednotky stanovené koeficienty (procentní sazby) dle počtu dní po splatnosti, na základě kterých budou vypočteny opravné položky k pohledávkám. Např. K pohledávce po splatnosti více jak 90 dní, bude utvořena opravná položka ve výši 20 %. Pohledávky, které budou po splatnosti více jak 360 dní, bude utvořena opravná položka ve výši 80 %.

OPRAVNÉ POLOŽKY K NEUHRAZENÝM POHLEDÁVKÁM k 31.12. 2019

Pohledávky za následujícími odběrateli	KR, a. s.
Celková výše neuhrazených pohledávek	868 000,00 Kč
Hodnota vytvořených opravných položek ve 100% hodnotě pohledávek	0,00 Kč
Hodnota vytvořených opravných položek ve 50% hodnotě pohledávek	50 000,00 Kč
Hodnota vytvořených opravných položek ve 15% hodnotě pohledávek	115 200,00 Kč
Hodnota vytvořených opravných položek ve 5% hodnotě pohledávek	0,00 Kč

Pohledávka číslo	Text	Hodnota pohledávky	Počet dní po splatnosti k 1.1.2019	Sazba opravné položky	Hodnota opravné položky k 1.1.2019
121-2017	Pohledávka za KR, a. s.	100 000,00 Kč	735	50 %	50 000,00 Kč
052-2018	Pohledávka za KR, a. s.	768 000,00 Kč	491	15 %	115 200,00 Kč

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Rozpuštění opravných položek k pohledávkám u odběratele KR, a. s.	165 200	391	558
Odpis nedobytných pohledávek	868 000	546	311

Po dokladové inventarizaci pohledávek bylo zjištěno, že účetní jednotka v minulosti tvořila opravné položky k pohledávkám v nedostatečné výši. Účetní jednotka, jejíž snaha je nadhodnotit hodnotu aktiv a zároveň udržet stabilní výsledek hospodaření, nechtěla zbytečně zvyšovat náklady účetních období vytvořenými opravnými položkami. Tato transakce v běžném účetním období ovlivní výsledek hospodaření zvýšením nákladů o 702 800 Kč.

Případová studie 23: Záměna opravy za technické zhodnocení

Účetní jednotka v roce 2019 provedla rozsáhlé úpravy na jedné ze svých nemovitostí určených k podnikatelské činnosti v celkové výši 3 000 000 Kč s následujícím rozpisem:

- kompletní výměna střešní krytiny včetně krovů a latí v hodnotě 2 000 000 Kč;
- přístavba vstupní haly o výměře 70 m² v hodnotě 600 000 Kč;
- úprava části fasády v hodnotě 400 000 Kč.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Kompletní výměna střešní krytiny	2 000 000	042	321
Přístavba vstupní haly	600 000	042	221
Úprava části fasády	400 000	042	221
Navýšení hodnoty majetku díky technickému zhodnocení	3 000 000	021	042

Účetní jednotka tímto účetním případem nadhodnotila aktiva, tzn. zvýšila hodnotu daného majetku v rozvaze. Část stavebních úprav nelze vyjádřit jako technické zhodnocení, ale jako opravu běžného účetního období. Účetní jednotka touto účetní transakcí ovlivnila hodnotu aktiv o 2 400 000 Kč. Za předpokladu, že by účetní jednotka vykázala výměnu střešní krytiny a úpravy části fasády jako opravu, ovlivnila by výsledek hospodaření zvýšením nákladů o 2 400 000 Kč.

Účetní jednotky by měly rozlišovat mezi technickým zhodnocením, údržbou a opravou dlouhodobého majetku. Technické zhodnocení zvyšuje hodnotu majetku, a tak může být vhodným nástrojem pro nadhodnocení aktiv v účetním výkaznictví.

Případová studie 24: Údržba a technické zhodnocení softwaru

Účetní jednotka v minulosti nakoupila licenci účetního softwaru. Na konci roku 2018 požádala vývojářskou firmu vlastníci software, aby dodala nové funkcionality. Firma také několikrát během roku provedla údržbu softwaru a aktualizace dle změn v legislativě. Celková roční fakturovaná částka je 400 000 Kč, přičemž dodavatel softwaru vyjádřil částku souhrnně bez ohledu na to, zda se jedná o údržbu nebo o technické zhodnocení.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Zhodnocení a aktualizace softwaru	400 000	511	321
Úhrada faktury za údržbu a zhodnocení SW	400 000	321	221

Účetní jednotka chybně vykázala veškeré fakturované položky jako náklad, bez ohledu na to, zda bylo provedeno technické zhodnocení (dodání nových funkcionalit) nebo byla provedena údržba (aktualizace softwaru, odstranění chyb). Dodavatel softwaru při fakturaci chybně vyjadřuje cenu za poskytnuté služby,

tn. ve faktuře nerozlišuje mezi upgradem softwaru či jeho updatem. K této chybě se účetní jednotka dopustila neúmyslně.

Aby se předešlo k této neúmyslné chybě, účetní jednotky by měly vždy požádat dodavatele (poskytovatele služeb) o rozpis fakturovaných položek tak, aby jej účetní jednotka mohla správně zaúčtovat dle platných účetních pravidel.

Případová studie 25: Vývoj SW vlastní činností

Účetní jednotka během účetního období 2018 vyvíjela vlastní činností softwarovou funkcionalitu, která byla určena výhradně pro zahraniční cizoměnové transakce. Tato funkcionalita je napojena na databáze vývoje měnových kurzů, na jejichž základě dochází k automatickému zúčtování zahraničních transakcí do účetního systému účetní jednotky. Software byl začátkem účetního období 2019 dokončen a zařazen do užívání. Prozatímní kumulované náklady na vývoj softwaru vlastní činností jsou vyčísleny na 200 000 Kč (MD 041 / D 587). Účetní jednotka s funkcionalitou nehodlá obchodovat. Funkcionalita byla vytvořena výhradně po interní potřeby účetní jednotky.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Mzdové náklady (dokončení vývoje SW)	20 000	521	331
Aktivace mzdových nákladů	20 000	041	587
Zařazení SW do užívání	220 000	013	041

I přes to, že účetní jednotka tvořila software pro vlastní činnost bez úmyslu se softwarem nadále obchodovat, zařadila jej do majetku společnosti, čímž nadhodnotila aktiva o 220 000 Kč. Účetní jednotka v tomto případě měla vytvořený software pro vlastní činnost účtovat přímo do nákladů, aniž by použila účet aktivace 587 – *Aktivace dlouhodobého nehmotného majetku* a majetkový účet 013 – *Software*.

Případová studie 26: Komplexní náklady příštího období

Účetní jednotka od ledna 2017 vyvíjí RPA software pro vnitropodnikové účely, který bude zpracovávat rutinní transakce v účetní jednotce, jako jsou například přijaté a vystavené faktury včetně jejich úhrady či inkasa na bankovním účtu, aj. Prozatímní kumulované náklady na vývoj softwaru vlastní činností jsou vyčísleny

k datu 1.1.2019 na 25 000 000 Kč (MD 382 / D 555). Software byl dokončen v dubnu 2019 a od tohoto data je plně využíván.

Účetní jednotka používá k účetním transakcím souvisejícím s komplexními náklady příštích období analytickou evidenci (ve tvaru XXX.1) pro rozlišení nákladů a souvisejících závazků, u kterých dochází k přímé kumulaci na účtu 382.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Mzdové náklady	3 000 000	521.1	331.1
Odpisy dlouhodobého majetku	500 000	551.1	082.1
Spotřeba energie	350 000	502.1	321.1
Ostatní náklady	150 000	548.1	321.1
Vyčíslení nákladů na vývoj softwaru za účetní období 2019	4 000 000	382	555

I přes to, že účetní jednotka software již od dubna 2019 využívá, stále jej kumuluje na účtu 382 – *Komplexní náklady příštích období* se souvztažným zápisem na nákladovém účtu 555 – *Tvorba a zúčtování komplexních nákladů příštích období*. Účetní jednotka si tímto účetním případem nadhodnotila hodnotu aktiv o 4 000 000 Kč, tj. o KS účtu 382 v celkové hodnotě 29 000 000 Kč. Dopad na výsledek hospodaření běžného účetního období je 0 Kč, neboť došlo k zúčtování běžných nákladových položek s účtem 555.

Účetní jednotky pomocí účtu 382 mohou nadhodnotit aktiva a ovlivnit výsledek hospodaření běžného účetního období. Účetní jednotky by neměly účet 382 – *Komplexní náklady příštích období* využívat pro jiné účely¹⁶², než na jaké má být podle platné účetní legislativy použit.

¹⁶² Účetní jednotky mohou použít účet komplexních nákladů příštích období v případech, kdy dochází k investičním nebo rozvojovým činnostem účetní jednotky. Mezi takové činnosti patří například: budování nového výrobního závodu nebo provádění výzkumné činnosti. K zúčtování komplexních nákladů příštích období by mělo dojít nejpozději po 4 letech, avšak účetní legislativa připouští výjimky (za předpokladu, že účetní jednotka doloží průkaznou dokumentaci, jako např. smlouvu, může stanovenou lhůtu 4 let prodloužit o potřebný čas pro realizování investiční nebo rozvojové činnosti).

Případová studie 27: Neoprávněná manipulace s daty v PC

Na konci účetního období 2019 bylo zjištěno, že došlo k neoprávněnému zásahu do dat. Tato data nebyla odcizena, ale změněna asistentkou ředitele finančního oddělení se snahou nadhodnotit některé položky rozvahových a výsledkových účtů.

Škoda je odhadována na 800 000 Kč. Tento podvod bude vyšetřován jako trestní čin dle § 230 a § 257a, TR. Pachatelům hrozí odnětí svobody na jeden až osm let či finanční postih v závislosti na rozsahu a závažnosti poškození subjektu.

Účetní jednotky by měly v první řadě zjišťovat, zda zaměstnanec nebyl přinucen k trestnému činu někým ze svých nadřízených (finančním manažerem, ředitelem, majitelem společnosti).

Účetní jednotky by měly také prověřovat veškeré významné ruční zásahy do účetního systému. U některých méně významných položek by byla dostačující pravidelná namátková kontrola. Tyto kontroly ručních zásahů by měly být prováděny v účetní jednotce minimálně jednou za účetní období. Mnoho systémů sleduje a následně eviduje chování všech přihlášených uživatelů (tzv. logování), což může být nápomocné při dohledávání pachatele. Účetní jednotka přes správce systému může zjistit, jaký zaměstnanec provedl ruční zásahy, která data přepsal, upravil, změnil a vymazal či jaké informace zkopíroval. Na základě těchto informací může účetní jednotka vyhodnotit, jaký motiv mohl zaměstnanec mít a podle toho podstoupit právní kroky.

Případová studie 28: Neskladovatelné dodávky

Účetní jednotka v každém účetním období uskuteční nákupy materiálu na obchodní úvěr, které nelze dlouhodobě uchovávat ve skladovacích halách či skladovat na staveništích z důvodu ztráty kvality nebo změny struktury materiálu. Mezi takový materiál patří asphalt, beton či speciální dvousložková lepidla, která by mohla částečně nebo plně ztratit svou účinnost.

Účetní jednotka v minulém účetním období 2018 k okamžiku uzavření účetních knih vytvořila dohadnou položku pasivní kvůli nevyfakturované dodávce neskladovatelného materiálu ve výši 1 000 000 (MD 503 / D 389). Dne 2. února 2019 dorazila faktura přijatá ve výši 980 000 Kč. Faktura byla obratem zaplácena z bankovního účtu.

V účetním období 2019 účetní jednotka spotřebovala neskladovatelné dodávky v hodnotě 6 000 000 Kč. Všechny byly uskutečněné na obchodní úvěr a řádně vyfakturované. Část dodávek ve výši 5 500 000 Kč byla po obdržení faktury v rámci doby splatnosti ihned uhrazena.

Na konci roku 2019 účetní jednotka neobdržela fakturu z dodaných neskladovatelných dodávek, a proto porovнала obdobné dodané množství ve stejné části roku dvou účetních období a utvořila odhad ve výši 900 000 Kč na nevyfakturované dodávky.

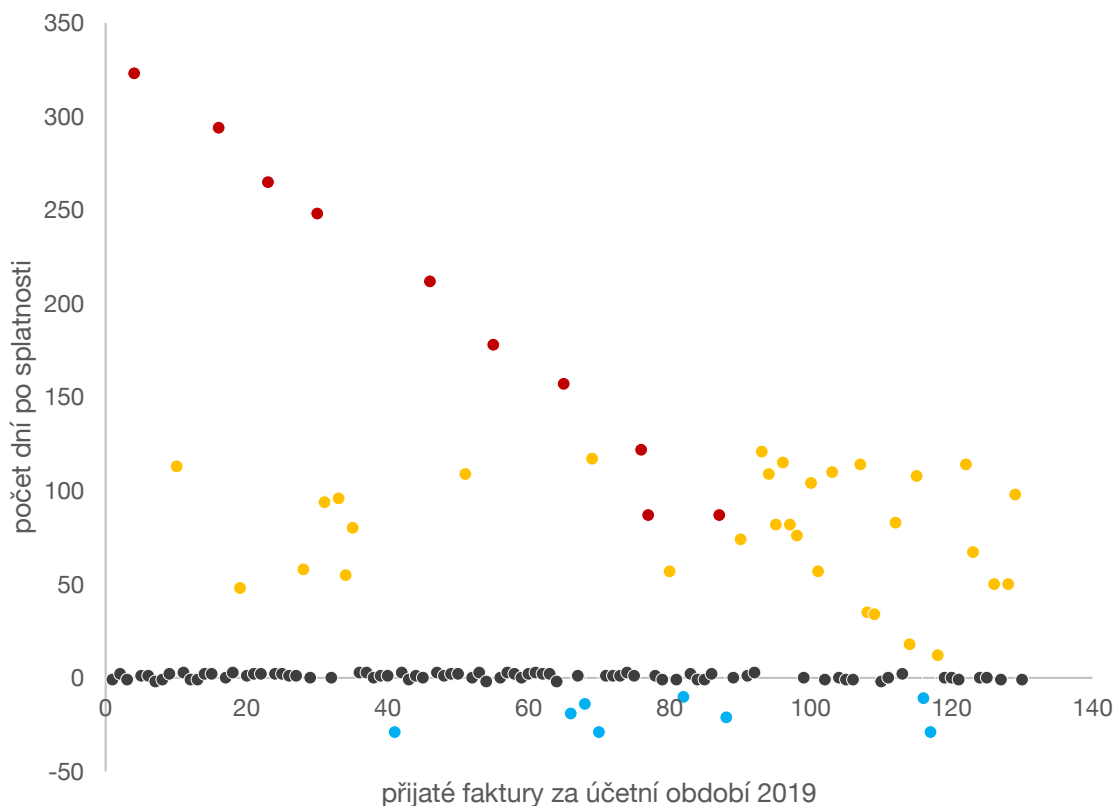
Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
2.2.2019: Úhrada přijaté faktury z BÚ	980 000		221
2.2.2019: Zúčtování nevyfakturovaných dodávek z minulého účetního období – vytvořená dohadná položka byla vyšší než hodnota vyfakturované neskladovatelné dodávky	20 000	389	503
Spotřeba neskladovatelných dodávek během účetního období 2019	6 000 000	503	321
Faktura za neskladovatelné dodávky byla zaplácena	5 500 000	321	221
31.12.2019: Odhad – nevyfakturované neskladovatelné dodávky	900 000	503	389

Účetní jednotka mohla po obdržení faktury v běžném účetním období otevřít účetní knihy a udělat storno dohadné položky. Přijatou fakturu za neskladovatelné dodávky mohla účetní jednotka poté zaúčtovat běžným způsobem (MD 503 / D 321) v částce 980 000 Kč. Oba způsoby jsou legitimní a v praxi běžně používané.

Případová studie 29: Nákup materiálu, zboží a služeb

Účetní jednotka během běžného účetního období nakoupila materiál, zboží a služby celkem za 43 852 000 Kč od různých dodavatelů. K rozvahovému dni byla

provedena vizuální analýza přijatých faktur a bankovních výpisů s následujícím výsledkem¹⁶³:

Cílem vizuální analýzy bylo prověřit, zda během účetního období nedošlo k nežádoucím výkyvům při úhradě faktur od dodavatelů. Účetní jednotka prověřovala závazky z obchodních vztahů, u kterých sledovala jejich splatnost a den úhrady. Vizuální analýza odhalila následující nestandardní skutečnosti:

- neodůvodněné proplacení faktur před termínem splatnosti v celkové výši 2 522 000 Kč;
- pozdní hrazení obchodních závazků v celkové výši 3 986 000 Kč;
- doposud neuhrazené faktury v celkové výši 175 656 Kč.

Neodůvodněná **úhrada závazků před datem splatnosti** má nepříznivý vliv na cash flow. Účetní jednotka mohla finanční prostředky využít příznivěji ve svůj prospěch, například úhradou dluhů, kterým již vypršela splatnost, nebo krátkodobým

¹⁶³ Rozlišení barev: černá – faktury uhrazeny téměř dle smluvních podmínek; modrá – faktury uhrazeny před uplynutím doby splatnosti; žlutá – faktury uhrazeny po uplynutí doby splatnosti; červená – dosud neuhrazené faktury.

investováním do provozní činnosti. Je důležité, aby účetní jednotky prověřovaly zaměstnance, kteří dané úhrady závazků před datem splatnosti provedli. Mohlo by se stát, že některý zaměstnanec má u dodavatelské firmy sjednanou osobní provizi z předčasných úhrad přijatých faktur. Účetní jednotky by měly vždy prověřit důvody, proč došlo k předčasným úhradám přijatých faktur a zda tyto předčasné úhrady byly opravdu nezbytné.

Účetní jednotka řadu dluhů **uhradila až po splatnosti**. Velkou hrozbou pro účetní jednotku může být navýšení dlužné částky o případné penále.

Některé faktury **nebyly dosud uhrazeny**. Účetní jednotce může hrozit vymáhání dlužné částky a soudní řízení, což může směřovat až k insolvenčnímu řízení. Veškeré náklady na právního zástupce či na penále z neuhrazených dluhů pouze mnohonásobně navýší původní dlužnou částku. Celá situace může ohrozit budoucí vývoj podnikatelské činnosti účetní jednotky nebo její solventní pověst.

Účetní jednotky by měly vizuální analýzy dělat pravidelně¹⁶⁴ dle svého uvážení. Na základě vizualizací mohou účetní jednotky odstranit nežádoucí vlivy v podobě nezaplacených dluhů či předčasného odtoku peněžních prostředků. Účetní jednotky by měly pravidelně k rozvahovému dni daného účetního období provádět confirmaci závazků s obchodní protistranou.

Případová studie 30: Přijetí čtvrtletních záloh

Společnost svému klientovi BENNUTTO a. s. buduje nový výrobní závod, který bude stavěn nejvýše 3 roky. Stavba započala 1. října 2016 a kolaudace objektu je plánovaná v říjnu 2019. Předpokládaná celková cena výstavby je stanovena na 60 000 000 Kč. Účetní jednotka se s klientem smluvně domluvila na pravidelných čtvrtletních zálohách (celkem 12 čtvrtletí, po 5 milionech), které budou po dokončení výstavby zúčtovány fakturou. Veškeré zálohy nesouvisí se stupněm rozestavěnosti objektu a byly v daném čtvrtletí náležitě uhrazeny. Účetní jednotka tyto zálohy eviduje na pasivním účtu 324 - *Přijaté provozní zálohy* (stav k 31.12.2018: 45 000 000 Kč). Veškeré náklady na výstavbu výrobního

¹⁶⁴ Metrikou může být počet přijatých faktur, velikost fakturovaných částek, podezření na nestandardní transakce nebo pouhé zhodnocení aktuálního stavu peněžních toků účetní jednotky.

závodu jsou kumulovány na aktivním rozvahovém účtu 121 - *Nedokončená výroba* (stav k 31.12.2018: 31 500 000 Kč).

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Přijetí zálohy na 1–3. čtvrtletí roku 2019	15 000 000	221	324
Platba za spotřebu materiálu a využití poskytovaných služeb, zúčtování mzdových nákladů, vyúčtování ostatních provozních nákladů	10 500 000	501 502 521 548	211 221 321
Vyúčtování nákladů na výstavbu výrobního závodu (spotřeba materiálu, mzdové náklady, ostatní provozní náklady) ve vlastních nákladech	10 500 000	121	581
Tržby za výstavbu výrobního závodu	60 000 000	324	602
Úbytek zásob nedokončené výroby z důvodu prodeje v ocenění ve vlastních nákladech	42 000 000	581	121

Výsledek hospodaření v letech 2016 až 2018 nebyl touto transakcí ovlivněn. K výsledné fakturaci, která vstupuje do výnosů, a zúčtování přijatých záloh došlo až v roce 2019, přičemž účetní případ ovlivnil výsledek hospodaření účetního období 2019 o 18 000 000 Kč. Provozní cash flow se v účetním období 2019 zvýšilo o 15 000 000 Kč díky přijatým zálohám.

Účetní jednotka správně evidovala položky nedokončené výroby na účtu 581 – *Změna stavu nedokončené výroby*, které ovlivnily náklady až v době kolaudace objektu a následné fakturace za poskytnuté služby.

Účetní jednotky by měly provádět důslednou evidenci přijatých záloh a položek nedokončené výroby. K vykázání výnosů by mělo dojít až ve chvíli výsledné fakturace po dokončení stavby, nikoliv v momentu vystavení zálohové faktury. Přijaté zálohy ovlivňují tok peněžních prostředků a jsou sjednány v obchodních podmínkách ve smlouvě, na základě kterých jsou vystaveny zálohové faktury.

Uplatnění výnosů v ČR se řídí smluvním ujednáním, většinou formou dokončených kontraktů, neboť zahrnutí nerealizovaných zisků není povoleno.

Případová studie 31: Zvýšení základního kapitálu

Dvoutřetinová většina na valné hromadě¹⁶⁵ rozhodla o zvýšení základního kapitálu z 500 000 Kč na 10 000 000 Kč. Vklad nebyl k rozvahovému dni splacen.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Zvýšení základního kapitálu	9 500 000	353	419

Část rozvahy běžného účetního období 2019 v tis. Kč:

Aktiva	Brutto	Korekce	Netto	Pasiva	Netto
Pohledávka za upsaný základní kapitál	9 500	0	9 500	Základní kapitál	500
...	Zvýšení základního kapitálu	9 500

Účetní jednotka tímto účetním případem nadhodnotila bilanční sumu o 9 500 000 Kč, ovšem v souladu s účetními pravidly. Záleží pouze na účetní jednotce a jejích společnících, za jak dlouhou dobu splatí pohledávku za upsaným základním kapitálem. Až bude základní kapitál splacen, proběhne zápis do obchodního rejstříku (MD 419 / D 411). Účetní jednotka se tímto krokem snažila o zvýšení důvěryhodnosti¹⁶⁶ základním kapitálem, který po zapsání do obchodního rejstříku bude činit 10 000 000 Kč.

Případová studie 32: Pozměněné nebo fiktivní výdajové pokladní doklady

Účetní jednotka byla upozorněna některým zaměstnancem, že ve firmě dochází ke zpronevěře finanční hotovosti z pokladny díky pozměněným náležitostem nebo

¹⁶⁵ Z valné hromady musí být pořízen notářský zápis, který obsahuje usnesení o zvýšení základního kapitálu alespoň s informacemi o (§ 223, ZOK) částce, o níž se základní kapitál zvyšuje; lhůtě pro převzetí vkladové povinnosti; podílech, připadá-li nový vklad společníka na nový podíl; nepeněžitém vkladu a jeho částce určené na základě znaleckého posudku a o lhůtě pro odevzdání kmenového listu nebo pro převzetí nového kmenového listu.

¹⁶⁶ Vzbuzovat důvěru účetní jednotka potřebuje například při žádostech o dlouhodobý bankovní či nebankovní úvěr nebo pro splnění požadavků na nízkou kapitalizaci, tzn. v případě úroků z úvěru je daňově uznatelná taková výše, která nepřevyšuje čtyřnásobek základního kapitálu (§ 25, odst. 1, písm. w, ZDP).

zcela fiktivně vyhotoveným výdajovým pokladním dokladům. V období 2017 až 2019 docházelo k:

- proplacení některých paragonů zejména z papírnictví, obchodů se spojovacími materiály, restaurací, hotelů či parkovacích domů;
- k pozměnění vykazované částky na výdajových pokladních dokladech;
- nakoupení drobného majetku, který byl vykázán na účtu 501 bez uvedení v evidenci drobného majetku;
- nakoupení zboží, které nebylo vůbec přijato v účetní jednotce.

V současné době probíhá kontrola a analýza vystavených výdajových dokladů a přijatých paragonů a faktur, které byly proplaceny v hotovosti. Škoda zatím nebyla vyčíslena. Účetní jednotka si je vědoma křehkostí hranice mezi úmyslnou zpronevěrou finanční hotovosti a nesvědomitým vedením účetnictví.

Účetní jednotka při tvorbě vnitropodnikové směrnice nestanovila limit pro manipulaci s finanční hotovostí pouze jednou zainteresovanou osobou.

Účetní jednotky, které chtějí předejít zpronevěře peněz z pokladny nebo z bankovního účtu by měly provádět tzv. kontrolu čtyř očí. To znamená, že významné položky musejí vždy schválit minimálně 2 osoby. Příkladem mohou být následující limity pro pokladní hotovost:

- do 2 000 Kč schvaluje použití pokladní hotovostí 1 osoba;
- nad 2 001 Kč schvalují použití pokladní hotovosti minimálně 2 osoby;
- nad 50 001 Kč schvaluje použití pokladní hotovostí finanční manažer s vedoucím účetního oddělení.

Účetní jednotky nemohou vložit plnou důvěru do zodpovědné osoby za pokladnu.

Případová studie 33: Zpronevěra hotovosti z pokladny

Účetní jednotka poskytuje koncovým zákazníkům služby v podobě dovozu zboží či montáže materiálu. Ve většině případu (zhruba z 90 %) jsou tyto služby inkasovány v hotovosti, neboť účetní jednotka nemá s koncovým klientem uzavřenou smlouvu a mobilní platební terminál pro platby kartou zákazníci nevyužívají tolik.

Během účetního období 2019 účetní jednotka odhalila zpronevěru finanční hotovosti. Jedna z účetních si přijímanou hotovost od techniků ponechávala ve svůj

prospěch. K rozvahovému dni účetního období 2018 proběhla inventarizace pokladny, která však zpronevěru neodhalila. Důvodem byla vzájemná důvěra zaměstnanců a nedůsledná pokladní inventura. Zpronevěru odhalil finanční ředitel v říjnu 2019, který chtěl vložit nepotřebné peníze z pokladny na bankovní účet. Konečný stav pokladny k datu, kdy byla zpronevěra odhalena, činil 2 190 000 Kč, přičemž běžně účetní jednotka v pokladně ponechávala pro běžný provoz okolo 500 000 Kč. Manko v pokladně činí 1 460 000 Kč a bude předepsáno v plné výši jako náhrada škody. S pokladní byl rozvázán pracovní poměr s okamžitou platností. Bývalá zaměstnankyně po odhalení zpronevěry byla schopna vrátit část odcizených peněz účetní jednotce. Na téměř 1 110 000 Kč byl vytvořen splátkový kalendář, díky kterému bude vzniklá škoda bývalou zaměstnankyní postupně uhrazena.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Úmyslné odcizení finanční hotovosti (manko v pokladně)	1 460 000	569	211
Předpis náhrady škody	1 460 000	335	668
Částečná náhrada škody za účetní období 2019	350 000	221	335

Tato případová studie neovlivní výsledek hospodaření, neboť způsobená finanční škoda byla předepsána v plné výši bývalé zaměstnankyni k náhradě podle splátkového kalendáře. K rozvahovému dni účetního období 2019 účetní jednotka eviduje pohledávku za bývalou zaměstnankyní ve výši 1 110 000 Kč.

Účetní jednotky by měly dělat dokladovou inventuru u finančních prostředků čtvrtletně, aby včas dokázaly odhalit zpronevěru hotovosti z pokladny. Za předpokladu, že účetní jednotky pověří k inventuře pokladny alespoň 2 osoby, sníží tím riziko zpronevěry peněz a následného zastření skutečného stavu finanční hotovosti v pokladně.

Případová studie 34: Existence fiktivního účtu Pohledávky

Účetní z fakturačního oddělení neoprávněně založila fiktivní účet pohledávky, na který bylo účtováno o vystavených fakturách. Většina pohledávek na fiktivním účtu byla po splatnosti určených k jejich úplnému odepsání, přičemž dle prověřených souvztažností byla faktura zákazníkem zaplácena. Účetní si tržby ponechala ve svůj prospěch. Vyčíslená škoda za účetní období 04/2017 – 01/2019

je 3 570 000 Kč. Za předpokladu, že by nedošlo k odhalení fiktivního účtu pohledávek, účetní jednotka by k rozvahovému dni odepsala pohledávky ve výši 3 120 000 Kč.

Účetní jednotka na tuto zpronevěru finančních prostředků přišla díky detailní vizuální analýze neinkasovaných pohledávek v lednu roku 2019. Účetní jednotka by zpronevěře předešla, kdyby pravidelně prováděla kontrolu pohledávek prostřednictvím konfirmačních dopisů¹⁶⁷, přičemž všechny položky s významnými částkami by měly být prověřeny kompletně. U nevýznamných fakturovaných částek by mohla být dostačující namátková kontrola. Díky konfirmačním dopisům zasílaným protistraně pravidelně k rozvahovému dni daného účetního období může účetní jednotka ověřit počet neuhrazených faktur i přesnou výši fakturovaných částek.

Případová studie 35: Fiktivní skonta na prodané zboží

Prodejce zboží několik měsíců snižoval u vybraných klientů hodnotu pohledávek prostřednictvím fiktivních slev, pomocí nichž se snažil zakrýt zpronevěřené peníze v pokladně. Na podezřelé chování prodejce upozornil „mystery shopper“¹⁶⁸ provedl kontrolní nákupy náhodného zboží na vybraných podnikových prodejnách. Chování a postup prodejce podezřelého ve srovnání s ostatními prodejci byl rozdílný. Účetní doklad s prodejní částkou nesouhlasil s cenou na faktuře, kterou obdržel kontrolní zákazník od podezřelého prodejce. Účetní jednotka z účetního systému vyexportovala data o poskytnutých slevách odběratelům, kterým poslala konfirmační dopisy v následující podobě:

¹⁶⁷ Konfirmační dopis obsahuje následující informace: číslo faktury, variabilní symbol, splatnost faktury a fakturovanou částku. Pokud odběratel uhradil poměrnou část fakturované částky v podobě záloh či splátek, konfirmační dopis bude obsahovat informace i o zálohách či splátkách a zbylé částce, která odběrateli zbývá k uhrazení.

¹⁶⁸ Fiktivní zákazník vystupující jako běžný nakupující.

KONFIRMACE POHLEDÁVEK

V Praze, 31.12.2019

Vážení,
žádáme Vás o písemné odsouhlasení slev za předčasně úhrady fakturovaných částek za hospodářský rok 2019. V případě, že následující skonta nebyla naší společností poskytnuta, žádáme kopie námi vystavených faktur.

Číslo faktury	Variabilní symbol	Částka	Skonto	Částka po slevě
0111	20190345	42 000,00 Kč	630,00 Kč	41 370,00 Kč
0246	20190246	15 000,00 Kč	225,00 Kč	14 775,00 Kč
0387	20190387	62 000,00 Kč	930,00 Kč	61 070,00 Kč
0517	20190517	11 000,00 Kč	165,00 Kč	10 835,00 Kč
		130 000,00 Kč	1 950,00 Kč	128 050,00 Kč

Odpověď prosím zašlete obratem.

Předem děkujeme za včasné doručení požadovaných informací a dokumentů.

odpovědná osoba

Na základě přijatých důkazních prostředků v podobě vystavených faktur byla vyčíslena prozatímní zpronevěra peněžní hotovosti v hodnotě 125 000 Kč. Náhrada škody nebyla bývalému zaměstnanci dosud předepsána.

Účetní jednotky by měly pravidelně kontrolovat, zda poskytovaná skonta odběratelům jsou uskutečňována na základě předem dohodnutých obchodních podmínek stanovených v závazné smlouvě. Namátkovou kontrolou prostřednictvím konfirmací pohledávek by účetní jednotky měly prověřovat, zda fakturované částky snížené o poskytnutá skonta souhlasí s inkasovanou platbou.

Případová studie 36: Zpronevěra zboží

Skladník několik let hlásil do účtárny poškozené nebo vadné zboží, které bylo následně přímo odepsáno do nákladů. Vyřazené zboží z evidence účetní jednotky bylo zpronevěřeno skladníkem a následně prodáno za sníženou cenu. Zaměstnanec byl s okamžitou platností propuštěn. Účetní jednotka na základě likvidačních protokolů odhadla, že by se mohlo jednat o následující zboží:

Položka	Rok odepsání	Počet ks	Nákupní cena [cena za jednotku]	Prodejní cena [cena za jednotku]	Ve skutečnosti prodáno [cena za jednotku]	Vzniklá škoda
Cihly	2017	500	55,00 Kč	80,00 Kč	???	27 500,00 Kč
Cihly	2018	1260	56,00 Kč	85,00 Kč	???	70 560,00 Kč
Cihly	2019	3400	58,00 Kč	88,00 Kč	???	197 200,00 Kč
Kari síť	2018	130	350,00 Kč	490,00 Kč	???	45 500,00 Kč
Kari síť	2019	260	355,00 Kč	495,00 Kč	???	92 300,00 Kč
Montážní pěny	2017	180	210,00 Kč	290,00 Kč	???	37 800,00 Kč
Montážní pěny	2018	210	210,00 Kč	290,00 Kč	???	44 100,00 Kč
Montážní pěny	2019	90	210,00 Kč	290,00 Kč	???	18 900,00 Kč
Kabely (balení 100 metrů)	2017	20	3 000,00 Kč	3 400,00 Kč	???	60 000,00 Kč
Kabely (balení 100 metrů)	2018	50	3 000,00 Kč	3 400,00 Kč	???	150 000,00 Kč
Kabely (balení 100 metrů)	2019	70	3 000,00 Kč	3 400,00 Kč	???	210 000,00 Kč
						953 860,00 Kč

Vyčíslená škoda je 953 860 Kč, která bude po zaměstnanci vymáhána ¹⁶⁹, avšak není 100 % jisté, že bývalý zaměstnanec škodu v plné výši uhradí.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Odpis zboží v roce 2019	518 400	549	132
Předpis náhrady škody v plné výši	953 860	335	668
Do konce roku bylo 30 % z celkové škody splaceno	286 158	221	335

Účetní jednotka by měla správně vytvořit opravnou položku k pohledávkám za zaměstnanci, neboť není zcela jisté, že bývalý zaměstnanec uhradí škodu v plné výši. Účetní jednotka nevytvořila opravnou položku, aby si nesnížila hodnotu aktiv a výši hospodářského výsledku. Na tuto zpronevěru účetní jednotka přišla díky nadměrným odpisům kvalitních cihel, u kterých byla výrobcem garantována nejvyšší kvalita.

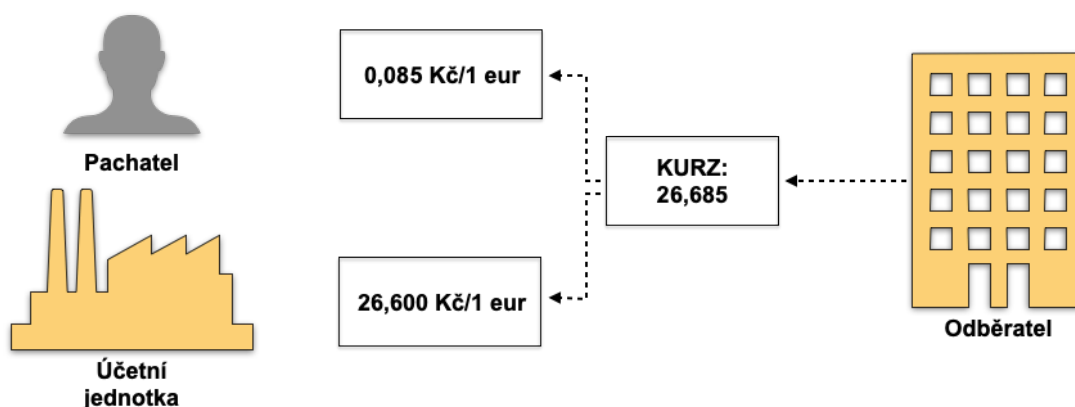
Účetní jednotky by měly pravidelně dělat během účetních období namátkové inventury ve skladech. Účetní jednotky budou mít přehled o stavu materiálu a zboží na skladech a o jeho dočasném či trvalém znehodnocení. Díky těmto informacím mohou sledovat trendy v dlouhodobém horizontu, a případné nestandardní odchylky

¹⁶⁹ Za předpokladu, že by byla škoda způsobena neúmyslně (z nedbalosti), může si účetní jednotka nárokovat škodu pouze ve výši čtyřapůlnásobku průměrného měsíčního výdělku zaměstnance. Ovšem účetní jednotka prokázala úmyslné jednání, tzn. zpronevěra majetku měla plánovaný charakter s cílem osobního obohacení na úkor společnosti, proto si účetní jednotka může nárokovat i náhradu ušlého zisku. (§ 257, Zákoník práce) Jelikož

včas analyzovat. Druhým přínosem namátkových inventur může být psychologická hrozba pro zaměstnance, kteří by mohli být odrazeni od případných krádeží a zpronevěry aktiv účetní jednotky. Účetní jednotky by měly pečlivě provádět řádné inventury k rozvahovému dni, a v případě inventarizačních rozdílů manka a škody řešit se svými zaměstnanci dle podmínek sjednaných ve smlouvě o hmotné odpovědnosti. Účetní jednotky by měly mít ve vnitropodnikových směrnicih definované ztratné, které vymezí peněžní hranici pro přímý odpis materiálu a zboží do nákladů bez požadování náhrady škody po zaměstnancích. V případě, že během účetního období dojde k odpisu materiálu a zboží nad limit ztratného, účetní jednotky by měly k rozvahovému dni zanalyzovat stav veškerého odepsaného zboží a provést důkladnou kontrolu¹⁷⁰.

Případová studie 37: Neoprávněný zásah do softwaru

Na konci účetního období 2019 bylo zjištěno, že interní zaměstnanec, který se podílel na vývoji softwarové funkcionality pro zahraniční transakce, upravil funkcionalitu za účelem obohacení se na úkor účetní jednotky. Funkcionalita byla skrytě upravena tak, aby docházelo k zaokrouhlování měnových kurzů směrem dolů. Příkladem může být transakce za 100 000 eur. Správný kurz dle ČNB je 26,685, tj. 2 668 500 Kč. Ovšem na účet bylo připsáno pouhých 2 660 000 Kč. Účetní systém na základě upravené funkcionality odklonil 8 500 Kč na cizí bankovní účet, aniž by v účetním systému byla zanechána účetní stopa.

¹⁷⁰ Účetní jednotky by měly odpovídat na otázky: „Proč došlo k tak vysokému počtu odpisů?“, „Jaké položky byly odepsány?“, „Jakým způsobem byly jednotlivé položky vyřazeny z evidence zásob (likvidací, darem, prodejem za zbytkovou cenu, ...)?“ „Jaké osoby jsou uvedeny na likvidačním protokolu?“, „Nemohla mít na položky vliv současná tržní situace (ekonomická krize, nouzový stav, ...)?“

Na úpravu této funkcionality se zjistilo při úpravě zdrojového kódu funkcionality jiným interním zaměstnancem. S pachatelem byl rozváznán pracovní poměr a bylo dohodnuto mimosoudní vyrovnání ve výši 300 000 Kč. Škoda nebyla dosud vyčíslena.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Mimosoudní vyrovnání s bývalým zaměstnancem	300 000	335	668
Mimosoudní vyrovnání bylo přijato na BÚ	300 000	221	335

Účetní jednotka na tuto zpronevěru přišla při dokladové inventuře, kdy namátkovou kontrolou ověřovala použité měnové kurzy. Z tohoto důvodu by všechny účetní jednotky měly vždy k rozvahovému dni provádět dokladovou inventuru zahraničních účetních transakcí včetně prověření správnosti použitých cizoměnových kurzů.

Případová studie 38: Odcizení údajů o platební kartě

V loňském roce došlo k odcizení údajů o platební kartě a následnému odcizení finančních prostředků ve výši 170 000 Kč z bankovního účtu. Po vyšetřování bylo zjištěno, že účetní při platbě v prodejně XY zapůjčila platební kartu zaměstnanci prodejny XY, který šel provést platbu do prostorů pouze pro zaměstnance. Během tohoto okamžiku došlo k opsání platebních údajů a okopírování platební karty. Následně zaměstnanec prodejny XY přinesl platební terminál, aby zaměstnankyně mohla zadat PIN kód. I přes to, že se zaměstnankyně snažila při zadávání PIN kódu o zajištění ochrany personalizovaného bezpečnostního prvku (PIN kódu), došlo k jeho odcizení (pravděpodobně za použití termo kamery pro zkoumání otisku prstů na tlačítkách). Platební karta byla pojištěna, ovšem k nahlášení došlo až po odcizení hotovosti s uvedením PIN kódu. Dle slov právního zástupce nenese banka za tuto záležitost odpovědnost¹⁷¹. Z výše uvedených důvodů byl zahájen soudní spor s prodejnou XY, na kterou bylo podáno trestní oznámení.

¹⁷¹ Za předpokladu, že by došlo k odcizení samotné platební karty bez odcizení PIN kódu, limit pro pojistné plnění dle smluvních podmínek by byl 150 euro až 100 000 Kč s dobou pojistné ochrany před nahlášením ztráty 24 hodin až 90 dní.

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Odcizení finanční hotovosti	170 000	569	221
Předpis náhrady škody za prodejnu XY	170 000	388	668

Bylo prokázáno, že ke zcizení došlo opravdu v prodejně. Účetní za tuto chybu nenese zodpovědnost. Náhrada škody bude vymáhána po prodejně XY a jejich zaměstnancích.

Účetní jednotky by měly proškolit své zaměstnance o bezpečném používání podnikové platební karty a informovat je o podvodných praktikách s platebními kartami. Zaměstnanci účetních jednotek by neměli platební karty pouštět z dosahu svých očí, tzn. s platební kartou a jejím PIN kódem by měli operovat pouze osoby, které jsou k použití platební karty určené.

Případová studie 39: Těžba bitcoinů

Účetní jednotka během účetního období těžila bitcoiny prostřednictvím svého výkonného výpočetního zařízení.

S těžbou 1 Bitcoinu souvisejí i náklady, které účetní jednotka vyčíslila na 65 000 Kč¹⁷² (mezi nákladové položky patří spotřeba energie ve výši 40 000 Kč; odpisy výpočetního zařízení ve výši 15 000 Kč; ostatní dílčí náklady v podobě odpisů budovy či mzdových nákladů v celkové výši 10 000 Kč).

Účetní jednotka dne 26. 6. 2019 prodala všech 6 dosud vytěžených Bitcoinů za reálnou tržní cenu. V krypto-peněženke je k rozvahovému dni je evidován konečný stav 5 Bitcoinů.

¹⁷² Hodnota nákladů závisí na použitém typu výpočetní technologie (výkon, výrobce – značka, stáří technologie). Počítačová sestava, která výpočetně zvládne těžít kryptoaktiva, je finančně nákladná. Těžební počítačová sestava se skládá ze specifických komponent s vysokým výkonem, které se v běžném uživatelském počítači nevyskytují (např. speciální procesory, základní desky, počítačové zdroje, paměti, hardwarové šifrovací peněženky, přepětové ochrany, aj.).

Hodnota bitcoinů k datu vytěžení je následující:

Reálná hodnota 1 Bitcoinu k datu 01/2019 - 12/2019

Datum	Hodnota	Datum	Hodnota	Datum	Hodnota
01.01.2019	85 296,05 Kč	01.05.2019	123 263,15 Kč	01.09.2019	229 659,82 Kč
01.02.2019	77 627,80 Kč	01.06.2019	197 730,52 Kč	01.10.2019	195 714,14 Kč
01.03.2019	86 139,49 Kč	26.06.2019	294 870,16 Kč	02.11.2019	212 250,24 Kč
01.04.2019	95 499,69 Kč	01.08.2019	241 315,09 Kč	01.12.2019	171 445,82 Kč
				31.12.2019	163 219,20 Kč

Zdroj: kurzy.cz

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Spotřeba energie (připadající na těžbu 7 bitcoinů v období 1.1.2019 – 26.6.2019)	280 000	502	321
Dílčí odpisy výpočetního zařízení (připadající na těžbu 7 bitcoinů v období 1.1.2019 – 26.6.2019)	105 000	551	082
Ostatní provozní náklady související s těžbou kryptoměn (připadající na těžbu 7 bitcoinů v období 1.1.2019 – 26.6.2019)	70 000	548	221
Aktivace nákladů spojených s těžbou 7 bitcoinů (těžba od 1.1.2019 do 26.6.2019)	455 000	123	583
26.6.2019: Prodej 7 bitcoinů (těžba od 1.1.2019 do 26.6.2019)	2 064 091,12	311	668
26.6.2019: Náklady na prodané kryptoměny (ocenění v pořizovací ceně, tj. ve vlastních nákladech)	455 000	583	123
Spotřeba energie (připadající na těžbu 5 bitcoinů v období 27.6.2019 – 31.12.2019)	200 000	502	321
Dílčí odpisy výpočetního zařízení (připadající na těžbu 5 bitcoinů v období 27.6.2019 – 31.12.2019)	105 000	551	082
Ostatní provozní náklady související s těžbou kryptoměn (připadající na těžbu 5 bitcoinů v období 27.6.2019 – 31.12.2019)	70 000	548	221
Aktivace nákladů spojených s těžbou 5 bitcoinů (těžba od 1.1.2019 do 26.6.2019)	455 000	123	583

Část rozvahy k 31.12.2019:

Zásoby	Brutto	Korekce	Netto
Kryptoměny – Bitcoin	325 000	0	325 000

Účetní jednotka dne 26.6.2019 prodala 7 bitcoinů za prodejní cenu stanovenou dle reálné hodnoty k datu 26.6.2019, tedy za 2 064 091,12 Kč¹⁷³. Dále účetní jednotka dne 26.6.2019 správně ocenila prodané kryptoměny v ocenění vlastními náklady, které až v okamžiku prodeje ovlivnily výši nákladů o +455 000 Kč¹⁷⁴. Obchodní marže z prodeje 7 kryptoměn je 1 609 091,12 Kč¹⁷⁵.

Účetní jednotky jsou povinny k rozvahovému dni ocenit kryptoměny vlastními náklady, tedy cenou, za jakou byly kryptoměny vytěženy. Za předpokladu, že by reálná hodnota kryptoměny klesla pod hodnotu vlastních nákladů, účetní jednotka by ke kryptoměně měla vytvořit opravnou položku¹⁷⁶. Výše hospodářského výsledku je u kryptoměn ovlivněna až v okamžiku prodeje, tedy při úbytku kryptoměn z evidence zásob a při uznání výnosů z prodeje kryptoaktiva.

Okamžik prodeje hraje důležitou roli také při zdaňování kryptoměn, která zatíží daňovou povinnost až k datu přiznání výnosů, nikoliv v okamžiku vytěžení kryptoaktiva. Dílčí daňová povinnost z prodeje kryptoaktiva bude 305 728 Kč¹⁷⁷.

Účetní jednotky by měly pravidelně, alespoň k rozvahovému dni daného účetního období provést inventarizaci s průkazným doložením o skutečném stavu v kryptopeněžence.

Veškerá kryptoaktiva by měly účetní jednotky bez ohledu na výši ocenění a její významnost vykázat na samostatném rozvahovém řádku položek Nedokončené výroby, Výrobků nebo Zboží.

Těžba kryptoměn ovlivňuje daň z příjmu v okamžiku prodeje uznáním výnosů, ovšem nemá vliv na DPH (nelze uplatnit nárok na odpočet DPH), neboť těžba kryptoaktiv nespadá do předmětu DPH.

¹⁷³ Výpočet prodejní ceny: $7 \text{ Btc} * 294\,870,16 = 2\,064\,091,12 \text{ Kč}$.

¹⁷⁴ Výpočet nákladů spojených s těžbou bitcoinů, které v účetním období 2019 ovlivnily hospodářský výsledek: $(7 \text{ Btc} * 40\,000 \text{ Kč}) + (7 \text{ Btc} * 15\,000 \text{ Kč}) + (7 \text{ Btc} * 10\,000 \text{ Kč}) = 455\,000 \text{ Kč}$.

¹⁷⁵ Výpočet obchodní marže: $2\,064\,091,12 - 455\,000 = 1\,609\,091,12 \text{ Kč}$.

¹⁷⁶ Ukázkový příklad: Účetní jednotka 1 Btc vytěžila za 65 000 Kč (ocenění vlastními náklady). K rozvahovému dni 31.12.20X1 byla reálná hodnota 1 Bitcoinu 30 000 Kč. Účetní jednotka by k rozvahovému dni měla vytvořit opravnou položku ve výši 35 000 Kč. Položka kryptoměn by v rozvaze byla vykázána následovně: Brutto 65 000 Kč / Korekce 35 000 Kč / Netto 30 000 Kč.

¹⁷⁷ Výpočet daňové povinnosti z prodeje kryptoaktiva: $1\,609\,091,12 * 19\% = 305\,727,313 \text{ Kč}$.

Případová studie 40: Těžba kryptoměn v poolu

Účetní jednotka nevyužitý výpočetní výkon poskytla za úplatu společnosti, která těžební pooly¹⁷⁸ za úplatu provozuje. Účetní jednotka od provozovatele poolu získá odměnu, která je závislá na poskytovaném výpočetním výkonu¹⁷⁹. Naopak, účetní jednotka musí odvádět poskytovateli poolu poplatek ve výši 0,5 % ze získané odměny.

Účetní jednotka poskytla výpočetní výkon v listopadu a získala odměnu 2,5 Bitcoinů. Hodnota 1 Bitcoinu se v tomto měsíci pohybovala na úrovni 212 250,24 Kč.

Celkové měsíční náklady související s těžbou kryptoaktiv v poolu jsou stanoveny na 105 000 Kč (mezi nákladové položky patří spotřeba energie ve výši 80 000 Kč; odpisy výpočetního zařízení ve výši 20 000 Kč; ostatní dílčí náklady v podobě odpisů budovy či mzdových nákladů v celkové výši 5 000 Kč).

Účetní operace	Částka v Kč	MD	D
Spotřeba energie (poskytnutí výkonu v listopadu 2019)	80 000	502	321
Dílčí odpisy výpočetního zařízení (poskytnutí výkonu v listopadu 2019)	20 000	551	082
Ostatní provozní náklady související s těžbou kryptoměn (poskytnutí výkonu v listopadu 2019)	5 000	548	221
Odměna v hodnotě 2,5 Bitcoinů	530 625,60	Krypto peněženka	602
Poplatek poskytovateli poolu	26 531,28	568	221

Účetní jednotka pronajímá své výpočetní zařízení organizátorovi poolu, který využívá její výpočetní zařízení k těžbě kryptoaktiv. Za tento pronájem účetní jednotka získává odměnu ve výši 530 625,60 Kč, která ovlivňuje hospodářský výsledek běžného účetního období. S těžbou souvisejí náklady, které přímo ovlivňují výši nákladů o +105 000 Kč. Účetní jednotka musí uhradit poplatek v hodnotě 26 531,28 Kč poskytovateli poolu. Dílčí zisk z těžby kryptoaktiv

¹⁷⁸ Spojení více těžařů a jejich ASIC výpočetního výkonu do jednoho uskupení (poolu), jehož výsledkem je větší šance na úspěch v konkurenčním boji s velkými subjekty, které disponují silným výpočetním výkonem.

¹⁷⁹ Výpočet: Odměna = poskytovaný výpočetní výkon / celkový těžební ASIC výpočetní výkon

v organizovaném poolu je 399 094,32 Kč. Těžba kryptoměn ovlivňuje daň z příjmu prostřednictvím uznání výnosů. Ovšem nárok na odpočet DPH na vstupu by účetní jednotka mohla uplatnit, neboť se jedná o poskytovanou službu, která splňuje předmět DPH. K této problematice v současné době neexistuje žádná judikatura, která by jednoznačně určila, jak na těžbu kryptoaktiv v poolu pohlíží DPH.

V 90. letech minulého století byly hry s účetními čísly běžnou součástí většiny účetních jednotek po celém světě. Firmy využívaly účetní nástroje k naplnění požadovaných cílů, kterých by za normálních okolností nedosáhly. Účetním manipulacím nahrávala i legislativa jednotlivých zemí, která nabízela úrodnou půdu pro účetní podvody a kreativní ovlivňování účetních informací různého druhu i rozsahu. Radikální změna nejen legislativy jednotlivých zemí, ale i celosvětového přístupu k investicím do účetních jednotek přišla až s odhalením účetních podvodů v řadě významných firem. Aby nedošlo k selhání kapitálové trhu, museli zákonodárci vymyslet právní rámec, který napomůže ke správnosti, úplnosti, průkaznosti, srozumitelnosti a přehlednosti vykazovaných účetních informací. Jako odpověď na účetní skandály vznikl v USA zákon SOX s nadnárodním dosahem, který zavedl kontrolní postupy zaměřující se na snížení rizik a příčin hospodářské kriminality a účetních podvodů.

Americké účetní jednotky musejí podle zákona SOX dodržovat a pravidelně provádět řadu testovacích interních kontrol a interních auditů, které včas odhalí případné účetní podvody či zpronevěry aktiv ze strany zaměstnanců. Jak uvádí na svých stránkách Institut interních auditorů (IIA)¹⁸⁰, interní audit¹⁸¹ má následující cíl: *„Zvyšovat a chránit hodnotu organizace tím, že poskytuje objektivně ujišťovací služby založené na vyhodnocení rizik, poskytuje poradenství a přináší porozumění podstatě věci.“*

Řada zahraničních účetních jednotek, které mají sestaveny interní audit z nezávislých osob, vhodně nastavených interních kontrolních mechanismů

¹⁸⁰ IIA vznikl v New Yorku v roce 1941.

¹⁸¹ Interní audit se skládá například z následujících oblastí: finanční audit, forenzní audit či audit informačních systémů. Interní audit při své činnosti vyhodnocuje možná úskalí podniku, u kterých je stanoveno auditorské riziko. Tým interních auditorů provádí testování kontrol, walk-through test či test věcné správnosti.

a srozumitelného etického kodexu, může podvody odhalit včas a zabránit tak případnému ohrožení podniku. I přes to, že je vlastní interní audit nákladnou záležitostí, může z dlouhodobého hlediska přispět k věrnějšímu a poctivějšímu obrazu vykazovaných účetních informací. Interní kontrolní mechanismy v podobě schvalovacích procesů či inventarizací veškerého majetku a všech dluhů v pravidelných časových intervalech mohou zamezit zpronevěře majetku či včasné odhalit obohacování zaměstnance na úkor účetní jednotky.

Veškeré tyto kontrolní procesy u zahraničních společností přispěly ke snížení manipulativního a podvodného jednání v účetních jednotkách. Zahraniční společnosti, zejména ty, které působí na americkém kontinentu, se neodvážejí použít běžné nástroje pro kreativní, agresivní či podvodné účetní výkaznictví, neboť jim hrozí velmi přísné postihy. Ovšem v posledních letech se rozmáhá snaha o ovlivnění úsudku potenciálních věřitelů pouhou podnikatelskou filosofií a lákavou vizí. Tímto účetní jednotky nadhodnocují celkovou hodnotu aktiv prostřednictvím hodnoty druhotně vykázaného goodwillu, aniž by ovlivnily nebo zmanipulovaly účetní operace či pozměnily nebo zfalšovaly účetní doklady.

V technologické době mohou zefektivnit interní audity a kontrolní mechanismy vhodně použité ICT nástroje, mezi které patří například programy pro detekci podvodů (Anti-Fraud programy) nebo vizualizace účetních skutečností pomocí Business Intelligence. Problém by mohl nastat ve chvíli, kdy někdo úmyslně upraví program, který bude automaticky provádět účetní chyby, manipulace a podvody.

Závěr

Zásada opatrnosti v účetních závěrkách v celosvětovém měřítku hraje nepostradatelnou roli, díky níž účetní jednotky do účetního výkaznictví promítají všechny předpokládané ztráty, podnikatelská rizika a znehodnocení majetku i přes to, že není známa přesná výše nebo okamžik, kdy nastanou. Účetní jednotky by měly přistupovat k nejistým výsledkům opatrně, tak aby nedocházelo k nadhodnocení aktiv a výnosů a podhodnocení dluhů a nákladů či k ovlivňování výsledku hospodaření běžného účetního období. I přes to, že má opatrnost oporu ve všech účetních systémech US GAAP, IFRS i národní účetní legislativy, v minulosti docházelo k účetním manipulacím, podvodům a zpronevěrám ve velkém rozsahu. Díky účetním kauzám se začal do povědomí uživatelů účetního výkaznictví dostávat termín „kreativní účetnictví“. Mnoho investorů, věřitelů a dalších uživatelů účetních závěrek znejistilo v důvěře ve vykazované účetní informace napříč účetními systémy.

Diplomová práce si dala za cíl vysvětlit význam zásady opatrnosti z pohledu české účetní legislativy, US GAAP a IFRS a poukázat na dopady jejích nástrojů na vypovídací schopnost aktiv a pasiv, nákladů a výnosů i výsledku hospodaření běžného účetního období. Prostřednictvím metod oceňování, rezerv, opravných položek či impairmentu, dohadných položek a odpisů aktiv mohou účetní jednotky ovlivňovat vykázané účetní informace, které mohou mít významný vliv na vypovídací schopnost účetního výkaznictví.

Předložená diplomová práce nejprve porovnává všeobecné účetní předpoklady, principy a zásady v různých účetních systémech US GAAP, IFRS a české účetní legislativy a poukazuje na minimální nebo zcela žádné rozdíly. Jednotlivé účetní systémy definují předpoklady, principy a zásady v účetních předpisech a poskytují tak stabilní stavební kameny pro věrné a poctivé účetní výkaznictví. Současně se také zaměřuje na prvky účetní závěrky a strukturu účetního výkaznictví v účetních systémech US GAAP, IFRS a české účetní legislativy, u čehož jsou rozdílnosti již patrné. Česká účetní legislativa předkládá povinnou strukturu účetních výkazů, kterou jsou účetní jednotky povinny dodržovat. Účetní systémy US GAAP a IFRS mají předepsaný pouze povinný obsah jednotlivých účetních výkazů. Vizuální struktura závisí pouze na úsudku účetních jednotek. Účetní systémy

US GAAP a IFRS, na rozdíl o české účetní legislativy, definují i tzv. přínosy a újmy z neběžné, nestandardní podnikatelské činnosti účetní jednotky, které se vykazují na netto bázi buď s dopadem do výsledku hospodaření běžného roku nebo přímo do OCI. V České republice neběžná, nestandardní činnost účetních jednotek ovlivňuje vždy na brutto bázi výsledek hospodaření účetního období. Na základě výše uvedených skutečností je přesto možné přijmout závěr, že poukázané rozdíly mezi účetními systémy US GAAP a IFRS jsou pro běžného uživatele účetního výkaznictví obou systémů nepatrné.

Důležitým úkolem je vymezit rozdílnosti a pojmy kreativního, agresivního a podvodného účetního výkaznictví, které mezi sebou mají velmi tenkou hranici. I pro zkušené a praxí prověřené auditory může být tato hranice zatěžkávací zkouškou, neboť v žádné legislativě nejsou tyto hranice ani přípustné meze formulovány. Hranice a přípustné meze si utvářejí sami auditoři na základě jejich profesních zkušeností a nezaujatého úsudku. Významné jsou motivy běžných zainteresovaných subjektů, které jsou v digitálním prostředí obohaceny o motivy tvůrců informačních systémů a informačních technologií. Právě tvůrci IS a IT mohou v digitální době představovat největší hrozbu, která může být skryta ve zdrojových kódech a algoritmech. Nepostradatelné jsou i techniky kreativního a agresivního účetnictví, které jsou členěny do skupin podle závažnosti a náročnosti při jejich odhalování a prokazování. V této části diplomové práce je možné přijmout závěr, že jednotlivé nástroje zásady opatrnosti mohou být za určitých předpokladů považovány za metody kreativního a agresivního ovlivňování účetních informací. Z porovnání přístupů jednotlivých účetních systémů k zásadě opatrnosti je patrný značný rozdíl. US GAAP, na rozdíl od IFRS a českého účetnictví, nedovolují účetním jednotkám rozpustit v minulosti utvořený impairment k dočasnému znehodnocení majetku, který by v běžném účetním období snížil náklady a zvýšil výsledek hospodaření běžného období. Legislativa US GAAP vede účetní jednotky k tomu, aby zvážily, zda je tvorba impairmentu k dočasnému znehodnocení aktiva nevyhnutelná. Naopak, účetní systémy US GAAP a IFRS, na rozdíl od českého účetnictví, mají společnou povinnost k rozvahovému dni provádět testování na znehodnocení aktiv.

Ke kreativnímu a agresivnímu ovlivňování účetních informací je možné využít i aktuální informační a komunikační technologie v digitálním světě, ve kterém se

v současné době účetní jednotky nachází. Digitální doba sebou přináší výčet pozitivních dopadů na světové hospodářství, kapitálový trh i podnikatelské prostředí, ale také hrozbu řady nepříznivých důsledků v podobě nových, a dosud zcela neznámých účetních manipulací, podvodů a zpronevř majetku účetních jednotek. Většina států na různých kontinentech světa přistupuje k inovativním technologiím obezřetně, i přes to, že se snaží některé moderní nástroje a postupy postupně implementovat do národní legislativy. V některých případech zatím neexistuje žádná judikatura, která by veřejnosti předkládala soudní rozhodnutí týkajících se technologických otázek právní normy. Některé ICT nástroje dosud nebyly ani v jednotlivých legislativách detailně ukotveny, což může účetním jednotkám dávat prostor pro netradiční kreativní manipulace s účetními informacemi v účetním výkaznictví. Diplomová práce poukazuje na účetní podvodné kauzy, které byly důvodem, proč na počátku tisíciletí vznikaly nové právní předpisy upravující povinnosti a odpovědnost auditorů, účetních, právníků i manažerů a hlavních představitelů jednotlivých účetních jednotek.

Praktická část práce demonstruje pomocí 40 praktických případových studií dopady nástrojů zásady opatrnosti a kreativního účetnictví v digitálním prostředí na finanční pozici účetních jednotek a jejich výkonnost. Účetní jednotky se mohou dopouštět kreativního účetnictví buď neúmyslnou chybou, nebo plánovaným úmyslným jednáním s cílem dosahovat požadovaných výsledků. I přes to, že neúmyslné účetní chyby nejsou předmětem diplomové práce, jsou v praktické části zmíněny. Důvodem je příliš tenká hranice mezi neúmyslnou chybou a záměrným kreativním, agresivním či podvodným účetním výkaznictvím. Účetní manipulace mohou probíhat ze strany top managementu a vedení společnosti, nebo ze strany zaměstnanců, s cílem zpronevřit majetek a peněžní prostředky účetní jednotky. Některé případové studie poukazují i na situace, kdy se účetní jednotka nebo její zaměstnanci stanou obětí trestné činnosti páchané třetími stranami. Praktická část obsahuje i případové studie, které v současné době mohou v účetních jednotkách nastat spíše ojediněle, ale v budoucnu mohou být běžnou součástí všech firem. Jedná se zejména o využití Business Intelligence a umělé inteligence se strojovým učením nebo o těžení kryptoaktiv a jejich obchodování. V závěru všech případových studií jsou naznačeny postupy, které je dobré při odhalování účetních manipulací a podvodů dodržovat a doporučení, která by měla být implementována do vnitřních

kontrolních systémů v případě, že účetní jednotky chtějí účetním manipulacím a podvodům předcházet.

V současné době ve světě k řadě tradičním účetním manipulacím, podvodům a zpronevěrám již nedochází v takovém rozsahu, jako tomu bylo na přelomu tisíciletí. Příčinou mohou být medializované účetní skandály, které se na přelomu 21. století v hojně míře objevovaly nejen na území USA, ale téměř po celém světě. Účetní skandály poukázaly na možné techniky a nástroje kreativního, agresivního či podvodného vedení účetnictví a sestavování účetního výkaznictví, a především také na tresty, které za neetické počínání hrozily. Pro mnoho účetních jednotek byly účetní skandály varováním. Ovšem nelze říci, že by následně k účetním manipulacím a podvodům vůbec nedocházelo. I přes to, že došlo ke značné změně účetní legislativy, ke zpřísnění trestní odpovědnosti účetních jednotek a jejich představitelů i externích účetních auditorů, řada účetní jednotek našla cestu k ovlivňování aktiv a pasiv, nákladů a výnosů i výsledku hospodaření. Z tohoto důvodu je i do dnešního dne pro řadu externích auditorů zcela obtížné najít pomyslnou hranici mezi účetní chybou, chybou v odhadu a neúmyslnou změnou v oceňování a úmyslným kreativním, agresivním či podvodným účetním výkaznictvím.

V posledních letech, zejména na území USA, dochází k budování společností se silným postavením na trhu a akciemi atakující horní příčky žebříčku nejhodnotnějších a nejvlivnějších společností nejen na území USA. Do těchto společností tisíce věřitelů investuje svůj kapitál, i přesto, že finanční analýzy signalizují nepříznivé finanční zdraví. Jejich účetní závěrky jsou posvěceny nezaujatým externím auditorem, neboť vykazované informace jsou v souladu se všeobecně uznávanými předpoklady, principy, zásadami a účetními pravidly. Otázkou je, proč tolik investorů vkládá důvěru a peněžní hotovost do firem, které jsou na pokraji bankrotu a při životě je udržují pouze další finanční injekce od investorů? Nejsou právě tyto firmy časovanou bombou pro kapitálový trh a novou podobou účetních manipulací, podvodů a neetického ovlivňování?

S nástupem informačních technologií mohou účetní manipulace a podvody získat zcela novou podobu. Účetní jednotky již nebudou muset ručně upravovat řadu účetních transakcí, aby dosáhly požadovaného výsledku. Pravděpodobně jim k tomu postačí pouhý software s ručním neetickým zásahem do zdrojového kódu. Taková účetní manipulace bude s největší pravděpodobností pro běžného účetního

a nezávislého auditora nedohledatelná. Při odhalování účetních podvodů takového formátu mohou být nápomocni programátoři, kteří v ideálním případě manipulativní chybu odhalí a pomocí korektní úpravy zdrojového kódu odstraní.

Informační technologie mohou mít i pozitivní přínosy nejen pro účetní jednotky, ale i pro interní a externí auditory, kteří je mohou využít při odhalování účetních manipulací, podvodů i zpronevěr aktiv.

Přínosem diplomové práce je ucelený přehled v současné době možných kreativních a agresivních zásahů do výkaznictví účetních jednotek včetně názorných případových studií a doporučení, jak tyto manipulativní techniky v účetních systémech odhalovat a do budoucna jim předcházet.

Seznam odborné literatury

1. BOKŠOVÁ, J. *Účetní výkazy pod lupou I. Základy účetního výkaznictví*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2013, ISBN 978-7201-921-2
2. BOKŠOVÁ, J. *Praktikum a případové studie z finančního účetnictví podnikatelů v ČR*. Mladá Boleslav: ŠKODA AUTO Vysoká škola, o. p. s., 2020
3. BOKŠA, M., BOKŠOVÁ, J., HORÁK, J., a kol. *Digitální Česko v digitální Evropě*. 1. vyd. 2019, Mladá Boleslav: ŠKODA AUTO Vysoká škola, o. p. s., ISBN 978-80-87042-75-5
4. BARONTINI, CH., HOLDEN, H. *Proceeding with caution - a survey on central bank digital currency*. USA: Bank for International Settlements (BIS), 2019. ISBN 978-92-9259-239-4 [online]
5. BENEŠ, V. *Studijní opora: Technická infrastruktura a síťové technologie*. Mladá Boleslav: ŠKODA AUTO Vysoká škola, o. p. s., 2020
6. DVOŘÁKOVÁ, D. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. 5.vyd. Praha: BizBooks, a. s., 2017, ISBN 978-80-265-692-8
7. DVOŘÁKOVÁ, L. *Nejčastější chyby a omyly účetních*. 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019, ISBN 978-80-7598-331-2
8. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Virtual currency schemes - a further analysis*. Frankfurt nad Mohanem: 2015, ISBN: 978-92-899-1560-1 [online]
9. HANYCH, M., DRGOVÁ, A., GREMLICA, M. *Zdanění kryptoměn*. 1. vyd., 2018, Brno. ISBN 978-80-87934-07-4 [online]
10. HLAVINOVÁ, M., PILÍKOVÁ, J., KRUPOVÁ, T. *Povinnosti účetních podle zákona proti praní peněz. Evidence skutečných majitelů právnických osob*. Praha: Svaz účetních České republiky. 4/2019, ISBN 978-80-87367-96-4
11. HOLUBOVÁ, I., KOSEK, J., MINAŘÍK, K., NOVÁK, D. *Big Data a NoSQL databáze*. 2015. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-5466-6.
12. JÍLEK, J. *Hlavní účetní systémy. IFRS a US GAAP*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2018, ISBN 978-80-247-2774-5
13. JÍLEK, J., SVOBODOVÁ, J., *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví 2012*. 2.vyd. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2012, ISBN 978-80-247-4255-7

14. JIRÁNKOVÁ, J., *Zásada opatrnosti v účetních závěrkách v obchodních korporacích*. Mladá Boleslav, 2017. ŠKODA AUTO Vysoká škola, o. p. s., Katedra financí a účetnictví, doc. Ing. Jiřina Bokšová, Ph.D.
15. KRUPOVÁ, L. *Kreativní účetnictví. Zneužívání účetnictví – možnosti a meze*. Praha: Komora auditorů České republiky, 2001. ISBN 80-902855-2-X.
16. KRUPOVÁ, L., *IFRS. Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Interpretace a aplikace v podnikové praxi. Stav k 1. 1. 2019*. 3. vyd., Praha: 1. VOX, a. s., 2019, ISBN 978-80-87480-70-0
17. MLÁDEK, R. *IFRS a US GAAP. Accounting policies and procedures. IFRS a US GAAP. Postupy účtování*. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-194-6
18. PECH, P. *Problematika elektronické fakturace – výhody, nevýhody, šance a rizika*. Mladá Boleslav, 2017. ŠKODA AUTO Vysoká škola, o. p. s., Katedra financí a účetnictví, doc. Ing. Jiřina Bokšová, Ph.D.
19. SMEJKAL, V. *Kybernetická kriminalita*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2018, ISBN 978-80-7380-7
20. STÁROVÁ, M. *Cvičení z účetnictví podle Mezinárodních standardů. Praktické aplikace IFRS*. 1. vyd., Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012, ISBN 978-80-213-2308-7
21. STROUHAL, J., BOKŠOVÁ, J., *Lexikon účetních pojmů*. 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, ISBN 978-80-213-2395-7
22. STROUHAL, J. *Účetní souvztažnosti podnikatelských subjektů*. 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2018, ISBN 978-80-7552-991-6
23. STROUKAL, D., SKALICKÝ, J., *Bitcoin a jiné krypto peníze budoucnosti*. 2. vyd. Praha: GRADA Publishing a. s., 2018, ISBN 978-80-271-0742-1
24. STROUKAL, D. *Ekonomické bubliny*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing a. s., 2019, ISBN 978-80-271-2194-6
25. VAŠEK, L. *Účetnictví – Výkaznictví. Vybrané oblasti IFRS*. 1. vyd., Praha: INSTITUT CERTIFIKACE ÚČETNÍCH, a. s., 2016, ISBN 978-80-87985-09-0.
26. VOŘÍŠEK, J. *Studijní opora: Řízení podnikové informatiky*. Mladá Boleslav: ŠKODA AUTO Vysoká škola, o. p. s. 2020

Seznam odborných článků

1. AMAT, O., BLAKE, J., DOWDS, J. The Ethics of Creative Accounting. *Journal of Economic Literature*: 1999, URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/6475312.pdf> [cit. 2019-09-10].
2. AMERICAN INSTITUTE OF CPAs, *International Financial Reporting Standards (IFRS)*, 2011, URL: https://www.ifrs.com/pdf/IFRSUpdate_V8.pdf [cit. 2019-09-10].
3. ANDOLFATTO, D., FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS. *Blockchain, Cryptocurrencies and Central Banks*. Konference DIALOGUE WITH THE FED, Beyond Today's Financial Headlines ze dne 29. srpna 2018, URL: https://www.stlouisfed.org/~media/files/pdfs/dwtf/blockchain_082918.pdf?la=en [cit. 2019-09-10].
4. ASOCIACE MALÝCH A STŘEDNÍCH PODNIKŮ A ŽIVNOSTNÍKŮ ČR. *Balíček 25 hlavních změn pro podnikatele 2018*. Konference: Účetní budoucnosti aneb digitalizace účetnictví a daňové evidence ze dne 1. února 2018, URL: https://events.economia.cz/media/event/18404/files/karel-havlicek-amsp-zmeny-pro-podnikatele-2018-aktual_087c32c.pdf [cit. 2019-09-10].
5. AUDITOR, *Novinky v IFRS*, vyd. 08/2017, Praha: Komora auditorů České republiky, ISSN 1210-9096, URL: <https://www.kacr.cz/file/4474/casopis-auditor-c-8-2017.pdf> [cit. 2018-09-12].
6. BASSEMIR, M. *Why do Private Firms Adopt IFRS?* September 30, 2017. *Accounting and Business Research*, Volume 48, Issue 3, 2018, Německo: Goethe University Frankfurt, URL z ISSN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1896283 [cit. 2019-12-23].
7. BAUER, D., MF ČR. *Účetní zásady a principy - uvádět výslovně do zákona či nikoli?*. 2018, Konference: Účetní budoucnosti aneb digitalizace účetnictví a daňové evidence ze dne 1. února 2018, URL: https://events.economia.cz/media/event/18404/files/02b-david-bauer-ministerstvo-financi-cr-ucetni-zasady_d5d498b.pdf [cit. 2019-12-23].

8. BAUER, D., MF ČR. *Zákon o účetnictví - pomáhá nebo komplikuje elektronizaci?* 2017, Konference: Od papíru k elektronizaci a digitalizaci účetnictví ze dne 8. listopadu 2017, URL: <https://www.komora-ucetnich.cz › attachments › attachments › download> [cit. 2019-12-23].
9. DELOITTE, *IFRS do kapsy*. Průvodce mezinárodními účetními standardy, Praha: Deloitte Advisory, s. r. o., URL: <https://www.iasplus.com/en/binary/dttpubs/2006pocketczech.pdf> [cit. 2018- 09-09].
10. DELOITTE, *Crunch time IV, Blockchain for Finance*. 2018, URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/finance-transformation/CT4_EN.pdf [cit. 2019-07-11].
11. DELOITTE, *Novinky z oblasti prevence, odhalování a vyšetřování podvodů*. vyd. 03/2019 Praha: Deloitte Advisory, s. r. o., URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/fa/Deloitte_Fraud_Insights_Forezni_zpravodaj_03_2019.pdf?utm_campaign=Forezni_zpravodaj_03_2019_C_TT-FFF-06541_cz_2019_FAS_Email_cz&utm_medium=email&utm_source=Eloqua&elqTrackId=ea02bfd830524d33bbae870520754392&elq=66757ea2fc214e93a49b0dfa00d78f49&elqaid=55738&elqat=1&elqCampaignId=2211 [cit. 2019- 04- 05].
12. DELOITTE, *Účetní novinky - červenec 2016, vyd. 07/2016*. Praha: Deloitte Advisory, s. r. o., URL: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/Download/accounting-news-1607> [cit. 2018-09-15].
13. DELOITTE, *Účetní novinky - září 2016, vyd. 09/2016*. Praha: Deloitte Advisory, s. r. o., URL: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/Download/accounting-news-1609> [cit. 2019-09-16].
14. EUROPEAN BANKING AUTHORITY, *EBA Opinion on „virtual currencies“*. Paříž: 2014. URL: <https://eba.europa.eu/documents/10180/657547/EBA-Op-2014-08+Opinion+on+Virtual+Currencies.pdf> [cit. 2019-10-11].
15. EUROPEAN UNION, *The Basis of the Endorsement Procedure for IFRS Accounting Standards*, Internal Ref: ECON-2015-14, April 2016, URL:

- [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/578988/IPOL_BRI\(2016\)578988_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/578988/IPOL_BRI(2016)578988_EN.pdf) [cit. 2019-09-19].
16. FINANCIAL ACTION TASK FORCE, *Virtual Currencies. Key Definitions and Potential AML/CFT Risks*. Paris: June 2014, URL: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf> [cit. 2019-09-16].
 17. KRYPTOMAGAZIN. *Co je blockchain a jak funguje?* Kryptomagazin: 22. dubna 2018, URL: <https://kryptomagazin.cz/co-je-blockchain/> [cit. 2020-02-20].
 18. MARKOPOLOS, H. *General Electric. A bigger fraud than Enron*. USA: August 2019, URL: https://fm.cnbc.com/applications/cnbc.com/resources/editorialfiles/2019/8/15/2019_08_15_GE_Whistleblower_Report.pdf [cit. 2020-02-20].
 19. MEJZLÍK, L., FFU VŠE. *Digitalizace účetnictví*. 2018, Konference: Účetní budoucnosti aneb digitalizace účetnictví a daňové evidence ze dne 1. února 2018, URL: https://events.economia.cz/media/event/18404/files/03-ladislav-mejzlik-vse-v-praze-digitalizace-v-ucetnictvi_3c3648c.pdf [cit. 2020-02-20].
 20. PILÁTOVÁ, J. SVAZ ÚČETNÍCH ČR. *Novinky v účetnictví podnikatelů 2018*. Konference: Účetní budoucnosti aneb digitalizace účetnictví a daňové evidence ze dne 1. února 2018, URL: https://events.economia.cz/media/event/18404/files/07-jana-pilatova-svaz-ucetnich-cr-novinky-ucto-2018_a22aee9.pdf [cit. 2020-02-20].
 21. PILÁTOVÁ, J. SVAZ ÚČETNÍCH ČR. *Účetnictví a daně individuálního podnikatele*. 2018, Konference: Účetní budoucnosti aneb digitalizace účetnictví a daňové evidence ze dne 1. února 2018, URL: https://events.economia.cz/media/event/18404/files/02djana-pilatova-svaz-ucetnich-cr-ucetnictvi-a-dane-individ.podnikatele_de2cbc2.pdf [cit. 2020-02-20].
 22. PROCHÁZKA, D. VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE. *Je žádoucí úplná konvergence účetního výkaznictví?* z ledna 2015, URL: https://www.researchgate.net/publication/298428392_Je_zadouci_uplna_konvergence_ucetního_vykaznictví [cit. 2019-12-14].

23. SAP, *Smart Accounting*. Germany, Walldorf, 2018, URL: https://help.sap.com/doc/c89e1c4b3ef0442bb206b9b4462615f9/9.10/de-DE/Smart_AFI_DE.pdf [cit. 2019-12-16].
24. ŠABO, M. Evidence Tržeb. *Informace k aktuálnímu vývoji ve vazbě na nález Pl. ÚS 26/16*. Konference: Účetní budoucnosti aneb digitalizace účetnictví a daňové evidence ze dne 1. února 2018, URL: https://events.economia.cz/media/event/18404/files/06b-martin-sabo-mf-cr-evidence-trzeb-a-us-fin_e54ceaa.pdf [cit. 2019-11-20].
25. ŠOUKAL, A. *Digitální propojení účetních a FinTech cashflow řešení*. 2018, Konference: Účetní budoucnosti aneb digitalizace účetnictví a daňové evidence ze dne 1. února 2018, URL: https://events.economia.cz/media/event/18404/files/05-adam-soukal-roger-digitalni-propojeni-ucetnich_f5e94fb.pdf [cit. 2019-12-20].
26. VAŠEK, L., *IFRS Update. Přijaté a očekávané změny pravidel.*, vyd. 1., Praha: VOX, a. s., URL: http://www.lvc.cz/wp-content/uploads/Vasek_Libor_IFRS_update_2011121.pdf [cit. 2018-09-17]
27. VAŠÍKOVÁ, E. *Digitalizace účetnictví a daňové evidence*. 2018, Konference: Účetní budoucnosti aneb digitalizace účetnictví a daňové evidence ze dne 1. února 2018, URL: https://events.economia.cz/media/event/18404/files/04a-eva-vasikova-bezsanonu.cz_b684d31.pdf [cit. 2019-09-10]
28. WORLD ECONOMIC FORUM, *The New Physics of Financial Services. Understanding how artificial intelligence is transforming the financial ecosystem*. August 2018, URL: <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/financial-services/articles/artificial-intelligence-transforming-financial-ecosystem.html> [cit. 2019-09-10]

Seznam právních předpisů

1. FASB. *APB 4: Accounting for the Investment Credit*. (March 1964)
2. FASB No. 2: *Qualitative Characteristics of Accounting Information* (May 1980)
3. Nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropského společenství č. 1606/2002, *o uplatňování mezinárodních účetních standardů* ze dne 19. července 2002.
4. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 (Nařízení eIDAS), *o elektronické identifikaci a službách vytvářející důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES* ze dne 23. července 2014.
5. Zákon č. 300/2008 Sb., *o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů* ze dne 17. července 2008.
6. Zákon č. 563/1991 Sb., *o účetnictví* ze dne 12. prosince 1991 (stav k 30. prosince 2016).
7. Zákon č. 235/2004 Sb., *o DPH* ze dne 1. dubna 2004.
8. Zákon č. 499/2004 Sb., *o archivnictví a spisové službě* ze dne 23. září 2004.
9. Zákon č. 435/2004 Sb., *o zaměstnanosti* ze dne 13. května 2004.
10. Zákon ČNR č. 582/1991 Sb., *o organizaci a provádění sociálního zabezpečení* ze dne 17. prosince 1991.
11. Vyhláška č. 194/2009 Sb., *o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek* ze dne 26. červen 2009.
12. Vyhláška č. 193/2009 Sb., *o stanovení podrobností provádění autorizované konverze dokumentů* ze dne 26. červen 2009.
13. Zákon č. 297/2016 Sb., *o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce* ze dne 19. září 2016.
14. Zákon č. 370/2019 Sb., *o platebním styku* ze dne 11. října 2017.
15. zákon č. 253/2008 Sb., *o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu* ze dne 5. června 2008.

16. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU.
17. Úmluva o počítačové kriminalitě, Budapešť, 23. listopad 2001
18. Mezinárodní auditorský standard ISA 240: *Postupy auditorů související s podvody při auditu účetní závěrky*. (Účinný pro audity účetních závěrek sestavených za období počínající 15. prosince 2017 nebo po tomto datu)
19. Rada pro mezinárodní etické standardy účetních: Kodex IESBA: *Etický kodex pro auditory a účetní znalce*.
20. SEC. 17 CFR: *Code of Federal Regulations*.
21. The Sarbanes-Oxley Act. *ISA 240*, 15. prosince 2004

Seznam internetových článků

1. ACCOUNTING TODAY. *Autonomy Founder Defends Accounting Practices as Legal amid HP Claims*. [online] SourceMedia ©2019: 26. listopad 2012
URL: <https://www.accountingtoday.com/news/autonomy-founder-defends-accounting-practices-as-legal-amid-hp-claims> [cit. 2019-06-07].
2. ACCOUNTING TODAY. *HP Board Sued with Auditors over Accounting in Autonomy Deal*. [online] SourceMedia ©2019: 30. listopad 2012
URL: <https://www.accountingtoday.com/news/hp-board-sued-with-auditors-over-accounting-in-autonomy-deal> [cit. 2019-06-07].
3. ACCOUNTING TODAY. *HP readies \$5B trial against Autonomy founder Mike Lynch*. [online] SourceMedia ©2019: 22. březen 2019. URL: <https://www.accountingtoday.com/articles/hp-readies-5b-accounting-fraud-trial-against-autonomy-founder-mike-lynch> [cit. 2019-06-07].
4. ACCOUNTING TODAY. *Reputations trashed and accusations made in Autonomy fraud trial*. [online] SourceMedia ©2019: 7. červen 2019
URL: <https://www.accountingtoday.com/articles/ex-hp-head-meg-whitman-accused-of-trashing-mike-lynchs-reputation> [cit. 2019-06-09].
5. ACCOUNTING WEB. *3 Ways Accountants Can Use Big Data to Fight Fraud*. [online] Sift ©2019: 15. červen 2015.
URL: <https://www.accountingweb.com/practice/practice-excellence/3-ways-accountants-can-use-big-data-to-fight-fraud> [cit. 2019-06-09].
6. CBC. North Battleford, Sask., business speaks out after \$1,4 million fraud. [online] CBC/Radio-Canada ©2019: 22. August 2019.
URL: <https://www.cbc.ca/news/canada/saskatoon/spence-equipment-fraud-sask-1.5256322> [cit. 2019-09-08].
7. CFO. *Two CFOs Tell a Tale of Fraud at healthSouth*. [online] CFO ©2019: 27. March 2017 URL: <https://www.cfo.com/fraud/2017/03/two-cfos-tell-tale-fraud-healthsouth/> [cit. 2019-08-11].
8. ELLRICH, D. W., *The Waste Management, Inc. 1998 Fraud Scandal*. [online] Ellrich, Neal, Smith & Stohlman, P.A. ©2017: 5. září 2017.
URL: <https://ensscpa.com/waste-management-inc-1998-fraud-scandal/> [cit. 2019-09-19].
9. EUROPOL EUROPA. *Multi-million Euro cryptocurrency laundering service Bestmixer.io taken down*. [online] Europol ©2019: 14 June 2019

- URL: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/multi-million-euro-cryptocurrency-laundering-service-bestmixerio-taken-down> [cit. 2019-09-10].
10. FRAUD MAGAZINE. *Comptroller, horse lady and crook*. [online] Association of Certified Fraud Examiners ©2019: September/October 2012. URL: <https://www.fraud-magazine.com/article.aspx?id=4294974482> [cit. 2019- 09-23].
 11. IAA. *Mission of Internal Audit*. [online] TThe Institute of Internal Auditors, ©2020. URL: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Pages/Mission-of-Internal-Audit.aspx> [cit. 2020-07-02]
 12. INTERVAL.cz *Co je XML? ZONER software, a. s.* ©2020. URL: <https://www.interval.cz/clanky/co-je-xml/> [cit. 2020-05-05]
 13. INVESTOPEDIA. *Enron Scandal: The Fall of a Wall Street Darling*. [online] Investopedia ©1999: 29. květen 2019. URL: <https://www.investopedia.com/updates/enron-scandal-summary/> [cit. 2019-09-23].
 14. MERCURYNEWS. *Former Seeno executive embezzled \$ 344 000, prosecutors say*. [online] MediaNews Group, Inc. ©2019: 1. August 2019 URL: <https://www.mercurynews.com/2019/07/30/former-seeno-executive-charged-with-344k-worth-of-embezzlement/> [cit. 2019-09-11].
 15. PODNIKATEL.cz *Nepořádek ve firemních datech za vás umělá inteligence nevyřeší, tvrdí odborníci*. ©2018: 8. březen 2018. URL: <https://www.podnikatel.cz/clanky/neporadek-ve-firemnich-datech-za-vas-umela-inteligence-nevyresi-tvrdi-odbornici/> [cit. 2020-05-01]
 16. QUARTZ INDIA. *The Satyam scandal: How India's biggest corporate fraud unfolded*. [online] 9 April 2015 URL: <https://qz.com/india/379877/the-satyam-scandal-how-indias-biggest-corporate-fraud-unfolded/> [cit. 2019-09-19].
 17. SCIENCEWORLD.cz *Co jsou to umělé neuronové sítě?* Autor: Alexx Kay, URL: <https://www.scienceworld.cz/technologie/co-jsou-to-umele-neuronove-site-4077/> [cit. 2020-05-01]
 18. U.S. SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION. *Waste Management Founder, Five Other Former Top Officers Sued for Massive Fraud*. SEC.gov ©2019: 26. březen 2002. URL: <https://www.sec.gov/news/headlines/wastemgmt6.htm> [cit. 2019-09-23]

Seznam obrázků

Obrázek 1: Účetní výkaznictví podle IFRS	21
Obrázek 2: Účetní výkazy dle české legislativy.....	22
Obrázek 3: Financování účetních systémů	26
Obrázek 4: Orgány dohlízející na vynuovení účetní legislativy	28
Obrázek 5: Motivy kreativního účetnictví a zpronevěry majetku	32
Obrázek 6: Hranice	34
Obrázek 7: Stupně účetních zásahů	35
Obrázek 8: Kde vzniká příležitost k účetním manipulacím?.....	38
Obrázek 9: Faktory ovlivňující volbu oceňovací základny.....	47
Obrázek 10: Rozdílnosti v informování o reálné hodnotě majetku.....	50
Obrázek 11: Test snížení hodnoty aktiva	55
Obrázek 12: Daňové odpisy a zásada věrného a poctivého zobrazení	65
Obrázek 13: Odepisování majetku v ČR.....	65
Obrázek 14: Komponentní odpisování	67
Obrázek 15: Diagram testu na rezervy.....	75
Obrázek 16: Neefektivní využití IT v moderním podnikatelském prostředí	80
Obrázek 17: Tištěné dokumenty ve společnosti.....	82
Obrázek 18: Implementace	83
Obrázek 19: Tvorba a ověření důvěryhodnosti elektronického dokumentu	87
Obrázek 20: Oběh účetních dokladů v digitálním prostředí	89
Obrázek 21: Vývoj digitalizace	92
Obrázek 22: Digitalizace papírových faktur.....	93
Obrázek 23: První podoba elektronické fakturace nižšího řádu.....	94
Obrázek 24: Elektronická fakturace vyššího řádu v moderním podniku	96
Obrázek 25: Business Intelligence	98

Obrázek 26: Fungování strojového učení	101
Obrázek 27: Vyčíslení nákladů na zaměstnance a na software.....	105
Obrázek 28: Přínosy implementace RPA.....	105
Obrázek 29: Využití BigData při odhalování podvodů v účetních jednotkách	110
Obrázek 30: Využití blockchainu v obchodní transakci účetní jednotky	112
Obrázek 31: Vznik a fungování kryptoměn	115
Obrázek 32: Nesprávnosti v účetní závěrce.....	119
Obrázek 33: Bariery kreativního účetnictví.....	124
Obrázek 34: Podvodný trojúhelník	125
Obrázek 35: Rozdíl mezi účetní závěrkou za ekonomický celek a konsolidovanou účetní závěrkou.....	205
Obrázek 36: Postavení účetních principů a zásad dle IFRS	222
Obrázek 37: Účetní období jako kalendářní nebo hospodářský rok.....	225
Obrázek 38: Nedodržení zásady přednosti obsahu před formou	227
Obrázek 39: Postavení českých účetních principů a zásad	229

Seznam tabulek

Tabulka 1: Ocenění majetku	51
Tabulka 2: Indikátory poukazující na možné snížení hodnoty aktiv	57
Tabulka 3: Tvorba impairmentu k dluhovému cennému papíru (IFRS 9).....	59
Tabulka 4: Položky časového rozlišení	68
Tabulka 5: Metody pro tvorbu rezerv.....	77
Tabulka 6: Příklady podvodného účetního výkaznictví a zpronevěry majetku	121
Tabulka 7: Přehled kvalitativních charakteristik a prvků účetní závěrky podle US GAAP	216
Tabulka 8: Prvky účetní závěrky IFRS	219
Tabulka 9: Všeobecně uznávané principy a zásady v České republice.....	230
Tabulka 10: Přestupky a výše jejich pokut v České republice.....	246

Seznam případových studií

Případová studie 1: Prodej materiálu, zboží a veškerých služeb	129
Případová studie 2: Vykázání výnosů v jiném účetním období	130
Případová studie 3: Stanovení odpisové metody	131
Případová studie 4: Změna metody	132
Případová studie 5: Chyba v odhadu	133
Případová studie 6: Oprava účetní chyby otevřením účetních knih předchozího účetního období.....	134
Případová studie 7: Oprava nevýznamných účetních chyb s dopadem do běžného účetního období.....	134
Případová studie 8: Oprava významných účetních chyb s dopadem do běžného účetního období.....	135
Případová studie 9: Lineární metoda odpisování	136
Případová studie 10: Odpisování metodou DDB.....	137
Případová studie 11: Odpisování metodou SYD	138
Případová studie 12: Nákup jeřábu	139
Případová studie 13: Prodloužení doby odpisování	140
Případová studie 14: Odpis majetku ve spoluvlastnictví	141
Případová studie 15: Komponentní odpisování.....	143
Případová studie 16: Rozpuštění rezervy ke komponentám.....	146
Případová studie 17: Rozpuštění rezervy na opravu budovy.....	147
Případová studie 18: Nevyčerpané dovolené.....	148
Případová studie 19: Tvorba rezervy na neočekávané ztráty	151
Případová studie 20: Rozpuštění opravných položek	152
Případová studie 21: Nenařízení hodnoty opravných položek.....	153
Případová studie 22: Odpis nedobytných pohledávek	154

Případová studie 23: Záměna opravy za technické zhodnocení.....	155
Případová studie 24: Údržba a technické zhodnocení softwaru	156
Případová studie 25: Vývoj SW vlastní činností	157
Případová studie 26: Komplexní náklady příštího období.....	157
Případová studie 27: Neoprávněná manipulace s daty v PC	159
Případová studie 28: Neskladovatelné dodávky	159
Případová studie 29: Nákup materiálu, zboží a služeb	160
Případová studie 30: Přijetí čtvrtletních záloh	162
Případová studie 31: Zvýšení základního kapitálu	164
Případová studie 32: Pozměněné nebo fiktivní výdajové pokladní doklady.....	164
Případová studie 33: Zpronevěra hotovosti z pokladny	165
Případová studie 34: Existence fiktivního účtu Pohledávky	166
Případová studie 35: Fiktivní skonta na prodané zboží.....	167
Případová studie 36: Zpronevěra zboží	168
Případová studie 37: Neoprávněný zásah do softwaru.....	170
Případová studie 38: Odcizení údajů o platební kartě.....	171
Případová studie 39: Těžba bitcoinů	172
Případová studie 40: Těžba kryptoměn v poolu	175

Seznam příloh

Příloha 1: Americké všeobecně uznávané účetní zásady.....	199
Příloha 2: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví	217
Příloha 3: Všeobecně uznávané principy a zásady v české účetní legislativě ...	224
Příloha 4: OCR technologie.....	231
Příloha 5: Kryptoměny	232
Příloha 6: Účetní skandály v uplynulých letech	234
Příloha 7: Aktuální podvodné kauzy	241
Příloha 8: Trestní odpovědnost za podvodné jednání	245
Příloha 9: Účetní přestupky a výše pokut.....	246
Příloha 10: Vzorový účtový rozvrh.....	248

Příloha 1: Americké všeobecně uznávané účetní zásady

Americká účetní pravidla vznikla v roce 1929 jako důsledek pádu americké burzy a následné velké hospodářské krize¹⁸², která započala pádem newyorské burzy ve čtvrtek 24. října 1929. Americké všeobecně uznávané účetní zásady (US GAAP) představují soubor účetních standardů a pravidel významně uznávané na nadnárodní¹⁸³ úrovni nejen v USA. US GAAP nejsou právně vynutitelné pro všechny korporace, ale pouze pro veřejné nevládní ziskově orientované společnosti kótované na burze a registrované u SEC¹⁸⁴.

Americké účetní principy a zásady, kvalitativní charakteristiky, prvky finančních výkazů a cíle finančního výkaznictví jsou popsány v Konceptním rámci¹⁸⁵ US GAAP, který se skládá ze dvou částí:

- definování cílů¹⁸⁶ účetního výkaznictví;
- definování konceptů, které vyplývají z cílů účetního výkaznictví.

Cíle jsou v konceptním rámci seřazeny od obecných ke konkrétním, přičemž jsou z počátku zaměřeny na informace, které jsou klíčové při investičních, úvěrových, finančních rozhodnutích. Postupně jsou cíle soustředěny na konkrétní zájmy stávajících i potenciálních investorů a věřitelů jako je jejich bohatství v podobě odměn z vložených investic nebo snižování dluhů vůči věřitelům. Cíle se zaměřují i na ekonomické zdroje účetní jednotky, jejich složení a změny v průběhu účetního období nebo v meziobdobí. Cíle kladou důraz na měření výkonnosti účetní jednotky, což je užitečné pro investory i věřitele při posuzování finančního zdraví, výkonnosti

¹⁸² Příčinou velké hospodářské krize byl neutuchající optimismus znalých i amatérských investorů v kapitálový trh, kteří s vidinou snadného zisku investovali své i zapůjčené finanční prostředky do firem, jejichž hodnota akcií v závislosti na jejich vývoji na burze rostla neúměrným tempem v porovnání s jejich skutečnou reálnou hodnotou.

¹⁸³ US GAAP jsou primárně tvořené pro americké účetní jednotky a jejich závody sídlící kdekoli na světě.

¹⁸⁴ "Federální Americká komise pro cenné papíry a burzy (SEC), která má zákonnou pravomoc stanovit obsah a formu účetních závěrek pro společnosti, které emitovaly veřejně obchodované cenné papíry." (JÍLEK, J. 2018) Federální vládní instituce SEC má plnou moc nad US GAAP.

¹⁸⁵ Uveden ve SFAC 8: Konceptní rámec pro finanční výkaznictví (*Conceptual Framework for Financial Reporting*)

¹⁸⁶ Konceptní rámec by měl pomoci při vývoji nových účetních standardů nebo při revizi stávajících účetních standardů, měl by být nápomocný účetním jednotkám při sestavování účetních závěrek, měl by pomoci auditorům při zhodnocování účetních závěrek a naplnění zásady věrného a poctivého zobrazení podnikových skutečností, měl by pomáhat uživatelům účetních závěrek interpretovat položky uvedené v účetní závěrce.

a peněžních toků účetní jednotky. Cíle koncepčního rámce US GAAP i IFRS jsou obdobné.

Veškeré fundamentální postuláty a kvalitativní charakteristiky jsou uvedeny v prohlášení o koncepci finančního účetnictví (SFAC)¹⁸⁷.

Pokud mají být vykazované účetní informace užitečné pro současné i potenciální uživatele účetní závěrky, musí splňovat fundamentální kvalitativní charakteristiky podle odstavce QC5., SFAC 8, kterými jsou:

- relevantnost;
- věrné zobrazení.

Na základě **relevantních** účetních informací mohou uživatelé účetního výkaznictví činit důležitá rozhodnutí nebo v průběhu rozhodování měnit úhel pohledu na rozhodnutí učiněná v minulosti. Relevantní informace podávají **prediktivní** nebo **potvrzující hodnotu**, nebo obě hodnoty zároveň. Účetní informace jsou prediktivní, jestliže na jejich základě lze předvídat budoucí výsledky nebo vstupují do podnikových procesů, u kterých je dobré znát pravděpodobnostní budoucí vývoj a vytvářet tak budoucí předpovědi. Účetní informace jsou potvrzující, jestliže poskytují zpětnou vazbu k minulému vývoji účetní jednotky. Příkladem relevantních účetních informací, které jsou klíčové pro budoucí vývoj účetní jednotky, jsou údaje o peněžních tocích nebo výnosy účetní jednotky. Takové informace mají často prediktivní i potvrzující hodnotu. Účetní informace

¹⁸⁷ Doposud organizace FASB vydala 8 prohlášení o koncepci finančního účetnictví (*Statements of Financial Accounting concepts, SFAC*), kterými jsou (JÍLEK, J. 2018): SFAC 1: Cíle finančního výkaznictví podnikatelských subjektů (*Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises*), SFAC 2: Kvalitativní vlastnosti užitečných účetních informací (*Qualitative characteristics of Accounting Information*), SFAC 3: Prvky účetní závěrky podnikatelských jednotek (*Elements of Financial Statements of Business Enterprises*), SFAC 4: Cíle finančního účetnictví nepodnikatelských jednotek (*Objectives of Financial Reporting of non-Business Enterprises*), SFAC 5: Účtování a ocenění v účetních závěrkách podnikatelských jednotek (*Recognition and Measurement of in Financial Statements of Business Enterprises*), SFAC 6: Prvky účetní závěrky (*Elements of Financial Statements*), SFAC 7: Použití informací o hotovostních tocích a o současné hodnotě při účetních ocenění (*Using cash flow information and Present value in Accounting Measurements*), SFAC 8: Koncepční rámec pro finanční výkaznictví (*Conceptual Framework for Financial Reporting*). Prohlášení SFAC 8 nahradilo SFAC 1 a SFAC 2. SFAC nejsou využity při běžné účetní praxi ani, ale jsou velmi důležitá při tvorbě nových účetních standardů. Nepředepisují účetní postupy nebo procesy zveřejňování účetního výkaznictví, ale stanovují koncepty a souvislosti, které jsou stavebním kamenem budoucí tvorby standardů a hodnotícím kritériem doposud utvořených standardů.

o peněžních tocích nebo tržbách za běžné účetní období lze využít pro předpověď budoucích peněžních toků a výnosů. V dalším účetním období lze prediktivní účetní informace potvrdit nebo vyvrátit díky provedenému srovnání účetních hodnot a na základě toho zlepšit vnitropodnikové procesy vedoucí k naplnění podnikatelských cílů účetní jednotky.

Účetní informace jsou **významné**, pokud by jejich vynechání nebo neúplné či nepřesné uvedení mohlo ovlivňovat rozhodování uživatelů účetního výkaznictví. Významnost informace je založena na povaze nebo velikosti účetní jednotky. V opačném případě nejsou snadno pochopitelné, a pro uživatele neužitečné. Příkladem významných informací, které nemusejí být vždy správně pochopeny ze strany uživatelů účetních závěrek, je účtování o nastalých událostech mezi spřízněnými stranami. Vedení společnosti může některé tyto informace zatajovat, neboť tyto hospodářské operace mohly vzniknout na základě tajných dohod, které mají za cíl manipulovat nebo zakrývat nepříznivou situaci účetní jednotky.

Uživatelé účetních závěrek by nemohli činit správná strategická, investiční a ekonomická rozhodnutí vedoucí ku prospěchu jejich zájmu a zájmu účetní jednotky, jestliže by účetní informace obsažené v účetním výkaznictví nepodávaly **věrné zobrazení** skutečnosti účetní jednotky. Účetní jednotky při vykazování účetních informací by měly dbát na úplné, neutrální a správné uvedení účetních informací bez účetních chyb nebo nesrovnalostí.

Účetní informace je **úplná**, jestliže zahrnuje veškeré potřebné údaje vyobrazující účetní skutečnosti. Příkladem úplného uvedení potřebných informací mohou být zásoby a jejich aktuální stav a podoba, jejich ocenění, případně významné skutečnosti a události mající vliv na kvalitu a podobu stavu zásob na skladě.

Účetní informace je **neutrální**, jestliže podává nezdůrazněný, nezaujatý, nezmanipulovaný a jinak neovlivněný pohled na účetní skutečnosti účetní jednotky a nesnaží se neeticky naklonit či ovlivnit uživatele účetní závěrky. Příkladem porušení vlastnosti neutrálnosti může být sestavení nefinanční účetní závěrky marketingovým týmem, který honosným psaným textem může nadhodnotit hospodářskou situaci účetní jednotky.

Účetní informace je **správná**, jestliže neobsahuje účetní chyby či nesrovnalosti. Správnou účetní informací nelze považovat za bezchybnou nebo dokonale přesnou. V účetní jednotce se může vyskytnou řada účetních nesrovnalostí nebo chyb, které vznikají nedopatřením bez plánovaného úmyslu. Příkladem neúmyslné účetní nesrovnalosti může být chyba v odhadu nezjistitelné hodnoty majetku. Účetní odhady jsou založeny na věrném posouzení nastalých účetních skutečností, které jsou podloženy dodatkem vysvětlující jejich povahu a postupem při určování odhadované hodnoty.

Dalšími kvalitativními charakteristikami zvyšující užitečnost informací a zároveň posilující vlastnosti fundamentálních charakteristik, jsou podle QC 19., SFAC 8:

- srovnatelnost;
- ověřitelnost;
- včasnost;
- srozumitelnost.

Účetní informace jsou **srovnatelné**, jestliže lze účetní položku účetní jednotky srovnat s položkou z minulého účetního období nebo s položkou jiné účetní jednotky. Účetní závěrka je srovnatelná, jestliže investor dokáže zhodnotit jednotlivé položky účetní závěrky a celkový hospodářský vývoj účetní jednotky v mezičase, nebo v prostoru s jinými účetními jednotkami. Porušením této vlastnosti může dojít rozdílným oceňováním majetku a závazků, použitím rozdílných měn nebo různé legislativy, podle níž se účetní závěrka sestavuje.

Konzistentnost účetních informací zajišťuje srovnatelnost jedné položky mezi různými účetními obdobími nebo jedné položky v běžném období u dvou různých účetních jednotek, za předpokladu použití stejných metod vykazování účetních hodnot. Cílem konzistentního porovnávání je srovnatelnost.

Ověřitelnost účetních informací napomáhá uživatelům účetních závěrek důvěřovat vykazovaným účetním informacím, neboť věrně odrážejí nastalé účetní události a skutečný stav se dá přímým či nepřímým ověřením zjistit. Jako příklad přímého ověření lze uvést fyzickou inventuru stavu zásob na skladě nebo hotovosti v pokladně a následné porovnání se stavu v účetnictví. Nepřímé ověření stavu zásob na skladě lze zajistit použitím stejných oceňovacích technik, například váženým aritmetickým průměrem nebo metodou první do skladu, první ze

skladu (FIFO). Nepřímá metoda porovnává při příjmu materiálu na sklad množství a náklady, a za předpokladu použití stejných oceňovacích metod při vyskladnění materiálu ze skladu.

Účetní informace musí být předkládány uživatelům účetní závěrky **včasně**, aby na jejich základě mohli činit rozhodnutí. Ve většině případů lze považovat starší účetní informace za méně užitečné. Ovšem toto pravidlo neplatí pro uživatele účetních informací, kteří své analýzy zaměřují na trendový vývoj mezi jednotlivými účetními obdobími. Včasnost účetní jednotky porušují tehdy, kdy nezveřejní účetní závěrku za vymezené účetní období ve stanovený termín.

Srozumitelné jsou ty účetní informace, které jsou vykazovány jasně a stručně. Ovšem řadu komplikovaných účetních případů nelze vystihnout srozumitelně pro všechny uživatele účetního výkaznictví. V účetní závěrce musí být obsaženy i ty informace, které se jeví jako komplikované, a ne pro všechny uživatele účetního výkaznictví srozumitelné. Vyloučení složitých účetních transakcí by vedlo k neúplné či zavádějící účetní závěrce. Příkladem mohou být účetní odhady, které jsou založeny na znalosti historických událostí v účetní jednotce a na prognózách do budoucnosti. Nejasné nebo neúplné vystižení těchto účetních případů může uvádět uživatele účetní závěrky v klam, neboť v případě plánovaného užití kreativních technik mohou podhodnocovat nebo nadhodnocovat finanční situaci účetní jednotky.

Účetní systém US GAAP je založen na čtyřech základních předpokladech, zásadách a omezeních, přesné definice jsou obsaženy v amerických standardech US GAAP.

Podle účetního systému US GAAP, ASC 205-40-05¹⁸⁸, se považuje **předpoklad nepřetržitého trvání podniku** za základ účetního výkaznictví. Účetní jednotka předpokládá, že bude pokračovat ve své podnikatelské činnosti v plném rozsahu i v blízké budoucnosti a neočekává ani nemá v úmyslu likvidovat svá aktiva v částečném nebo plném rozsahu. V běžné praxi se může stát, že k částečné nebo úplné likvidaci aktiv či zúžení podnikatelské činnosti účetní jednotky dojde

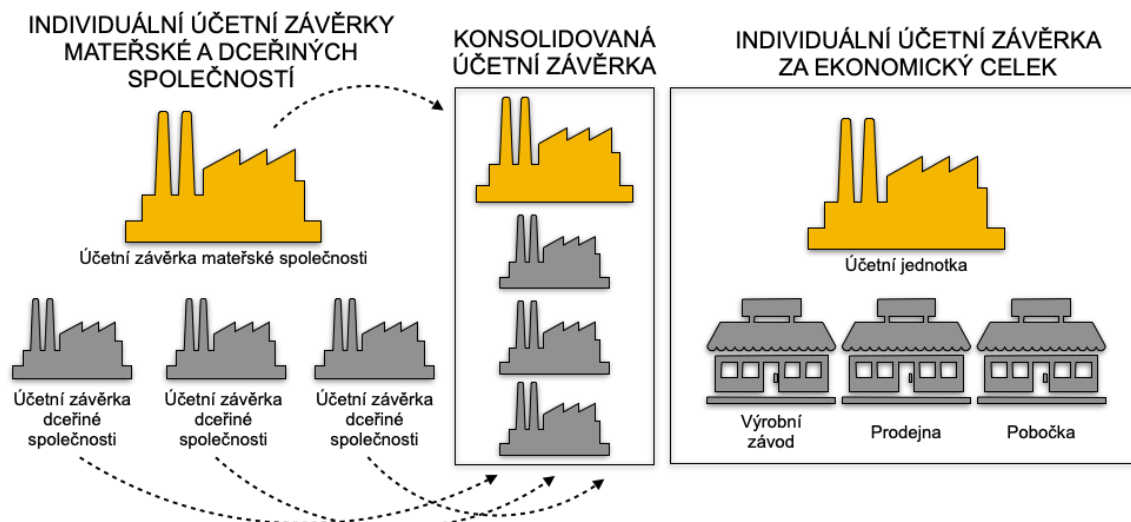
¹⁸⁸ Pravidla amerických účetních standardů jsou uspořádána stupňovitě do číselného označení ve tvaru: Oblast (*Area*) - Téma (*Topic*) - Podtéma (*Subtopic*) - Sekce (*Section*) - Podsekce (*Subsection*).

bezprostředně. V takovém případě účetní jednotka nebo její auditor mají povinnost neodkladně informovat o nepříznivé situaci podniku své uživatele účetní závěrky. V případě, že likvidace účetní jednotce nehrozí, avšak existují skutečnosti nebo nastaly události, které vyvolávají značné pochybnosti o existenci podnikatelské činnosti účetní jednotky i v budoucnosti, je i přes to účetní závěrka zpracována a uživatelé účetní závěrky jsou informováni o nepříznivých skutečnostech či událostech v příloze účetní závěrky. Příkladů nepříznivých skutečností a událostí, které mohou v účetní jednotce nastat a mohou ohrozit fungování účetní jednotky i v budoucnu, je celá řada:

- konkurenční boj;
- odchod klíčových zaměstnanců;
- bankrot důležitých odběratelů nebo dodavatelů;
- prokázání úmyslných podvodů konaných hlavními představiteli společnosti.

Předpoklad ekonomické jednotky vymezuje podnikatelskou činnost účetní jednotky jako jeden celek, který v uskupení lidí a věcí využívá aktiva účetní jednotky za účelem vytvoření budoucího ekonomického prospěchu. Účetní systém US GAAP vyžaduje, aby účetní jednotka vystupující jako samostatná entita, vykazovala individuální účetní závěrku. Samostatná entita může mít podobu obchodních divizí v rámci jedné koncernové společnosti, nebo vlastníka obchodní společnosti. Každý subjekt musí vést samostatné účetní výkaznictví týkající se jejích nastalých účetních transakcí. Typickým příkladem porušení předpokladu účetní jednotky jsou nákupy aktiv a služeb nesouvisející s podnikatelskou činností účetní jednotky. Majitel účetní jednotky může za podnikové finanční prostředky nakoupit osobní automobil, který nebude sloužit k vytváření budoucího ekonomického prospěchu účetní jednotky, ale pouze pro osobní potřebu.

Obrázek 35: Rozdíl mezi účetní závěrkou za ekonomický celek a konsolidovanou účetní závěrkou

Zdroj: autorka

Předpoklad peněžní jednotky poukazuje na vyjádření jednotlivých účetních událostí v peněžních jednotkách. Peněžní vyjádření zabezpečuje meziroční srovnatelnost a měřítko k vyjádření hodnoty majetku, závazků, služeb a dalších penězi ocenitelných rozvahových a výsledkových položek. V komentáři účetního výkaznictví mohou být pro uživatele účetní závěrky zveřejněny nefinanční informace o účetní jednotce, nefinanční informace o nastalých účetních skutečnostech a nahodilých událostech, které by mohly ovlivnit rozhodování věřitelů.

Předpoklad periodicity udává povinnost účetním jednotkám sestavovat účetní výkazy v pravidelných časových intervalech, díky nimž budou moci uživatelé účetních výkazů srovnávat účetní výkaznictví v meziročním období či státní správa vycházet při výpočtu daňové povinnosti.

Zásada historické ceny nařizuje účetním jednotkám oceňovat například nakupovaná aktiva modelem pořizovací ceny, která se skládá z ceny pořízení a vedlejších pořizovacích nákladů. Zásada historické ceny se snaží účetním jednotkám zdůraznit, že nelze zaměňovat náklady s hodnotou, přestože se právě hodnota položek aktiv a závazků v průběhu času mění. Tržní hodnota daného aktiva se projeví až při prodeji, kdy účetní jednotka v případě zisku vyřadí majetek, který měl vyšší hodnotu než jeho historické ocenění v účetnictví. V případě znehodnocení majetku má účetní jednotka povinnost pokles hodnoty

majetku zobrazit v účetním výkaznictví snížením hodnoty aktiva formou impairmentu¹⁸⁹. Účetní systém US GAAP se zásadou historické ceny snaží najít rovnováhu mezi spolehlivostí a užitečností. Účetní jednotka, která koupila administrativní budovu v roce 1990 za 5 milionů korun, spolehlivě zaznamenala budovu do svého účetnictví na základě kupní ceny vyjádřené pořizovacími náklady. Ovšem nelze historickou hodnotu považovat za užitečnou, neboť v roce 2020 bude mít budova vlivem inflace nebo tržní a ekonomické situace na trhu zcela jinou reálnou hodnotu. Uživatelé účetních závěrek mohou pouze podle svého úsudku a znalostí tržních cen aktiv odhadovat reálnou hodnotu daného majetku, ale v účetní závěrce jim jsou předkládány objektivní a spolehlivé historické hodnoty aktiv a závazků.

Účetní **zásada uznání tržeb** v ASC 606-10-05-3 poukazuje vykázání výnosu z prodeje zboží nebo služeb za peněžní hodnotu stanovenou v obchodní smlouvě, která je odrazem plnění za dodané zboží nebo poskytnuté služby odběrateli¹⁹⁰. US GAAP v ASC 606-10-05-4 definují klíčové kroky, podle kterých lze vykázat výnosy účetní jednotky:

1. identifikace obchodní smlouvy s odběratelem;
2. vymezení práv a povinností v obchodní smlouvě;
3. stanovení ceny za dodávku zboží či poskytnutí služby;
4. přiřazení výnosů ke splněným výkonnostním povinnostem;
5. uznání výnosů v momentě, kdy zboží bylo dodáno a služba poskytnuta.

Standardy říkají, že je tržba uznatelná v okamžiku, kdy dojde k dodání zboží a převedení vlastnických práv či k poskytnutí služby. V praxi existují výjimky, které jsou upravovány ASC 606-10-55-16, kdy lze vykázat výnosy dle:

- metod výkonu (*output methods*), nebo
- metod vstupu (*input methods*).

¹⁸⁹ V diplomové práci je používáno slovo "impairment" pro dlouhodobé nebo krátkodobé snížení hodnoty aktiv. V České republice jsou ekvivalentem opravné položky.

¹⁹⁰ The core principle of this Topic is that an entity recognizes revenue to depict the transfer of promised goods or services to customers in an amount that reflects the consideration to which the entity expects to be entitled in exchange for those good or services.

Metoda výstupu nebo výkonu uznává výnosy na základě procenta dokončení, což je uplatňováno u velmi náročných a dlouhodobých dodávkách zboží a služeb. Příkladem může být developerská společnost, která provádí výstavbu administrativní budovy. Po několika letech dokončila část budovy, která může být pronajata obchodním řetězcům. Developerská společnost na základě procenta dokončení z celkového projektu uzná výnosy do běžného období. Dalšími měřitelnými jednotkami může být výkonnost, hodnocení dosaženého výsledku, dosažené milníky, které byly stanoveny smlouvou, uplynulý čas a vyrobené nebo dodané jednotky zboží. **Metody vstupu** uznávají výnosy na základě úsilí účetní jednotky nebo vstupů vedoucí ke splnění povinností dle obchodní smlouvy. Příkladem mohou být spotřebované zdroje, vynaložené pracovní hodiny, vynaložené náklady, uplynulý čas nebo strojové normohodiny použitých strojů. Klíčovou problematikou při uznávání výnosů na základě měřitelných metod je posouzení věrného a poctivého zobrazení odvedeného plnění účetní jednotkou.

Zásada uznání nákladů poukazuje na problematiku přiřazování nákladů k výnosům za předpokladu, že obě veličiny spolu úzce souvisejí. To znamená, že náklady musí být uznány v totožném účetním období jako související výnos. Příkladem může být uznání výnosů z prodeje zásob a následné vyskladnění zásob na vrub nákladů. U opotřebení dlouhodobého majetku jsou náklady vykázány formou odpisů podle účetní jednotkou zvolených odpisových metod, které mají nejuvěrněji zobrazovat ekonomické opotřebení majetku.

Zásada úplné informace nařizuje účetním jednotkám předložit v účetním výkaznictví všechny informace o nastalých účetních událostech. Jelikož během účetního období dochází k nespočtu účetních transakcí, účetní jednotka na konci roku může poskytnout uživatelům účetních výkazů ohromné množství finančních údajů. Použití této zásady v praxi závisí na subjektivním úsudku každé účetní jednotky, proto množství vykázaných účetních informací se může mezi podniky lišit. Aby se eliminovaly rozdílnosti mezi množstvím vykázaných účetních informací účetních jednotek, zásada udává povinnost účetním jednotkám zveřejnit alespoň všechny nezbytné účetní informace, které mají významný dopad na finanční situaci a výkonnost účetní jednotky a které by pravděpodobně mohly ovlivnit rozhodování uživatelů účetního výkaznictví. Příkladů plně zveřejněných informací je celá řada:

- údaje o sporech mezi účetní jednotkou a státní správou v daňové problematice;
- údaje o průběžích nebo výsledcích soudních sporů;
- úplné vykazání použitých účetních pravidel a jejich změn (například při změně oceňovacích metod);
- povaha vztahu se spřízněným podnikem, se kterým během účetního období došlo k výraznému objemu nastalých účetních transakcí;
- okolnosti, které způsobily znehodnocení goodwillu.

Na řádné dodržování zásady úplné informace by měl u každé účetní jednotky dohlížet auditor, který nezávisle posoudí, zda vykázané informace jsou dostatečně kompletní a zároveň srozumitelné, a ne příliš rozsáhlé. Obecně lze říci, že více vykázaných informací je více žádoucí oproti menšímu množství zveřejňovaných informací. Ovšem je důležité posoudit přínosy množství předložených údajů s náklady na jejich získání.

Přínosy odůvodňující náklady jsou definovány v odstavci QC35, koncepčního rámce jako nákladové omezení, díky němuž účetní jednotka je schopna zvážit, zda vykazované informace přináší přidanou hodnotu nejen uživatelům účetní závěrky, ale i samotné účetní jednotce. Náklady na získání dané účetní informace by neměly být vyšší než získaný přínos z této informace. Na druhou stranu by účetní jednotka nikdy neměla opomenout zveřejnit informace relevantní, věrně zobrazující skutečnou finanční situaci účetní jednotky, i když vyčíslené náklady budou převyšovat přínosy.

SFAC 2 v odstavcích 123 - 132 nahlíží na **podstatnost** (*Materiality*) subjektivně. Vyhláška říká, že pokud je rozvahová položka relativně v poměru s celkovými aktivy nízká a je výsledkem rutinních účetních transakcí, není natolik významná. Zásada významnosti říká, že účetní jednotka nemusí implementovat účetní standard, pokud je položka natolik nevýznamná¹⁹¹ a má malý dopad na účetní závěrku, že by uživatel účetního výkaznictví nebyl uveden v omyl. Ovšem, vznikla-li rozvahová položka na základě neobvyklých či rizikových účetních událostí, je položka

¹⁹¹ Nevýznamná informace se vykáže v součtu skupiny aktiv nebo pasiv. Příkladem mohou být skupiny zásob, dlouhodobého hmotného majetku, dlouhodobého finančního majetku, aj.

významná¹⁹² pro uživatele a jejich ekonomická rozhodnutí. Dalo by se říci, že je hranice významnosti velmi tenká. Záleží na zkušenostech auditora, aby vhodně odlišil podstatné informace od těch nepodstatných a nenarušil tak zásadu věrného a poctivého zobrazení. Objektivně podstatnost hodnotí SEC, která stanovila 5% práh významnosti z celkových aktiv pro jednotlivé rozvahové položky, které budou vykázány jako samostatná položka ve výkazu rozvaha. Pro výsledkové položky je práh stanoven na 10 % z celkových tržeb. Zároveň je účetní jednotka povinna zveřejnit všechny podstatné informace, které by mohly ovlivnit rozhodování věřitelů. Příkladem mohou být nepodstatné položky v podobě předplatného časopisu, který vyjde ročně na 600 Kč. Účetní jednotka uhradí předplatné časopisu z bankovního účtu. Pokud účetní jednotka zaokrouhlí položky v účetních výkazech na tisíce, tato transakce účetní závěrku neovlivní.

Řada průmyslových odvětví dle ustanovení US GAAP má povoleno odklonit se od tradiční teorie účetnictví a využít jiná pravidla typická pro účetní jednotky v daném průmyslovém odvětví. **Omezení průmyslových zvyklostí** (*Industrial Practice*) souvisí s omezením nákladů a přínosů na vykazované informace. Pro účetní jednotky podnikající ve specifickém průmyslovém odvětví na základě odlišných postupů, může být účetní výkaznictví podle US GAAP velmi finančně nákladné. Účetní jednotka může v takovém případě použít US GAAP pravidla upravené přímo pro specifické průmyslové odvětví. Příkladem takového odvětví je zemědělství. Účetní jednotka ve svém účetním výkaznictví zaznamenává výnosy v okamžiku, kdy došlo ke sklizni, nikoliv v okamžiku uskutečnění prodeje. Účetní jednotka též využívá ocenění reálnou hodnotou, neboť výpočet skutečných výrobních nákladů je pro účetní jednotku vysokou zátěží.

Zásada opatrnosti (*Conservatism*) nařizuje účetním jednotkám přistupovat k rizikovým položkám účetního výkaznictví obezřetně. Účetní jednotky by neměly nadhodnocovat výnosy a aktiva, a nepodhodnocovat náklady a dluhy. Zároveň by účetní jednotky měly na základě svého nejlepšího úsudku a všech informací o nastalých účetních transakcích promítnout do účetního výkaznictví všechna očekávaná rizika a nejistoty, která v budoucnosti mohou nastat. Příkladem mohou

¹⁹² Významné informace účetní jednotka musí vykázat jako samostatnou rozvahovou nebo výsledkovou položku účetní závěrky.

být rizikové pohledávky, ke kterým účetní jednotka stanovila ve vnitropodnikové směrnicí 5% tvorbu impairmentu dle historického meziročního trendu. Ovšem účetní jednotka během účetního období zjistila, že odběratel je nespolehlivý plátce a je více než pravděpodobné, že faktury neuhradí. Dle zásady opatrnosti účetní jednotka promítne tuto nejistotu snížením hodnoty pohledávek formou impairmentu ve výši 10 %.

Koncepční rámec charakterizuje základní stavební kameny v podobě prvků účetní závěrky, které jsou definovány ve vyhlášce FASB 6:

- aktiva (*Assets*);
- závazky (*Liabilities*);
- vlastní kapitál (*Equity*);
- investice od majitelů (*Investments by Owners*);
- výplaty majitelům (*Investment distributions to Owners*);
- tržby (*Revenues*);
- náklady (*Expenses*);
- přínosy - zisky - přírůstky hodnoty (*Gains*);
- újmy - ztráty - úbytky hodnoty (*Losses*);
- úplný hospodářský výsledek (*Comprehensive Income*).

Aktiva jsou definovány v odstavci 25, SFAC 6, jako pravděpodobné ekonomické zdroje účetní jednotky, které jsou vykazovány a oceňovány v souladu s obecně uznávanými účetními zásadami a představují pravděpodobný budoucí ekonomický prospěch v podobě přírůstků čistých peněžních prostředků, který je výsledkem minulých událostí. Aktiva jsou plně získaným nebo kontrolovaným majetkem účetní jednotky. Aktiva jsou nazývány též jako vzácné hospodářské zdroje, díky nimž účetní jednotka provádí svou podnikatelskou činnost, jako je spotřeba materiálu a jeho přeměna na výrobky účetní jednotky, využití dlouhodobého majetku a samostatných movitých věcí během své činnosti nebo tvorba podnikové značky a budování goodwillu.

Pro aktiva dle odstavce 26, SFAC 6 platí:

- ztělesňují pravděpodobný budoucí užitek, který zahrnuje schopnost samostatně nebo v kombinaci s jinými aktivy přispívat přímo nebo nepřímo k budoucím čistým peněžním tokům¹⁹³;
- účetní jednotka získává držbou aktiva výhodu a má plnou kontrolu nad přístupem ostatních subjektů ke svým aktivům¹⁹⁴;
- veškerá aktiva účetní jednotky jsou výsledkem nastalých minulých událostí¹⁹⁵.

Na základě výše uvedených charakteristik účetní jednotka při pořizování nového majetku posuzuje, zda dané aktivum splňuje charakteristiky stanovené v odstavci 26, SFAC 6.

Aktiva poukazují na bohatství účetní jednotky, které je vyjádřeno strukturou a celkovou vykázanou výší majetku. Odpovídají na otázku, jaký majetek by byl možný zpeněžit v případě nesolventnosti účetní jednotky, aby bylo možné pokrýt závazky a splatit dluhy? Aktiva mohou být vyměnitelná nebo právně vymahatelná.

Závazky jsou v odstavci 35, SFAC 6, definovány jako pravděpodobné budoucí oběti ekonomického prospěchu, které jsou výsledkem minulých událostí a vyplývají ze současné povinnosti poskytnout aktiva v podobě splacení dluhu nebo snížení závazku, nebo poskytnout službu jiné společnosti v budoucnosti. Pro závazky dle odstavce 36, SFAC 6 platí:

- ztělesňují současnou povinnost nebo odpovědnost vůči jednomu nebo více dalším subjektům, která zahrnuje vypořádání pravděpodobným budoucím převodem nebo použitím aktiv k určitému nebo určitelnému datu, při výskytu určité události nebo ke dni¹⁹⁶;

¹⁹³ It embodies a probable future benefit that involves a capacity, singly or in combination with other assets, to contribute directly or indirectly to future net cash inflows

¹⁹⁴ A particular entity can obtain the benefit and control others' access to it.

¹⁹⁵ The transaction or other event giving rise to the entity's right to or control of the benefit has already occurred.

¹⁹⁶ It embodies a present duty or responsibility to one or more other entities that entails settlement by probable future transfer or use of assets at a specified or determinable date, on occurrence of a specified event, or on demand

- povinnost nebo odpovědnost zavazuje konkrétní subjekt a ponechává mu malou nebo žádnou pravomoc vyhnout se budoucí oběti¹⁹⁷;
- k transakci nebo jiné zavazující se povinnosti došlo minulými událostmi¹⁹⁸.

Závazky podporují rozvíjet podnikatelskou činnost účetní jednotky a fungování tržní ekonomiky, neboť na základě závazků mohou účetní jednotky platit později nebo vykonávat službu dle smlouvou domluveným prodlením. Typickým příkladem závazků může být bankovní úvěr, který musí účetní jednotka splatit dle stanoveného splátkového kalendáře včetně nákladů na úroky za vypůjčenou hotovost. Dalším příkladem jsou obchodní úvěry mezi dodavateli a odběrateli, kdy se odběratel zavazuje dodavateli, že fakturovanou částku za zboží zaplatí do stanoveného termínu. Naproti tomu může účetní jednotka vykazovat závazek vůči odběratelům tím, že přijme zálohovou fakturu na odběr zboží či služby v budoucnosti. Závazky vznikají při směnných transakcích a mají vždy smluvní právně vymahatelnou povahu vyplývající z ústních nebo písemných dohod. Závazky mohou vzniknout mezi účetními jednotkami, účetní jednotkou a státem, nebo mezi účetní jednotkou a zaměstnanci či dalšími subjekty. Závazky poukazují na zadluženost účetní jednotky.

Vlastní kapitál je definován v odstavci 49, SFAC 6 jako zbytkový podíl na aktivech, který zůstává po odečtení závazků účetní jednotky. Vlastní kapitál je ovlivňován všemi nastalými účetními událostmi, které snižují nebo zvyšují aktiva, nebo snižují nebo zvyšují celkové závazky. Vlastní kapitál nebo čistá aktiva se zvyšují nebo snižují provozem účetní jednotky a jinými nastalými událostmi a účetními transakcemi, které během účetního období ovlivňují účetní jednotku.

Investice vlastníků jsou definovány v odstavci 66, SFAC 6 a představují zvýšení vlastního kapitálu účetní jednotky za účelem získání nebo zvýšení vlastnického podílu v účetní jednotce. Investice jsou přijímány účetní jednotkou ve formě hmotné, nehmotné či peněžní investice. Díky investicím plynoucích od investorů a věřitelů do účetní jednotky, získává firma peněžní prostředky a jiné formy investic

¹⁹⁷ the duty or responsibility obligates a particular entity, leaving it little or no discretion to avoid the future sacrifice

¹⁹⁸ the transaction or other event obligating the entity has already happened.

na zahájení nebo rozvoj podnikatelské činnosti, vypořádání se s dluhy, nebo k jiné investiční činnosti.

Výplaty majitelům jsou definovány v odstavci 67, SFAC 6 a představují snížení vlastního kapitálu účetní jednotky s výsledkem převodu aktiv, poskytnutí služeb nebo vznikem závazků vůči vlastníkům podniku.

Výnosy v podobě tržeb, které jsou definovány v odstavci 78, SFAC 6 jako přírůstky nebo jiná zvýšení majetku účetní jednotky nebo zánik jejich závazků v důsledku dodání zboží nebo poskytnutí služby, které představují hlavní podnikatelskou činnost účetní jednotky. Výnosy představují skutečný nebo očekávaný přísun peněžních prostředků, ke kterým došlo nebo v budoucnu dojde v důsledku hlavní podnikatelské činnosti účetní jednotky. Díky tržbám se zvyšují aktiva účetní jednotky v důsledku přijetí peněžní hotovosti do pokladny nebo na bankovní účet, zvýšení pohledávky vůči odběratelům nebo klientům, přijetím jiného zboží či služby, nebo zvýšením hodnoty produktu vyplývající z výroby.

Náklady jsou definovány v odstavci 80, SFAC 6 a představují snížení majetku nebo vznik závazků v důsledku dodávek zboží nebo přijetí služby v rámci jednoho účetního období. Představují skutečné nebo v budoucnu očekávané peněžní toky, ke kterým došlo nebo v budoucnosti dojde v důsledku hlavní podnikatelské činnosti účetní jednotky. Náklady mohou být provozního¹⁹⁹, finančního²⁰⁰ nebo mimořádného²⁰¹ charakteru.

V prohlášení SFAC 6, odstavci 82 a 83 jsou definovány zisky a ztráty z vedlejší podnikatelské činnosti účetní jednotky, jejichž zobrazení v americkém výkaznictví je prostřednictvím ostatního výsledku hospodaření ve výkazu zisku a ztráty, ale i v rozvaze prostřednictvím položky vlastního kapitálu - akumulovaná druhá složka úplného výsledku hospodaření (Accumulated other comprehensive income).

¹⁹⁹ Provozní náklady představují například náklady na spotřebu materiálu nebo na prodané zboží, odpisy dlouhodobého majetku nebo zásob, nájemné nebo mzdy pracovníkům.

²⁰⁰ Náklady finančního charakteru jsou například náklady na prodané cenné papíry, úroky, kurzové ztráty, náklady z přecenění majetkových cenných papírů nebo manka a škody na finančním majetku.

²⁰¹ Mimořádné náklady mohou být z titulu škod na majetku a náhrady škod, náklady související s postoupením nebo ukončením podnikatelské činnosti nebo její části.

Přínosy představují přírůstky vlastního kapitálu v důsledku neběžné, nestandardní podnikatelské činnosti účetní jednotky, která může mít podobu okrajových či náhodných účetních transakcí, nad kterými nemusí mít účetní jednotka vždy kontrolu. V české účetní terminologii jsou nazývány jako přírůstky hodnoty. Příkladem vykazání přírůstku hodnoty v US GAAP pojetí je prodej administrativní budovy účetní jednotky, která jako svou hlavní podnikatelskou náplň nemá zaměřenou na realitní činnost. Účetní jednotka v takovém případě vykáže zisk z prodeje administrativní budovy, nikoliv samostatně tržbu a s ní související náklad se zůstatkovou cenou z prodeje nemovitosti za poskytnutou realitní službu. „*Kdyby tyto transakce byly zahrnuty do běžných transakcí podniku, mohlo by to vést ke špatnému úsudku při rozhodování o dalších aktivitách podniku. Podnik by vykázal podstatně vyšší tržby a vlastník by mohl nabýt dojmu, že se tak výrazně zvýšily prodeje výrobků či služeb a že tomu tak může být i v budoucnu* ²⁰².“ (BOKŠOVÁ, J. 2013)

Újmy představují snížení vlastního kapitálu v důsledku neběžné, nestandardní podnikatelské činnosti účetní jednotky, která může mít podobu okrajových či náhodných účetních transakcí, nad kterými nemusí mít účetní jednotka vždy kontrolu. V české účetní terminologii jsou zvané jako úbytky hodnoty. Příkladem vykazání úbytku hodnoty v US GAAP pojetí mohou být škody na majetku způsobené živelnými pohromami nebo soudní či mimosoudní vyrovnání s poškozenou stranou. Účetní jednotka v takovém případě klasifikuje náklady jako nahodilé ztráty.

Hlavním smyslem těchto položek je oddělit zisky a ztráty z hlavní podnikatelské činnosti a z neběžných transakcí. Systém US GAAP klade důraz na výkaz zisku a ztráty, prostřednictvím kterého věrně a poctivě zobrazí významné a podstatné výnosové a nákladové transakce účetní jednotky a poukáže na možné vedlejší události, které by mohly ovlivnit bohatství, výkonnost a hospodaření účetní jednotky. Americký účetní systém se snaží předložit výkaz zisku a ztráty, který povede ke

²⁰² V dalším účetním období se s takovým přínosem (ziskem) počítat již nemůže, neboť účetní jednotka nemá k dispozici další budovu, kterou by chtěla prodat. Proto jsou přínosy v čisté výši vykazány ve výsledku zisku a ztráty odděleně od běžných zisků.

kvalitnímu odhadu výkonnosti účetní jednotky, na jehož základě bude možné predikovat budoucí hospodářský vývoj a budoucí peněžní toky.

Souhrnný hospodářský výsledek představuje změnu vlastního kapitálu účetní jednotky, ke které došlo všemi účetními transakcemi a událostmi s výjimkou všech účetních případů související s vlastnickými zdroji²⁰³. Souhrnný nebo-li úplný výsledek hospodaření se skládá z běžného výsledku hospodaření (*Net income*) a ze změn v účetní položce Akumulovaný ostatní úplný hospodářský výsledek za období²⁰⁴.

²⁰³ Vlastnickými zdroji jsou myšleny investice vlastníků do účetní jednotky či výplaty dividend vlastníků účetní jednotky.

²⁰⁴ Akumulovaný ostatní úplný hospodářský výsledek obsahuje (KRUPOVÁ, L. 2019) nerealizované zisky a ztráty z cizích měn, vyplývající z převodu účetních výkazů na jinou měnu při Metodě současného kurzu; nerealizované zisky a ztráty z transakcí s cizí měnou, které jsou určeny k zajištění čisté investice v zahraniční entitě; nerealizované zisky a ztráty z mezipodnikových transakcí s cizí měnou, které jsou dlouhodobé investiční povahy (neplánuje se ani se neočekává vypořádání v dohledné budoucnosti), jestliže strany transakce jsou konsolidované nebo jestliže ve svých podnikových účetních výkazech používají ocenění na bázi ekvivalence; důsledky změn ve fair value derivátů, které jsou klasifikovány jako zajišťovací nástroje peněžních toků; nerealizované zisky a ztráty z cenných papírů klasifikovaných jako realizovatelné, jakož i zvýšení nebo snížení fair value těchto investic, jestliže u nich bylo dříve rozpoznáno snížení hodnoty.

Tabulka 7: Přehled kvalitativních charakteristik a prvků účetní závěrky podle US GAAP

Kvalitativní charakteristiky a prvky účetní závěrky	Paragraf číslo
Relevance	QC 6. - QC10.
Významnost	QC11.
Věrné zobrazení	QC12. a QC16.
Úplnost	QC13.
Neutralita	QC14.
Správnost	QC15.
Srovnatelnost	QC 20 - QC25
Konzistentnost	QC 22
Ověřitelnost	QC 26 - QC28
Včasnost	QC 29
Srozumitelnost	QC 30 - QC32
Aktiva	19 - 27, SFAC 3; 25 - 34, SFAC 6
Závazky	28 - 36, SFAC 3; 35 - 43, SFAC 6
Vlastní kapitál	43 - 51, SFAC 3; 49 - 65, SFAC 6
Investice od majitelů a výplaty majitelům	52 - 55, SFAC 3; 66 - 69, SFAC 6
Tržby	63 - 64, SFAC 3; 78 - 79, SFAC 6; ASC 606
Náklady	65 - 66, SFAC 3; 80 - 81, SFAC 6
Přírůstky a úbytky hodnoty	67 - 73, SFAC 3; 82 - 89, SFAC 6
Úplný hospodářský výsledek	56 - 62, SFAC 3; 70 - 77, SFAC 6

Zdroj: autorka dle SFAC, 3, SFAC 8 a ASC

Příloha 2: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS) vznikaly postupným vývojem od roku 1973 jako důsledek nejednotné národní účetní legislativy a tím pádem komplikovaného srovnávání účetního výkaznictví firem z různých členských států. V současnosti IFRS představují významný nástroj pro harmonizaci světového účetnictví a implementaci principů, zásad a účetních postupů v jednotlivých členských státech Evropské unie. Jedná se o soubor vydaných standardů účetního výkaznictví, který si kladou za cíl sjednotit účetní závěrky jednotlivých podniků na nadnárodní úrovni. Jak uvádí na webových stránkách IFRS: „*Naším posláním je vyvinout standardy IFRS, které přinesou transparentnost, odpovědnost a efektivitu na finančních trzích po celém světě. Naše práce slouží veřejnému zájmu podporou důvěry, růstu a dlouhodobé finanční stability ve světové ekonomice.*“²⁰⁵, mezinárodní standardy mají do budoucna přispět k co nejvěrnějšímu zobrazení podnikové skutečnosti v účetních výkazech a napomoci tak uživatelům účetních výkazů činit správná hospodářská rozhodnutí. V posledních letech došlo k významné konvergenci mezinárodních účetních standardů s účetní legislativou členských států Evropské unie. Všechny společnosti členských států, které obchodují na veřejných trzích Evropské unie jsou povinny od roku 2005 sestavovat účetní závěrky v souladu s IFRS. V České republice v roce 2004 nabyla účinnosti novela Zákona o účetnictví, která nařizuje účetním jednotkám obchodovaným na veřejných trzích užívat Mezinárodní standardy účetního výkaznictví v souladu s legislativou Evropské unie²⁰⁶.

Základním dokumentem, ve kterém jsou stanoveny základní předpoklady a který zastřešuje všechny mezinárodní standardy, je Koncepční rámec z roku 1989. Dne 29. března 2018 nabyl účinnosti novelizovaný Koncepční rámec pro účetní výkaznictví, díky němuž bude moci rada IASB vydávat aktuální a konzistentní standardy odrážející skutečné požadavky účetních jednotek a uživatelů účetních závěrek. Koncepčním rámcem se rozumí soubor předpokladů,

²⁰⁵ Text z webových stránek IFRS v anglickém jazyce: “Our mission is to develop IFRS Standards that bring transparency, accountability and efficiency to financial markets around the world. Our work serves the public interest by fostering trust, growth and long-term financial stability in the global economy.” (www.ifrs.org ke dni 18. září 2018)

²⁰⁶ Mezinárodní standardy účetního výkaznictví, vydávané radou IASB, podléhají schválení Evropskou komisí.

zásad a principů, definic, na kterých je založeno účetnictví mezinárodních standardů.

I přes důležitost Konceptního rámce jsou jednotlivé účetní standardy nadřazené, proto v případě rozporu znění v některém standardu s Konceptním rámcem má účetní jednotka povinnost postupovat dle příslušného standardu. Konceptní rámec z roku 2018 klade důraz na vykazování s co nejvěrnějším zobrazením veškerých aktiv a závazků.

Na rozdíl od české legislativy jsou v mezinárodních standardech zřetelně definovány i prvky účetnictví, které stanovují finanční pozici²⁰⁷ a výkonnost²⁰⁸ účetní jednotky v účetních výkazech. Prvky účetní závěrky jsou definované v IAS 1: Sestavování a zveřejňování účetní závěrky a v konceptním rámci v kapitole 4:

- aktiva;
- závazky;
- vlastní kapitál;
- výnosy;
- náklady.

Aktiva jsou majetkovým zdrojem ovládaným účetní jednotkou v důsledku minulých událostí, přičemž se od nich očekává budoucí ekonomický prospěch. Aktiva přinášejí dostatečně jistý budoucí ekonomický prospěch a jsou spolehlivě ocenitelná. Účetní jednotka nabytím práva k aktivům získává právo ovládat a řídit majetek.

Závazek je současná povinnost účetní jednotky vyplývající z minulých událostí, k jehož vypořádání dojde k úbytku finančních prostředků přinášejících účetní jednotce ekonomický prospěch. Dluh účetní jednotky je dostatečně jistý a spolehlivě ocenitelný.

²⁰⁷ Prvky poukazující na finanční situaci účetní jednotky jsou aktiva, závazky a vlastní kapitál, a vykazují se v rozvaze účetní jednotky.

²⁰⁸ Prvky, které hodnotí výkonnost účetní jednotky jsou výnosy a náklady, a vykazují se ve výkazu zisku a ztráty.

Vlastní kapitál je zbytkový podíl aktiv účetní jednotky po odečtení všech jejích závazků.

Výnosy jsou „...zvýšením ekonomického prospěchu, které se projeví zvýšením aktiv nebo snížením dluhů, a k němuž dochází v průběhu účetního období jiným způsobem než vkladem vlastníků“. (KRUPOVÁ, L. 2019) Výnosy jsou vykázány za dodržení podmínky spolehlivosti měření a dostatečného stupně jistoty. K uznání výnosů dochází současně s uznáním zvýšením aktiv nebo snížením dluhů.

Náklady jsou snížením ekonomického prospěchu, které se projeví úbytkem nebo snížením aktiv nebo zvýšením dluhů, a které vede v účetním období k poklesu vlastního kapitálu jiným způsobem než jeho odčerpáním vlastníky. K uznání nákladů dochází současně s uznáním zvýšení závazků nebo snížením aktiv.

Tabulka 8: Prvky účetní závěrky IFRS

Prvky účetní závěrky	Odstavec v koncepčním rámci
Aktiva	4.3 - 4.25
Pasiva	4.26 - 4.47
Vlastní kapitál	4.63 - 4.67
Příjmy	4.68, 4.70 - 4.72
Výdaje	4.69, 4.70 - 4.72

Zdroj: autorka

V koncepčním rámci jsou ukotveny dva základní předpoklady. Prvním z nich je **akruální princip**, který nařizuje účetním jednotkám vykazovat účetní transakce v momentě, kdy došlo k uskutečnění dané transakce, nikoliv k peněžnímu toku. Účetní případ je zaznamenán do účetního období, se kterým věcně a časově souvisí, i přes to, že k peněžnímu toku dojde v jiném účetním období. Druhý **předpoklad trvání podniku** nařizuje účetním jednotkám informovat uživatele účetní závěrky o všech významných nepříznivých událostech, které by mohly vést k neschopnosti účetní jednotky pokračovat ve své nepřetržité podnikatelské činnosti.

Periodicita vykazování účetních závěrek odráží nutnost omezit časový horizont pro vykazování účetních informací a stanovuje všeobecně uznávané a mezinárodně srovnatelné účetní období.

Zásada přednosti obsahu před formou poukazuje na soudržnou vazbu mezi zásadou přednosti obsahu před formou a definicí aktiv a závazků. *„Formou je zde právní pohled na transakci – vlastnictví nebylo převedeno, účetní jednotka tedy aktivum nezískala. Podstatou transakce ovšem je, že účetní jednotka má právo s aktivem disponovat a přivlastňovat si užitky, které aktivum poskytuje, a nese zároveň rizika spojená s jeho využíváním, a to po významnou část jeho doby použitelnosti.“* (DVOŘÁKOVÁ, D. 2017) Účetní systém IFRS zásadu přednosti obsahu před formou plně deklaruje a dodržuje, oproti české účetní legislativě, která zásadu v případě leasingu nedodržuje. Mezinárodní standardy nepředkládají účetním jednotkám nařízenou formu výkaznictví, pouze doporučený věcný rozsah a náležitosti vykazovaných závěrek.

Objektivitu účetních informací zajišťují účetní doklady spolu s inventarizací.

Pravdivý a věrný obraz udává povinnost účetní jednotce zveřejňovat finanční situaci a výkonnost účetní jednotky prostřednictvím důvěryhodného zobrazení účetních transakcí a událostí v souladu s pravidly pro vykazování aktiv a pasiv, výnosů a nákladů uvedených v Koncepčním rámci a dle jednotlivých standardů.

Koncepční rámec definuje také kvalitativní charakteristiky účetního výkaznictví v podobě vlastností, které by měly všechny účetní data splňovat, aby byla pro účetní jednotku relevantní.

Relevance stanovuje významnost nebo důležitost informace ve vztahu k uživatelům účetní závěrky. Účetní informace mohou mít formu prediktivní nebo potvrzující, na jejichž základě účetní jednotky mohou činit správná ekonomická rozhodnutí nebo pravděpodobnostní prediktivní odhady nenastalých událostí. Relevantní informace musí být podávány včasně.

Účetní informace jsou **významné**, jestliže by jejich opomenutí, chybné uvedení nebo zastření mohlo ovlivnit rozhodování uživatelů účetních výkazů při posuzování ekonomické a finanční správnosti.

Spolehlivost vykazovaných účetních informací musí být zrcadlem skutečné ekonomické reality a finančního zdraví účetní jednotky. Spolehlivé jsou takové

účetní informace, které jsou snadno prověřitelné a pravdivé. Klíčovou podmínkou spolehlivosti je ověřitelnost a průkaznost všech informací obsažených v účetním výkaznictví.

Opatrnost klade v prostředí nejistoty důraz na nejpravděpodobnější odhad účetních skutečností, které nenadhodnocují aktiva a výnosy účetní jednotky, a nepodhodnocují dluhy a náklady účetní jednotky.

Srovnatelnost účetních transakcí a vykazovaných účetních závěrek je klíčová pro komparaci v čase nebo vlivem globalizace mezi jednotlivými účetními jednotkami z různých států. Uživatelé účetních závěrek mohou srovnávat vykázané účetní informace mezi jednotlivými účetními obdobími nebo s jinými účetními jednotkami, a díky tomu identifikovat nebo porozumět rozdílům mezi dvěma položkami. Srovnatelnost je dosahována prostřednictvím konzistence, která zaručuje použití stejných metod při vedení účetnictví a sestavování účetní závěrky. Srovnatelnost není dosahována pomocí stejné formy vykazovaných účetních závěrek.

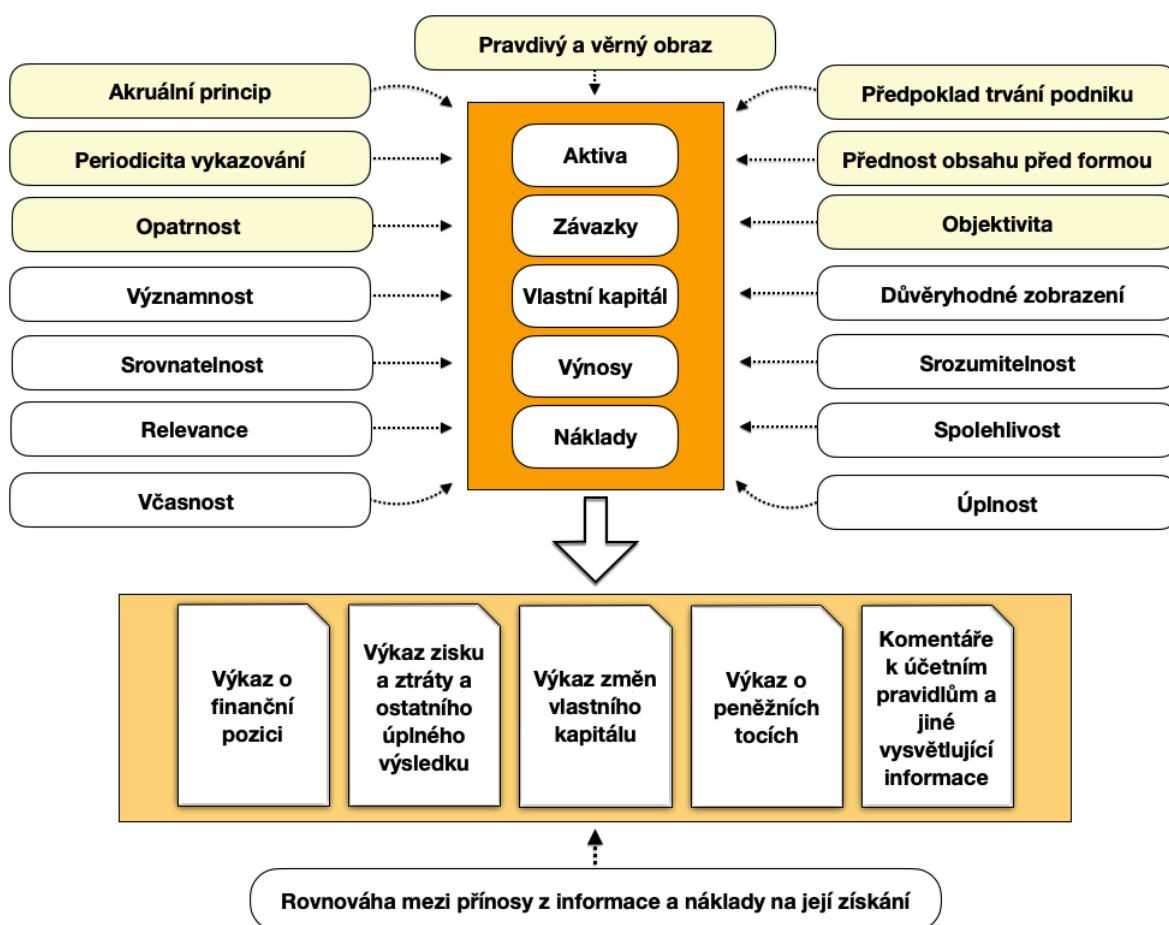
Srozumitelnost účetních informací by měla uživatelům účetních závěrek předkládat zřetelný a jasný obsah a strukturu vykazovaných informací, aby na jejich základě uživatelé účetních závěrek porozuměli vykazovaným účetním transakcím a dopadu na finanční pozici a výkonost účetní jednotky.

Důvěryhodné zobrazení zajišťuje správnost obsahu a struktury vykazovaných účetních informací obsažených v účetních závěrkách bez falešných či zastřených významných údajů vedoucích k učinění správných ekonomických rozhodnutí.

Úplnost garantuje uživatelům účetních závěrek celistvost účetních informací bez pravděpodobnosti výskytu nezaúčtovaných a v účetních výkazech nezobrazených účetních transakcí a nepříznivých událostí, které by mohly ovlivnit úsudek a rozhodnutí uživatelů účetních závěrek.

Včasnost vykazovaných účetních informací v účetních závěrkách zabezpečuje včasné informování uživatelů účetních závěrek o finanční pozici a výkonnosti účetní jednotky tak, aby mohli zavčas učinit investiční, ekonomická či strategická rozhodnutí.

Obrázek 36: Postavení účetních principů a zásad dle IFRS

Zdroj: autorka

Veškeré výše uvedené principy, zásady a kvalitativní charakteristiky ovlivňují jednotlivé prvky účetní závěrky a jejich vykazované účetní informace, které účetní jednotka díky nastalým událostem během účetního období zaznamenala do účetních knih. V praxi se uplatňuje **rovnováha mezi kvalitativními charakteristikami**, aby se dosáhlo spolehlivého posouzení finanční situace a výkonnosti účetní jednotky. Běžně nastává situace, kdy účetní jednotka předkládá účetní výkaznictví včasně, ovšem za předpokladu částečného porušení spolehlivosti. V okamžiku sestavení účetní závěrky nemusí být veškeré účetní informace nebo vyjasněna všechna hlediska nastalých účetních událostí. Spolehlivost účetního výkaznictví narušují manuální účetní operace na konci účetního období, které jsou založeny na subjektivních odhadech účetní jednotky. Výsledkem aplikace všech principů, zásad a kvalitativních charakteristik by mělo být věrné a poctivé účetní výkaznictví, které bude reálným zrcadlem finanční situace a výkonnosti účetní jednotky. Účetní výkaznictví dle mezinárodních standardů IFRS

je mnohdy pro účetní jednotky obtížné, proto je ve standardech zakotven požadavek na **rovnováhu mezi přínosy z informací a náklady na jejich získání**. Účetní jednotky by měly posoudit, zda přínosy vykázaných informací jsou větší než náklady, které účetní jednotka musí vynaložit na jejich získání. Účetní jednotky díky nákladovému omezení posuzují významnost potenciálních informací, neboť vynakládají úsilí na shromažďování, zpracování, ověřování a následné šíření a vykazování finančních informací v účetních závěrkách. Oproti tomu, uživatelé účetních závěrek vynakládají úsilí a mnohdy i náklady na analýzu a interpretaci údajů z předložených účetních závěrek.

Příloha 3: Všeobecně uznávané principy a zásady v české účetní legislativě

Česká účetní legislativa je do značné míry již řadu let ovlivňována IFRS a lze v budoucnu předpokládat i další implementaci IFRS předpokladů a zásad do českých národních předpisů. Česká vláda vydala koncepci nové účetní legislativy na desetiletí 2020–2030, jejímž výstupem má být nový zákon o účetnictví a další novelizované prováděcí předpisy. Obsahuje mimo jiné i návrhy implementace IFRS principů a standardů v národní účetní legislativě, které lze vyčlenit (mfcr.cz, 2018):

- vznik celistvého koncepčního rámce;
- zanesení přesných definic do zákona o účetnictví.

V současné době Česká republika nemá ucelený právní předpis obsahující výslovné definice předpokladů, principů a zásad či přesné znění klíčových prvků účetnictví. Jednotlivé předpoklady a zásady jsou odkázány pouze na znění v zákoně o účetnictví a mnohdy je lze uznat jako nedostatečně vyhovující. Příkladem nepřesného vymezení mohou být rezervy, které nejsou v zákoně o účetnictví definovány „...věcně správně z titulu obsahového vymezení. Formulace je záměrně upravena tak, aby mohly být tvořeny některé zákonné rezervy.“ (BOKŠOVÁ, J. 2020) Nelogické je i vykazování účetních transakcí u zahraničních účetních jednotek podnikajících na území České republiky výhradně v české měně, i když převážná část účetních transakcí se uskutečnila v měně cizí. V takovém případě díky přepočtu z cizí měny na měnu českou ztrácí účetnictví vypovídací schopnost.

Všeobecně uznávané účetní principy a zásady jsou v české legislativě definovány v Zákoně o účetnictví:

Akruální princip je definován v § 3, ods. 1, ZoÚ jako zaznamenávání všech účetních operací do období, s nímž časově a věcně souvisejí. Účetní operace jsou zaznamenány do účetnictví podvojným zápisem²⁰⁹ v okamžiku, kdy nastaly bez ohledu na to, zda za ně bylo zapláceno nebo byla přijata úhrada peněz. Výsledek hospodaření zjišťovaný na akruální bázi je vyjádřen jako rozdíl mezi

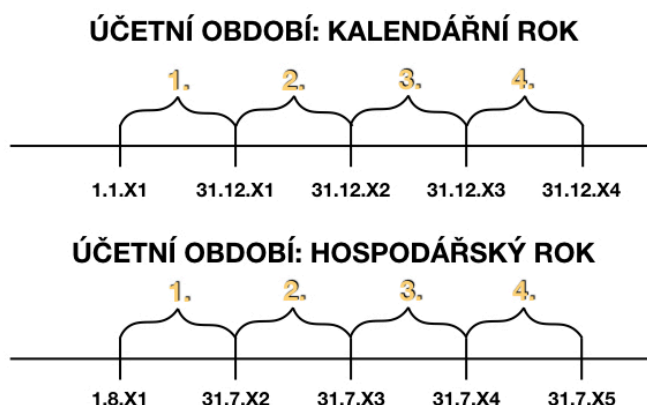
²⁰⁹ Akruální princip rozlišuje účetní jednotky, které vedou účetnictví podvojně nebo jednoduše. Účetní jednotky, které vedou účetnictví jednoduše, zjišťují výsledek hospodaření odečtením výdajů od příjmů.

výnosy a náklady. V účetní praxi účetní jednotky využívají nástroje jako dohadné účty aktivní nebo pasivní, účty rezerv nebo časového rozlišení.

O **zásadě nepřetržitého trvání účetní jednotky** zákon o účetnictví hovoří v § 7, odst. 3 jako o předpokladu nepřetržitého pokračování účetní jednotky v podnikatelské činnosti. V případě nepříznivého vývoje podnikatelské činnosti, má účetní jednotka povinnost o této skutečnosti pravdivě informovat uživatele účetní závěrky a použít takové metody, které nebudou záměrně manipulativním způsobem vylepšovat finanční situaci účetní jednotky a porušovat zásadu věrného a poctivého zobrazení nastalých účetních skutečností. Příkladů manipulativních metod, díky nimž účetní jednotky oddalují svůj bankrot a uvádí uživatele účetního výkaznictví v klam, je celá řada. Veškeré techniky kreativního a podvodného účetnictví jsou popsány v kapitole 2.

Zásada periodicity udává povinnost účetním jednotkám na základě § 3, odst. 2 zjišťovat výsledek hospodaření, stav aktiv a pasiv a finanční situace účetní jednotky v pravidelných časových intervalech a vykázat jej v účetní závěrce za dané účetní období. Pravidelným časovým intervalem se rozumí účetní období, které trvá 12 nepřetržitě po sobě jdoucích měsíců. Je důležité, aby do účetního období byly zaúčtovány všechny transakce, které se k účetnímu období vztahují. Účetní jednotky si při zahájení své podnikatelské činnosti volí, zda budou účetní období vykazovat dle kalendářního roku, tj. od 1. ledna do 31. prosince, nebo dle hospodářského roku, který začíná prvním dnem jakéhokoliv jiného kalendářního měsíce.

Obrázek 37: Účetní období jako kalendářní nebo hospodářský rok

Zdroj: autorka

Zásada opatrnosti udává povinnost „účetním jednotkám nepřenášet svá současná rizika a ztráty, které jsou nejen jisté, ale také pravděpodobné do budoucnosti. Proto do účetnictví účetní jednotka promítne všechny předpokládané ztráty, rizika a znehodnocení majetku, i za předpokladu, že taková situace ještě nenastala.“ (JIRANKOVA, J. 2017) Účetní jednotka podle § 25, odst. 3 musí co nejvěrněji posoudit hodnotu aktiv a dluhů. V souladu se zásadou opatrnosti by účetní jednotka neměla nadhodnocovat aktiva a výnosy a podhodnocovat dluhy a náklady.

Zásada oceňování peněžní jednotkou je definována v § 4, odst. 12 a ukládá povinnost účetním jednotkám vést účetnictví v české měně a zahrnovat veškeré položky vyjádřené v peněžních jednotkách do účetnictví.

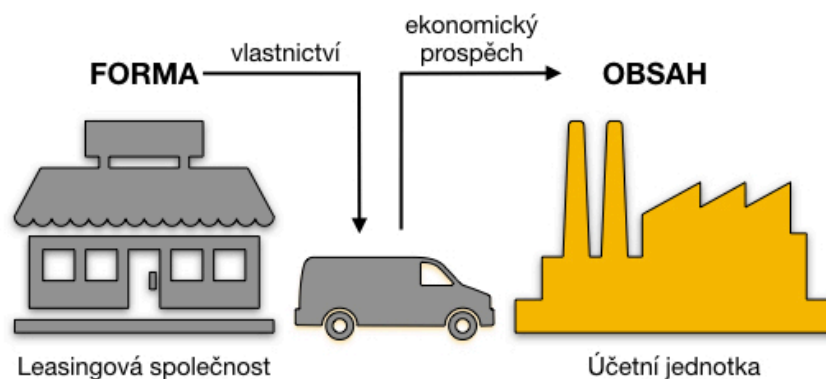
Zásada účetní jednotky v § 4, odst. 9 udává povinnost účetním jednotkám vést účetnictví za účetní jednotku jako za vymezený ekonomický celek. Stálé provozovny v podobě závodu, prodejny nebo pobočky, nelze považovat za samostatnou účetní jednotku. V takovém případě je účetní závěrka vykazována za vymezený ekonomický celek. Ovšem dceřiné společnosti jsou považované za samostatné účetní jednotky, jejichž účetní výkaznictví musí být zohledněno v konsolidované účetní závěrce, která slučuje stav aktiv a pasiv, nákladů a výnosů mateřské společnosti včetně společností, ve kterých má podstatný²¹⁰ nebo rozhodující²¹¹ vliv.

Zásada přednosti obsahu před formou v § 7, odst. 4 zdůrazňuje důležitost vykazovat nastalé účetní události dle jejich skutečné majetkové podstaty, nikoliv podle právní povahy nebo vlastnické formy. Účetní jednotka by dodržáním zásady měla upřednostnit ekonomické užívání majetku před vlastnictvím. Příkladem nedodržování zásady přednosti obsahu před formou je v české legislativě leasing majetku. Majetek, který je pronajímán formou finančního leasingu, je veden v účetnictví leasingové společnosti, i když je plnohodnotně užíván účetní jednotkou jako nájemcem, která z pronajatého majetku má ekonomický prospěch.

²¹⁰ Podstatný vliv představuje alespoň 20% podíl hlasovacích práv, které jsou použity při řízení společnosti a rozhodování o budoucím vývoji podnikatelské činnosti.

²¹¹ Rozhodující vliv představuje 50% a vyšší podíl na základním kapitálu účetní jednotky, což mateřské společnosti dává práva ovládat a kontrolovat společnost a její podnikatelský vývoj.

Obrázek 38: Nedodržení zásady přednosti obsahu před formou

Zdroj: autorka

Zásada zákazu kompenzace je definována v § 7, odst. 6 a udává povinnost účetním jednotkám zobrazovat položky aktiv a pasiv, nákladů a výnosů v účetnictví samostatně bez vzájemného zúčtování. Existují výjimky, které podle § 58, Vyhlášky k ZoÚ lze považovat za zákonné neporušení vzájemného zúčtování dobropisů nebo refundací, doměrků a vratek daní z příjmů, nepřímých daní a poplatků, včetně účtování o odložené dani, rozdílů zjištěných při inventarizaci, které vznikly ve stejném inventarizačním období prokazatelně neúmyslnou záměnou jednotlivých druhů, rezerv, opravných položek a komplexních nákladů příštích období.

Zásada bilanční kontinuity v § 19, odst. 4 říká, že počáteční stavy musí bezprostředně navazovat na konečné stavy rozvahových i podrozvahových účtů předcházejícímu účetnímu období. Počáteční zůstatky rozvahových i podrozvahových účtů k 1. 1. 20X1 jsou stejné jako konečné zůstatky rozvahových i podrozvahových účtů k 31. 12. 20X0 předchozího účetního období.

Zásada objektivit účetních informací je definována v § 6, odst. 1 a 2 a udává povinnost účetním jednotkám zachycovat veškeré účetní události, které souvisí s předmětem účetnictví v daném účetním období, účetní transakce podkládat účetními doklady a vést účetnictví v souladu s legislativními požadavky.

Zásada oceňování v historických cenách spočívá „v ocenění majetku a závazků v peněžních jednotkách v době pořízení, tzn. v okamžiku uskutečnění účetní transakce“ a odráží definici z § 24, odst. 2, písm. a). (JIRÁNKOVÁ, J. 2017)

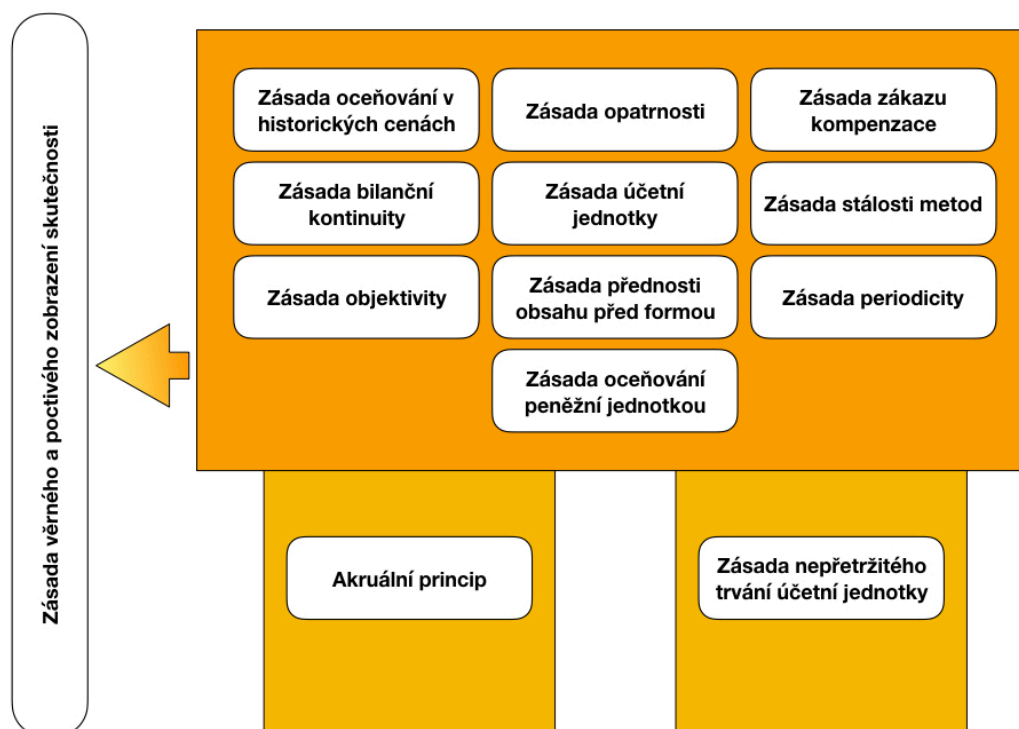
Ocenění v historických cenách je průkazné díky dokladové doložitelnosti, ovšem není bráno v potaz působení inflace.

Zásada stálosti účetních metod odkazuje na § 4, odst. 15 a na § 7, odst. 4 a zajišťuje věcnou a metodickou srovnatelnost účetních případů mezi účetními obdobími. Účetní jednotka může změnit účetní metody od prvního dne následujícího účetního období za předpokladu, že své konání řádně odůvodní v účetní závěrce a změna metodiky přispěje ke věrnějšímu obrazu podnikové skutečnosti.

Věcná zásada dle § 19, odst. 7 musí splňovat spolehlivost, srovnatelnost, srozumitelnost a významnost všech účetních informací a údajů obsažených v účetní závěrce. Pro uživatele účetních závěrek musí být informace věcné co do objemu poskytovaných údajů. Příkladem mohou být významné položky, které představují alespoň 5 až 10 % z výsledku hospodaření před zdaněním nebo položky, které tvoří více než 2 % vlastního kapitálu.

Nejvíce nadřazenou zásadou je **Zásada věrného a poctivého zobrazení skutečnosti**, která nařizuje účetním jednotkám vést účetnictví tak, aby účetní závěrka podávala věrný a poctivý obraz o majetkové a finanční situaci účetní jednotky, a byla tak zrcadlem finančního zdraví podniku. Účetní výkazy jsou věrné, pokud vykazované položky aktiv a pasiv, nákladů a výnosů v účetních knihách a všechny ostatní účetní informace o významných událostech, odpovídají skutečnému stavu a jsou odrazem celkové finanční situace účetní jednotky. Účetní výkazy jsou poctivé, jestliže jsou k dosahování věrného zobrazení použity účetní metody a principy v souladu s českou legislativou. Zásada věrného a poctivého zobrazení skutečnosti je definována v § 7, odst. 1 a 2.

Obrázek 39: Postavení českých účetních principů a zásad

Zdroj: autorka

České účetnictví stojí na dvou pilířích v podobě akuálního principu, který je založen na zjišťování výsledků hospodaření rozdílem mezi výnosy a náklady, a zásady nepřetržitého trvání účetní jednotky. Předpokládá se, že účetní jednotka ve své činnosti hodlá pokračovat i v budoucích účetních obdobích a že veškeré nastalé účetní události zaznamená dle věcné a časové souvislosti do náležitého účetního období. Na základních dvou pilířích jsou postaveny další účetní principy a zásady, podle kterých se účetní jednotky při vedení účetnictví a sestavování účetních výkazů řídí. V účetní praxi zcela běžně nastávají situace, kdy účetní jednotka je nucena volit mezi dvěma navzájem vylučujícími se principy či zásadami. V takovém případě postupuje tak, aby účetní výkaznictví naplňovalo zásadu věrného a poctivého zobrazení skutečnosti, která je všem všeobecně uznávaným principům a zásadám nejnadřazenější.

Všeobecně uznávané účetní principy a zásady by měly vycházet z kvalitativních charakteristik, které jsou definovány v § 8 a udávají povinnost účetním jednotkám vést účetnictví správné, úplné, průkazné, srozumitelné, přehledné a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů. Účetní jednotka vede účetnictví správně, pokud není v rozporu s příslušnou legislativou a všeobecně uznávanými principy

a zásadami. Účetnictví je úplné, jestliže účetní jednotka zaznamenala do účetních knih všechny nastalé účetní případy a události související s daným účetním obdobím, a sestavila účetní závěrku za příslušné účetní období. Účetnictví je průkazné, jestliže jsou všechny účetní případy podloženy účetními doklady se všemi zákonem stanovenými náležitostmi. Účetnictví je srozumitelné, jestliže se dá jednotlivě i v souvislostech určit obsah a provázanost účetních případů. Účetní jednotka má ze zákona povinnost zajistit uchování účetních dokladů a jiných dokumentů po zákonem stanovenou lhůtu uvedenou v § 31, odst. 2²¹².

Tabulka 9: Všeobecně uznávané principy a zásady v České republice

Principy a zásady	Paragraf
Zásada věrného a poctivého zobrazení skutečnosti	§ 7, odst. 1 a 2, ZoÚ
Akruální princip	§ 3, odst. 1, ZoÚ
Zásada nepřetržitého trvání účetní jednotky	§ 7, odst. 3, ZoÚ
Zásada oceňování peněžní jednotkou	§ 4, odst. 12, ZoÚ
Zásada účetní jednotky	§ 4, odst. 9, ZoÚ
Zásada přednosti obsahu před formou	§ 7, odst. 4, ZoÚ
Zásada zákazu kompenzace	§ 7, odst. 6, ZoÚ
Zásada opatrnosti	§ 25, odst. 3, ZoÚ
Zásada bilanční kontinuity	§ 19, odst. 4, ZoÚ
Zásada objektivit účetních informací	§ 6, odst. 1 a 2, ZoÚ
Zásada oceňování v historických cenách	§ 24, odst. 2, písm. a), ZoÚ
Zásada stálosti účetních metod	§ 4, odst. 15 § 7, odst. 4
Zásada periodicity	§ 3, odst. 2, ZoÚ
Věčná zásada	§ 19, odst. 7, ZoÚ

Zdroj: autorka dle ZoÚ

²¹² Účetní záznamy v podobě účetních závěrek a výročních zpráv se uchovávají po dobu 10 let. Účetní doklady, účetní knihy, odpisové plány, inventurní soupisy, účtový rozvrh a ostatní přehledy má povinnost účetní jednotka uchovávat 5 let.

Příloha 4: OCR technologie

Na trhu již existuje řada technologických společností produkující OCR řešení²¹³:

Software **ABBYY FineReader** s komerční licencí je určen pro všechny uživatele Windows systémů, kteří chtějí převést jakýkoliv dokument snadno a rychle do formátů jako je DOC, XLS, PDF, HTML, TXT a jiné či do některých aplikací z balíčku Microsoft Office. Software **ADOBE ACROBAT** s komerční licencí podporuje Windows i Mac OS systémy. **PDF-XChange Viewer** lze stáhnout zdarma pro systém Windows na oficiálních stránkách softwarového dodavatele. Jelikož se jedná o freeware licenci, je pro uživatele k dispozici pouze omezené množství funkcionalit. Oproti PDF-XChange Viewer PRO, který je na trh dodáván komerčně s rozsáhlými možnostmi využití. **Microsoft Office Document Imaging** je součástí kancelářského balíku Microsoft Office a nabízí základní funkcionality pro úpravy dokumentů a OCR technologie. Software **OCRopus** je na trh dodáván pro uživatele Linux ve verzi Apache²¹⁴. OCRopus nabízí svým uživatelům svobodné užívání softwaru včetně možných úprav pro daný podnik, aniž by došlo k porušení licenčních práv.

I přes vyspělou OCR technologii zde existuje několik úskalí. V první řadě jde o problematiku nerozpoznání veškerých znaků. Řešením by mohlo být sjednocení jednoho typu fondů, aby nedocházelo k využití jiného typu znaků. V každém případě je při využití optického rozpoznání znaků vždy nutná kontrola účetní či administrativní pracovnice. Další problém může nastat při nekvalitně vytištěném dokumentu (slabý tisk v případě jehličkových tiskáren či FAX zařízení, nedostatečná kvalita tonerů v laserové tiskárně, poškozený papír aj.).

²¹³ Příkladem jsou ABBYY FineReader; ADOBE ACROBAT; PDF-XChange Viewer; PDF-XChange Viewer PRO; Microsoft Office Document Imaging; OCRopus.

²¹⁴ Apache Licence je svobodná softwarová licence vydávaná společností Apache Software Foundation. Apache licence vyžaduje po každém uživateli copyright (zachování autorských práv) a disclaimer (zřeknutí se odpovědnosti). Uživatelé této verze mohou distribuovat či upravovat danou verzi softwaru, aniž by došlo k porušení licenčních práv.

Příloha 5: Kryptoměny

Cílem vývojářů kryptoměn bylo vytvořit pomocí asymetrické kryptografie na bázi P2P a decentralizace elektronické peníze, které bude možno převádět snadno a rychle napříč hranicemi států a kontinentů. Proto první kryptoměny začaly vznikat již s rozmachem internetu, ovšem ne všechny elektronické peníze měly šanci na úspěch a na přežití. Až s postupnou globalizací byl kladen důraz na bezproblémové a rychlé transakční převody peněz z jednoho státu do druhého, aniž by daný převod byl zatížen kurzovými rozdíly nebo dalšími transakčními náklady. V 21. století vznikaly kryptoměny, kterým věřila již větší skupina uživatelů a které se začaly podobat klasickému bezhotovostnímu platiidlu. Nejznámější a doposud nejužívanější je virtuální měna Bitcoin, která se oproti svým předchůdcům a konkurentům liší ve filosofii a behaviorálním příběhu cílící na širokou skupinu lidí.

Bitcoin vznikl v roce 2009 anonymním, dodnes neznámým, vývojářem, který v průvodním článku z roku 2008 vystupoval pod pseudonymem Satoshi Nakamoto. *„Krátke po rozšíření Bitcoinu Nakamoto předal internetovou doménu bitcoin.org fanouškovi celého projektu a později hlavnímu vývojáři celého projektu Gavinu Andresenovi.“* (STROUKAL, D. 2018) Je zcela pochopitelné, že svět dodnes nezná skutečnou podobu jednotlivce nebo skupinu zakladatelů Bitcoinu, neboť řada vývojářů ostatních alternativních digitálních měn byla stíhaná za vytvoření nelegálního platiidla. Podle Stroukala (STROUKAL, D. 2018) musí být dobré peníze dělitelné, skladovatelné, přenášetelné, zaměnitelné a kryté, aby se dokázaly vyrovnat současnému platiidlu. Bitcoin lze dělit na jednotku bitcoinu (1 BTC), jednotku centibitcoinu (1 cBTC = 0,01 BTC), jednotku milibitcoinu (1mBTC = 0,001 BTC) a jednotku mikrobitcoinu (1µBTC = 0,000001 BTC). Bitcoin lze také skladovat na různých pevných uložistiích nebo ve specializovaných uložistiích vlastněných třetími stranami. Jednotku bitcoinu lze také zaměnit za jednotku bitcoinu. Bitcoin sice nenaplníují definici krytí, ovšem jsou vzácné. Vzácnost zabezpečuje omezené množství bitcoinu, které je stanoveno na 21 milionů²¹⁵, přičemž této hodnoty by mělo

²¹⁵ Přesná hodnota bitcoinů je stanovena na 20 999 999,9769 BTC.

být dosaženo v roce 2 140²¹⁶. Díky těmto vlastnostem doposud bitcoin dokázal obstát v konkurenčním prostředí a udržel si určitou pozici na trhu kryptoměn. Otázkou je, zdali naplněním definice a vlastností klasického platidla bitcoin obstojí i v budoucnu a nebude se jednat o pouhou bublinu?

²¹⁶ K historicky třetímu tzv. půlení (halving) došlo 11. května 2020. Bitcoin je naprogramován tak, že tempo nově vytěžených bitcoinů (přírůstků) postupně klesá. Půlením dochází k tzv. snížení počtu vytěžených bitcoinů za den, což znamená, že před třetím historickým milníkem mohli těžaři vytěžít 1 800 bitcoinů za den, po 11. květnu 2020 již pouze 900 bitcoinů za den. (dostupné z URL adresy: < <https://www.bitcoinblockhalf.com> > k 12. květnu 2020)

Příloha 6: Účetní skandály v uplynulých letech

V minulosti se řada společností a významných představitelů dopustili rozsáhlých manipulací s účetními transakcemi, informacemi a výkazy, které mají charakteristické znaky kreativního účetnictví. Mezi nejznámější podvodné kauzy na americkém trhu patří například Enron nebo The Waste Management, na evropském trhu jsou to například společnosti Parmalat Finanziaria či Autonomy. Manipulace s účetnictvím celosvětově zasáhly i bankovní sektor díky australské bance Commonwealth Bank.

Bernard L. Madoff Investment byla založena v roce 1960 zakladatelem Bernardem Madoffem, který společnost řídil až do jeho zatčení v roce 2008. Při kontrolách účetních závěrek a všech účetních informací byla vyčíslena výše účetního podvodu na 64,8 miliardy USD. V roce 2009 se Madoff přiznal Federálnímu úřadu, že po dobu 20 let manipuloval s účetními transakcemi ve prospěch firmy, podváděl s cennými papíry, křivě vypovídal a pral špinavé peníze. Bernard Madoff byl 29. června 2009 odsouzen na 150 let vězení s propadnutím majetku ve výši 170 miliard dolarů.

Britská společnost **Autonomy** byla založena roku 1996 v anglickém Cambridge jako softwarová společnost, která se specializovala na analýzu enormních objemů dat za podpory výzkumu a vývoje University of Cambridge. Následně jej v roce 2011 americká společnost Hewlett-Packard odkoupila za 11,7 miliard amerických dolarů s prémie přibližně 79 % v porovnání s tržní cenou, a stala se tak významným lídrem v oblasti správy nestrukturovaných dat s technologickou vidinou na poli cloudového uložení a správy velkoobjemových dat ve středních, velkých a nadnárodních společnostech. Rok po akvizici byla americká společnost Hewlett-Packard nucena snížit hodnotu odkoupené společnosti Autonomy o 8,8 miliard amerických dolarů kvůli umělému navyšování tržeb několik let před prodejem společnosti s cílem ovlivnit rozhodování potenciálních investorů. Londýnský soud obvinil finančního ředitele, Sushovana Hussaina, z manipulací s účetními daty a ovlivňování klíčových investorů zavádějícími a nepravdivými informacemi o finančním hospodaření firmy během uplynulých let před samotnou akvizicí. Spolu s ním byl obviněn i matematik a zakladatel společnosti Autonomy, Dr. Michael Lynch. Soud udělil trest odnětí

svobody ve výši 5 let finančnímu řediteli s vyměřenou pokutou ve výši 4 milionů dolarů a propadnutím jeho osobního majetku v celkové výši 6,1 milionů USD.

The Waste Management, Inc. je americká společnost zabývající se ekologickými a environmentálními službami koncovým zákazníkům založená v roce 1894 Larrym Beckem. Mezi lety 1992 a 1997 přední představitelé, zakladatel společnosti a generální ředitel Dean Buntrock spolu s finančním ředitelem Jamesem Koenigem, a dalšími vedoucími pracovníky a auditory, záměrně navýšili příjmy společnosti Waste Management o 1,7 miliardy amerických dolarů. V účetnictví společnosti po dobu 6 let prodlužovali dobu použitelnosti dlouhodobého majetku, a tím ponižovali náklady na odpisy a zvyšovali tak výnosy dané společnosti za účetní období. Tlak na přívětivý hospodářský výsledek plynul z úzké spojitosti s výplatami odměn řídicích pracovníků společnosti. Arthur Andersen, vedoucí auditor, dostal pokutu ve výši 7 milionů amerických dolarů za braní úplatků od hlavních představitelů společnosti Waste Management.

Společnost **Enron** byla americká energetická akciová společnost sídlící v Texasu založená v roce 1985 Kennethem Layem. Na přelomu tisíciletí společnost dosahovala ročního obratu až 110 mld. dolarů, zaměstnávala 22 tisíc lidí a byla klíčovým hráčem v oblasti energetiky v dodávkách elektřiny, zemního plynu a informačních či burzovních služeb. Americký časopis Fortune během let 1995 a 2001 jmenoval společnost jako jednu z nejinnovativnějších firem na americkém trhu za ambiciózní projekty²¹⁷, neboť se snažila prorazit i na komoditním trhu na straně jako kupující či prodávající za účelem přilákat řadu investorů a dalších klíčových hráčů. Koncem roku 2001 byly v účetnictví společnosti nalezeny nesrovnalosti a později vyhodnoceny jako závažné účetní podvody. Společnost Enron si prostřednictvím fiktivně založených společností navyšovala výnosy a zároveň prostřednictvím svých dceřiných společností získávala úvěry od bank i ostatních věřitelů. Všechny dceřiné²¹⁸ společnosti měly odlišný předmět podnikání, a proto jejich účetní závěrky nebyly konsolidovány s účetním závěrkou mateřské

²¹⁷ Společnost Enron v roce 1999 založila obchodní portál Enron Online (EOL), na němž probíhaly komoditní transakce mezi kupujícími a prodávajícími.

²¹⁸ Enron založil stovky malých dceřiných společností (předmět podnikání např. mateřská školka,...), které žádaly banky o vysoké bankovní úvěry s tím, že jejich mateřská společnost je Enron, který za veškeré závazky ručí.

společnosti Enron. Začátkem prosince roku 2001 společnost vyhlásila bankrot a akcie firmy klesly téměř na nulu.

Největší světová pojišťovna **American International Group (AIG)** sídlící v New Yorku, podnikající v pojišťování finančních a specifických rizik, a operující až ve 130 zemí světa se dopustila účetních podvodů. Do účetního skandálu bylo zainteresováno několik osob včetně hlavních představitelů pojišťovny. V roce 2005 Komise pro cenné papíry a burzu, Ministerstvo spravedlnosti USA a Státní zastupitelství v New Yorku zahájilo šetření v kauze účetních podvodů, kterých se dopustili hlavní představitelé zkreslováním účetních transakcí a umělým zvyšováním rezerv v hodnotě 500 milionů dolarů, aby finanční zdraví pojišťovny vypadalo lépe, než ve skutečnosti je, a tím klamali investory a zároveň si přiznávali vysoké bonusy na zisku. Účetní manipulace probíhali v letech 2000 až 2004. Za podvody v účetnictví pojišťovna zaplatí 1,6 miliardy amerických dolarů. Případ se táhl bezmála 12 let a Maurice Greenberg i další zainteresované osoby vyvázli s relativně nízkými tresty.

Renomovaná účetní a auditorská společnost **Arthur Andersen**, podnikající na americké trhu, se stala komplicem řady účetních skandálů jako je Enron, WorldCom.

Celosvětová banka **Commonwealth Bank of Australia** byla založena v roce 1911 v Sydney a jedná se o největší banku na jižní polokouli. Nabízí nespočet bankovních služeb, jako například bankovníctví, správa fondů, penzijního připojištění a jiné bankovní makléřské služby. Mezi lety 2013 a 2018, nejvyšší manažer Lee Zaragoza, zpronevěřil 463 000 dolarů v hotovosti. V letech 2015 a 2016 došlo ke zpronevěře finančních prostředků ve výši 64 000 dolarů i zaměstnankyní banky Kathy Ung, kterou nejvyšší manažer nenahlásil pouze proto, aby neodkryl vlastní zpronevěru. Požadoval po ni pouze navrácení zpronevěřené částky. Během těchto let došlo ke stovkám interních bankovních převodů s následným inkasem v hotovosti.

Edward Rostohar, manažer družstevní záložny CBS, se opakovaně po dobu 20 let dopouštěl zpronevěry majetku v celkové výši 40 milionů dolarů. Kariéru započal jako auditor v auditorské asociaci, tudíž znal veškeré účetní praktiky i nástroje pro odhalování účetních podvodů auditory. Edward Rostohar vystavoval na své jméno fiktivní šeky s falešnými podpisy zodpovědného zaměstnance. Vyplacené šeky kryl

pozměněnými transakcemi v účetních knihách. Edwarda Rostohara zatkli v březnu roku 2019 při pokusu o útěk z Ameriky, posléze se u federálního soudu v Los Angeles přiznal ke zpronevěře a hrozí mu trest odnětí svobody na 15 let.

Americká společnost Federal Home Loan Mortgage Corporation, zvaná jako **Freddie Mac**, podnikající na hypotéčním trhu od roku 1970, podhodnocovala několik let svůj výsledek hospodaření a ponižovala tak daňový závazek vůči státu. Za roky 2000 až 2003 byl společnosti doměřen závazek na dani ve výši 1 miliardy dolarů. Společnost souhlasila se zaplacením pokuty ve výši 125 milionů dolarů. Je jen otázkou, kolik let společnost podhodnocovala výsledek hospodaření a kratila si tak daňovou povinnost, neboť podle tamních zákonů lze zpětně prověřovat účetní výkazy pouze 3 roky.

Hlavní představitelé společnosti **HealthSouth**, podnikající na trhu se zdravotními potřebami od roku 1984 v Alabamě, se v letech 1996 až 2002 dopustili podvodu ve výši 2,8 miliardy amerických dolarů tím, že záměrně manipulovali s účetními technikami a nadhodnocovali tak hodnotu firmy a vlastních akcií. Záměrně prováděli chyby v účetních odhadech a nesprávnou klasifikaci účetních záležitostí, například u nedobytných pohledávek, rezerv, příjmů nebo výdajů. V 2. čtvrtletí roku 1996 společnost vykazovala nepříznivé výsledky hospodaření, a tak Aaron Beam, spoluzakladatel a finanční ředitel, a Weston Smith, finanční ředitel, na příkaz generálního ředitele Richarda Scrushyho, kompletně upravily vykazovaná účetní čísla, aby společnost na burze nezaznamenala pokles hodnoty akcií. Při vyšetřování společnosti HealthSouth bylo zjištěno, že do účetního skandálu bylo zapojeno 17 lidí. Richard Scrushy byl navíc obžalován za pokus o úplatky bývalého guvernéra Alabamy, a následně odsouzen k 6 letům vězení. Aaron Beam díky spolupráci s vyšetřovateli dostal nízký tříměsíční trest odnětí svobody.

Americká banka **Lehman Brothers**, podnikající na investičním americkém trhu od roku 1850 s globální působností, která 15. září 2008 zažádala o ochranu před věřiteli a zapříčinila tak americkou hypotéční krizi s nadnárodním dopadem a následným zhroucením hypotéčního trhu nejen ve Spojených státech. Banka, jejíž ambicí byl rychlý růst a pozitivní výsledky hospodaření, byla řadu let před samotným bankrotem lídrem na trhu s hypotékami. K září roku 2008 banka vykazovala aktiva ve výši 639 miliard dolarů a závazky ve výši 619 miliard dolarů, což mělo větší dopad na americký trh než známý účetní skandál Enron.

K 11. září 2008 banka zaznamenala pokles akcií o 11 %, což bylo důsledkem předchozího vývoje situace na bankovním trhu a trhu s americkými nemovitostmi. Po vyhlášení bankrotu dne 15. září 2008 se akcie banky propadly o 96 %.

Italská společnost **Parmalat Finanziaria S.p.A.**, zabývající se potravinářským průmyslem od roku 1961 s nadnárodní působností. Hlavní představitelé, i přes vysokou zadluženou krytou bankovními úvěry, si vypláceli nepřiměřené bonusy a manipulovali s výnosy a aktivy tak, aby na trhu vůči věřitelům působili seriózním a stabilním dojmem. Po dobu několika let nadhodnocovali stávající nebo nová aktiva, nebo budovali fiktivní hodnotu výnosů prostřednictvím nadhodnocení skutečných vystavených faktur nebo prostřednictvím dvojité fakturace se spřízněnými, fiktivními, společnostmi, které byly založeny hlavními představiteli. Díky 130 spřízněným společnostem Parmalat Finanziaria získala potřebnou likviditu pro uvádění všech věřitelů v klam a získání potřebných úvěrů k profinancování stávající činnosti. Spřízněné společnosti pro hlavní společnost Parmalat Finanziaria získávaly finanční prostředky od bankovních institucí. Hodnota akcií Parmalat Finanziaria měla do odhalení účetního podvodu stabilní vývoj. K odhalení došlo na konci roku 2003, kdy věřitelé zjistili masivní platební neschopnost a zápornou likviditu společnosti. Vyčíslená škoda vůči věřitelům je stanovena ve výši 20 miliard eur.

Švédská společnost **Skanska**, která má dceřinnou společnost v České republice, působí na mezinárodním stavebním trhu od roku 1887. V České republice několikrát došlo k účetním manipulacím s cílem uměle zvýšit výsledek hospodaření nadhodnocením zásob vyrobených vlastní činností. K účetním podvodům docházelo v letech finanční krize, kdy na trhu s nemovitostmi panovala větší nabídka nemovitostí oproti poptávce. Úspěšní manažeři se nedokázali vypořádat se situací, kdy se na českém trhu nabízejí developerské stavby za cenu nižší, než jaká by zajistila stabilní vývoj výsledku hospodaření jejich společnosti.

Rita Crundwell, přezdívána jako královna koní, byla zaměstnankyní od roku 1970 územní části amerického města Dixon čítající 5 000 obyvatel. Rita Crundwell na městském úřadu začala pracovat již při studiích jako asistentka a postupem času se vypracovala do finančního oddělení jako pokladní a kontrolorka. Její velkou vášní

byly koně, jejich šlechtění a připravování na dostihové závody²¹⁹. Rita Crundwell zpronevěřila státní majetek prostřednictvím tajného bankovního účtu zvaného RSCDA určeným na městské opravy, založeným v prosinci 1990 pod vlastnictvím městského úřadu bez vědomí představitelů města. Vystavovala fiktivní faktury, které městská část zaplatila ze svého rozpočtu, šeky, jejichž hodnotu mohla inkasovat ona jako pokladní. Všechny zpronevěřené peníze ukládala na tajný účet zřízený městským úřadem a následně převáděla na bankovní účet svého šlechtitelského zařízení. Je uváděno, že Rita Crundwell zpronevěřila každý rok zhruba 2,5 milionů dolarů, přitom město stanovilo rozpočet v rozmezí 6 až 8 milionů amerických dolarů. Po dobu 22 let, mezi lety 1990 a 2012, si Rita Crundwell přišla svým podvodným jednáním na bezmála 53 milionů dolarů. Zpronevěřenými penězi financovala svůj stáj, šlechtitelské zařízení, dostihové závody a luxusní životní styl. Představitelé magistrátu si přitom mysleli, že svůj dosavadní majetek zdědila. Na podvodné jednání se přišlo díky úřednici Kathe Swanson, která zastupovala Ritu Crundwell během její dovolené. Dne 2. května 2012 byla Rita Crundwell obžalovaná z dlouhodobé zpronevěry městského majetku. Rita Crundwell byla odsouzena k trestu odnětí svobody na 19 let a 7 měsíců za podvodné bankovní převody, municipální zpronevěry a praní špinavých peněz. Spojené státy americké uvedly, že se jedná o doposud největší zpronevěru státního majetku v historii páchaným jedním člověkem.

Indická společnost **Satyam Computer Services**, založená v roce 1987 a podnikající na trhu s informačními technologiemi, se dopustila největšího účetního skandálu v historii Indie. Společnost manipulovala s účetními údaji, aby před investory vypadala lépe než ve skutečnosti je. Fiktivní účetní transakce z roku 2009 dosahují hodnoty 1,1 miliardy USD. Byrraju Ramalinga Raju, jako hlavní představitel společnosti a účetního skandálu, byl odsouzen k 7 letům vězení a finanční pokutě ve výši 800 000 USD. Hlavní úlohu v indickém účetním skandálu odehráli i auditoři z indické PwC pobočky, která následně dostala zákaz činnosti.

Irská společnost **Tyco International**, založená v roce 1960 Arthurem J. Rosenbergem nabízející bezpečnostní služby. Dennis Kozlowski, generální ředitel

²¹⁹ Jelikož spřízněnci Rity Crundwellové vyhráli na dostihových závodech 52 cen Mistrovství světa, American Quarter Horse Association uděloval Ritě Crundwell po dobu 8 let cenu "nejlepšího šlechtitelského zařízení".

a předseda představenstva, a Mark Swartz, finanční ředitel, zpronevěřili majetek společnosti ve výši 600 milionů USD. Společnost Tyco musela všem svým věřitelům vyplatit odškodnění v celkové výši 2,92 miliardy USD. Společnost PwC vyplatila náhradu škody poškozeným akcionářům celkem 225 milionů USD.

Představitelé společnosti **Adelphia Communications**, zabývající se telekomunikačními službami, se dopustili v roce 2002 jedné z nejrozsáhlejšího účetního podvodu u veřejné společnosti. Představitelé společnosti zpronevěřili majetek a úvěrované peníze společnosti a následně účetní výkazy společnosti nadhodnocovali, aby zadlužená společnost Adelphia a její finanční zdraví vůči věřitelům a finančnímu trhu vypadala lépe, než ve skutečnosti je. John Rigas, zakladatel společnosti, byl odsouzen k 15 letům vězení a jeho syn, Timothy Rigas, finanční ředitel, byl odsouzen k 20 letům odnětí svobody. Podle historických dat byly tresty zločinů bílých límečků přísné, a mají být varovným signálem pro případné další pachatele účetních manipulací.

Společnost **WorldCom**, podnikající jako telekomunikační operátor v USA od roku 1983, spáchala jeden z největších účetních skandálů v historii Ameriky. Uměle navyšovala čistý zisk a peněžní toky společnosti, aby investoři a věřitelé viděli společnost stabilnější a finančně zdravější. V roce 2002 došlo k bankrotu a následně v roce 2006 k akvizici s jinou společností.

Příloha 7: Aktuální podvodné kauzy

Účetní skandály, které trvaly na přelomu 20. a 21. století a způsobily rozsáhlé škody v podobě snížení hodnoty akcií nebo podniku na trhu, ztráty důvěry investorů, spřízněných osob a zaměstnanců ve společnosti a v právní systém ve Spojených státech, byly základním stavebním kamenem pro vznik nových forenzních postupů pro odhalování podvodů a přísnějších trestech za manipulaci s účetním výkaznictvím. I přes hrozbu přísných trestů odnětí svobody či finančních pokut stále dochází k účetním podvodům a kreativním technikám při vedení účetnictví a sestavování účetních závěrek. Zajímavým příkladem může být Elizabeth Holmes, která si na svém manipulativním vystupování postavila byznys a poutavým příběhem cílícím na zdraví lidstva ovlivnila rozhodování řady subjektů. První podvody zaznamenala i kryptoaktiva prostřednictvím platformy Bestmixer.io.

Internetová platforma **Bestmixer.io**, zabývající se od května 2018 obchodováním s kryptoměny a jejich shlukováním, byla zastavena Evropskou policií, Nizozemskou fiskální informační a vyšetřovací službou (FIOD) a Lucemburskými orgány za skrývání a praní špinavých kryptopeněz zločinného původu během 1 roku v celkové hodnotě 200 milionů dolarů, v přepočtu asi 27 000 bitcoinů²²⁰. Služby nabízené na této platformě fungovaly na bázi shlukování nebo mixování potenciálně podobných kryptoměn stejného charakteru nebo nečestně získaných kryptoměnových fondů, aby byla zkomplikována nebo plně znemožněna dohledatelná stopa původu dané kryptoměny. Bez častého míchání transakcí s kryptopenězi lze sledovat původ kryptoměn, neboť jsou zapsány ve veřejném a transparentním blockchainu. Vyšetřování Europolu započalo v červnu 2018, měsíc poté, co byla platforma založena. Nizozemský orgán FIOD shromáždil všechny dostupné informace jako je IP adresy počítačů, veškeré podrobnosti o přijatých i vydaných transakcích, komunikace mezi uživateli, o uživateli této služby, i přes to, že platforma zaručovala Bestmixer.io transparentnost.

Akciová společnost **General Electric**, sídlící v Bostonu, byla založena roku 1892 představiteli Edisonem, Thomsonem, Houstonem a Coffinem v americkém státě New Jersey. Společnost General Electric se měla dopustit rozsáhlých účetních

²²⁰ Doposud nejčastějšími kryptoměny, obchodovanými na černém trhu a podporující nezákonnou činnost, jsou Bitcoin.

manipulací v celkové hodnotě 38 miliard amerických dolarů s cílem zkreslit účetní údaje a zastínit tak vysoké ztráty společnosti. Jakmile se informace o účetních manipulacích dostaly na veřejnost, akcie společnosti General Electric okamžitě klesly o 15 %. Na údajné podvody upozornil Harry Markopolos, významný americký vyšetřovatel forenzního účetnictví a podvodů, který účetní podvod v General Electric označil za daleko větší trestní čin, než který byl spáchán na přelomu tisíciletí ve společnosti Enron.

Hlavní představitel odborového svazu **International Brotherhood of Electrical Workers**, Brian Ahakuel od roku 2011 masivně zpronevřil majetek odborového svazu tím, že firemní platební kartou hradil soukromé lety na pevninu Spojených států, koupil osobní auto své manželce nebo zaměstnával rodinného příslušníka jako školitele na podnikový software za 29 000 USD za rok, který vůbec neexistoval. Bankovní účet odborového svazu ke dni jeho nástupu vykazoval stav 700 000 amerických dolarů, a ke dni jeho odchodu z funkce byl stav účtu - 700 000 amerických dolarů. Přesná suma zpronevěry zatím nebyla vyčíslena.

Zaměstnankyně Produkční společnosti Roberta de Nira, **Chase Robinson**, byla ve společnosti zaměstnaná v roce 2008 a vykonávala funkci produkční a finanční viceprezidentky s ročním platem dosahujícím 300 000 amerických dolarů. Hecce Roberta de Nira poškodila zpronevěrou financí a svou nečinností během pracovní doby. Robinson byla propuštěna v dubnu 2019 díky firemní sabotáži a je po ni požadována náhrada škody ve výši 6 milionů amerických dolarů.

Společnost **Clay Johnson Auto Sales** doplatila na důvěru, kterou vkládala do své účetní Ada Mae Ellis, která okrádala svého zaměstnavatele více než 2 roky zpronevěrou peněz a obelháváním majitele společnosti. Celková škoda byla vyčíslena na 292 000 amerických dolarů a účetní byla odsouzena v červenci 2019 k 20 letům odnětí svobody.

Společnost **Spence Equipment Rentals** je kanadská půjčovna stavební techniky, která se stala obětí kybernetického útoku. Hackeři podvodným zasláním e-mailu s informacemi pro příkaz k úhradě za strojní zařízení získali 1 400 000 amerických dolarů. Společnost v květnu 2019 uzavřela kontrakt s kanadským výrobcem těžké techniky na koupi stroje za 1,4 milionu kanadských dolarů. Po uzavření smlouvy dodavatel zaslal kupujícímu e-mail s instrukcemi k úhradě kupní ceny za strojní

zařízení. Kupující zadal platební příkaz se všemi náležitostmi kupní smlouvy. Následně kupující obdržel další e-mail s odlišnými informacemi o převodu kupní ceny a po otevření e-mailu automaticky odešla další platba z běžného účtu za strojní zařízení, aniž by kupující zadával příkaz k úhradě a v zápětí ho potvrdil. Na podvodníky se přišlo díky obdobnému podvodu na město Saskatoon v srpnu 2019, kdy se podvodníci vydávali za stavební firmu, která mění bankovní spojení. Společnost část svých peněz získala zpět, ovšem 350 000 kanadských dolarů jsou nenávratně pryč.

Společnost **Seeno Construction** je stavební společnost v Concordu, která byla poškozena manažerem řízení rizik, Edwardem Millerem, který využíval fiktivně založených schránkových společností k tunelování finančních prostředků pro soukromé účely prostřednictvím vystavovaných a následně uhrazených fiktivních faktur. Zpronevěřil 344 000 amerických dolarů.

Elizabeth Holmes, zvaná též jako Steve Jobs v sukni, byla řadu let nejobdivovanější a nejúspěšnější mladou podnikatelkou ze Silicon Valley usilující o revoluci ve zdravotnictví. Její opěvovaná společnost Theranos, založená v roce 2003, měla změnit historii medicíny a udávat budoucí směr v odběrech kapky krve a testování na různé civilizační choroby, na jejíž vyhodnocení pacienti měli čekat několik vteřin. Hodnota společnosti Theranos se propadla z 9 miliard dolarů na nulu. Elizabeth Holmes propadl celý majetek a podíl ve společnosti 4,5 miliardy dolarů a hrozí jí 20 let odnětí svobody za podvody a klamání investorů, věřitelů, lékařů, pacientů a veřejnosti. Případ Theranos poukazuje nejen na podvody s čísly, ale i na hru s emocemi široké veřejnosti a investorů.

Společnost **WeWork**, založená Adamem Neumannem v roce 2010, se dopustila řady manipulací s účetními údaji a uváděla v omyl zainteresované osoby i veřejnost. Společnost WeWork spolu se zakladatelem firmy od prvopočátku vystupoval jako technologická firma, aby získal finanční prostředky na rozvoj a expanzi firmy od investorů. Ve skutečnosti se jedná o realitní kancelář. Jelikož WeWork vystupovala jako rychle rostoucí start-up, jednalo se o ztrátovou firmu. Ovšem ztráty by byly daleko větší, kdyby společnost své slevy z poskytnutých pronájmů neúčtovala jako výnosy běžného období a tím si nesnižovala ztrátu, nebo faktury nepřesouvala z minulého období do běžného období. Po dobu své existence si firma zlepšovala svůj výsledek hospodaření a snažila se finančně vypadat zdravěji, než tomu tak ve

skutečnosti bylo. Riziko účetních podvodů této společnosti také utvrzuje okázalý životní styl zakladatele společnosti, Adama Neumanna. Adam Neumann se mimo jiné na společnosti WeWork obohatil tím, že ochrannou známku „WeWork“ prodal společnosti za 100 milionů dolarů nebo nakoupil nemovitosti, které společnosti pronajímal. Banka SoftBank, která byla hlavním investorem, převzala kontrolu nad vedením společnosti a došlo k rozsáhlé restrukturalizaci. Adam Neumann byl ze své funkce odvolán.

Příloha 8: Trestní odpovědnost za podvodné jednání

Příslušná legislativa upravující tresty za podvodné jednání ve finančním výkaznictví začala vznikat teprve na počátku tohoto tisíciletí s bankrotem velkých společností, které se dopustily manipulací a podvodů vůči věřitelům a veřejnosti.

V České republice je trest za podvodné jednání ustanoveno v legislativě, která rozděluje výši trestu následovně:

- Základní trest je stanoven na **2 roky odnětí svobody, zákaz činnosti, nebo propadnutí věci.**
- Osoba, která je opakovaně odsouzena nebo potrestána za spáchání stejného trestného činu (v posledních 3 letech) bude potrestána na **6 měsíců až 3 roky odnětím svobody.**
- Trestní čin spáchán členem organizované skupiny nebo osobou povinnou hájit zájmy poškozeného nebo způsobí činem značnou škodu bude odsouzena na **2 roky až 8 let odnětí svobody.**
- Škoda velkého rozsahu je trestná na **5 až 10 let odnětí svobody.**

Česká republika musela též přijmout evropskou směrnici č. 2006/43/ES

Příloha 9: Účetní přestupky a výše pokut

Zákon o účetnictví v § 37a, odst. 1 vymezuje přestupky, jakých se může dopustit účetní jednotka jako právnická osoba při vedení podvojného účetnictví. V § 37a, odst. 4 jsou vymezeny i výše pokut za účetní přestupky.

Tabulka 10: Přestupky a výše jejich pokut v České republice

Výše pokuty dle § 37a, odst. 4	Přestupky dle § 37a, odst. 1
6 % celkové hodnoty aktiv	<ul style="list-style-type: none"> • nevedou účetnictví po dobu své činnosti, • nesestaví řádnou účetní závěrku k rozvahovému dni nebo v případě nutnosti mimořádnou či mezitimní účetní závěrku, • nevyhotoví výroční zprávu, • vede účetnictví v rozporu se zásadou věrného a poctivého zobrazení skutečnosti a finanční i ekonomické situace podniku, • nepoužije pro účtování a sestavení účetní závěrky mezinárodní účetní standardy, v případě že je účetní jednotka obchodní společností a zároveň emitentem cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu;
3 % celkové hodnoty aktiv	<ul style="list-style-type: none"> • nesestaví zprávu o platbách • vede účetnictví v rozporu se zásadou věrného a poctivého zobrazení skutečnosti a finanční i ekonomické situace podniku, • vedené účetnictví není správné, úplné, průkazné, srozumitelné, přehledné a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů, • předloží nekompletní účetní závěrku, která má obsahovat rozvahu, výkaz zisku a ztráty, příloha účetní závěrky, případně i přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu • nemá účetní závěrku ověřenou auditorem, pokud splňuje kritéria udávající povinnost účetní závěrku ověřovat auditorem; • nepoužije pro účtování a sestavení účetní závěrky mezinárodní účetní standardy, v případě že je účetní jednotka obchodní společností a zároveň emitentem cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu;

	<ul style="list-style-type: none"> • nezveřejní účetní závěrku a výroční zprávu do 30 dní od splnění podmínek, maximálně do 12 měsíců od rozvahového dne zveřejňované účetní závěrky; • neuvede nefinanční informace ve výroční zprávě; • neuchová účetní záznamy po dobu 5 let pro účetní doklady, účetní knihy, odpisové plány, inventurní soupisy, účtový rozvrh a přehledy, po dobu 10 let pro účetní závěrky a výroční zprávy.
5 000 Kč	<ul style="list-style-type: none"> • nezajistí podmínky pro předávání účetních záznamů do centrálního systému účetních informací státu • nepředá účetní záznam do centrálního systému účetních informací státu

Zdroj: autorka dle ZoÚ

Příloha 10: Vzorový účtový rozvrh

VZOROVÝ ÚČTOVÝ ROZVRH

Účtová třída 0 - DLOUHODOBÝ MAJETEK

- 01 Dlouhodobý nehmotný majetek**
- 012 Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje
- 013 Software
- 014 Ocenitelná práva
- 015 Goodwill
- 019 Jiný dlouhodobý nehmotný majetek
- 02 Dlouhodobý hmotný majetek odpisovaný**
- 021 Stavby
- 022 Samostatné movité věci a soubory movitých věcí
- 025 Pěstitelské celky trvalých porostů
- 026 Dospělá zvířata a jejich skupiny
- 029 Jiný dlouhodobý hmotný majetek
- 03 Dlouhodobý hmotný majetek neodpisovaný**
- 031 Pozemky
- 032 Umělecká díla a sbírky
- Nedokončený dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek**
- 041 Pořízení dlouhodobého nehmotného majetku
- 042 Pořízení dlouhodobého hmotného majetku
- 043 Pořízení dlouhodobého finančního majetku
- 05 Poskytnuté zálohy na dlouhodobý majetek**
- 051 Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek
- 052 Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek
- 053 Poskytnuté zálohy na dlouhodobý finanční majetek
- 06 Dlouhodobý finanční majetek**
- 061 Podíly v ovládaných a ovládajících osobách
- 062 Podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem
- 063 Ostatní cenné papíry a podíly
- 065 Dluhové cenné papíry držené do splatnosti
- 066 Zápůjčky a úvěry - ovládající a ovládané osoby
- 067 Zápůjčky a úvěry - podstatný vliv
- 068 Ostatní zápůjčky a úvěry
- 069 Jiný dlouhodobý finanční majetek
- 07 Oprávky k dlouhodobému nehmotnému majetku**
- 072 Oprávky k nehmotným výsledkům výzkumu a vývoje
- 073 Oprávky k softwaru
- 074 Oprávky k ocenitelným právům
- 075 Oprávky ke goodwillu
- 079 Oprávky k ostatnímu dlouhodobému majetku

- 08 Oprávky k dlouhodobému hmotnému majetku**
- 081 Oprávky ke stavbám
- 082 Oprávky k samostatným movitým věcem a souborům movitých věcí
- 085 Oprávky k pěstitelským celkům trvalých porostů
- 086 Oprávky k dospělým zvířatům a jejich skupinám
- 089 Oprávky k jinému dlouhodobému hmotnému majetku
- 09 Opravné položky k dlouhodobému majetku**
- 091 Opravná položka k dlouhodobému nehmotnému majetku
- 092 Opravná položka k dlouhodobému hmotnému majetku
- 093 Opravná položka k dlouhodobému nedokončenému nehmotnému majetku
- 094 Opravná položka k dlouhodobému nedokončenému hmotnému majetku
- 095 Opravná položka k poskytnutým zálohám na dlouhodobý majetek
- 096 Opravná položka k dlouhodobému finančnímu majetku
- 097 Oceňovací rozdíl k nabytému majetku
- 098 Oprávky k oceňovacímu rozdílu k nabytému majetku
- Účtová třída 1 - ZÁSObY**
- 11 Materiál**
- 111 Pořízení materiálu
- 112 Materiál na skladě
- 119 Materiál na cestě
- 12 Zásoby vlastní činnosti**
- 121 Nedokončená výroba
- 122 Polotovary vlastní výroby
- 123 Výrobky
- 124 Mladá a ostatní zvířata a jejich skupiny
- 13 Zboží**
- 131 Pořízení zboží
- 132 Zboží na skladě a v prodejních
- 139 Zboží na cestě
- 15 Poskytnuté zálohy na zásoby**
- 151 Poskytnuté zálohy na materiál
- 152 Poskytnuté zálohy na zvířata
- 153 Poskytnuté zálohy na zboží
- 16 Opravné položky k dlouhodobému hmotnému majetku**
- 161 Opravné položky k pozemkům
- 163 Opravné položky ke stavbám
- 168 Opravné položky k nedokončenému dlouhodobému hmotnému majetku

- 19 Opravné položky k zásobám**
- 191 Opravná položka k materiálu
- 192 Opravná položka k nedokončené výrobě
- 193 Opravná položka k polotovarům vlastní výroby
- 194 Opravná položka k výrobkům
- 195 Opravná položka k mladým a ostatním zvířatům a jejich skupinám
- 196 Opravná položka ke zboží
- 197 Opravná položka k zálohám na materiál
- 198 Opravná položka k zálohám na zboží
- 199 Opravná položka k zálohám na zvířata

Účtová třída 2 - KRÁTKODOBÝ FINANČNÍ MAJETEK A PENĚŽNÍ PROSTŘEDKY

- 21 Peněžní prostředky v pokladně**
- 211 Pokladna
- 213 Ceniny
- 22 Peněžní prostředky na účtech**
- 221 Bankovní účty
- 23 Krátkodobé úvěry**
- 231 Krátkodobé bankovní úvěry
- 232 Eskontní úvěry
- 24 Krátkodobé finanční výpomoci**
- 241 Emitované krátkodobé dluhopisy
- 249 Ostatní krátkodobé finanční výpomoci
- 25 Krátkodobý finanční majetek**
- 251 Majetkové cenné papíry k obchodování
- 252 Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly
- 253 Dluhové cenné papíry k obchodování
- 255 Vlastní dluhopisy
- 256 Dluhové cenné papíry se splatností do 1 roku držené do splatnosti
- 257 Ostatní cenné papíry k obchodování
- 258 Krátkodobý finanční majetek
- 259 Pořizování krátkodobého finančního majetku
- 26 Převod mezi finančními účty**
- 261 Peníze na cestě
- 29 Opravné položky ke krátkodobému finančnímu majetku**
- 291 Opravná položka ke krátkodobému finančnímu majetku
- Účtová třída 3 - ZÚČTOVACÍ VZTAHY**
- 31 Pohledávky (krátkodobé i dlouhodobé)**
- 311 Pohledávky z obchodních vztahů
- 312 Směnky k inkasu
- 313 Pohledávky za eskontované cenné papíry

- 314 Poskytnuté zálohy a závazky - dlouhodobé a krátkodobé
- 315 Ostatní pohledávky
- 32 Závazky (krátkodobé)**
- 321 Dodavatelé - závazky z obchodních vztahů
- 322 Směnka k úhradě
- 324 Přijaté provozní zálohy
- 325 Ostatní závazky
- 33 Zúčtování se zaměstnanci a institucemi**
- 331 Zaměstnanci
- 333 Ostatní závazky vůči zaměstnancům
- 335 Pohledávky za zaměstnanci
- 336 Zúčtování s institucemi sociál. zabezpečení a zdravot. pojištění
- 34 Zúčtování daní a dotací**
- 341 Daň z příjmů
- 342 Ostatní přímé daně
- 343 Daň z přidané hodnoty
- 345 Ostatní daně a poplatky
- 346 Dotace ze státního rozpočtu
- 347 Ostatní dotace
- 349 Vyrovnávací účet pro DPH
- 35 Pohledávky za společníky**
- 351 Pohledávky - ovládaná nebo ovládající osoba
- 352 Pohledávky - podstatný vliv
- 353 Pohledávky za upsaný základní kapitál
- 354 Pohledávky za společníky při úhradě ztráty
- 355 Ostatní pohledávky za společníky obchodní korporace
- 358 Pohledávky za společníky sdruženými ve společnosti
- 36 Závazky ke společníkům**
- 361 Závazky - ovládaná nebo ovládající osoba
- 362 Závazky - podstatný vliv
- 364 Závazky ke společníkům při rozdělování zisku
- 365 Ostatní závazky ke společníkům obchodní korporace
- 366 Závazky ke společníkům ze závislé činnosti
- 367 Závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a vkladů
- 368 Závazky ke společníkům sdruženým ve společnosti
- 37 Jiné pohledávky a závazky**
- 371 Pohledávky z prodeje obchodního závodu
- 372 Závazky z koupě obchodního závodu
- 373 Pohledávky a závazky z pevných termínových operací
- 374 Pohledávky z nájmu a pachtu
- 375 Pohledávky z emitovaných dluhopisů
- 376 Nakoupené opce

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

AUTOR	Bc. Jana Jiránková		
STUDIJNÍ OBOR	6208T138 Globální podnikání a finanční řízení podniku		
NÁZEV PRÁCE	Zásada opatrnosti a kreativní účetnictví v digitálním světě		
VEDOUCÍ PRÁCE	doc. Ing. Jiřina Bokšová, Ph.D.		
KATEDRA	KFU - Katedra financí a účetnictví	ROK ODEVZDÁNÍ	2020
POČET STRAN	176		
POČET OBRÁZKŮ	39		
POČET TABULEK	10		
POČET PŘÍLOH	10		

<p>STRUČNÝ POPIS</p>	<p>Diplomová práce se zabývá zásadou opatrnosti a kreativním účetnictvím v digitálním světě. Cílem diplomové práce je vysvětlit význam zásady opatrnosti a porovnat její vykazování z pohledu české účetní legislativy, IFRS a US GAAP. Diplomová práce se zaměřuje na využití nástrojů zásady opatrnosti při kreativním ovlivňování účetního výkaznictví s dopadem na výsledek hospodaření v obchodních korporacích. Pozornost je věnována i inovativním technologiím a jejich využití nejen v oboru účetnictví a daní, ale i v oblasti kreativního, agresivního či podvodného účetního výkaznictví. Diplomová práce je obohacena o řadu účetních skandálů z přelomu 21. století, ale také o nejnovější účetní a technologické kauzy, které mění dosavadní pohled na kreativní účetnictví. Praktická část se skládá ze 40 účetních případů, které demonstrují dopady nástrojů zásady opatrnosti a technik kreativního účetnictví v digitálním světě na finanční pozici účetní jednotky a výkonnost firmy.</p>
<p>KLÍČOVÁ SLOVA</p>	<p>Blockchain, Business Intelligence (BI), Časové rozlišení, Digitalizace, Dohadné položky, Elektronická fakturace, ICT technologie v účetnictví, IFRS, Kreativní účetnictví, Kryptoměny, Oceňování, Odpisy aktiv, Opravné položky, Podvodné účetnictví, Rezervy, Robotická automatizace procesů (RPA), Technologické podvody, US GAAP, Účetní výkaznictví, Všeobecně uznávané účetní principy a zásady, Zásada opatrnosti, Zásada věrného a poctivého zobrazení.</p>

ANNOTATION

AUTHOR	Bc. Jana Jiráňková		
FIELD	6208T138 Corporate Finance Management in the Global Environment		
THESIS TITLE	Principle of Caution and Creative Accounting in the Digital World		
SUPERVISOR	doc. Ing. Jiřina Bokšová, Ph.D.		
DEPARTMENT	KFU - Department of Finance and Accounting	YEAR	2020
NUMBER OF PAGES	176		
NUMBER OF PICTURES	39		
NUMBER OF TABLES	10		
NUMBER OF APPENDICES	10		

<p>SUMMARY</p>	<p>The Diploma Thesis deals with Principle of Caution and Creative Accounting in digital world. The aim of the Diploma Thesis is to explain the importance of the Principle of caution and compare with Financial reporting from the view of Czech accounting legislation, IFRS and US GAAP. The Diploma Thesis is focused on tools based on Principle of caution in the process creative rigging Financial reporting with and impact on the profit current accounting period of Business corporations. Attention is also given to innovative technologies and their use not only in the issues of accounting and taxes, but also in the affairs of creative, aggressive or fraudulent Financial reporting. The Diploma Thesis is enriched with a number of accounting scandals from the turn of the 21st century, but as well as the latest accounting and technological cases that change the current view of creative accounting. The practical part of Diploma Thesis contains 40 accounting cases that demonstrate impact of tools of Principle of caution and Creative accounting techniques in the digital world on the financial position and performance of the entity.</p>
<p>KEYWORDS</p>	<p>Accounting Fraud, Accrued Assets and Liabilities, Blockchain, Business Intelligence (BI), Cryptocurrencies, Depreciation Assets, Digitization, Creative Accounting, e-Invoicing, Financial Statements, Fraudulent Accounting, Generally Accepted Accounting principles (GAAP), ICT Technologies in Accounting, IFRS, Impairment, Measurement, Principle of caution, Technological Fraud, True and Fair view, Reserves, Robotic Process Automation (RPA).</p>